

Projekt URANOS: „Údajová a vedomostná podpora pre systémy rozhodovania a strategického plánovania v oblasti adaptácie poľnohospodárskej krajiny na klimatické zmeny a minimalizáciu degradácie poľnohospodárskych pôd“

Aktivita A5 Hodnotenie socioekonomických a environmentálnych dopadov klimatických zmien

Výskumná správa o percepcii obyvateľov a dotknutých skupín na modelové scenáre klimatických zmien

Peter Mederly, Zuzana Pucherová, Regina Mišovičová, Viera Petlušová

Katedra ekológie a environmentalistiky FPVaI UKF v Nitre

Anotácia

Výskumná správa je jedným z výstupov aktivity A5 projektu URANOS. Sumarizuje výsledky troch prieskumov vnímania klimatickej zmeny a jej dôsledkov na Slovensku, s dôrazom na vidiecke oblasti Západného Slovenska. Prieskumy boli uskutočnené na úrovni Slovenskej republiky (reprezentatívna vzorka 1000 obyvateľov - so zameraním na všeobecné vnímanie problematiky klimatickej zmeny), Nitrianskeho samosprávneho kraja (100 zástupcov vybraných zainteresovaných skupín vidieckych obcí 7 okresov NSK - vnímanie zmeny klímy a jej dopadov na hospodárenie, kvalitu života v obci a stav krajiny) a regiónu Západného Slovenska (200 farmárov z 27 okresov – zisťovanie názorov a postojov farmárov na zmenu klímy a jej vplyv na hospodárenie na pôde a s tým súvisiace adaptačné a mitigačné opatrenia).

Obsah

Úvod	3
1. Vyhodnotenie reprezentatívneho prieskumu na úrovni Slovenskej republiky	3
1.1 Postoj obyvateľov Slovenska ku globálnej zmene klímy	4
1.2 Vnímanie dopadov zmeny klímy na každodenný život	9
1.3 Súvislosť vybraných prírodných procesov a javov so zmenou klímy	12
1.4 Ľudstvo a jeho aktivity ako hlavná príčina zmeny klímy	15
1.5 Závažnosť zmeny klímy pre budúcnosť ľudstva	20
1.6 Ohrozenie rôznych oblastí života ľudí zmenou klímy	24
1.7 Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy	26
1.8 Potreba zapojenia rôznych aktérov do ochrany klímy	30
1.9 Osobný príspevok jednotlivcov k ochrane klímy	33
1.10 Pocity a emócie súvisiace so zmenou klímy	35
1.11 Celkové vyhodnotenie reprezentatívneho prieskumu	38
2. Vyhodnotenie cieľného prieskumu medzi vybranými zástupcami zainteresovaných skupín spoločnosti vo vidieckych obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja	41
2.1 Vnímanie dopadov zmeny klímy v regióne	42
2.2 Vnímanie závažnosti zmeny klímy pre slovenský vidiek	44
2.3 Očakávané prejavy zmeny klímy na slovenskom vidieku	45
2.4 Postoj respondentov k výrokom týkajúcim sa zmeny klímy	47
2.5 Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy	49
2.6 Nasmerovanie opatrení proti zmene klímy	50
2.7 Znalosť opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy	52
2.8 Účinnosť opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy	53
2.9 Reálne vykonávané opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy v hospodárení farmárov	55
2.10 Plánované opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy v hospodárení farmárov	56
3. Vyhodnotenie cieľného prieskumu medzi farmármi v Západoslovenskom regióne	57
3.1 Vnímanie závažnosti zmeny klímy pre slovenské poľnohospodárstvo	61
3.2 Vnímanie zmeny klímy ako príčiny zmeny agroklimatických podmienok	63
3.3 Informovanosť farmárov o pomoci EÚ a štátu poľnohospodárom v oblasti ochrany klímy	65
3.4 Názor farmárov na významnosť opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky	67
3.5 Využívanie opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky farmármi pri hospodárení	81
3.6 Názor farmárov na účinnosť opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky	90
3.7 Informovanosť farmárov o problematike emisií skleníkových plynov v sektore poľnohospodárstva	92
3.8 Názor farmárov na problematiku osobitného zákona na ochranu klímy	95
3.9 Názor farmárov na problematiku vzdelávania v oblasti zmeny a ochrany klímy	97
3.10 Informovanosť farmárov o platforme Zelené hospodárstvo	99
Záver	102
Ostatné použité zdroje informácií	103

Úvod

Prieskum verejnej mienky na tému *Vnímanie zmeny klímy a jej dopadu na krajinu a hospodárstvo* bol uskutočnený v období február – máj 2023 prostredníctvom agentúry MNForce pre UKF v Nitre v rámci projektu „Údajová a vedomostná podpora pre systémy rozhodovania a strategického plánovania v oblasti adaptácie poľnohospodárskej krajiny na klimatické zmeny a minimalizáciu degradácie poľnohospodárskych pôd“ (URANOS), podporeného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, OP Integrovaná infraštruktúra. Výsledky prieskumu sú využité v rámci aktivity A5 „Hodnotenie socioekonomických a environmentálnych dopadov klimatických zmien“. Prieskum bol zameraný na vnímanie a postoje obyvateľov Slovenska a vybraných zainteresovaných skupín v Nitrianskom samosprávnom kraji a regióne Západné Slovensko k problematike zmeny klímy a jej prejavov najmä vo vidieckej krajine, očakávaní budúceho vývoja a možných (vhodných) riešení so zameraním na poľnohospodárstvo a využívanie krajiny.

Prieskum sa skladal z troch samostatných častí, ich ciele boli nasledovné:

- a) **Reprezentatívny prieskum na úrovni Slovenska:** Zistiť a vyhodnotiť názory a postoje obyvateľov Slovenska (ako celku a osobitne vidieckych obcí) k téme zmeny klímy – vnímanie problému, jeho závažnosti, príčin, následkov a možných riešení. Porovnanie s výsledkami celoštátneho prieskumu „Slovenská klíma 2022“ (<https://institut2050.cz/vyzkum-slovenske-klima-2022>).
- b) **Cielený prieskum v Nitrianskom samosprávnom kraji:** Vnímanie zmeny klímy a jej dopadov na hospodárenie, kvalitu života v obci a stav krajiny vybranými zástupcami zainteresovaných skupín spoločnosti (vidiecke obce Nitrianskeho samosprávneho kraja). Cieľom bolo zistiť a vyhodnotiť názory a postoje zástupcov zainteresovaných skupín spoločnosti na vidieku v Nitrianskom samosprávnom kraji (farmári, podnikatelia, starostovia, poslanci) k problematike vplyvu zmeny klímy na hospodárenie, kvalitu života v obci a stav krajiny a na možné súvisiace riešenia.
- c) **Prieskum medzi farmármi v Západoslovenskom regióne:** Dotazníkový prieskum bol určený pre poľnohospodárov (farmárov) vo vidieckej krajine Západného Slovenska (NUTS 2). Cieľom dotazníka bolo zistiť, ako vybraná cieľová skupina farmárov vníma zmeny klímy a ich vplyv na hospodárenie na pôde, súvisiace adaptačné a mitigačné opatrenia a možnosti ich financovania.

Výskumná správa je zameraná na prehľadné vyhodnotenie výsledkov jednotlivých častí prieskumu. Celkové hodnotenie a závery pre poľnohospodársku a vidiecku politiku súvisiace s adaptáciou a mitigáciou územia Slovenska na prejavy a dôsledky zmeny klímy sú súčasťou syntézy výsledkov projektu.

1. Vyhodnotenie reprezentatívneho prieskumu na úrovni Slovenskej republiky

S cieľom vykonať vyhodnotenie vnímania, názorov a postojov obyvateľov SR na zmenu klímy bol realizovaný elektronický online dotazníkový prieskum metódou zberu dát CAWI online survey prostredníctvom MNForce SK panela. Cieľovou skupinou bola reprezentatívna vzorka obyvateľov SR z hľadiska pohlavia, veku, vzdelania a veľkosti miesta bydliska. Respondenti boli vo veku 18 až 65 rokov s približne rovnakým genderovým zastúpením (muži 48% a ženy 52%). Celkovo na dotazníku participovalo 1000 obyvateľov, s reprezentatívnym zastúpením z hľadiska zastúpenia samosprávnych krajov a základnej demografickej štruktúry obyvateľov (pohlavie, vek a vzdelanie). Odpovede respondentov sme hodnotili aj z hľadiska typu bydliska, pričom pod vidieckym obyvateľstvom rozumieme obyvateľstvo žijúce v obciach do 5000 obyvateľov. Pomer respondentov zaradených k vidieckemu obyvateľstvu a obyvateľstva žijúceho v mestskom sídle bol 46,5% : 53,5%. Charakteristika výskumnej vzorky respondentov je znázornená na obrázku 1.

Dotazník bol realizovaný v dňoch 9.2.2023 – 19.2.2023. Jeho súčasťou bolo 10 otázok, pričom niektoré otázky sa vyhodnocovali aj cez vybrané kvóty (napr. pohlavie, vek, vzdelanie). Otázky 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10 v

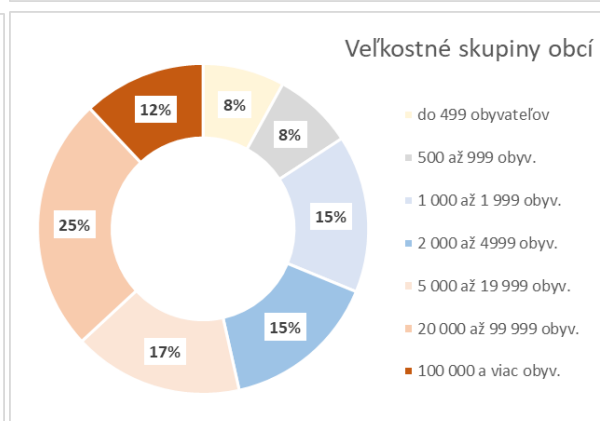
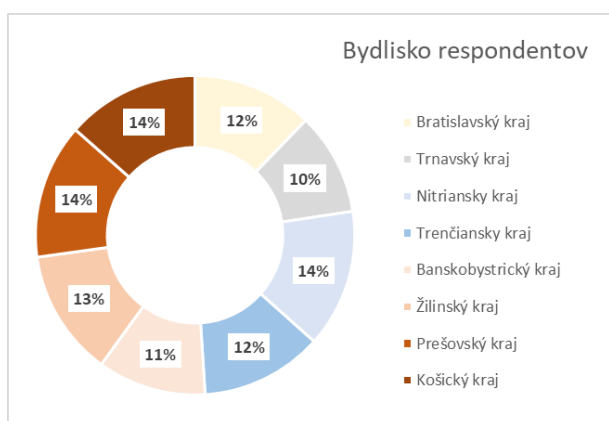
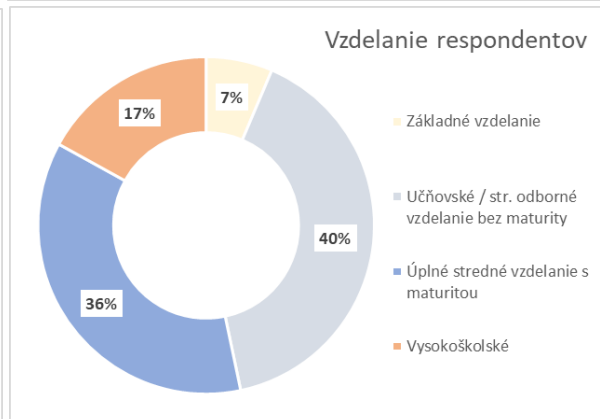
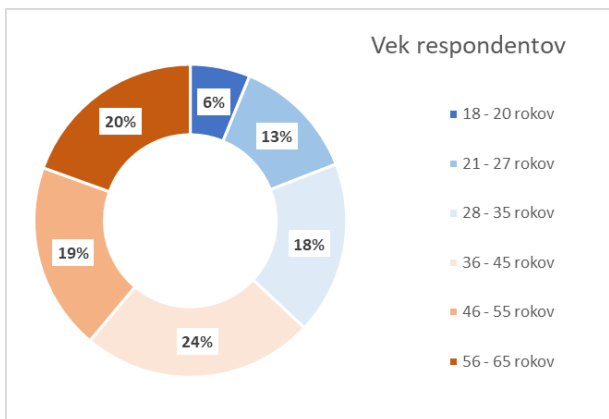
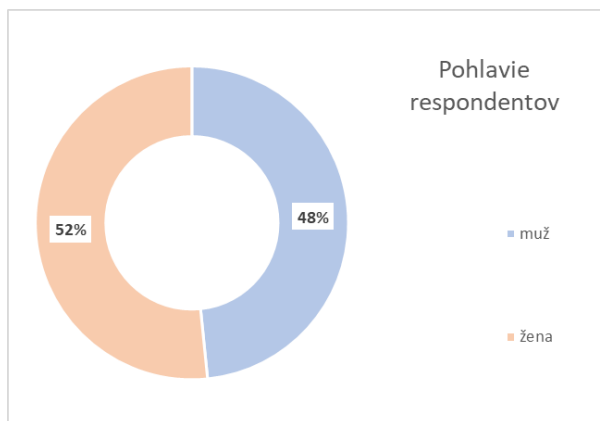
našom prieskume boli formulované s rovnakým znením ako v celoštátnom prieskume „Slovenská klíma 2022“ (<https://institut2050.cz/vyzkum-slovenske-klima-2022>), z dôvodu zámeru porovnania odpovedí v oboch prieskumoch. Pri otázkach, ktoré neboli totožné s týmto prieskumom, uvádzame porovnanie s podobnými alebo príbuznými otázkami prieskumu z r. 2022.

Osobitne sme sa zamerali aj na podrobnejšie hodnotenie odpovedí respondentov z vidieka a vyhodnotenie prípadných rozdielov v odpovediach vidieckeho a mestského obyvateľstva.

Obrázok 1

Štruktúra respondentov celoštátného reprezentatívneho prieskumu

Výskumná vzorka: N = 1000

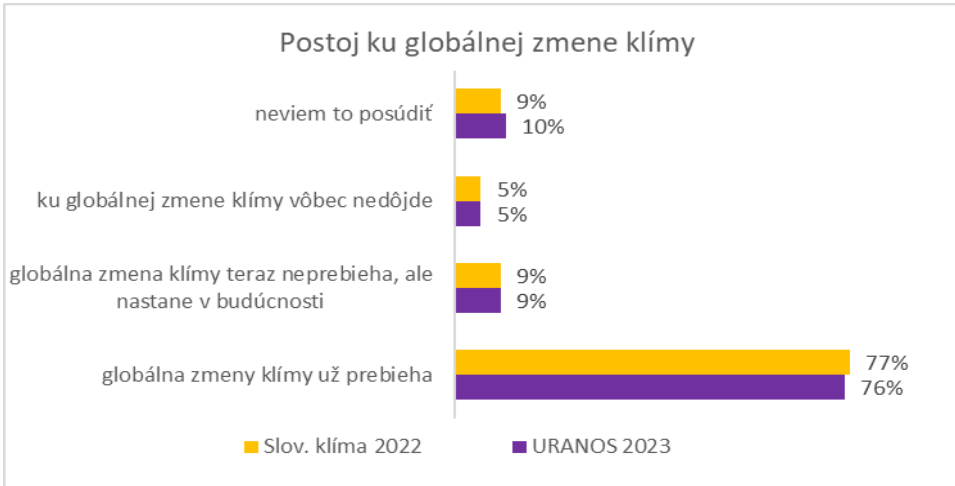

1.1 Postoj obyvateľov Slovenska ku globálnej zmene klímy

Základnou otázkou prieskumu bolo vyhodnotenie informácie o **povedomí občanov o samotnej existencii globálnej zmeny klímy**, resp. o ich základnom postoji k tejto problematike. Respondenti odpovedali na otázku: *Ktoré z nasledujúcich tvrdení o globálnej zmene klímy je najbližšie Vášmu názoru?* Na výber mali 4 možnosti (vid'. Obr. 2).

Názor občanov Slovenska na existenciu problému zmeny klímy je pomerne jasný – viac ako tri štvrtiny respondentov verí, že globálna zmena klímy už prebieha (76%), ďalších 9% sa domnieva, že ku zmene klímy dôjde v budúcnosti. Naopak, len 5% respondentov sa domnieva, že ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde. Rozdiel v odpovediach v porovnaní s výskumom Slovenská klíma 2022 je minimálny, postoj občanov sa teda takmer nezmenil.

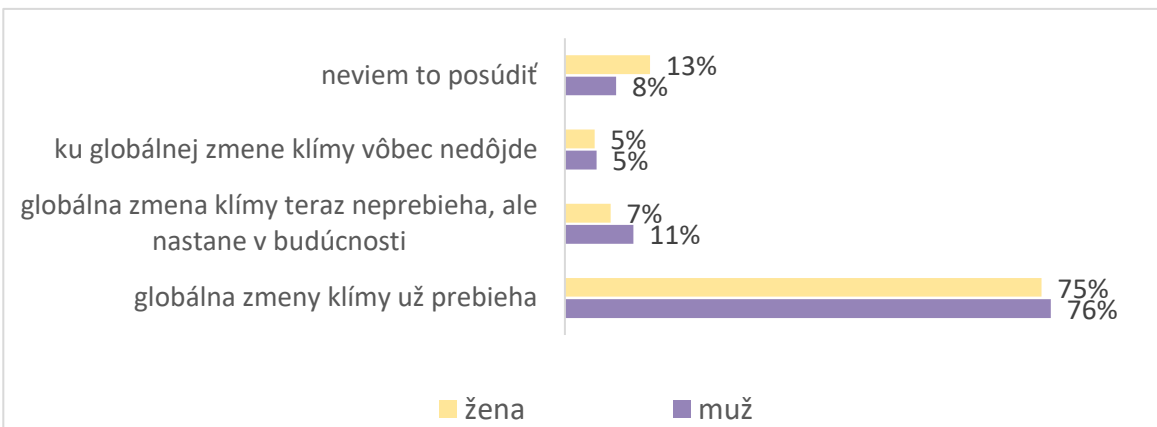
Obrázok 2 - Postoj občanov SR ku globálnej zmene klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 1)

Vyhodnotenie odpovedí podľa pohlavia

Rozdiely vo vnímaní existencie zmeny klímy pri oboch pohlaviach sú relatívne malé (Obr. 3) - tri štvrtiny opýtaných žien (75%) a mužov (76%) sa vyjadrilo, že zmena klímy už prebieha a zhodne 5% tvrdí, že ku klimatickej zmene vôbec nedôjde. Väčší podiel mužov sa však domnieva, že zmena klímy nastane v budúcnosti (11% muži, 7% ženy) a naopak pri odpovedi „neviem to posúdiť“ bol podiel mužov nižší (8%) ako podiel žien (13%).

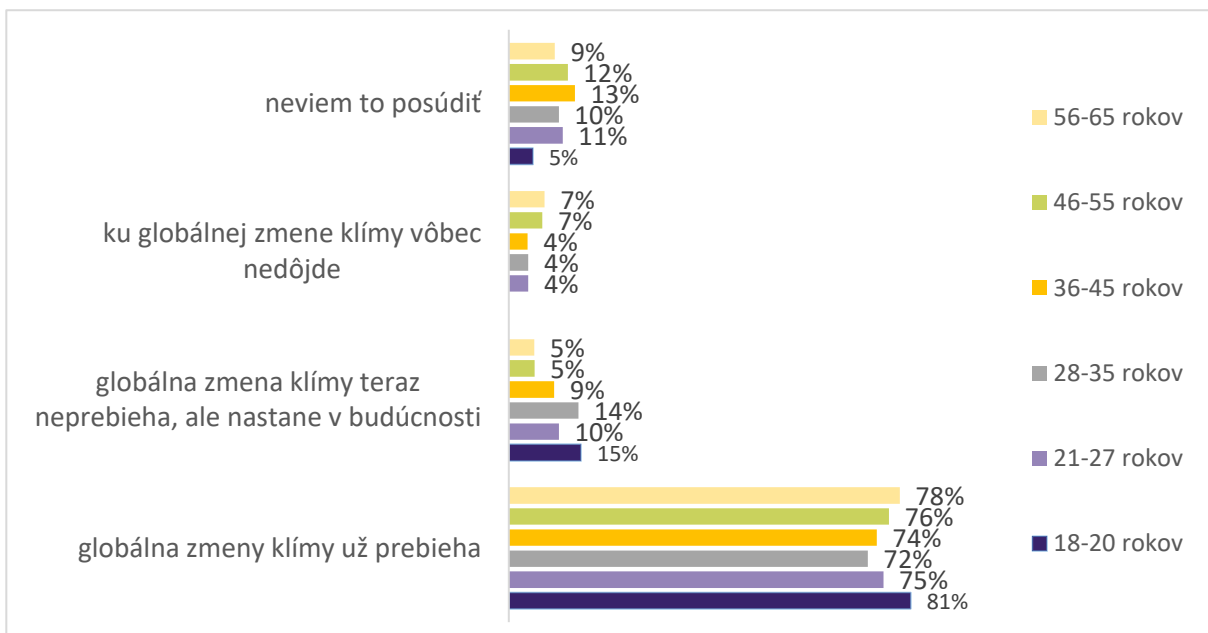
Obrázok 3 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 1 podľa pohlavia

Vyhodnotenie odpovedí podľa veku

Vo všetkých vekových kategóriách dominuje odpoveď, že globálna zmena klímy už prebieha. Najviac sú o tom presvedčení hlavne mladí ľudia vo veku 18-20 rokov (81%), najmenej veková skupina 28-35 rokov (72%). Naopak, ani jeden respondent z najmladšej vekovej kategórie neodpovedal, že „ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde“, kým vekové kategórie nad 45 rokov majú podiel tejto možnosti až 7%. Ďalšiu možnosť odpovede, t.j. že „globálna zmena klímy teraz neprebieha, ale nastane v budúcnosti“ si zvolili predovšetkým mladšie vekové kategórie do 35 rokov (10-15%), kým vekové kategórie nad 45 rokov majú podiel tejto odpovede len 5%. V poslednej možnosti „neviem to posúdiť“ mali najnižší podiel odpovede najmladšej vekovej kategórie respondentov (18-20 rokov = 5%), najvyšší podiel (13%) veková skupina 36-45 rokov. Z odpovedí vyplýva, že najcitlivejšie vníma a pravdepodobne sa o problematiku globálnej zmeny klímy najviac zaujíma práve najmladšia generácia.

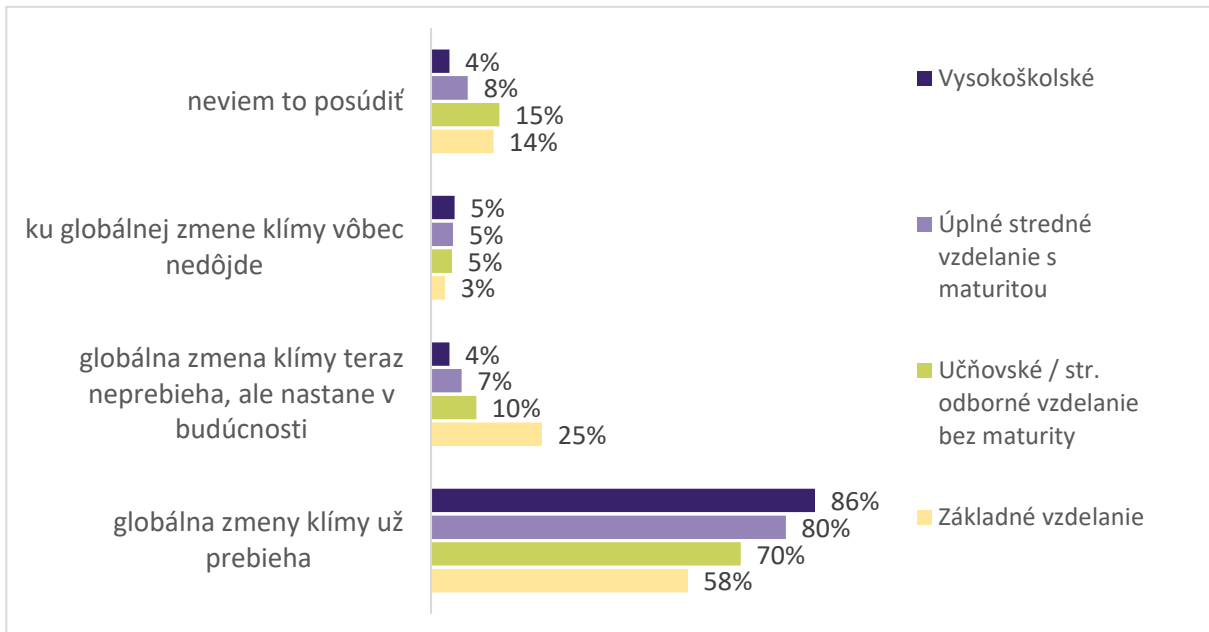
Obrázok 4 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 1 podľa veku

Vyhodnotenie odpovedí podľa vzdelania

Z odpovedí je zrejмый rozdiel vo vnímaní a znalosti problematiky v závislosti od dosiahnutého vzdelania. Kým až 86% vysokoškolsky vzdelaných a 80% stredoškolsky vzdelaných respondentov verí, že globálna zmena klímy už prebieha, podiel tejto odpovede je výrazne nižší pri respondentoch s nižším stredným vzdelaním (70%) a najmä so základným vzdelaním (58%). Opačný pomer odpovedí visíme pri možnosti, že ku globálnej zmene klímy dôjde v budúcnosti. Túto možnosť zvolilo až 25% respondentov so základným vzdelaním a 10% s nižším stredným vzdelaním. V tejto možnosti mali vysokoškolsky vzdelaní respondenti najnižší podiel, iba 4%. Zároveň, respondenti s nižším dosiahnutým vzdelaním majú výrazne vyšší podiel odpovedí „neviem to posúdiť“ (14-15%) – pri úplnom stredoškolskom vzdelaní to bolo 8% a pri vysokoškolskom len 4% respondentov. Iba 3% respondentov so základným vzdelaním je presvedčených, že ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde. Tento podiel je o niečo vyšší pri odpovediach respondentov všetkých ďalších typov vzdelaní (5%).

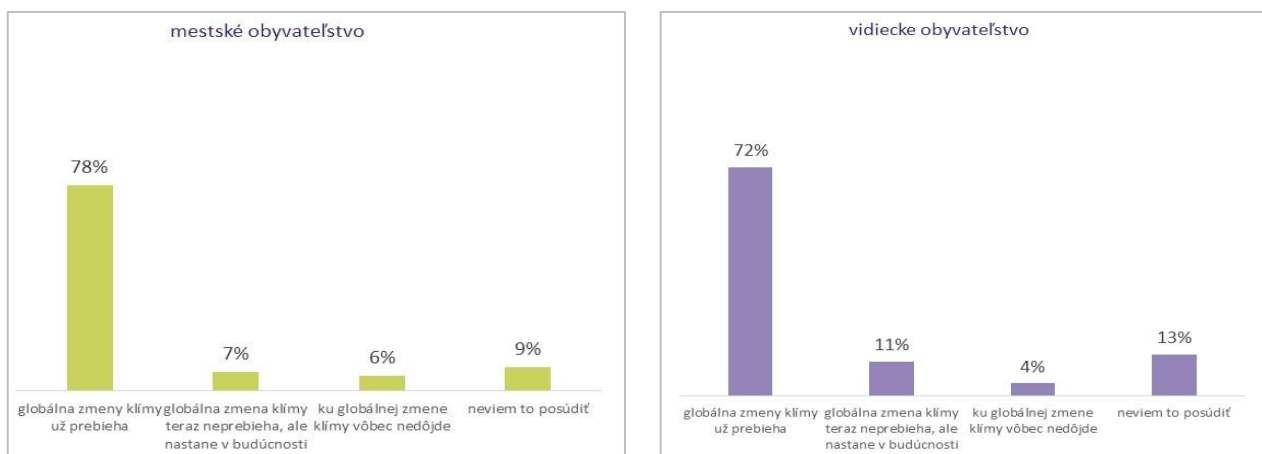
Obrázok 5 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 1 podľa vzdelania

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Z hľadiska porovnania odpovedí respondentov podľa typu bydliska výrazne dominuje v oboch prípadoch (mestské a vidiecke obyvateľstvo) pozitívna odpoveď, t.j. možnosť „globálna zmena klímy už prebieha“. Vo vidieckom obyvateľstve si zvolilo túto odpoveď 72% a v mestskom type obyvateľstva dokonca 78%. Predpokladali by sme na základe toho, že obyvatelia mestských sídiel pociťujú dôsledky zmeny klímy (vlny horúčav a tzv. mestské tepelné ostrovy v dôsledku mestskej zástavby a spevnených plôch) najmä v letných mesiacoch výraznejšie ako vidiecke obyvateľstvo. Tento predpoklad sa však nepotvrdil (viď vyhodnotenie otázky 2). V mestskom obyvateľstve bol podiel odpovedí na možnosti „globálna zmena klímy teraz neprebíaha, ale nastane v budúcnosti“ a „neviem to posúdiť“ o niečo nižší ako pri vidieckom obyvateľstve. O niečo vyšší podiel sme zaznamenali pri odpovedi „ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde“ pri mestskom obyvateľstve (6%) ako pri vidieckom obyvateľstve (4%).

Obrázok 6 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 1 podľa typu bydliska

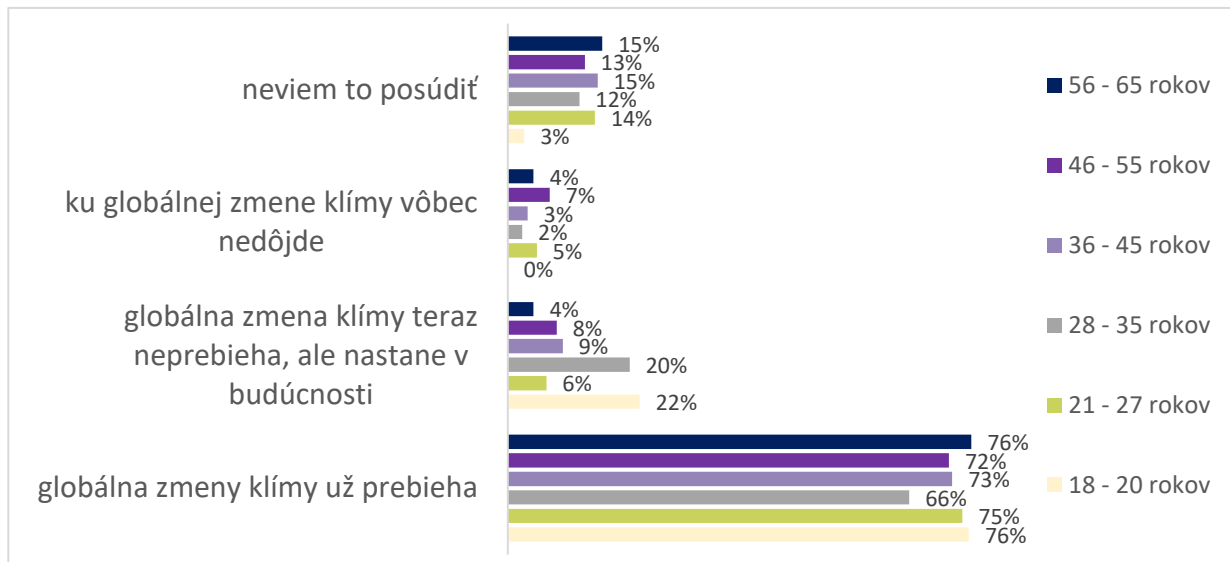

Analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva

Všetky **vekové kategórie** respondentov z vidieka najviac volili možnosť „globálna zmena klímy už prebieha“ – rozpätie týchto odpovedí je 66-76%, pričom sa neprejavil veľký rozdiel vo vekových kategóriách (s výnimkou nízkeho vnímania vekovej kategórie 28-35 rokov). Prekvapujúco vysoký podiel respondentov vo

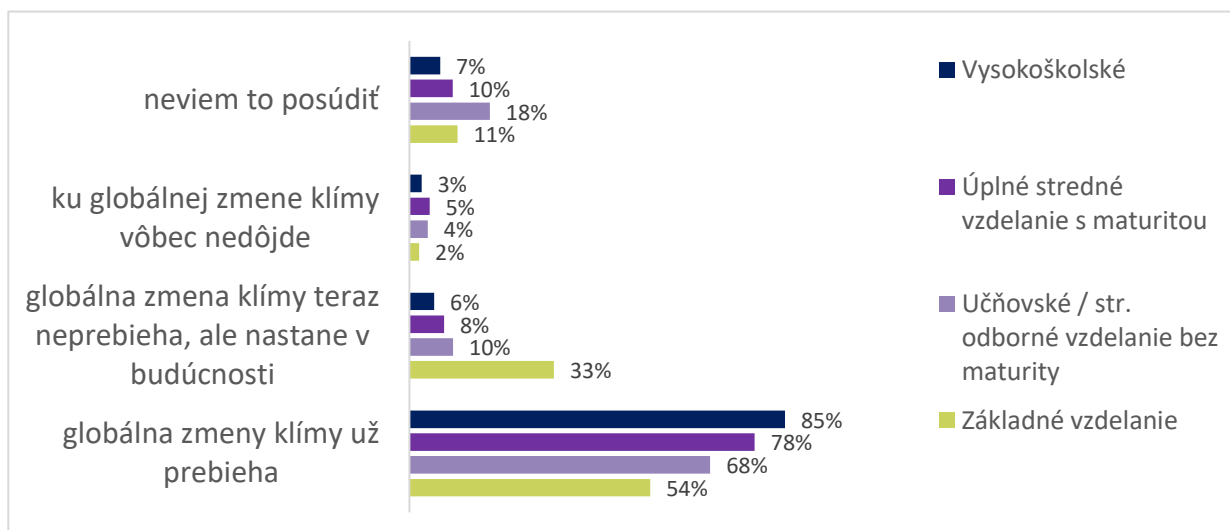
veku 18-20 rokov a 28-35 rokov si však myslí, že globálna zmena klímy nastane v budúcnosti (20-22%). V negatívnej odpovedi „ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde“ majú najvyšší podiel odpovede respondentov vo vekovej kategórii 46-55 rokov a túto možnosť si nevybral ani jeden respondent vo veku 18-20 rokov. Najmladší respondenti majú aj najnižší podiel odpovedí na možnosť „neviem to posúdiť“ (len 3%), kým podiel ostatných vekových kategórií dosahuje 12-15%.

Obrázok 7 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 1 podľa veku

Aj medzi vidieckym obyvateľstvom sa prejavuje pomerne výrazne rozdiel medzi vnímaním problematiky a informovanosťou podľa **dosiahnutého vzdelania**. Kým až 85% vysokoškolsky vzdelaných respondentov verí, že globálna zmena klímy už prebieha a problém nevie posúdiť len 7% z nich, pri základnom vzdelaní je podiel odpovedí v prvom prípade len 54% a v druhom 11% a pri nižšom strednom vzdelaní 68% resp. 18%. Podiel „neveriacich“ je opäť veľmi nízkych, odpoveď „ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde“ má najnižší podiel pri všetkých vekových kategóriách (2-5%). Zaujímavosťou je, že až tretina respondentov so základným vzdelaním si myslí, že globálna zmena klímy nastane až v budúcnosti.

Obrázok 8 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 1 podľa vzdelania

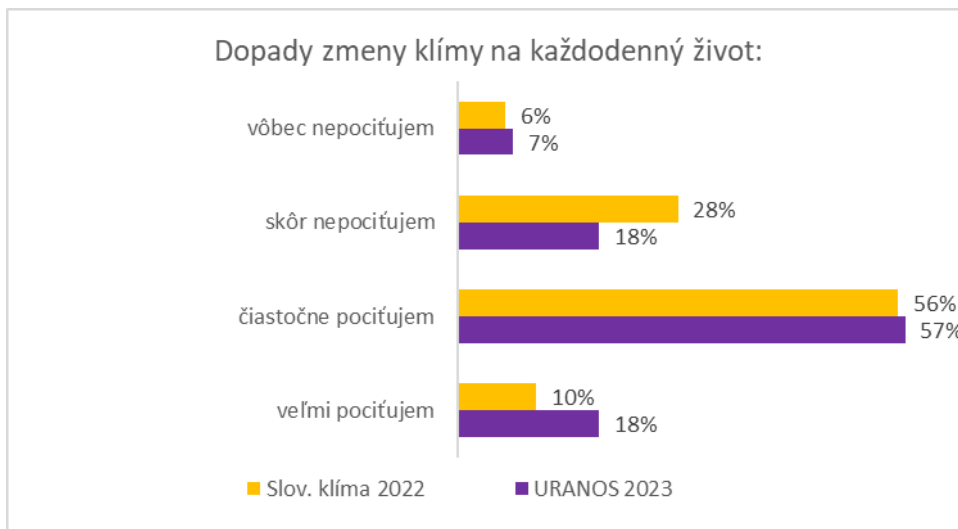

1.2 Vnímanie dopadov zmeny klímy na každodenný život

Druhá otázka prieskumu smerovala k osobnému **hodnoteniu prípadných dopadov zmeny klímy na každodenný život občanov Slovenska**. Znenie otázky bolo: *Pocítujete alebo nepocítujete dopady zmeny klímy na Váš každodenný život?* Respondenti mali na výber 4 možnosti odpovede (obrázok 9).

Na základe porovnania prieskumov z 2022 a 2023 sa zdá, že vnímanie dopadov zmeny klímy na Slovensku sa zvyšuje – v r. 2023 „veľmi a skôr pociťuje“ dopady zmeny klímy o 9% viac ľudí než tomu bolo v r. 2022. Až 57% respondentov tvrdí, že čiastočne pociťuje dopady zmeny klímy na každodenný život, 18% ich pociťuje veľmi a rovnaký podiel respondentov si zvolilo možnosť „skôr nepociťujem“. Iba 7% respondentov uvádza, že dopady zmeny klímy nepociťuje vôbec.

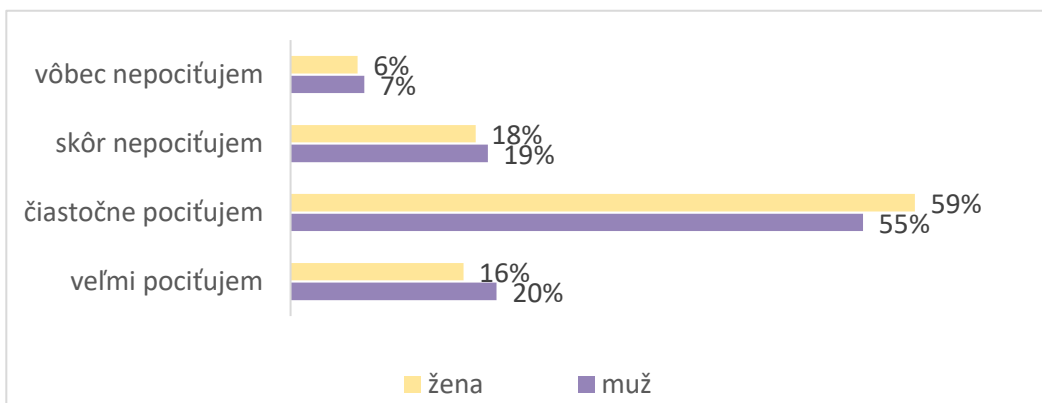
Obrázok 9 - Vnímanie dopadov zmeny klímy občanmi SR (vyhodnotenie odpovedí na otázku 2)

Vyhodnotenie odpovedí podľa pohlavia

Rozdiely medzi pohlaviami v odpovediach na túto otázku sú minimálne, vidíme len určitý „posun“ v odpovediach „veľmi pociťujem“ a „čiastočne pociťujem“, kde vnímanie mužov je o čosi citlivejšie - o 4% viac mužov ako žien pociťuje dopady zmeny klímy veľmi, naopak je tomu v prípade odpovede čiastočne.

Obrázok 10 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 2 podľa pohlavia

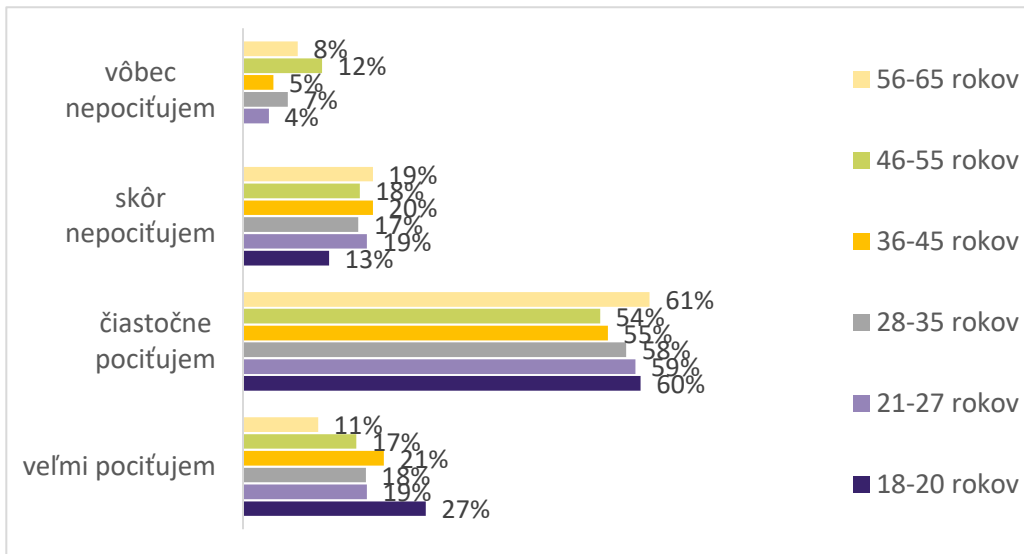

Vyhodnotenie odpovedí podľa veku

Rovnako ako v prípade prvej otázky sa zdá, že najcitlivejšie vnímajú dopady zmeny klímy zástupcovia najmladšej vekovej kategórie 18-20 ročných respondentov. Až 87% z nich dopady pociťuje – a to veľmi (27%) alebo čiastočne (60%). Toto vnímanie s rastúcim vekom postupne klesá a najnižšie je u kategórií 46-55 a 56-65 rokov (spolu 71-72% podiel odpovedí „veľmi“ a čiastočne“). Kým pri najmladšej kategórii len

13% respondentov dopady „skôr nepociťuje“ a ani jeden respondent nevybral možnosť „vôbec nepociťuje“, podiel takýchto „skeptikov“ dosahuje v prípade dvoch najstarších kategórií respondentov 28-29%.

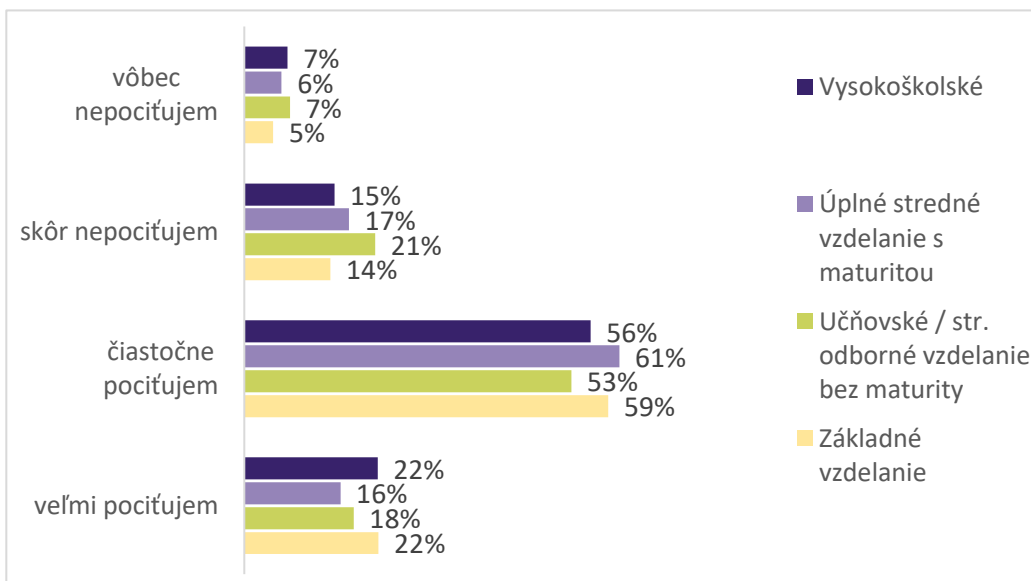
Obrázok 11 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 2 podľa veku

Vyhodnotenie odpovedí podľa vzdelania

Je zaujímavé, že pri tejto otázke sa neukázali podobné rozdiely vo vnímaní dopadov zmeny klímy na základe vzdelania, ako tomu bolo pri otázke o „presvedčení“ v existenciu zmeny klímy. Neplatí teda predpoklad, že vzdelanejší ľudia pociťujú prejavy zmeny klímy výraznejšie ako menej vzdelaní. Naopak, najvyšší podiel súčtu odpovedí „veľmi“ a „skôr“ pociťujem vyjadrili respondenti so základným vzdelaním (81%), nasledovali vysokoškolsky vzdelaní (78%), respondenti s vyšším stredoškolským vzdelaním (77%) a s odstupom najmenej vnímajú dôsledky respondenti s nižším stredoškolským vzdelaním (71%). Podiel respondentov, ktorí dôsledky nepociťujú vôbec, je veľmi podobný pre všetky vzdelanostné skupiny (5-7%).

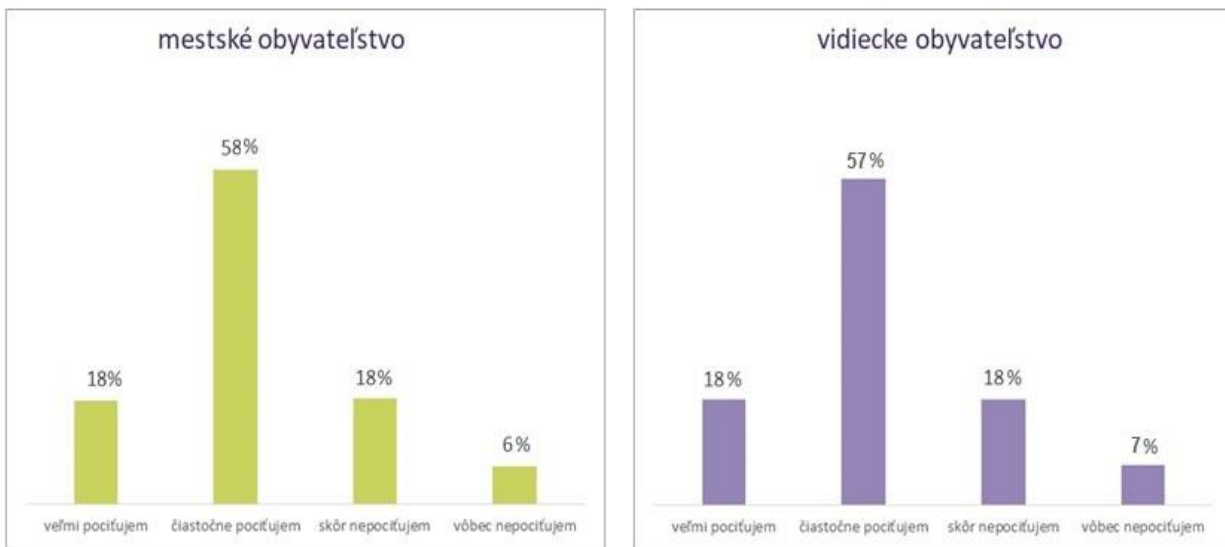
Obrázok 12 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 2 podľa vzdelania

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

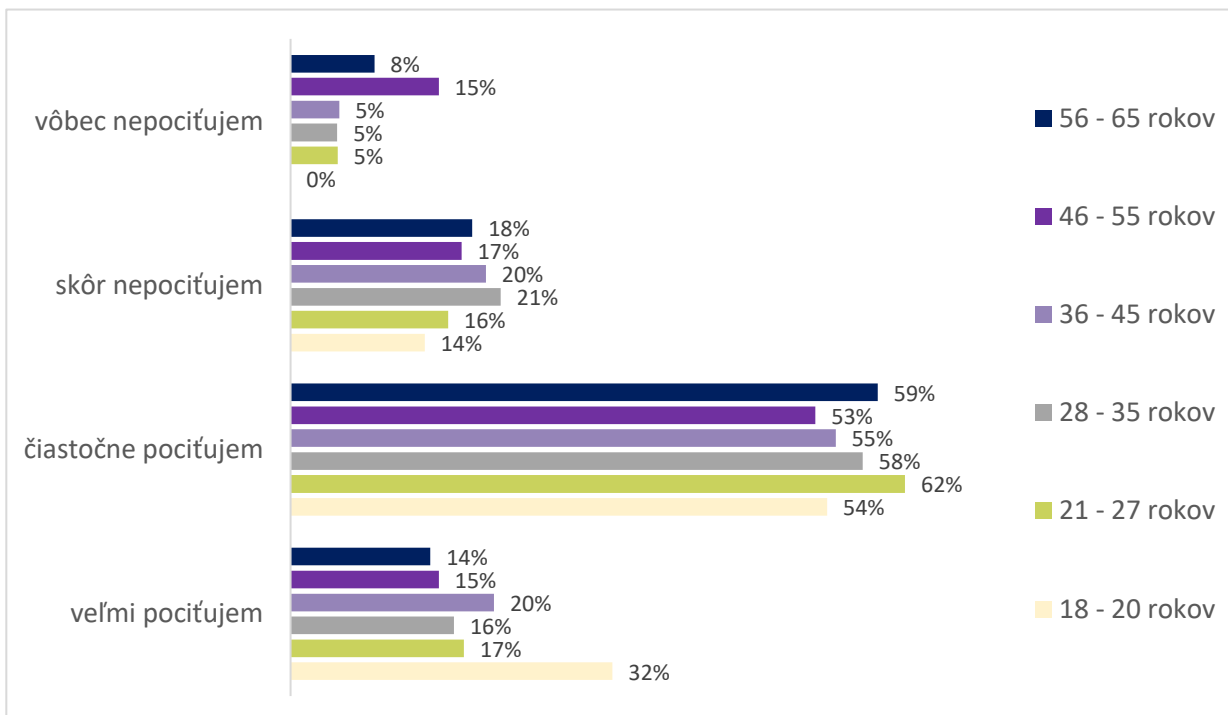
V oboch typoch osídlenia sa respondenti vyjadrili vo všetkých štyroch možnostiach približne vyrovnané, rozdiely nepresahujú 1%. Výsledky teda kopírujú celkový priemer odpovedí - v najväčšom počte boli v oboch typoch bydliska odpovede „častočne pociťujem“ (57-58%), podiel odpovedí „veľmi pociťujem“ a „skôr nepociťujem“ bol rovnaký (18%), najmenej častá bola odpoveď „vôbec nepociťujem“ (6-7%). Nepotvrdil sa teda náš predpoklad na základe odpovedí na otázku 1, že mestské obyvateľstvo bude vnímať prejavy a dôsledky zmeny klímy výraznejšie, citlivejšie ako vidiecke obyvateľstvo.

Obrázok 13 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 2 podľa typu bydliska

Analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva

Obrázok 14 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 2 podľa veku

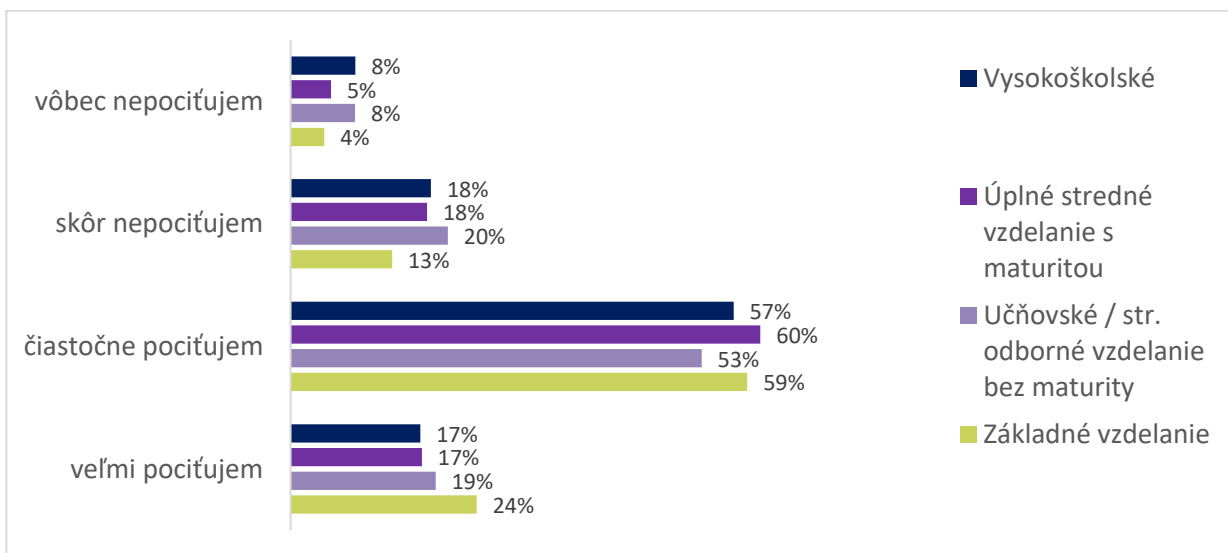

Z hľadiska **vekového zloženia** sa respondenti z vidieka rovnako ako celková vzorka respondentov najčastejšie vyjadrovali k možnosti „častočne pociťujem“ zmeny klímy v každodennom živote, kde podiel

odpovedí dosahoval 53-62% - najvyšší bol u vekovej kategórie 21-27 rokov a najnižší u kategórie 46-55 rokov. Podiel obyvateľov veľmi pociťujúcich zmeny klímy na ich každodenný život dosahoval 14-20% s výnimkou najmladšej kategórie 18-20 ročných, z ktorých označilo túto možnosť až 32% respondentov. Naopak, až 15% respondentov žijúcich na vidieku vo veku 46-55 rokov vôbec nepociťuje zmeny klímy – pričom túto možnosť si nevybral žiadny respondent z najmladšej vekovej kategórie.

Výsledky interpretované z hľadiska **vzdelania** vidieckeho obyvateľstva ukazujú zaujímavú skutočnosť, ktorá sa neprejavila v celkovej vzorke obyvateľov. Respondenti so základným vzdelaním si totiž zvolili možnosti „vôbec nepociťujem“ a „skôr nepociťujem“ v najnižšom podiele spomedzi všetkých stupňov vzdelania (spolu 17%) a naopak, majú najvyšší podiel odpovedí pri možnosti „veľmi pociťujem“ a vysoký podiel odpovedí „častočne pociťujem“, spolu až 83%. Je to možné vysvetliť tak, že práve táto skupina obyvateľov je najviac „spätá“ s vidieckym spôsobom života a tak aj najviac vníma reálne dôsledky zmeny klímy. Vzdelanostnou skupinou najmenej vnímajúcu dôsledky zmeny klímy sú respondenti s učňovským/stredným odborným vzdelaním bez maturity (spolu 28% odpovedí „vôbec nepociťujem“ a „skôr nepociťujem“), nasledujú vysokoškolsky vzdelaní respondenti (26%).

Obrázok 15 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 2 podľa vzdelania

1.3 Súvislosť vybraných prírodných procesov a javov so zmenou klímy

V tretej otázke sme sa pýtali na **súvislosti zmeny klímy a vybraných nepriaznivých prírodných procesov a javov** súvisiacich s extrémnymi prejavmi počasia, vodou a pôdou, spolu išlo o osem procesov a javov. Respondenti odpovedali na otázku: *Ako je podľa Vás pravdepodobné či nepravdepodobné, že nasledujúce javy na Slovensku nejakým spôsobom súvisia so zmenou klímy?* Na výber mali 4 možnosti (Tabuľka 1, Obrázok 16).

Odpovede respondentov v našom prieskume sme porovnali s výsledkami prieskumu Slovenská klíma 2022 v piatich prípadoch, zvyšné tri možnosti boli do tejto otázky zaradené iba v našom prieskume. Z odpovedí vyplývajú dve podstatné skutočnosti – v prvom rade, prakticky všetky uvedené nepriaznivé javy respondenti dávajú do súvislosti so zmenou klímy, a to pomerne výrazne; v druhom rade – aj s odstupom len jedného roku sa ukazuje podstatný nárast vnímania týchto súvislostí.

Za vylúčenú a veľmi nepravdepodobnú súvislosť opytovaných javov sa vyjadrilo len 4-5% respondentov, naopak istú a veľmi pravdepodobnú súvislosť deklarovalo 57-71% respondentov. Rozdiel odpovedí, pri ktorých považujú respondenti tieto súvislosti za „isté a veľmi pravdepodobné“ na jednej strane, resp. „vylúčené a veľmi nepravdepodobné“ na druhej strane, sa pohybuje v rozmedzí 52-69% - odpovede „skôr pravdepodobné“ a „skôr nepravdepodobné“ sme do tohto porovnania nezahrnuli, považujeme ich za menej preukazné.

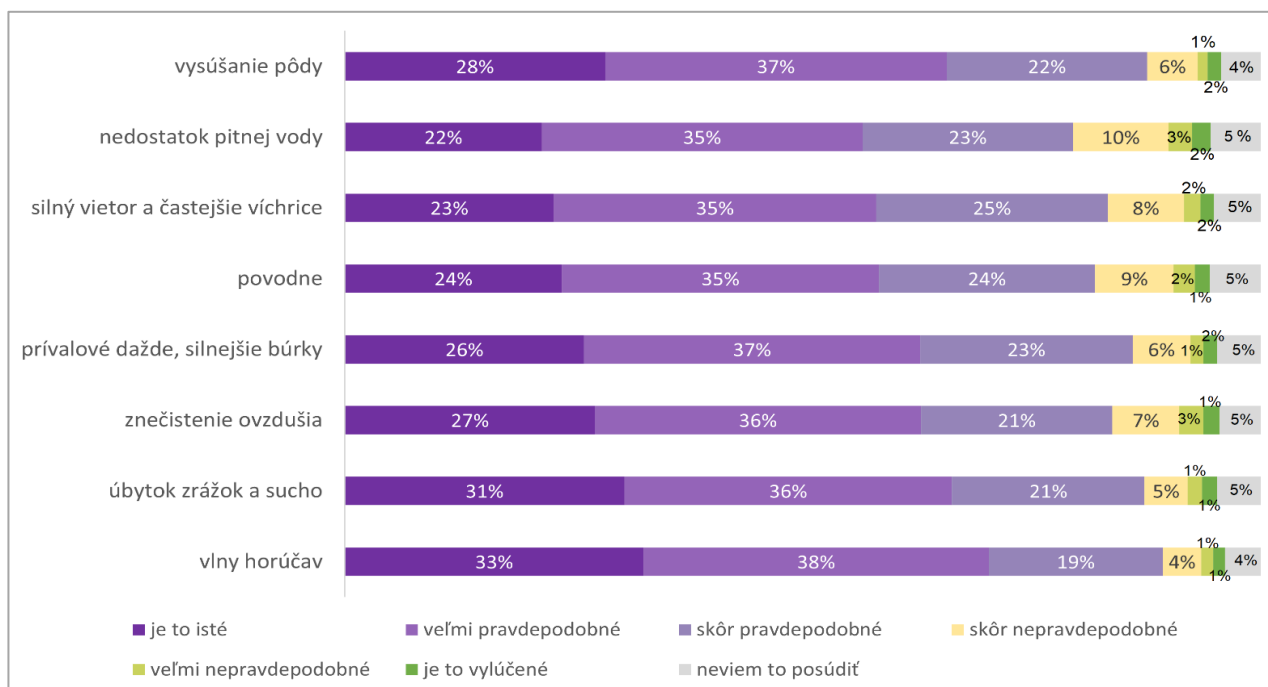
Najväčšiu súvislosť so zmenou klímy vidia respondenti v prípade vln horúčav (rozdiel pozitívnych a negatívnych odpovedí je 69%), úbytku zrážok a sucha (65%), nasledujú vysušenie pôdy (62%), privalové dažde a silnejšie búrky (60%), znečistenie ovzdušia (59%), povodne (56%), silný vietor a víchrice (54%) a nedostatok pitnej vody (52%). Len 4-5% respondentov sa vyjadrilo, že tieto súvislosti nevie posúdiť a podiel „neutrálnych“ odpovedí dosiahol 23-33%, pričom vo všetkých prípadoch odpovede „skôr pravdepodobné“ pomerne výrazne prevyšovali nad odpoveďami „skôr nepravdepodobné“.

Porovnaním s výsledkami prieskumu Slovenská klíma 2022 sa ukazuje, že pri všetkých uvedených javoch narastá miera vnímania ich súvislostí so zmenou klímy – podiel kladných odpovedí narástol o 14-17%, najviac v prípade vln horúčav a privalových dažďov a búrok.

Tabuľka 1 – Súvislosti zmeny klímy a vybraných nepriaznivých prírodných procesov a javov (porovnanie výsledkov prieskumov 2022 a 2023)

Prírodné procesy a javy	Prieskum	Isté a veľmi pravdepodobné (%)	Vylúčené a veľmi nepravdepodobné (%)	Neutrálne odpovede (skôr P a N)	Nevie posúdiť (%)
vlny horúčav	2023	71%	2%	23%	4%
	2022	55%	3%	38%	4%
úbytok zrážok a sucho	2023	67%	2%	26%	5%
	2022	54%	4%	37%	5%
znečistenie ovzdušia	2023	63%	4%	28%	5%
	2022	50%	5%	39%	6%
privalové dažde, silnejšie búrky	2023	63%	3%	29%	5%
	2022	47%	4%	42%	7%
povodne	2023	59%	3%	33%	5%
	2022	47%	5%	41%	7%
silný vietor a častejšie víchrice	2023	58%	4%	33%	5%
nedostatok pitnej vody	2023	57%	5%	33%	5%
vysušenie pôdy	2023	65%	3%	28%	4%

Obrázok 16 – Súvislosti zmeny klímy a vybraných nepriaznivých prírodných procesov a javov (vyhodnotenie odpovedí na otázku 3)

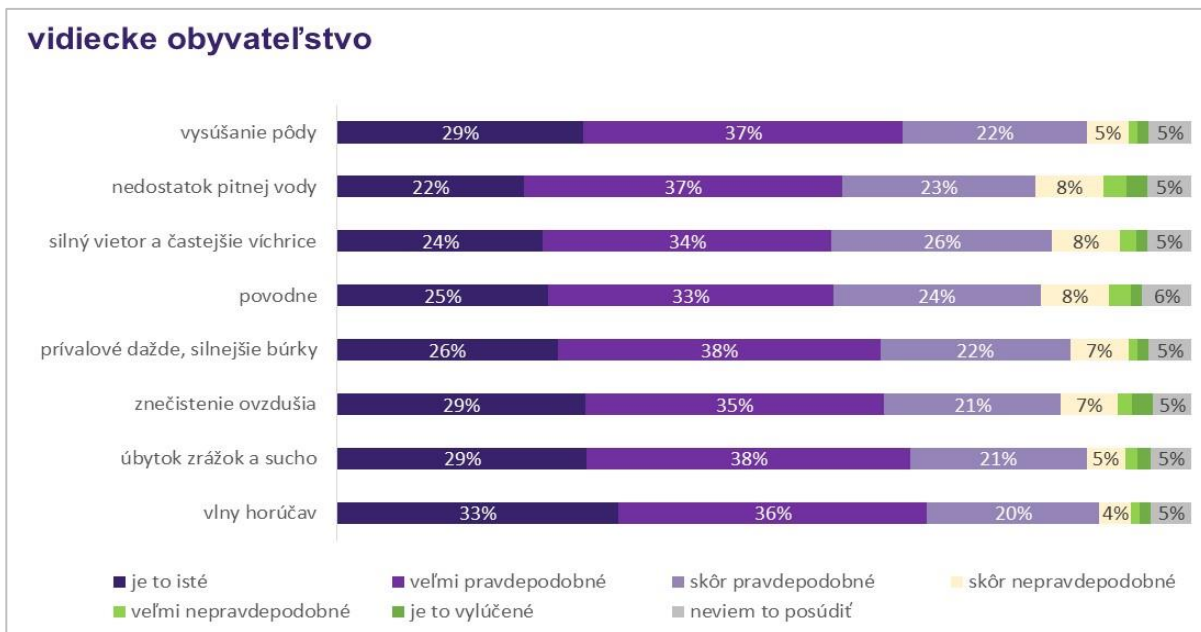
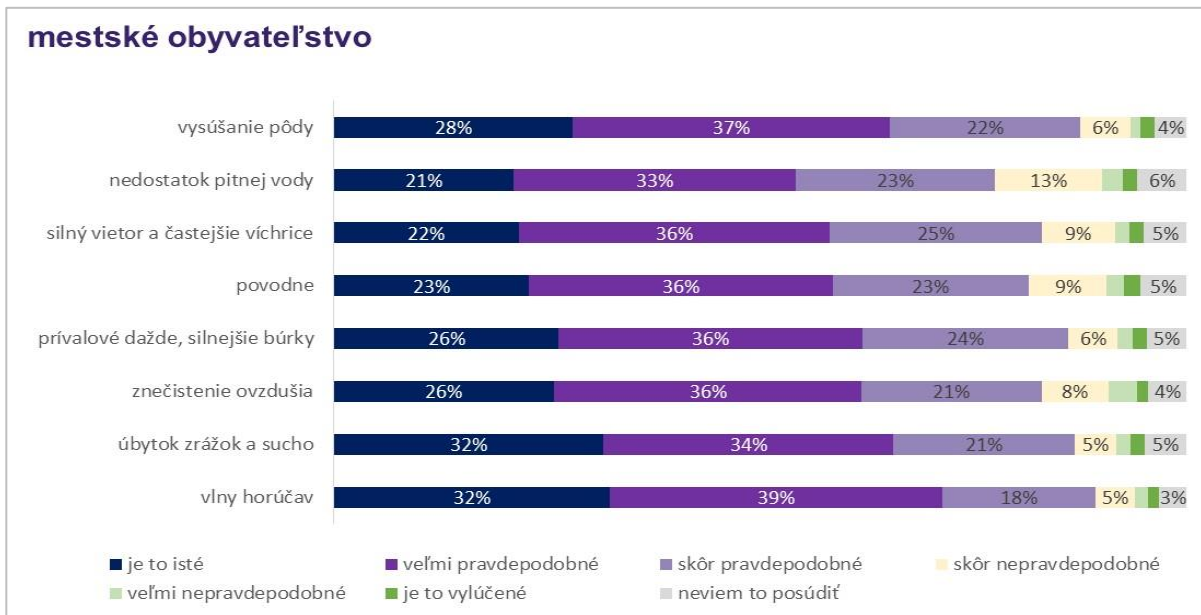
Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Porovnaním odpovedí respondentov podľa typu bydliska (mestské a vidiecke obyvateľstvo) môžeme konštatovať, že pri všetkých uvedených možnostiach javov, ktoré súvisia so zmenou klímy dominovali pozitívne odpovede. **Mestské obyvateľstvo** sa najvýraznejším podielom, t.j. 89% pozitívnych odpovedí vyjadrilo v možnosti „vlny horúčav“. Spomedzi pozitívnych odpovedí mestského obyvateľstva zaznamenali najnižší podiel odpovede na možnosť „nedostatok pitnej vody“ (77%). Pri tejto istej možnosti bol zároveň najvyšší podiel negatívnych odpovedí vo všetkých možnostiach (17%). Najnižší podiel negatívnych odpovedí (8%) sme pri mestskom obyvateľstve zaznamenali v možnostiach „vlny horúčav“ a „úbytok zrážok a sucho“. Respondenti nevedeli problematiku posúdiť len v malom rozsahu (3–6%), s najnižším podielom pri možnosti „vlny horúčav“ (3%) a najvyšším podielom pri možnosti „nedostatok pitnej vody“ (6%).

Výsledky odpovedí respondentov **vidieckeho obyvateľstva** boli v pozitívnych odpovediach veľmi podobné odpovediam mestského obyvateľstva. Rovnako najvyšší podiel týchto odpovedí predstavovala možnosť „vlny horúčav“ ako pri odpovediach mestského obyvateľstva (89%). V pozitívnych odpovediach mali najnižší a rovnaký podiel 2 možnosti (82%): „nedostatok pitnej vody“ a „povodne“. Rovnako ako pri mestskom obyvateľstve mala z negatívnych odpovedí najvyšší podiel možnosť „nedostatok pitnej vody“ (13%), najmenej bola zastúpená možnosť „vlny horúčav“ (6%). Podiel odpovedí „neviem posúdiť“ dosahuje 5-6%.

Štatisticky významný rozdiel v odpovediach je možné dokumentovať len v prípade troch javov: nedostatku pitnej vody, prívalových dažďov a silných búrok a znečistenia ovzdušia, pri ktorých rozdiel v odpovediach mestského a vidieckeho obyvateľstva dosahuje 3-4%, rozdiely v prípade ostatných otázok sú 0-2%. Vo všetkých prípadoch ide o **silnejšie vnímanie súvislostí v prípade vidieckeho obyvateľstva**.

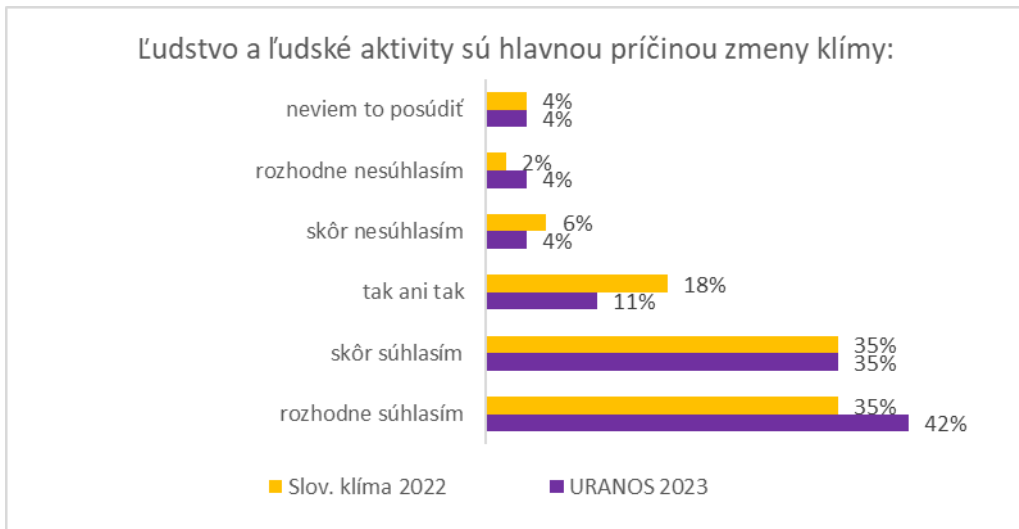
Obrázok 17 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 3 podľa typu bydliska

1.4 Ľudstvo a jeho aktivity ako hlavná príčina zmeny klímy

Štvrtá otázka prieskumu smerovala k zisteniu **postojov občanov k hlavnej príčine zmeny klímy**. Respondenti odpovedali na otázku: *Sú podľa Vás v súčasnej dobe hlavnou príčinou zmeny klímy ľudstvo a ľudské aktivity?* Na výber mali 6 možností odpovedí (obrázok 18). Až 77% respondentov súhlasí (42% rozhodne súhlasí a 35% skôr súhlasí) s tvrdením, že hlavnou príčinou zmeny klímy je ľudstvo a ľudské aktivity. Je to o 7% vyšší podiel ako v prípade výskumu Slovenská klíma 2022, pričom ide o nárast v odpovedi „rozhodne súhlasím“. Presun sa udial z kategórie „neutrálnych“ respondentov (odpoveď „tak ani tak“). Aj to vypovedá o zvýšení povedomia obyvateľov Slovenska za uplynulý rok. V možnostiach s negatívnymi odpoveďami (skôr nesúhlasím a rozhodne nesúhlasím) je podiel respondentov rovnaký v oboch prieskumoch (spolu 8%), rovnako tak podiel odpovedí „neviem to posúdiť“ sa nezmenil (4%). Znamená to, že veľká väčšina obyvateľov Slovenska verí vedeckému zdôvodneniu faktu, že súčasná zmena klímy (najmä jej gradient) je antropogénne podmienená.

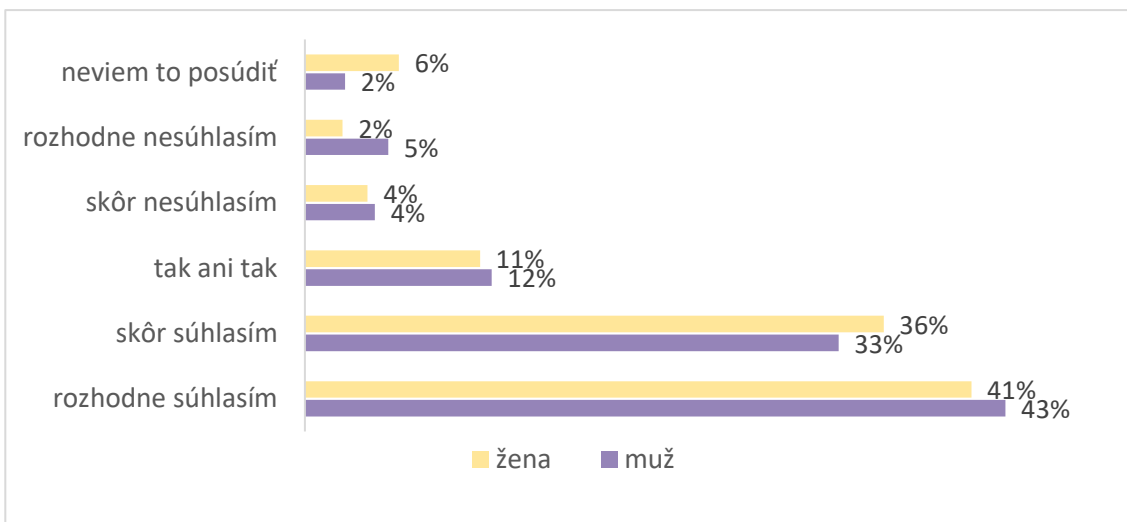
Obrázok 18 – Ľudské aktivity ako príčina zmeny klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 4)

Vyhodnotenie odpovedí podľa pohlavia

Rozdiely vo vnímaní aktivít človeka ako hlavnej príčiny zmeny klímy medzi mužmi a ženami nie sú veľké. V odpovedi „rozhodne súhlasím“ mali o niečo vyšší podiel odpovede mužov (43%) ako žien (41%). Naopak, v odpovedi „skôr súhlasím“ mali vyšší podiel odpovede žien (36% resp. 33%), celkovo bol teda podiel kladných odpovedí takmer totožný (rozdiel 1%). Trochu vyššie genderové rozdiely sa prejavili v záporných odpovediach, a to najmä v odpovedi „rozhodne nesúhlasím“, kde bol podiel odpovedí mužov o 3% vyšší než odpovedí žien (5% ku 2%). V odpovedi „neviem to posúdiť“ mali vyšší podiel ženy (6%) ako muži (2%), čo môže vypovedať o mierne lepšej informovanosti mužov, alebo ich väčšej „rozhodnosti“ v posudzovaní problematiky.

Obrázok 19 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 4 podľa pohlavia

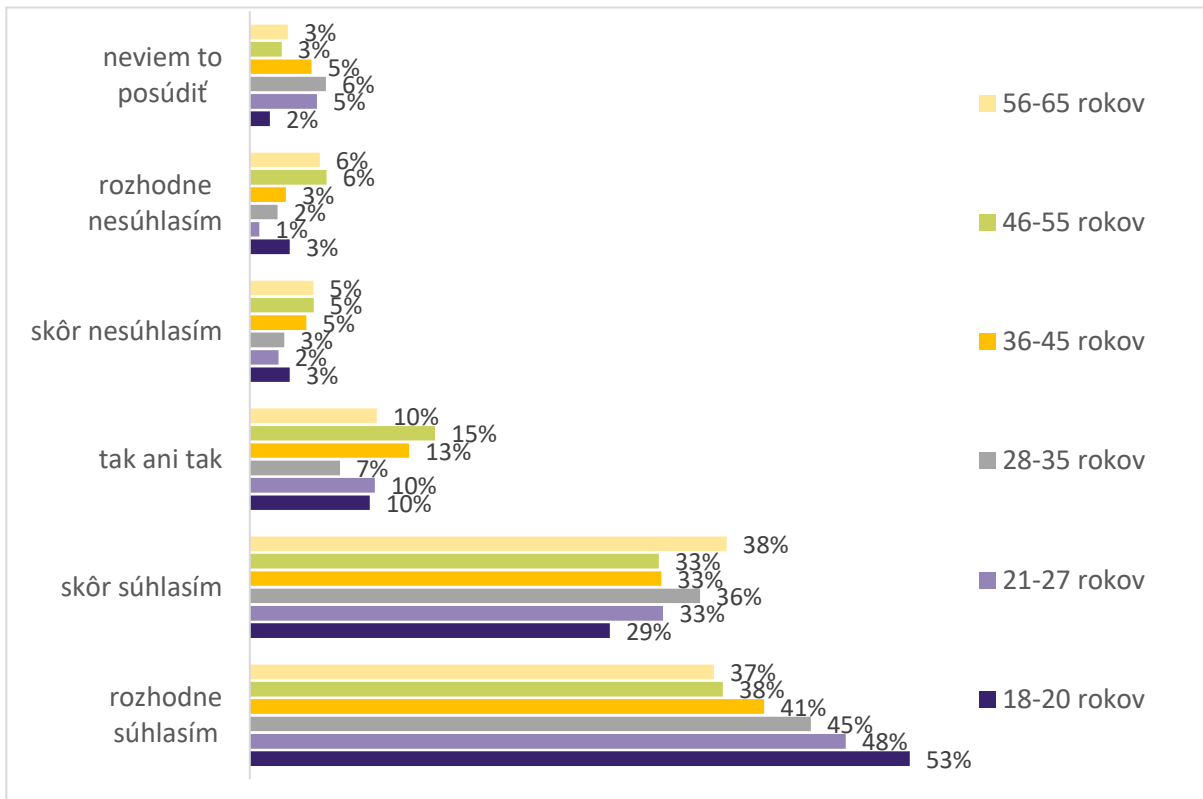

Vyhodnotenie odpovedí podľa veku

V pozitívnych možnostiach odpovedí pri tejto otázke („skôr súhlasím“ a „rozhodne súhlasím“) dominujú mladšie vekové kategórie respondentov (82% respondentov vo veku 18-20 rokov, 81% respondentov vo veku 21-27 rokov a 81% respondentov vo veku 28-35 rokov). Podiel ďalších vekových kategórií pri pozitívnych možnostiach odpovedí sa pohybuje približne okolo 70%. Naopak, negatívne odpovede („rozhodne nesúhlasím“ a „skôr nesúhlasím“) mladších vekových kategóriách (20-35 rokov) majú pri tejto

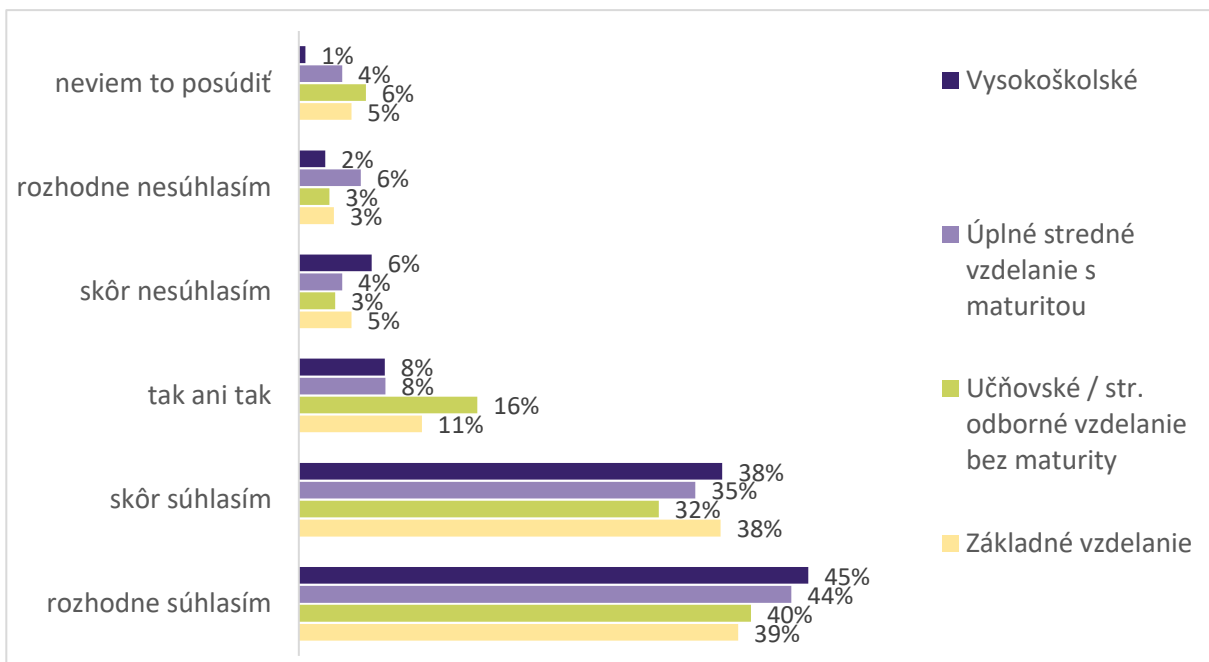
otázke nižší podiel ako pri vekových kategóriách 36-65 rokov. Možno tak konštatovať, že s rastúcim vekom mierne klesá súhlas s tvrdením, že hlavnou príčinou zmeny klímy je človeka a jeho aktivity.

Obrázok 20 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 4 podľa veku

Vyhodnotenie odpovedí podľa vzdelania

Obrázok 21 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 4 podľa vzdelania

Rovnako ako v prípade niektorých iných otázok sa ukazuje určitá súvislosť medzi dosiahnutým vzdelaním a postojmi k zmene klímy. Najkritickejšou skupinou z hľadiska vnímania človeka ako hlavnej príčiny zmeny klímy sú vysokoškolsky vzdelaní respondenti s podielom kladných odpovedí 83% a záporných odpovedí 8%;

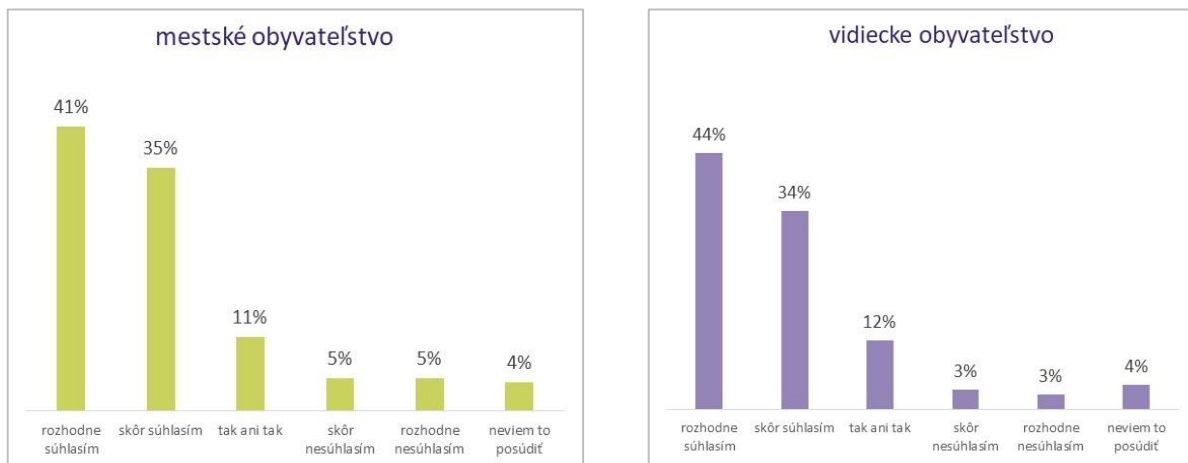
nasledujú úplné stredné vzdelanie 79% a 9%, základné vzdelanie 77% a 8% a nakoniec nižšie učňovské/stredné odborné vzdelanie 72% a 6%.

Neutrálnu odpoveď „tak ani tak“ reprezentovalo 8-16% respondentov, pričom ich podiel bol nižší v prípade vyššieho vzdelania. Problematiku nevie posúdiť 1% respondentov s vysokoškolským vzdelaním a 4-6% ostatných respondentov.

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Ak porovnáme odpovede respondentov z mesta a vidieka, pri väčšine možností nie je výrazný rozdiel. Pozitívne odpovede v grafoch v oboch typoch osídlenia sú veľmi podobné, t.j. 41% mestského obyvateľstva „rozhodne súhlasím“ a 35% „skôr súhlasím“ s tým, že v súčasnej dobe sú hlavnou príčinou zmeny klímy ľudstvo a jeho aktivity. Podiel respondentov z vidieka je v pozitívnych odpovediach nasledovný: 44% vidieckeho obyvateľstva „rozhodne súhlasím“ a 34% „skôr súhlasím“ s týmto tvrdením. Mohli by sme s určitou rezervou na rozhraní štatistickej chyby predpokladať, že postoj obyvateľov vidieka k človeku ako hlavnej príčine zmeny klímy je mierne kritickejší ako v prípade mestského obyvateľstva (o 2% vyšší podiel kladných odpovedí a 4% nižší podiel záporných odpovedí).

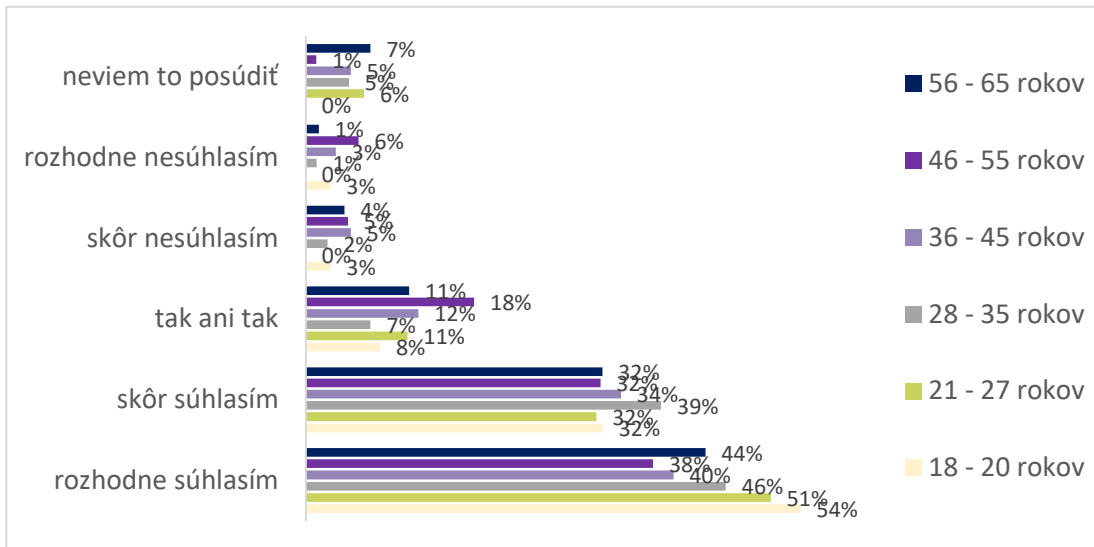
Obrázok 22 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 4 podľa typu bydliska

Analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva

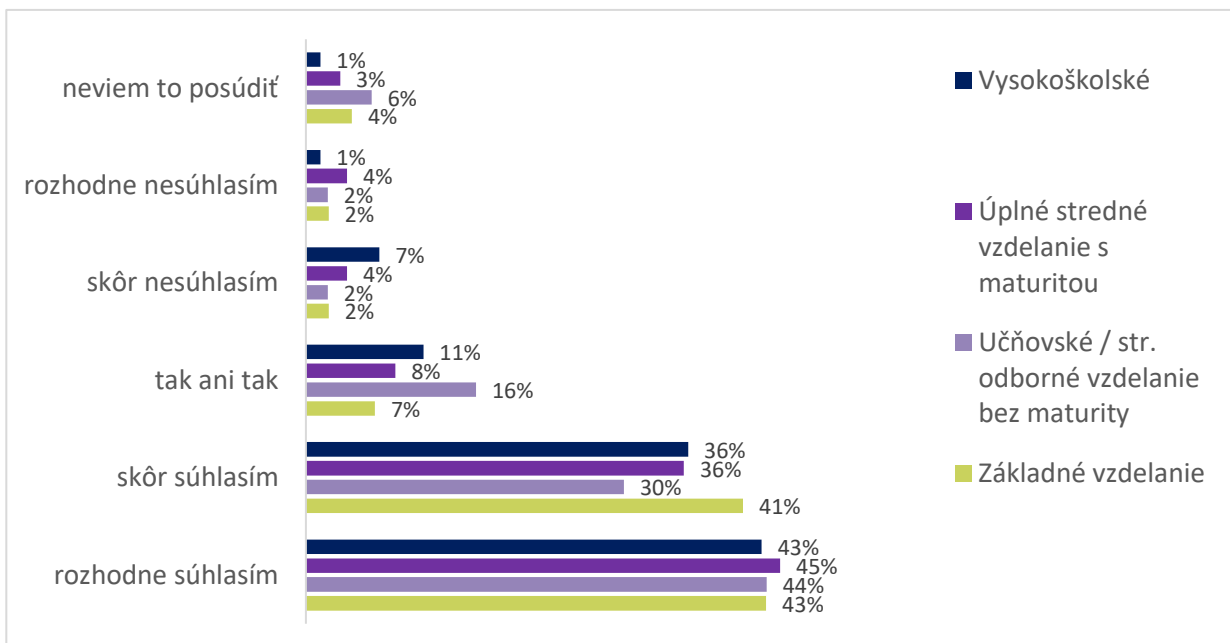
Vo odpovediach vidieckeho obyvateľstva na otázku 4 sa prejavujú určité rozdiely podľa veku a vzdelania. **Podľa veku** je rozdiel medzi mladšími a staršími vekovými kategóriami pomerne výrazný pri súhlasných odpovediach. Možnosti „rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“ si zvolilo 83-86% mladých ľudí vo veku do 35 rokov (najviac v najmladšej kategórii 18-20 rokov). Staršie vekové kategórie mali podiel respondentov v týchto odpovediach nižší (70-76%) – najmenej boli zastúpené v kategórii 46-55 rokov. V nesúhlasných odpovediach majú najnižšie zastúpenie najmladšie vekové kategórie (18-20 a 21-27 rokov) – 0 resp. 3%. Ostatné vekové kategórie mali v týchto odpovediach o niečo vyšší podiel respondentov (5% - 11%). K neutrálnej odpovedi „tak ani tak“ sa najviac respondentov (18%) prihlásilo vo vekovej kategórii 46-55 rokov, najmenej (7%) respondentov vo veku 28-35 rokov. 0-7% respondentov v rôznych kategóriách si zvolilo možnosť „neviem to posúdiť“ – najviac vo veku 56-65 rokov, vo vekovej kategórii 18-20 rokov nebola táto odpoveď vôbec zastúpená (0%).

Obrázok 23 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 4 podľa veku

Pomerne prekvapujúca je analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva **podľa vzdelania**. V pozitívnych odpovediach „rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“ mali najvyšší podiel respondenti so základným vzdelaním (až 84%) a úplným stredným vzdelaním (81%), zatiaľ čo respondenti s vysokoškolským vzdelaním a nižším stredným vzdelaním odpovedali na túto otázku v nižšom počte (79% resp. 74%). Naopak, v nesúhlasných odpovediach dominovali odpovede respondentov s vyšším vzdelaním, t.j. vysokoškolským a úplným stredným vzdelaním (8%), kým respondenti s nižším vzdelaním mali v negatívnych odpovediach nižší podiel (4%). Veľký rozdiel bol v neutrálnej možnosti „tak ani tak“, kde podiel odpovedí kolísal v rozpätí 7-16%. Podiel respondentov s odpoveďou „neviem to posúdiť“ bol vyšší v prípade nižšieho vzdelania (nižšie stredné 6%, základné vzdelanie 4%), najnižší bol v prípade vysokoškolského vzdelania (1%).

Obrázok 24 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 4 podľa vzdelania

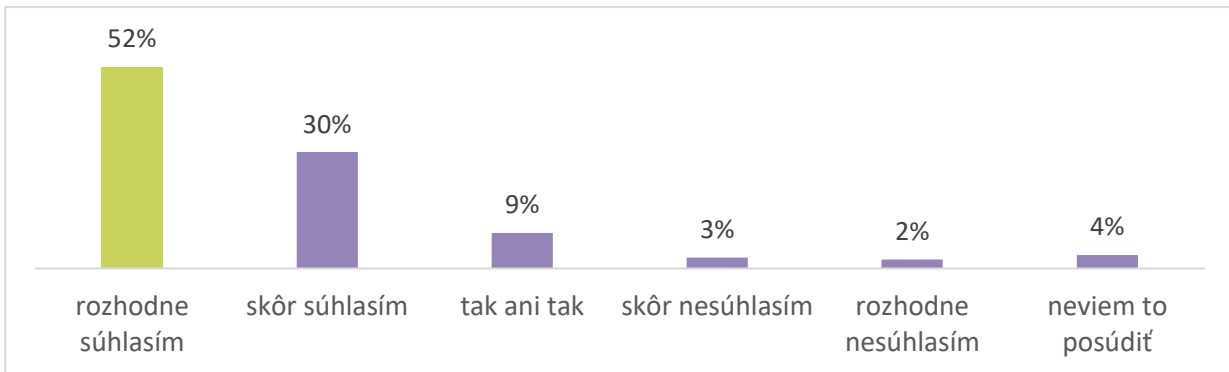

1.5 Závažnosť zmeny klímy pre budúcnosť ľudstva

Piata otázka bola zameraná na zistenie vnímania **závažnosti zmeny klímy a jej budúcich dopadov**. Respondenti odpovedali na otázku: *Je podľa Vášho názoru zmena klímy závažný problém pre budúcnosť ľudstva?* Na výber mali 6 možností odpovedí (obrázok 25). Až 82% respondentov súhlasilo (52% „rozhodne súhlasím“ a 30% „skôr súhlasím“) s tvrdením, že zmena klímy je závažný problém pre budúcnosť ľudstva. Naopak, negatívne sa k tejto otázke vyjadrilo iba 5% respondentov. Neutrálnu odpoveď („tak ani tak“) zvolilo 9% a problém nevedeli posúdiť 4% respondentov.

Táto otázka bola v prieskume Slovenská klíma 2022 formulovaná ako závažnosť zmeny klímy a jej dopady na územie Slovenska. Až 74% Slovákov a Sloveniek považovalo zmenu klímy za závažný problém. Doposiaľ ju však nevnímajú zo svojho pohľadu ako „blízky“ problém - iba pätina opýtaných (20%) sa vyjadrila kladne v tejto súvislosti. Viac ako polovica opýtaných mala na túto otázku zápornú odpoveď, čiže považujú zatiaľ zmenu klímy za vzdialený problém. Neutrálny postoj („tak ani tak“ a „nedokážem posúdiť“) malo spolu až 28% respondentov, čiže takmer tretina.

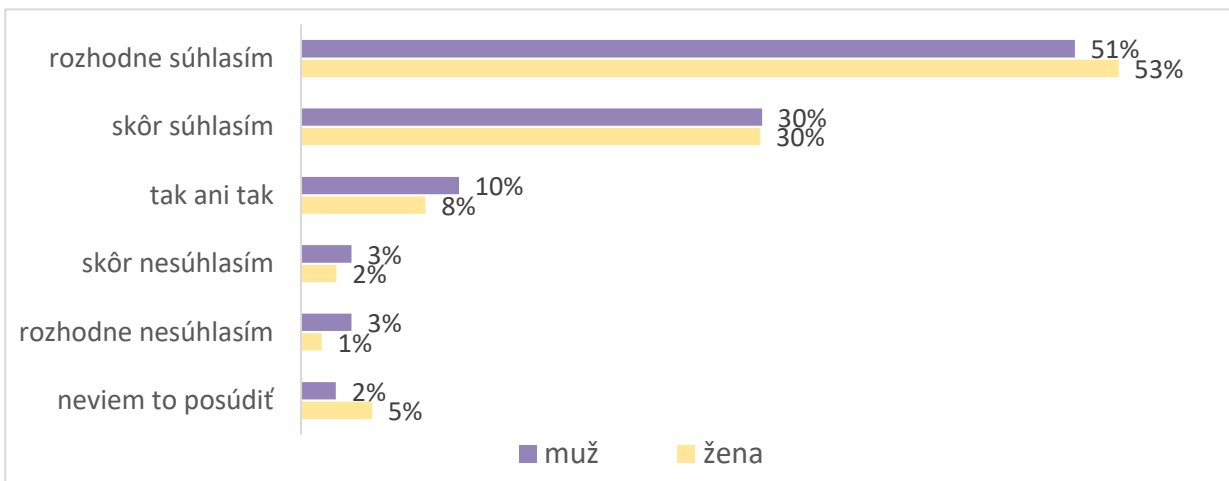
Obrázok 25 – Závažnosť zmeny klímy pre budúcnosť ľudstva (vyhodnotenie odpovedí na otázku 5)

Vyhodnotenie odpovedí podľa pohlavia

V kategórii silného súhlasu („rozhodne súhlasím“) mierne prevládajú ženy (53%) nad mužmi (51%). V možnosti „skôr súhlasím“ sa obidve pohlavia svojimi odpoveďami vyrovnali (M=30%, Ž=30%). V negatívnych možnostiach („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) majú odpovede mužov vyšší podiel v porovnaní so ženami o 2%. V neutrálnej možnosti „tak ani tak“ sa vyšším percentom zapísali odpovede mužov (10%) ako žien (8%) a v možnosti „neviem to posúdiť“ bol podiel odpovedí žien vyšší (5%) ako mužov (2%). Z výsledkov vyplývajú o niečo väčšie obavy žien v súvislosti so závažnosťou problému zmeny klímy, a zároveň ich nižšia „istota“ o vlastnej informovanosti.

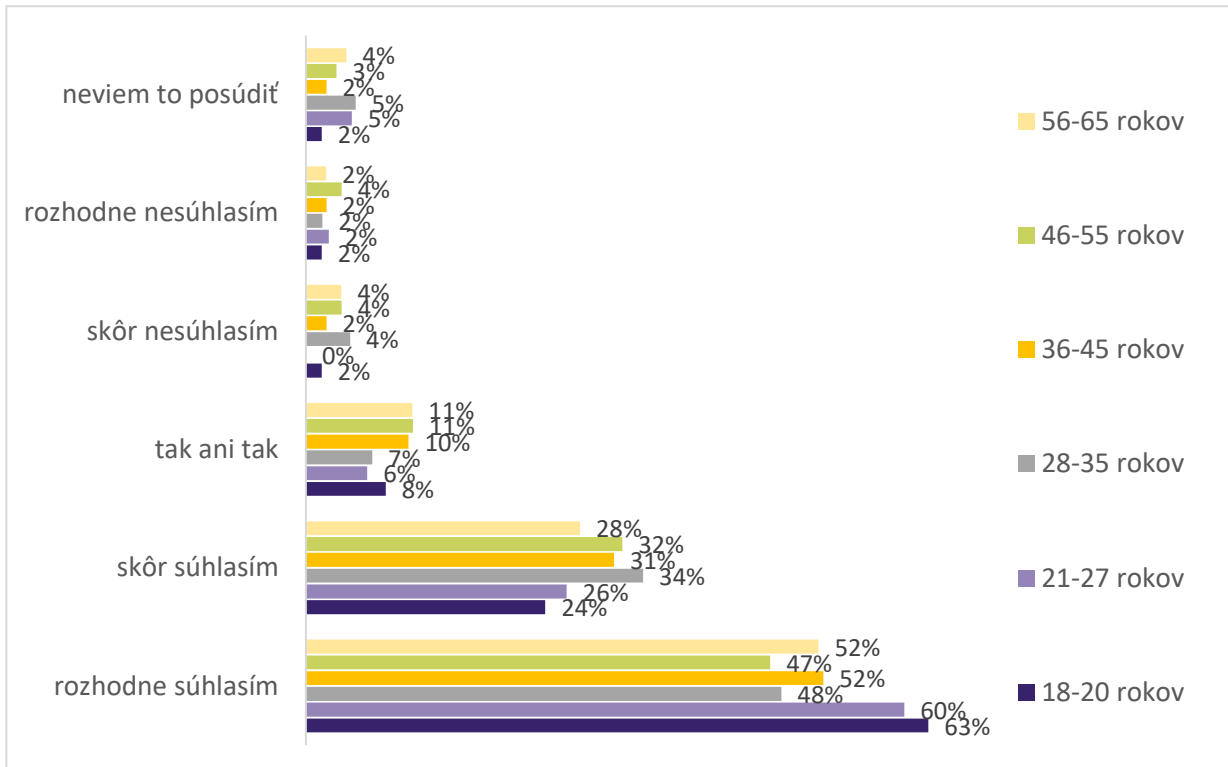
Obrázok 26 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 5 podľa pohlavia

Vyhodnotenie odpovedí podľa veku

Mladšie vekové kategórie 18-20 a 21-27 rokov vyjadrili svoj jednoznačný postoj v kladných odpovediach (18-20 rokov až 87% a 21-27 rokov 86%), pričom podiel odpovedí „rozhodne súhlasím“ je 60-67% a podiel odpovedí „rozhodne nesúhlasím“ majú len 2%. Aj ostatné vekové kategórie majú najvyšší podiel odpovedí „rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“, a to v rozpätí 79-82%. Staršie vekové kategórie (45-65 rokov) odpovedali na možnosť „tak ani tak“ vyšším podielom (10-11%) ako mladšie vekové kategórie (18-35 rokov) 6-8%. Možnosť „neviem to posúdiť“ si zvolilo 2-5% respondentov, najmenej vo vekových kategóriách 18-20 rokov a 36-45 rokov. Výsledky potvrdzujú, že najviac vnímajú závažnosť problematiky zmeny klímy práve mladí ľudia.

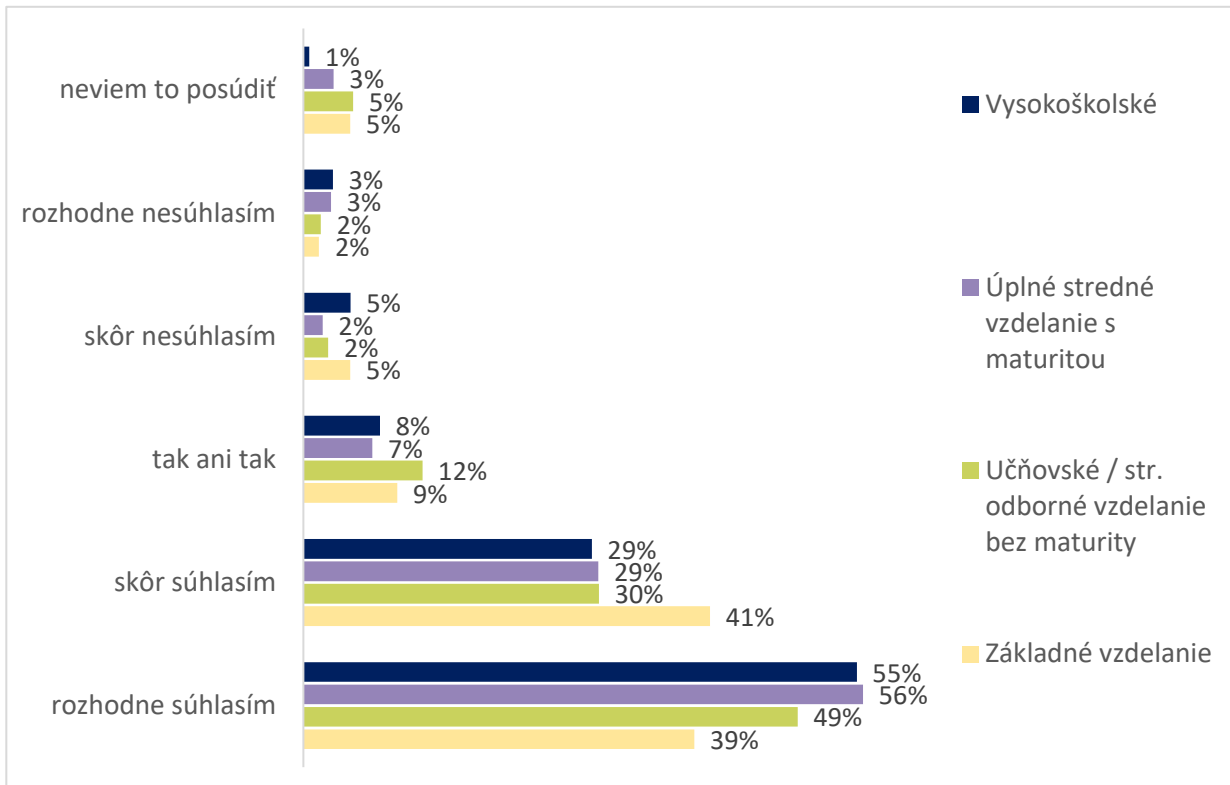
Obrázok 27 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 5 podľa veku

Vyhodnotenie odpovedí podľa vzdelania

V odpovediach na túto otázku dominujú kladné odpovede („rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“) pri všetkých stupňoch dosiahnutého vzdelania. Najvyšší podiel kladných odpovedí uviedli respondenti s úplným stredným vzdelaním (85%) a s vysokoškolským vzdelaním (84%), nižší podiel predstavovali kladné odpovede respondentov so základným vzdelaním a nižším stredným vzdelaním (79-80%). Z toho vyplýva, že respondenti s vyšším vzdelaním sú pravdepodobne informovanejší o závažnosti problému zmeny klímy a o jej možných dopadoch na ľudstvo a hospodárske aktivity v budúcnosti. Napriek tomu sa objavil najvyšší podiel odpovedí respondentov s vysokoškolským vzdelaním aj v záporných odpovediach (8%), k čomu sa blížili len respondenti so základným vzdelaním (7%), respondenti ostatných stupňov vzdelania vykazujú 4-5% podiel záporných odpovedí. V neutrálnej možnosti „tak ani tak“ kolíše priemerná hodnota odpovedí v rozsahu 7-12%, najvyšší podiel týchto odpovedí mali respondenti s nižším stredným vzdelaním (12%), najnižší respondenti s úplným stredným vzdelaním (7%). V poslednej možnosti „neviem to posúdiť“ pravdepodobne výsledok odpovedí respondentov odrzkadľuje typ dosiahnutého vzdelania, pretože respondenti s vysokoškolským vzdelaním a úplným stredným vzdelaním s maturitou dosiahli najnižší podiel (vysokoškolské=1% a úplné stredné s maturitou=3%).

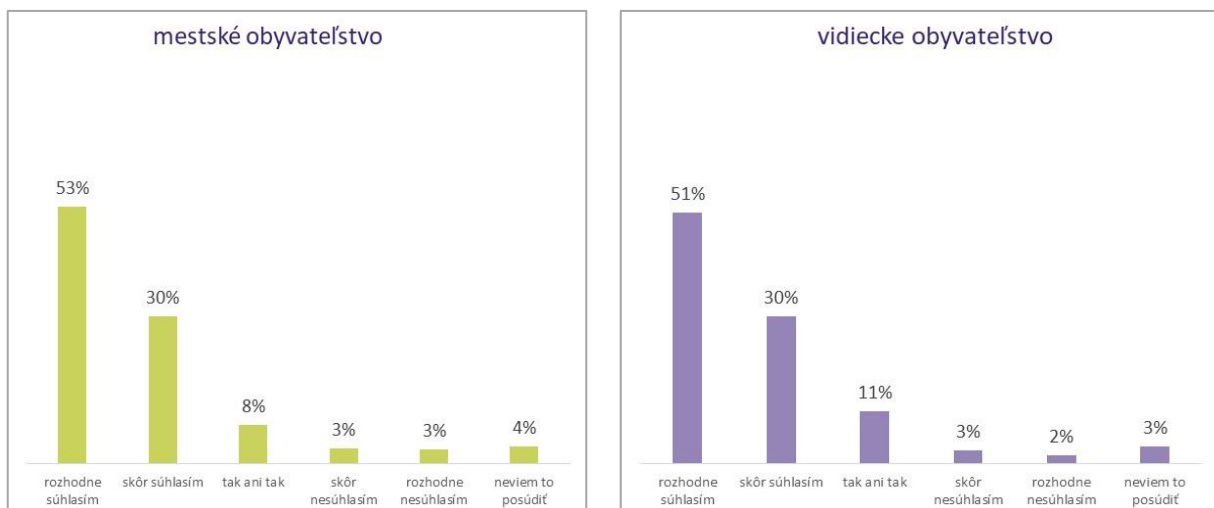
Obrázok 28 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 5 podľa vzdelania

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Odpovede respondentov podľa typu bydliska (mestské a vidiecke obyvateľstvo) sa v tejto otázke veľmi nelíšia, rozdiel kladných odpovedí dosahuje 2% (mestskí respondenti 53%, vidiecki 51%) a rozdiel záporných odpovedí len 1% (mesto 6%, vidiek 5%). Vidiecki respondenti uvádzajú vyšší podiel neutrálnych odpovedí "tak ani tak" ako mestskí (11% vs. 8%) a nepatrne nižší podiel odpovedí „neviem to posúdiť“ (3% vs. 4%).

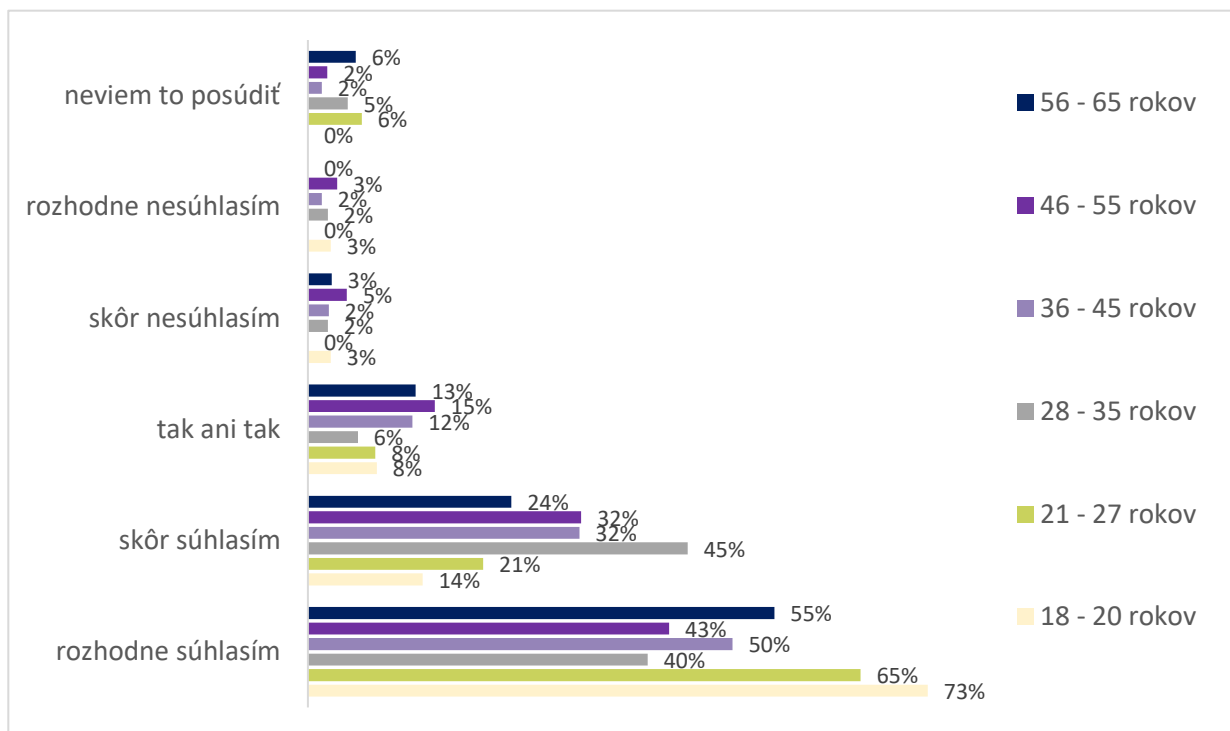
Obrázok 29 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 5 podľa typu bydliska

Analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva

Postoje vidieckych respondentov k otázke závažnosti zmeny klímy sa **podľa veku** nedajú tak jednoznačne interpretovať ako odpovede celej populácie. Síce platí, že mladšie generácie majú najväčší podiel pozitívnych odpovedí (85-87%), avšak najmladšia veková kategória (18-20 rokov) má aj relatívne vyšší podiel záporných odpovedí (6%) – len generácia 46-55 ročných vykázala vyšší podiel týchto odpovedí (8%). Takisto medzi mladšími ročníkmi vo veku 21-35 rokov bol zaznamenaný vyšší podiel odpovedí „neviem to posúdiť“ (5-6%). Staršie vekové kategórie (46-55 a 56-65 rokov) majú najnižší podiel kladných odpovedí (75-79%), ale na druhej strane pri najstaršej skupine je len 3%-ný podiel záporných odpovedí, čo je menej ako pri väčšine vekových skupín. Skupiny nad 35 rokov majú aj vyšší podiel neutrálnych odpovedí „tak ani tak“ (12-15%), kým mladšie vekové kategórie uvádzajú túto odpoveď len v 6-8% prípadov. Zaujímavosťou je, že veková kategória 21-27 rokov si nezvolila ani jednu z negatívnych možností „skôr nesúhlasím“ alebo „rozhodne nesúhlasím“.

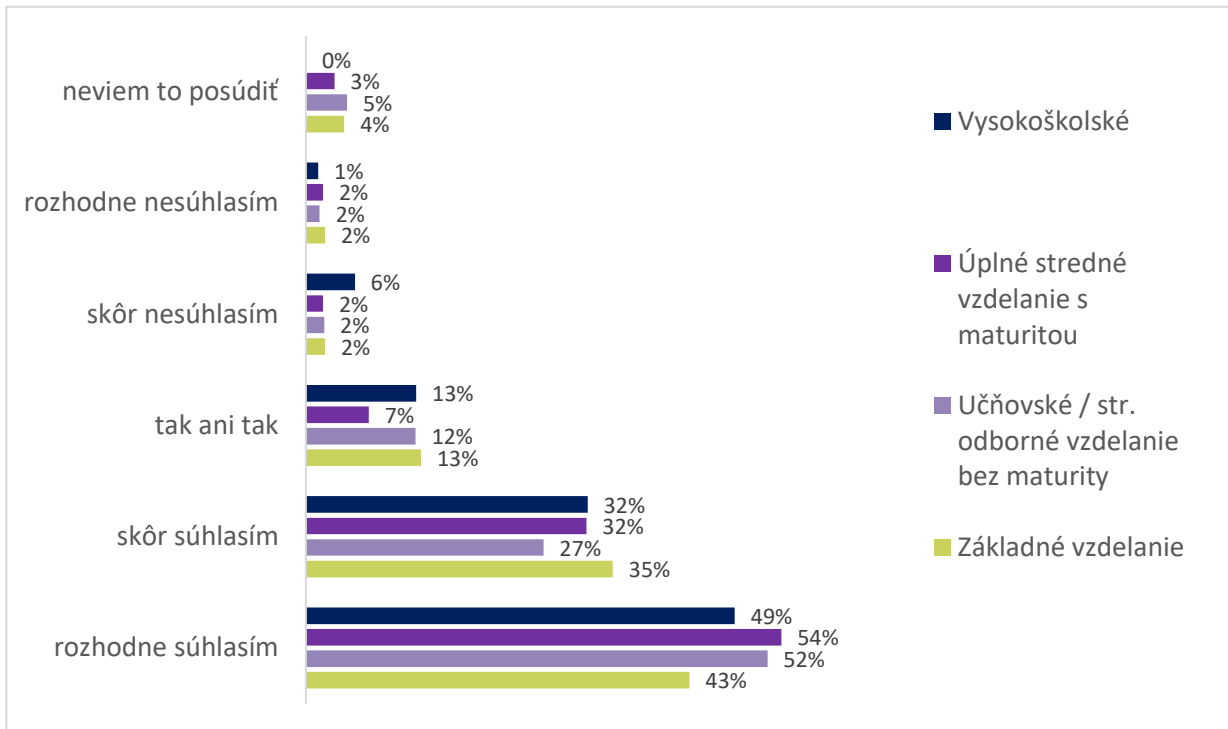
Obrázok 30 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 5 podľa veku

Ani v prípade hodnotenia odpovedí podľa **vzdelania** vidieckeho obyvateľstva sa neukázali výraznejšie rozdiely medzi jednotlivými skupinami respondentov. Celkovo dominujú kladné odpovede „rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“, v ktorých mali najvyšší podiel respondenti s úplným stredným vzdelaním (86%), s odstupom respondenti s vysokoškolským vzdelaním (81%), ostatné stupne vzdelania dosiahli podiel 78-79%. V možnosti „rozhodne súhlasím“ dokonca respondenti s nižším stredným vzdelaním mali viac odpovedí ako vysokoškolsky vzdelaní respondenti (52% vs. 49%). Záporné odpovede („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) mali v troch stupňoch vzdelania zhodný podiel (po 2%), obyvatelia vidieka s vysokoškolským vzdelaním uviedli tieto odpovede v najvyššom podiele spomedzi všetkých typov vzdelania (6%). Neutrálnu odpoveď „tak ani tak“ uviedlo najmenej respondentov s úplným stredným vzdelaním (7%), zvyšné tri stupne vzdelania odpovedali približne rovnako (12%-13%).

V možnosti „neviem to posúdiť“ si ako odpoveď nevybral ani jeden respondent s vysokoškolským vzdelaním. Ostatné stupne vzdelania respondentov mali pri odpovediach tejto možnosti viac-menej vyrovnaný podiel (3%-5%).

Obrázok 31 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 5 podľa vzdelania

1.6 Ohrozenie rôznych oblastí života ľudí zmenou klímy

Dôležitým aspektom ďalších aktivít ľudstva vo vzťahu k mitigácii a adaptácii územia Slovenska je aj otázka, **v akých oblastiach života sa negatívne dopady zmeny klímy prejavia najviac**. Na túto problematiku bola zameraná šiesta otázka prieskumu v znení: *Ktorá oblasť života ľudí je (bude) podľa Vášho názoru zmenou klímy najviac ohrozená?* Respondenti mali na výber tri základné oblasti (prírodné prostredie, výrobná sféra, nevýrobná sféra), okrem toho aj dve ďalšie možnosti (rovnaké ohrozenie všetkých oblastí resp. žiadne ohrozenie). Najviac respondentov zvolilo v pozitívnych odpovediach možnosť prírodné prostredie (voda, ovzdušie, pôda, rastlinstvo, živočíšstvo). Odpoveď „rozhodne súhlasím“ vybralo 60% opýtaných, čo bolo v porovnaní s ostatnými možnosťami pri tejto otázke absolútne najvyšší podiel. Spolu s 28% odpovedí „skôr súhlasím“ to predstavuje až 88% zhodu respondentov na tom, že najviac ohrozenou oblasťou zmenou klímy je alebo bude prírodné prostredie. Druhou v poradí je výrobná (produkčná) sféra - poľnohospodárstvo, lesníctvo, priemysel, energetika (77% súhlasných odpovedí), nasleduje nevýrobná sféra (49%) – vid' obr. 32.

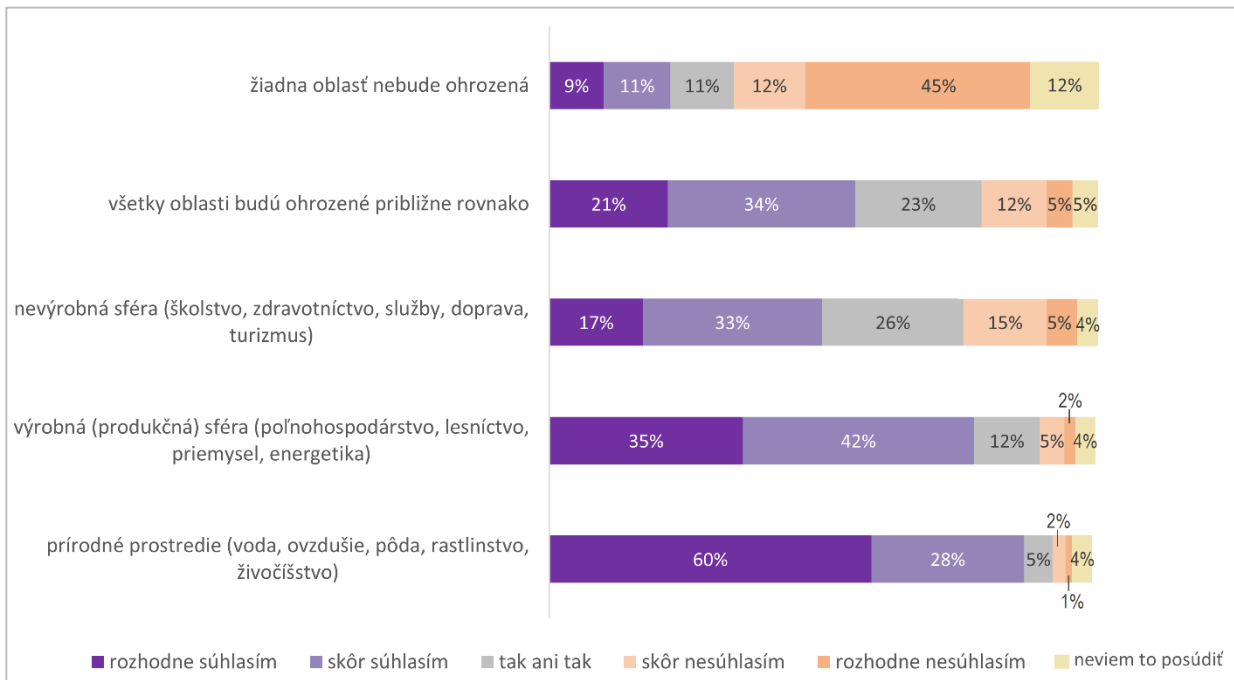
Okrem toho, viac ako polovica respondentov rozhodne alebo skôr súhlasí s tým, že všetky oblasti budú ohrozené približne rovnako (54%) - čo však nezodpovedá ostatným odpovediam. Neutrálnu odpoveď „tak ani tak“ si najviac vybrali respondenti pri možnostiach „všetky oblasti budú ohrozené približne rovnako“ (23%) a „nevýrobná sféra (školsťvo, zdravotníctvo, služby, doprava, turizmus - 26%).

Väčšina respondentov (57%) nesúhlasí s tvrdením, že „žiadna oblasť nebude ohrozená“, z toho až 45% respondentov je rozhodne presvedčených, že tomu tak nebude. Na druhej strane, 20% respondentov súhlasí s tým, že žiadna oblasť nebude ohrozená. V kontexte ostatných odpovedí to vypovedá o určitej „nekonzistentnosti“ odpovedí. Treba aj podotknúť, že pri tejto možnosti bol najvyšší podiel spomedzi všetkých možností pre odpovede respondentov „neviem to posúdiť“ (12%).

Otázka v rovnakom znení nebola súčasťou celoslovenského prieskumu Slovenská klíma 2022. Niektoré otázky tohto prieskumu sa však okrajovo dotkli napr. stavu lesov alebo znečistenia ovzdušia na Slovensku. Podľa odpovedí na tieto otázky, až 79% respondentov bolo presvedčených, že stav slovenských lesov

predstavuje v oblasti zmeny klímy závažný problém. Podobný výsledok bol zaznamenaný aj pri znečistení ovzdušia, kde sa pozitívne vyjadrilo 78% opýtaných.

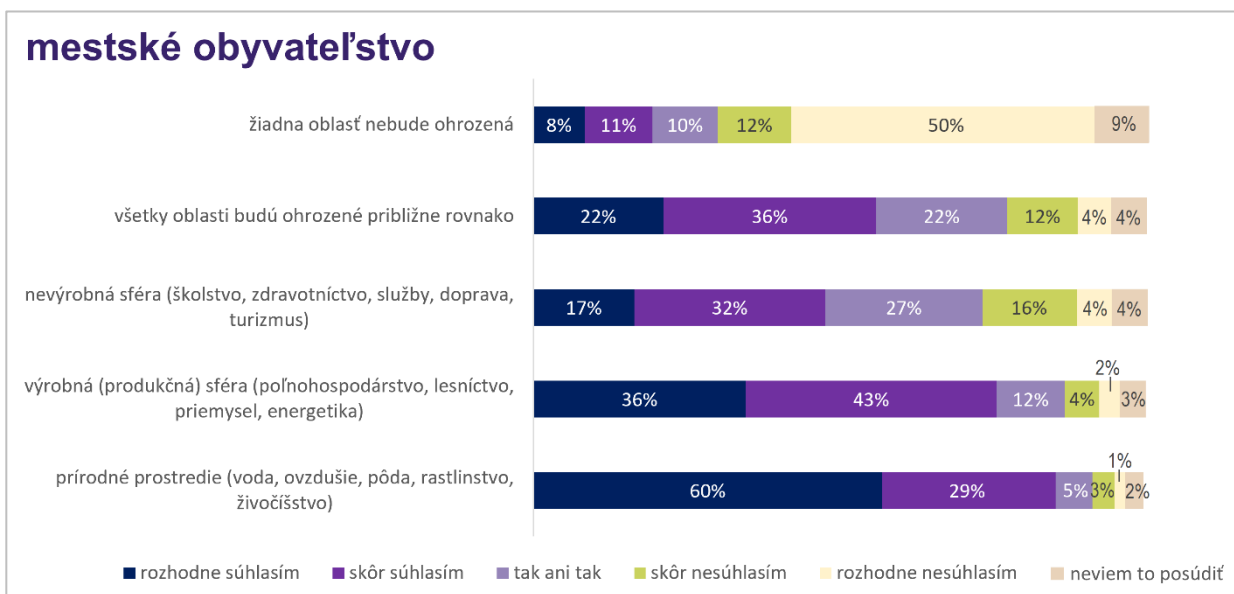
Obrázok 32 – Ohrozenie rôznych oblastí života ľudí zmenou klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 6)

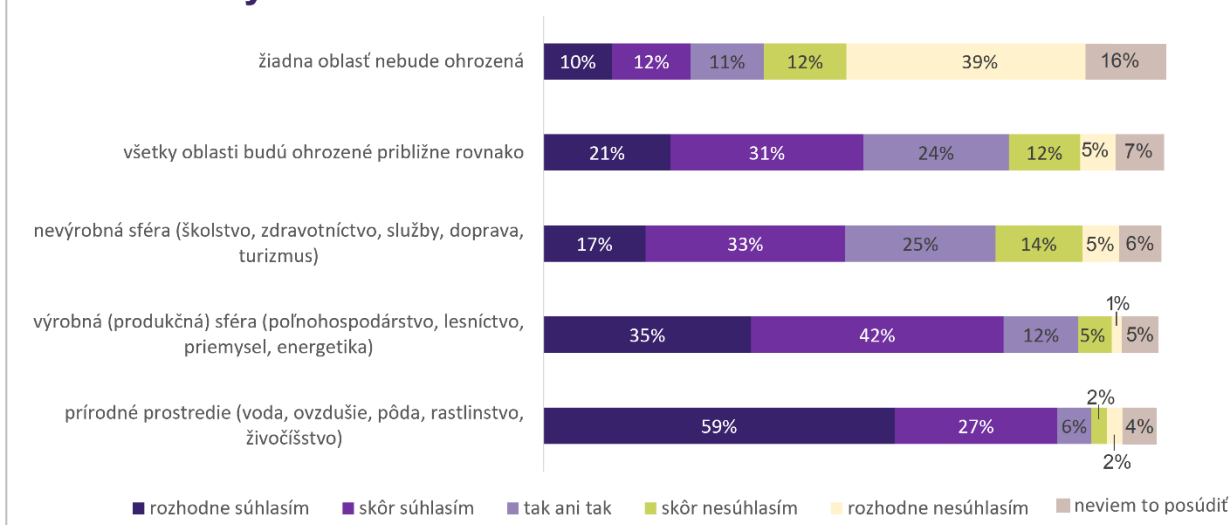
Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Odpovede respondentov v štyroch možnostiach (všetky oblasti, nevýrobná sféra, výrobná sféra a prírodné prostredie) pri tejto otázke sa veľmi neodlišujú pri mestskom a vidieckom obyvateľstve (rozdiely 1-2%), čo dokumentujú aj prezentované grafy. Asi najväčší rozdiel je v možnosti „žiadna oblasť nebude ohrozená“, kde s týmto tvrdením viac súhlasí vidiecke obyvateľstvo (22%) ako mestské obyvateľstvo (19%) a naopak nesúhlasí s ním až 62% mestského obyvateľstva a len 51% vidieckeho obyvateľstva. V tejto možnosti je aj výraznejší rozdiel v odpovedi „neviem to posúdiť“ (mestské obyvateľstvo 9% a vidiecke obyvateľstvo 16%).

Obrázok 33 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 6 podľa typu bydliska

vidiecke obyvateľstvo

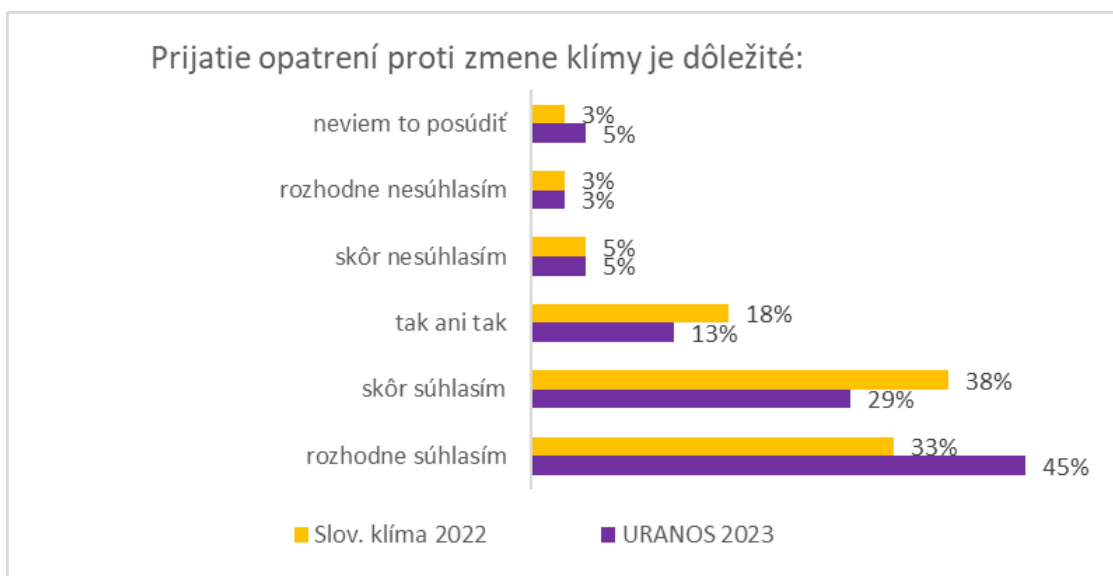

1.7 Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy

Siedma otázka prieskumu bola zameraná na **dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy**. Respondenti odpovedali na otázku: *Je dôležité, aby Slovensko prijalo opatrenia proti zmene klímy?* Na výber mali 6 možností odpovedí (obrázok 34). Až 74% respondentov súhlasí (45% rozhodne a 29% skôr) s tvrdením, že je dôležité, aby Slovensko prijalo takéto opatrenia. Výsledok nášho prieskumu v kladných odpovediach („rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“) je o 3% vyšší ako v prieskume Slovenská klíma 2022, kde si tieto odpovede zvolilo 71% respondentov. Dôležité zistenie je, že v novom prieskume si možnosť „rozhodne súhlasím“ zvolilo o 12% respondentov viac ako v prieskume z r. 2022 – na úkor odpovedí „skôr súhlasím“ a „tak ani tak“. Vypovedá to o zvyšujúcom sa povedomí občanov Slovenska o problematike zmeny klímy.

Záporné odpovede („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) si v oboch prieskumoch vybral rovnaký podiel respondentov (8%). V našom prieskume bol o 2% vyšší podiel respondentov, ktorí nevedia posúdiť danú otázku.

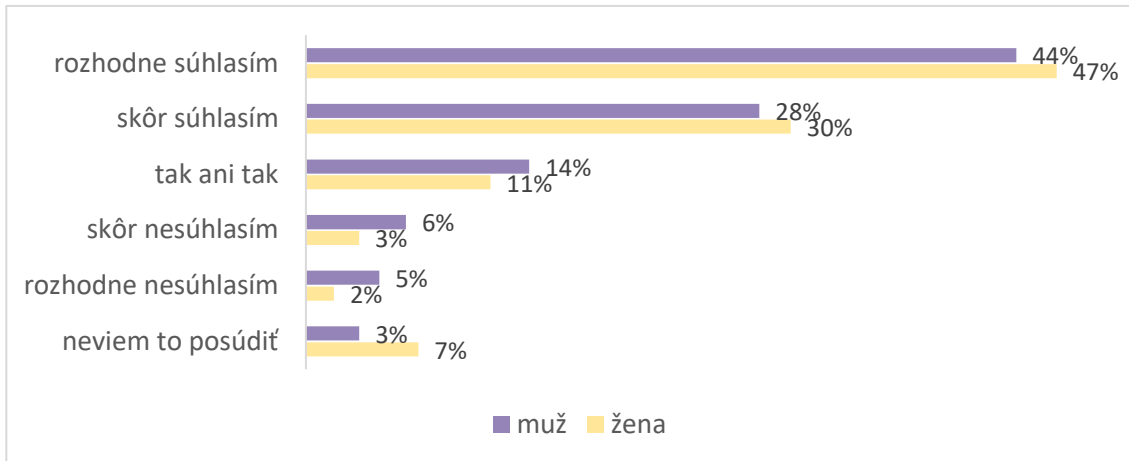
Obrázok 34 – Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 7)

Vyhodnotenie odpovedí podľa pohlavia

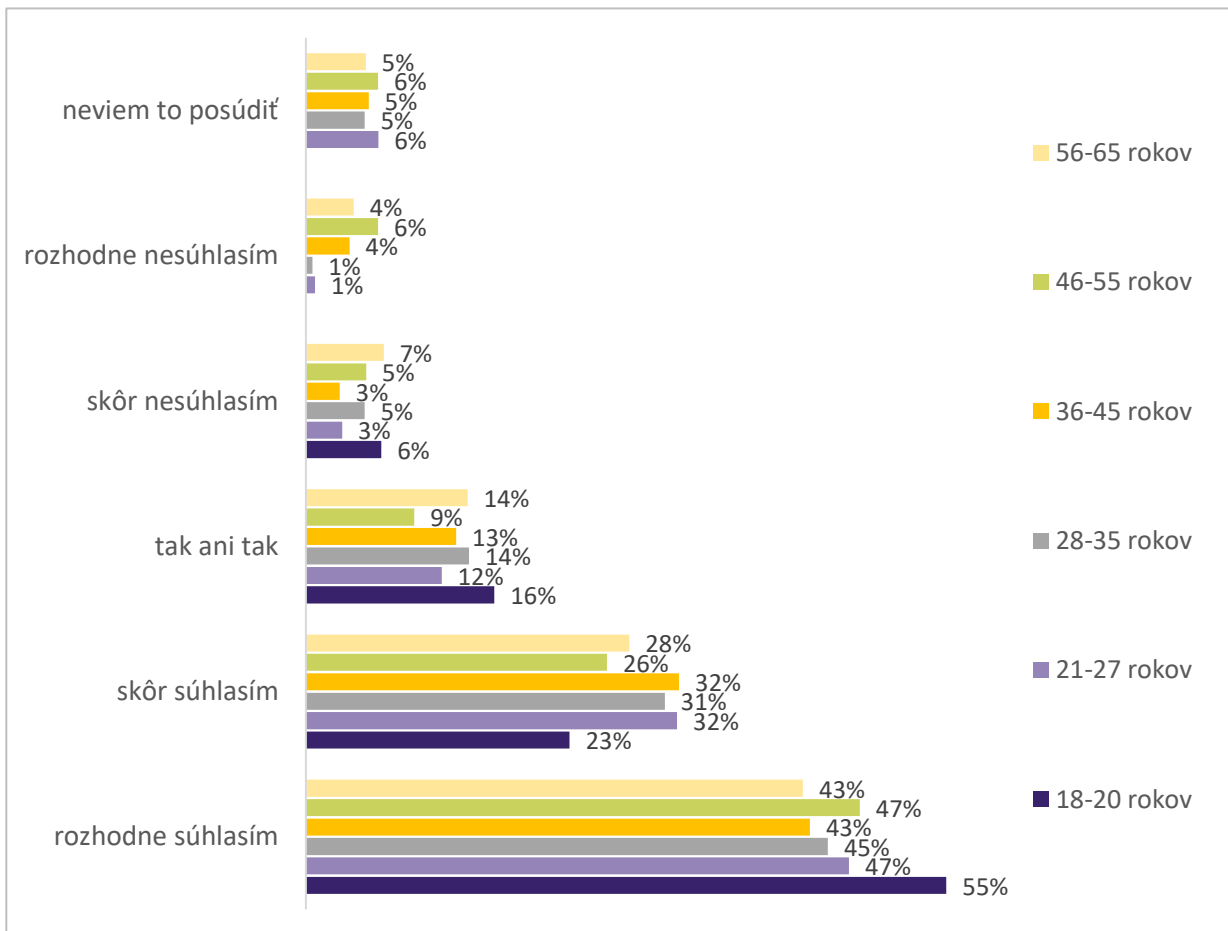
V kladných možnostiach („rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“) mali vyšší podiel odpovede žien (spolu 77%) ako mužov (72%). V neutrálnej možnosti („tak ani tak“) a v záporných odpovediach („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) mali vyšší podiel o 3% odpovede mužov ako žien. Ženy sa vo vyššom podiele vyjadrili ešte v možnosti „neviem to posúdiť“).

Obrázok 35 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 7 podľa pohlavia

Vyhodnotenie odpovedí podľa veku

Obrázok 36 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 7 podľa veku

Tri štvrtiny respondentov vo všetkých šiestich vekových kategóriách sa vyjadrilo výberom pozitívnej možnosti („rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“), pričom podiel jednotlivých vekových kategórií v dvoch pozitívnych odpovediach bol najväčší v najmladších vekových kategóriách (18-20 rokov = 78%, 21-27 rokov = 79%) a naopak najmenší v najstarších vekových kategóriách (46-55 rokov = 73% a 56-65 rokov = 71%).

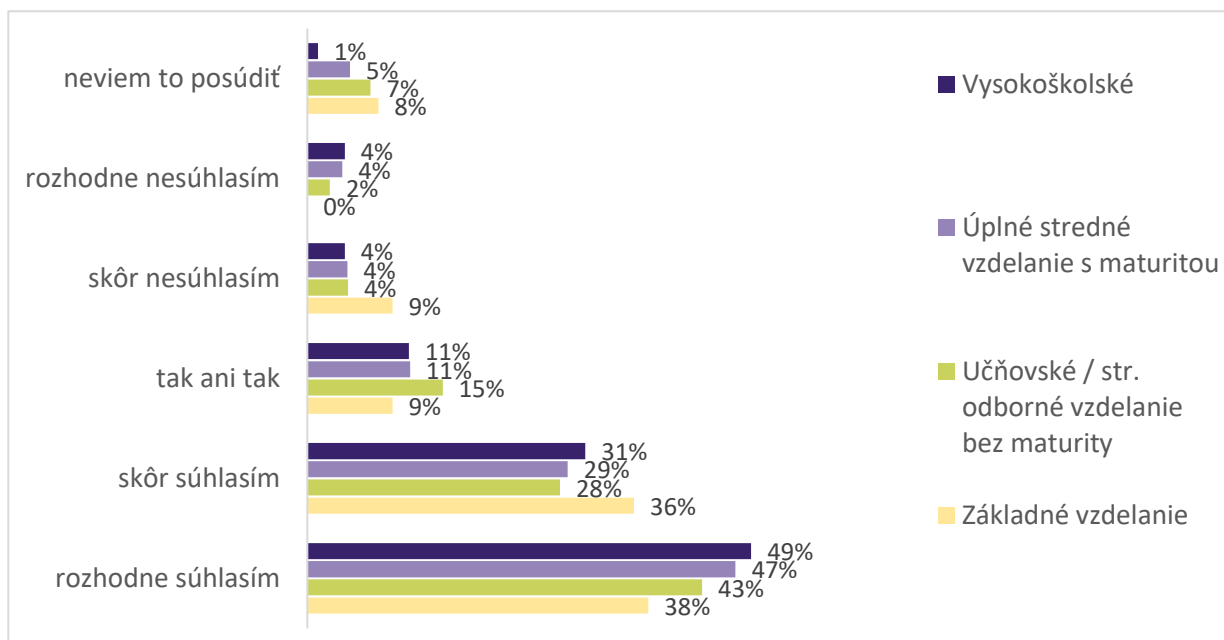
Hoci rozdiel v súčte záporných odpovedí (skôr a rozhodne nesúhlasím) v jednotlivých vekových kategóriách nebol veľký (6-9%, iba kategória 46-55 rokov 12%), len 1% opýtaných v mladších vekových kategóriách do 27 rokov rozhodne nesúhlasí s tým, aby Slovensko prijímalo nejaké opatrenia v proti zmene klímy. Aj pri tejto otázke sa teda potvrdilo, že mladšie vekové kategórie pravdepodobne majú väčšie povedomie a dostatok informácií o zmene klímy z rôznych zdrojov (možnosť „neviem to posúdiť“ si ne zvolil ani jeden respondent vo veku 18-20 rokov).

Vyhodnotenie odpovedí podľa vzdelania

S výberom kladnej možnosti („rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím“) pri tejto otázke súhlasilo 80% vysokoškolsky vzdelaných a 76% respondentov s úplným stredným vzdelaním, na druhej strane 71% s nižším stredným vzdelaním a 74% opýtaných so základným vzdelaním.

Záporne sa k prijatiu opatrení proti zmene klímy vyjadrilo 6-9% respondentov, najmenej s nižším stredným vzdelaním a najviac so základným vzdelaním. Treba však podotknúť, že respondenti so základným vzdelaním si z negatívnych možností vyberali iba možnosť „skôr nesúhlasím“. Respondenti s vysokoškolským vzdelaním majú pravdepodobne dostatok informácií, aby vedeli posúdiť, či je alebo nie je dôležité prijatie opatrení - ich podiel bol v tejto možnosti najnižší (len 1%), naopak respondenti so základným a nižším stredným vzdelaním nevedeli túto otázku posúdiť v 7-8% prípadov.

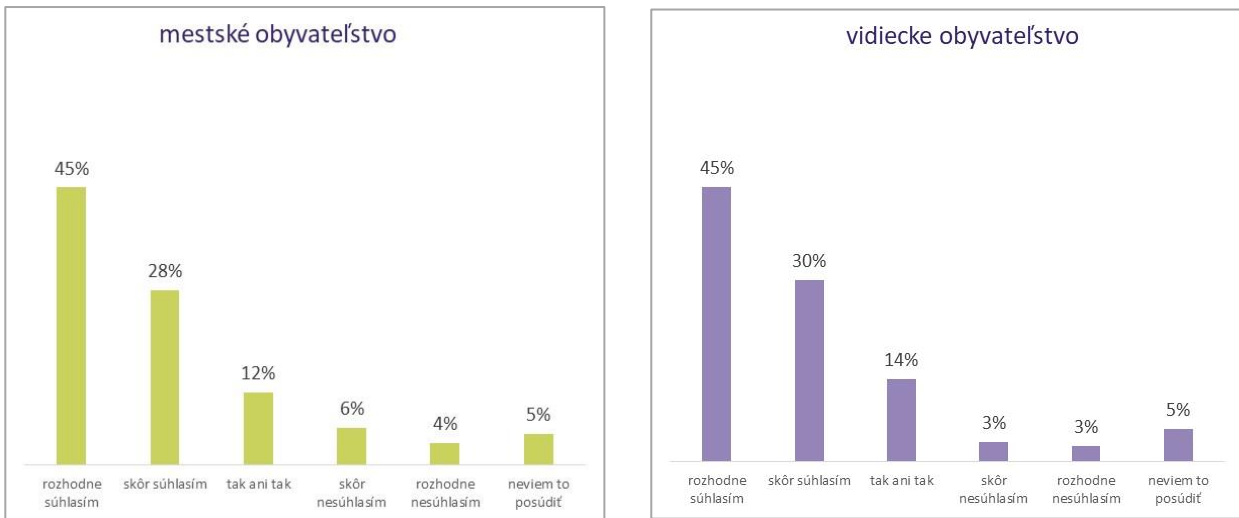
Obrázok 37 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 7 podľa vzdelania

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Podobne ako pri otázke 6, odpovede respondentov v mestskom a vidieckom type osídlenia sa od seba veľmi neodlišujú, rozdiely medzi jednotlivými odpoveďami sa líšia len v rozpätí do 2%. Najväčší je rozdiel medzi mestským a vidieckym obyvateľstvom v možnosti „skôr nesúhlasím“, kde sa v tejto odpovedi vyjadrilo 6% respondentov z mestského prostredia a iba 3% respondentov žijúcich na vidieku.

Obrázok 38 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 7 podľa typu bydliska

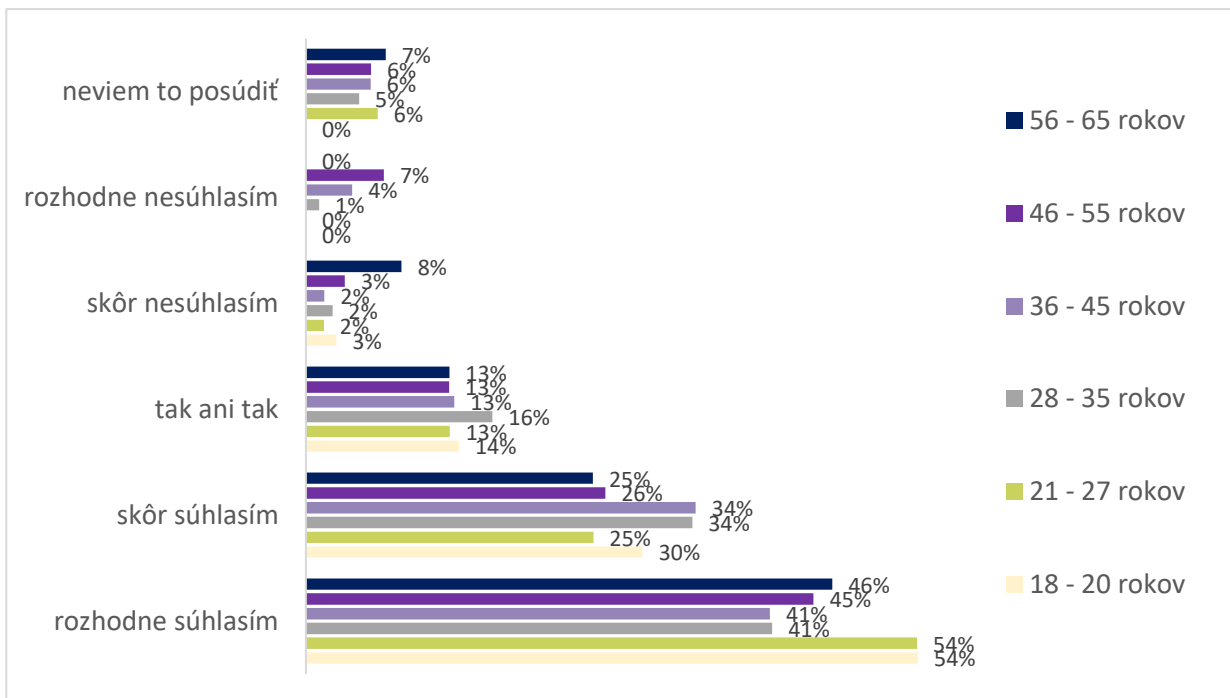

Analýza odpovedí vidieckeho obyvateľstva

Z hľadiska **vekového zloženia**, aj na vidieku sa prejavila väčšia „angažovanosť“ mladého obyvateľstva v otázke potreby prijatia opatrení. Najvyšší podiel dosiahli kladné odpovede v najmladšej vekovej kategórii 18-20 rokov (84%) a vo vekovej kategórii 21-27 rokov 79%. Smerom do vyšších vekových kategórií sa percento respondentov pri pozitívnych možnostiach mierne znižuje a staršie vidiecke obyvateľstvo nad 45 rokov vyjadrilo 71%-tnú podporu. Naopak, v záporných odpovediach „skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“ majú najvyšší podiel odpovede najstarších respondentov (nad 45 rokov – 8-10%), kým mladšie kategórie do 27 rokov majú podiel nesúhlasných odpovedí len 3-5%.

Možnosť „neviem to posúdiť“ si vybrali obyvatelia vidieka vo všetkých vekových kategóriách s výnimkou najmladšej vekovej kategórie 18-20ročných (0%), najvyšším podielom najstaršej vekovej kategórie 56-65 roční (7%).

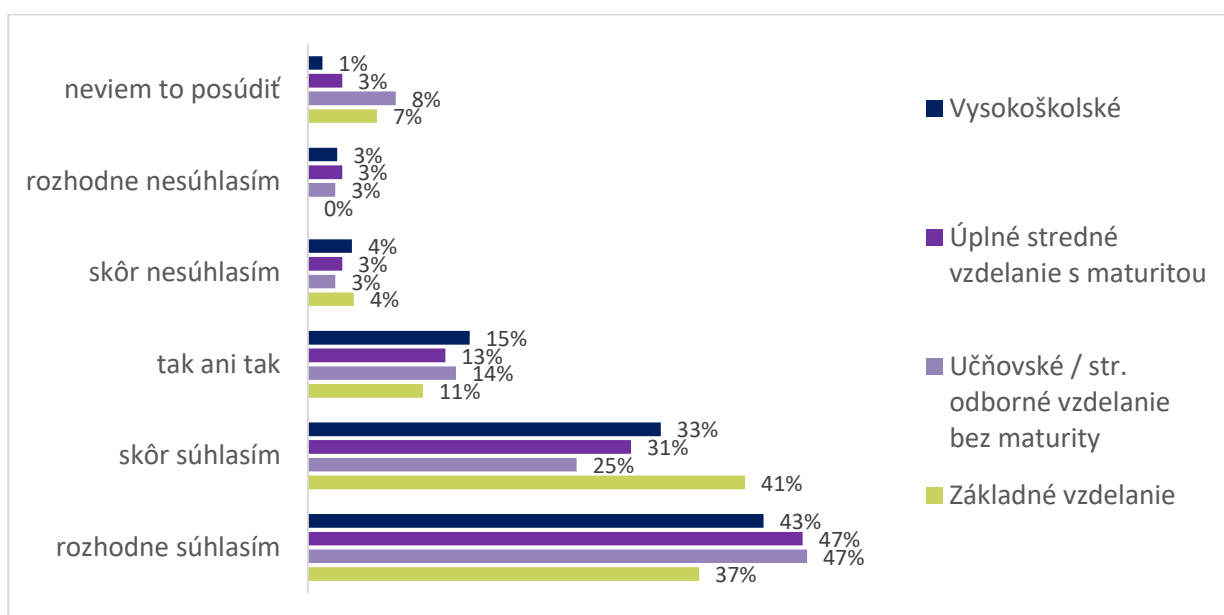
Obrázok 39 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 7 podľa veku

Zaujímavým zistením je, že pri vidieckom obyvateľstve sa nepreukázali významnejšie rozdiely medzi **vzdelanostnými skupinami** v odpovediach na otázku potreby prijatia opatrení proti zmene klímy na Slovensku. Hoci s tým „rozhodne súhlasím“ najmenej respondentov so základným vzdelaním (37%) čo je o 10% menej ako napr. respondentov s nižším aj úplným stredným vzdelaním, v súčte oboch súhlasných odpovedí už tento rozdiel zaniká – pri základnom a úplnom strednom vzdelaní je to 78%, pri vysokoškolskom 76% a najmenej pri nižšom strednom vzdelaní (72%). Nesúhlasné odpovede („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) mali pri troch typoch vzdelania približne zhodný podiel (6-7%), pričom najmenej týchto odpovedí uviedli respondenti so základným vzdelaním (4%).

Možnosť „neviem to posúdiť“ si ako odpoveď vyberali najmä respondenti so základným a nižším stredným vzdelaním (7-8%), najmenej s vysokoškolským vzdelaním (1%).

Obrázok 40 – Vyhodnotenie odpovedí vidieckeho obyvateľstva na otázku 7 podľa vzdelania

1.8 Potreba zapojenia rôznych aktérov do ochrany klímy

Ôsma otázka prieskumu bola smerovaná k tomu, **do akej miery by sa mali do problematiky ochrany klímy zapojiť rôzne skupiny aktérov** – od Európskej únie, cez štát a jeho orgány, samosprávu, firmy a podniky, cirkev, médiá, vedu a výskum, školstvo a vzdelávanie, až po jednotlivcov, združenia a mimovládne organizácie. Respondenti odpovedali na otázku: *Mali by sa uvedení zapojiť do ochrany klímy viac či menej ako doteraz?* Na výber mali 6 možností odpovedí pre každú skupinu (tabuľka 2, obrázok 41). Odpovede respondentov v našom prieskume sme porovnávali s odpoveďami z celoštátneho prieskumu v r. 2022.

Väčšina respondentov v oboch prieskumoch vyjadrila názor, že všetky uvedené skupiny by sa mali zapájať do problematiky viac alebo výrazne viac ako doteraz (rozdiel v kladných a záporných odpovediach). Respondenti prieskumu Slovenská klíma 2022 uvádzali najčastejšie, že „výrazne viac ako doteraz“ by sa mali zapojiť do ochrany klímy: priemyselné podniky (52%), Ministerstvo životného prostredia SR (50%), slovenská vláda (45%) a firmy (45%). Najväčší rozdiel medzi kladnými a zápornými odpoveďami (viac ako 70%) bol v prípade priemyselných podnikov a firiem, MŽP SR, jednotlivcov a domácností, samosprávy (starostov a primátorov) a jednotlivcov, naopak najmenší rozdiel bol v prípade cirkvi (45%) a mimovládneho sektora (58%) – čo by naznačovalo relatívne najväčšiu „spokojnosť“ s pôsobením daných skupín v rámci ich kompetencií.

V našom prieskume z r. 2023 by sa podľa respondentov mali „výrazne viac ako doteraz“ zapojiť do ochrany klímy cirkev (51%), školstvo a vzdelávanie (46%), samosprávy (primátori, starostovia, poslanci zastupiteľstiev - 46%) a štát (vláda, parlament, ministerstvá – 44%). Najväčší rozdiel medzi kladnými

a zápornými odpoveďami sme zaznamenali v prípade cirkvi, školstva a vzdelávania (72%), najmenší rozdiel v prípade médií (40%), vedy a výskumu (53%), Európskej únie (56%) a štátu (58%).

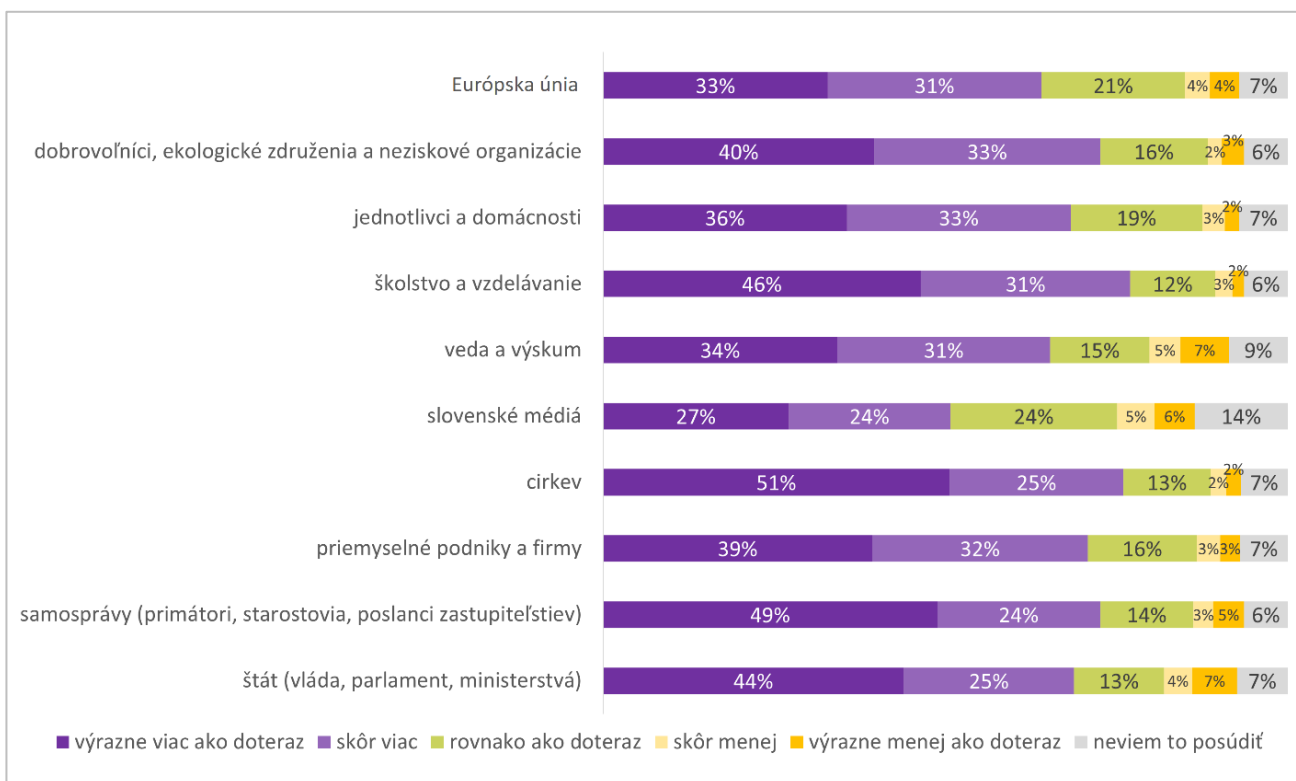
Najväčšie rozdiely v odpovediach sú pri porovnaní oboch prieskumov v prípade **cirkvi** (rozdiel +22% pri porovnaní roku 2023 s rokom 2022), počítovanie potreby zapojenia vzrástlo ešte v prípade školstva a vzdelávacieho systému a dobrovoľníkov, ekologických združení a neziskových organizácií (obe skupiny o +7%). Naopak, vo väčšine skupín aktérov prišlo k poklesu podielu odpovedí „skôr viac“ a výrazne viac“ – najviac v prípade **médií** (rozdiel -17%), nasledujú veda a výskum, priemyselné podniky a firmy, Európska únia (pokles o 8-9%).

Vyšší podiel medzi odpoveďami v možnosti „neviem to posúdiť“ sme v našom prieskume zaznamenali v možnosti slovenské médiá (14%). V celoslovenskom prieskume Slovenská klíma 2022 bol najvyšší podiel odpovedí respondentov pri možnosti „neviem to posúdiť“ pri cirkvi (11%).

Tabuľka 2 – Potreba zapojenia aktérov do ochrany klímy (porovnanie prieskumov 2022 a 2023)

Prieskum	Aktéri ochrany klímy	výrazne viac ako doteraz	skôr viac	rovnako ako doteraz	skôr menej	výrazne menej ako doteraz	neviem to posúdiť
2023	Európska únia	33%	31%	21%	4%	4%	7%
2022		42%	30%	14%	4%	3%	7%
2023	štát (vláda, parlament, ministerstvá)	44%	25%	13%	4%	7%	7%
2022	slovenská vláda	45%	31%	11%	4%	3%	6%
	MŽP SR	50%	28%	12%	3%	2%	5%
	slovenskí politici	44%	31%	12%	4%	3%	6%
2023	samosprávy (primátori, starostovia, poslanci zastupiteľstiev)	46%	24%	14%	3%	5%	6%
2022	starostovia a primátori	37%	38%	15%	2%	2%	6%
2023	priemyselné podniky a firmy	39%	32%	16%	3%	3%	7%
2022	priemyselné podniky	52%	27%	11%	3%	2%	5%
	firmy	45%	34%	12%	2%	1%	6%
2023	cirkev	51%	25%	13%	2%	2%	7%
2022		29%	26%	24%	5%	5%	11%
2023	slovenské médiá	27%	24%	24%	5%	6%	14%
2022		35%	33%	18%	4%	3%	7%
2023	veda a výskum	34%	31%	15%	5%	7%	9%
2022		37%	37%	16%	2%	1%	7%
2023	školstvo a vzdelávanie	46%	31%	12%	3%	2%	6%
2022		32%	38%	20%	3%	1%	6%
2023	jednotlivci a domácnosti	36%	33%	19%	3%	2%	7%
2022		40%	36%	15%	3%	1%	5%
2023	dobrovoľníci, ekologické združenia a neziskové organizácie	40%	33%	16%	2%	3%	6%
2022		29%	37%	17%	4%	4%	9%

Obrázok 41 – Potreba zapojenia rôznych aktérov do ochrany klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 8)

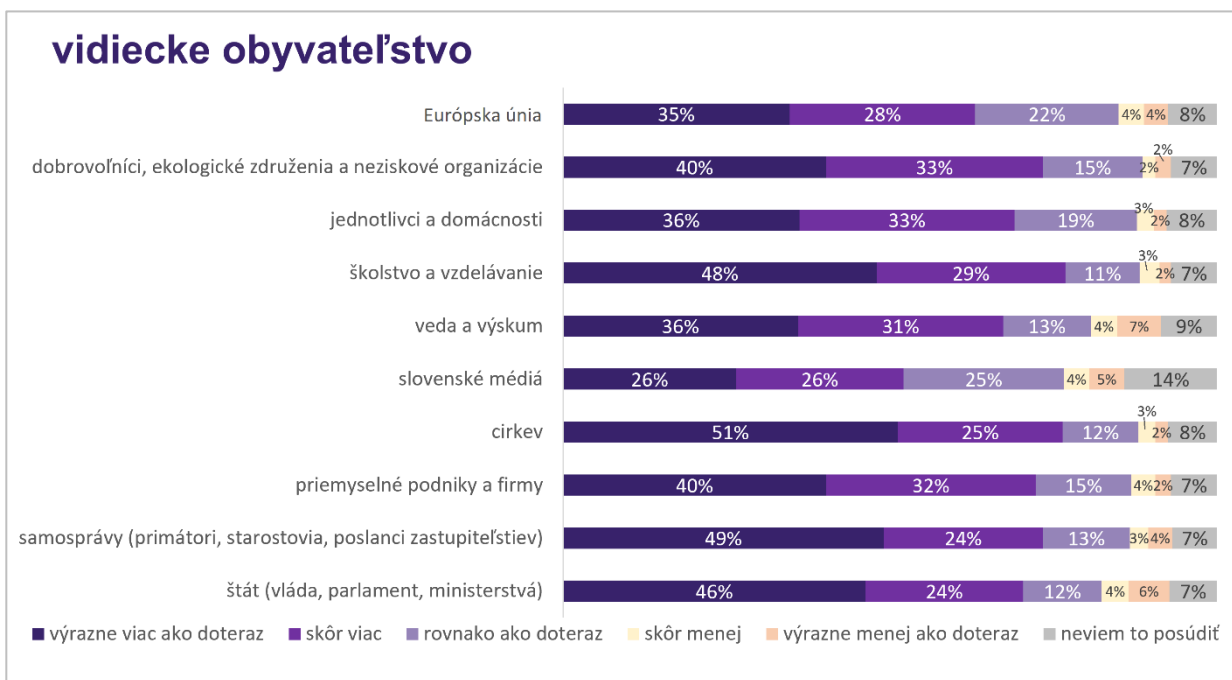
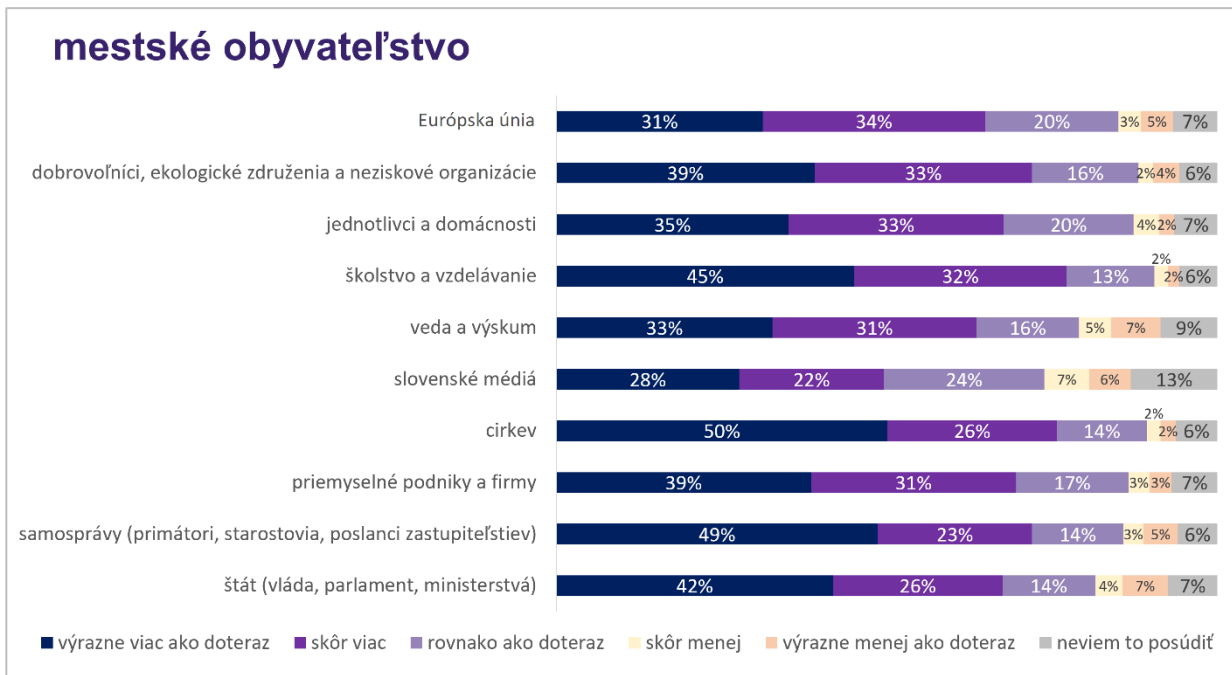

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Najvyšší podiel odpovedí respondentov mestského typu osídlenia si pri možnosti „výrazne viac ako doteraz“ zvolilo cirkev (50%), samosprávy (49%) a školstvo a vzdelávanie (45%). Možnosť „výrazne menej ako doteraz“ je najviac zastúpená v prípade vedy a výskumu a štátu (7%).

Vidiecke obyvateľstvo si v najväčšom podiele zvolilo možnosť „výrazne viac ako doteraz“ až v štyroch oblastiach: cirkev (51%), samospráva (49%), školstvo a vzdelávanie (48%) a štát (46%). Na druhej strane, 6-7% vidieckeho obyvateľstva si myslí, že veda a výskum a štát by sa mali „výrazne menej ako doteraz“ zapájať do ochrany klímy. Rozdiel medzi vnímaním potreby väčšieho zapojenia jednotlivých skupín aktérov medzi mestskými a vidieckymi respondentami je minimálny – dosahuje 1-2%, len v prípade vedy a výskumu sú to 3%.

Obrázok 42 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 8 podľa typu bydliska

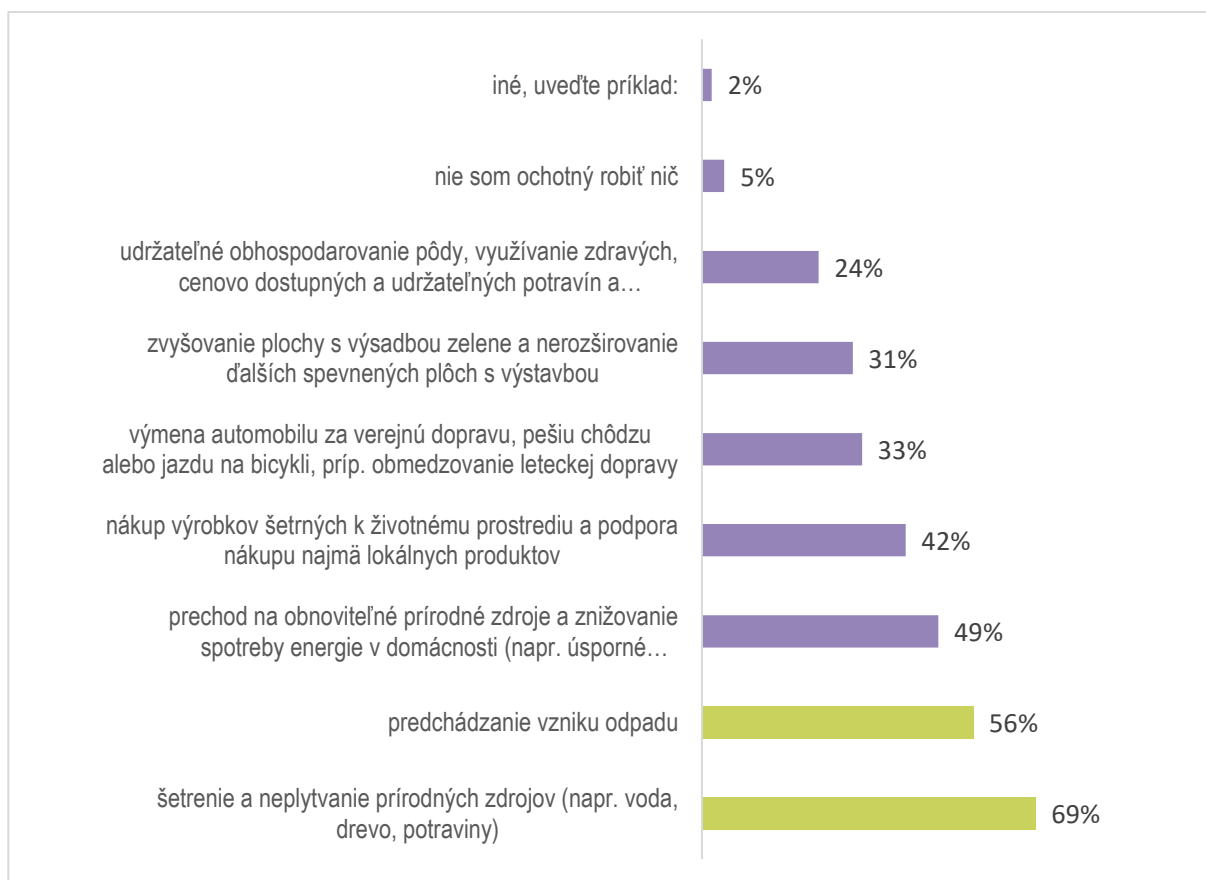
1.9 Osobný príspevok jednotlivcov k ochrane klímy

V deviatej otázke prieskumu sme sa zamerali na **osobný príspevok jednotlivcov k ochrane klímy** a v širšom kontexte aj k ochrane životného prostredia. Respondenti odpovedali na otázku: *Čo robíte v súčasnosti pre pozitívnu zmenu klímy v budúcnosti Vy a považujete to za svoj morálny záväzok voči budúcim generáciám?* Na výber mali 9 príkladov aktivít (obrázok 43), z ktorých si mohli vybrať viacej možností. Otázka v podobnom znení bola aj súčasťou celoslovenského prieskumu Slovenská klíma 2022.

Medzi najrozšírenejšie aktivity, do ktorých sa slovenská verejnosť podľa výsledkov nášho prieskumu aj prieskumu v r. 2022 v posledných rokoch zapojila, patrí znižovanie spotreby vody (65% respondentov) či energie - napr. nižšia izbová teplota, používanie úsporných spotrebičov atď. (61%). Viac ako polovica

respondentov (57%) taktiež preferuje ekologicky šetrnejšie formy dopravy (napr. pešia chôdza alebo jazda na bicykli). Skoro tri štvrtiny respondentov nášho prieskumu ďalej uviedli, že za svoj morálny záväzok voči budúcim generáciám v otázke zmeny klímy považujú „štetenie a neplytvanie prírodných zdrojov - napr. voda, drevo, potraviny“ (69%). Viac ako polovica respondentov (56%) uviedla, že sa snažia o predchádzanie vzniku odpadu. Medzi respondentmi sa však našli aj takí, ktorí nie sú ochotní pre zmenu klímy robiť nič (5%). Niekoľko respondentov (2%) v našom prieskume uviedlo pri tejto otázke aj možnosť „iné“ – boli to tieto odpovede: *triedim alebo separujem odpad, príp. recyklujem; nech prestane lietať toľko lietadiel a nebude taký problém; chodím iba peši; údržba elektroniky; neakceptovanie konzumizmu; čistenie lesa od odpadkov pri turistike; nenakupovanie oblečenia; šírenie informácií, učenie sa; vymýšľanie nových energetických systémov a strojov na zefektívnenie využitia energie*. Vyskytli sa aj „politické“ odpovede typu *hlavne nepripúšťať ku slovu ekofašistov a ekofanatikov; nepodporovanie kapitalizmu*.

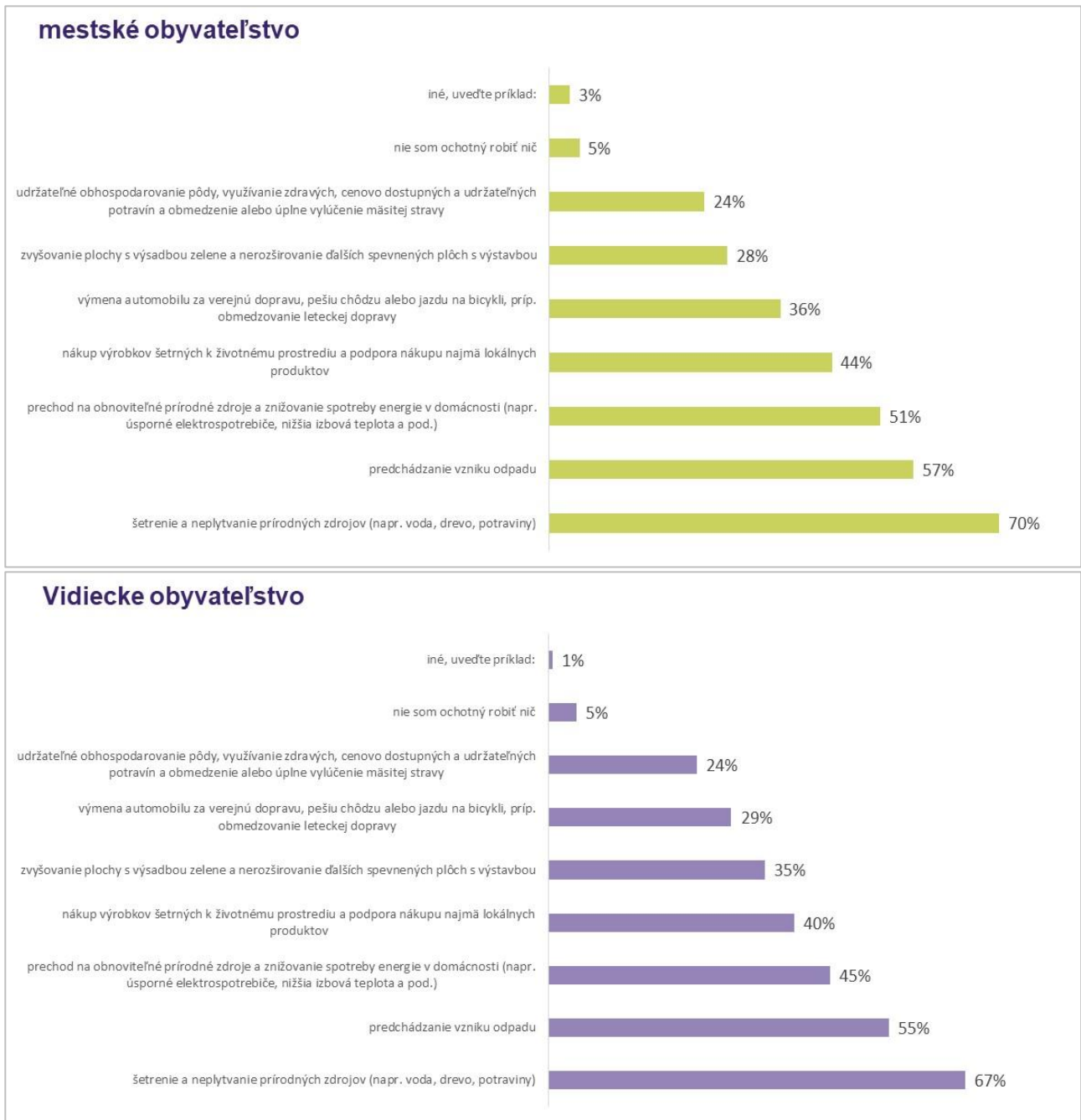
Obrázok 43 – Osobný príspevok jednotlivcov k ochrane klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 9)

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Aj v mestskom a aj vidieckom obyvateľstve dominoval výber možnosti „šetrenie a neplytvanie prírodných zdrojov (napr. voda, drevo, potraviny)“. V mestskom obyvateľstve zvolilo túto odpoveď až 70% respondentov a na vidieku o niečo menej, 67% respondentov. Aj otázka predchádzania vzniku odpadu mala pomerne vysoký podiel odpovedí, až 57% mestského obyvateľstva a 55% vidieckeho obyvateľstva zvolilo túto možnosť. Približne polovica mestského obyvateľstva (51%) by bola ochotná prejsť na obnoviteľné prírodné zdroje a znižovať spotrebu energie v domácnostiach. V oboch skupinách respondentov sa vyjadrilo zhodne 5% opýtaných, že nie sú ochotní pre zmenu klímy robiť nič.

Obrázok 44 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 9 podľa typu bydliska

1.10 Pocity a emócie súvisiace so zmenou klímy

Záverečná otázka prieskumu bola zameraná na **zistovanie pocitov a emócií, ktoré problematika zmeny klímy v obyvateľoch Slovenska vyvoláva**. Respondenti odpovedali na otázku: *Keď pomyslíte na zmenu klímy, aké pocity/emócie to vo Vás vyvoláva?* Takmer všetky pocity/emócie boli súčasťou prieskumu Slovenská klíma 2022 v časti Obavy zo zmeny klímy, s výnimkou pojmu „úzkosť“ ktorý sme zaradili navyše. Prevezali sme aj pocitovú škálu (extrémne, silné, stredné, slabé, žiadne pocity/emócie) – vid' tab. 3 a obr. 45.

Z prezentovaných pocitov a emócií len dve mali „pozitívny“ náboj – odhodlanie a nádej. Je povzbudzujúce, že podiel odhodlaných respondentov (odpovede „extrémne“ a „silné“ pocity) vzrástol z 20% až na 36%

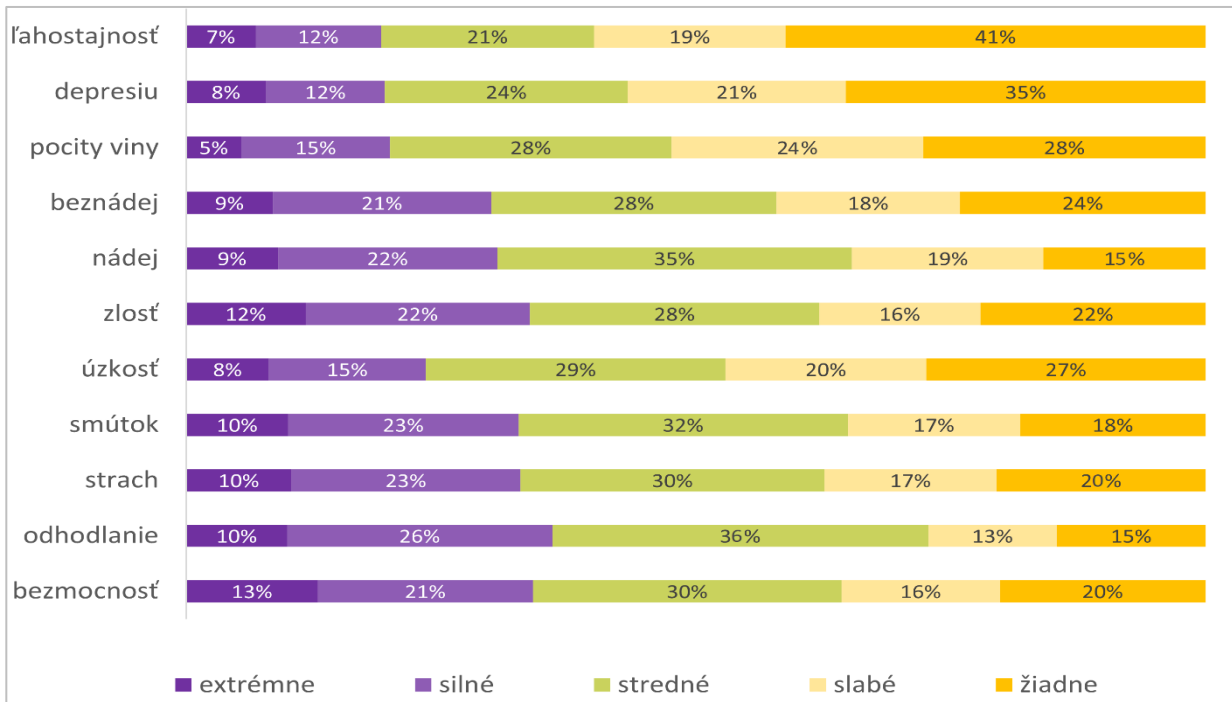
respondentov a podiel respondentov vyjadrujúcich nádej zo 17% na 31%. Na druhej strane, rovnako tak vzrástol podiel „ľahostajných“ – z 9% na 19% a respondentov vyjadrujúcich beznádej – z 19% na 30%. Vzrástol aj podiel respondentov vyjadrujúcich bezmocnosť (z 27% na 34%), rovnako tak aj väčšinu ostatných negatívnych emócií (strach, smútok, zlosť, depresia). Celkovo, v r. 2023 v porovnaní s prieskumom Slovenská klíma 2022 respondenti vyjadrovali väčší podiel odpovedí v extrémnejšej a silnejšej postojovej škále prakticky pri všetkých pocitoch/emóciách, čo naznačuje zvýraznenie vnímania dôležitosti problematiky zmeny klímy v postojoch obyvateľov a s tým spojený nárast negatívnych emócií na jednej strane a nárast pocitov odhodlania a nádeje na druhej strane.

Ako pozitívne možno vnímať, že v prípade najhorších emócií ako napr. ľahostajnosť či depresia, úzkosť a beznádej, výrazne prevažuje podiel respondentov s ich žiadnym až slabým pociťovaním, rovnako tak v prípade „pocitu viny“. Ľudia sa teda väčšinou necítia vinní za existujúcu klimatickú krízu, ale nie sú k nej ľahostajní, väčšinou neprepadajú depresii či beznádeji a navyše, stúpa odhodlanie k realizácii potrebných opatrení.

Tabuľka 3 – Pocity a emócie súvisiace so zmenou klímy (porovnanie výsledkov prieskumov 2022 a 2023)

Prieskum	Pocity / emócie	extrémne	silné	stredné	slabé	žiadne
2023	bezmocnosť	13%	21%	30%	16%	20%
2022		6%	21%	31%	21%	21%
2023	odhodlanie	10%	26%	36%	13%	15%
2022		3%	17%	41%	21%	18%
2023	strach	10%	23%	30%	17%	20%
2022		4%	17%	34%	23%	22%
2023	smútok	10%	23%	32%	17%	18%
2022		5%	17%	32%	23%	23%
2023	úzkosť	8%	15%	29%	20%	27%
2022	obavy	6%	25%	34%	22%	13%
2023	zlosť	12%	22%	28%	16%	22%
2022		5%	17%	30%	21%	27%
2023	nádej	9%	22%	35%	19%	15%
2022		3%	14%	35%	29%	20%
2023	beznádej	9%	21%	28%	18%	24%
2022		4%	14%	32%	23%	27%
2023	pocity viny	5%	15%	28%	24%	28%
2022		1%	9%	25%	28%	37%
2023	depresia	8%	12%	24%	21%	35%
2022		3%	7%	21%	23%	46%
2023	ľahostajnosť	7%	12%	21%	19%	41%
2022		2%	7%	21%	22%	48%

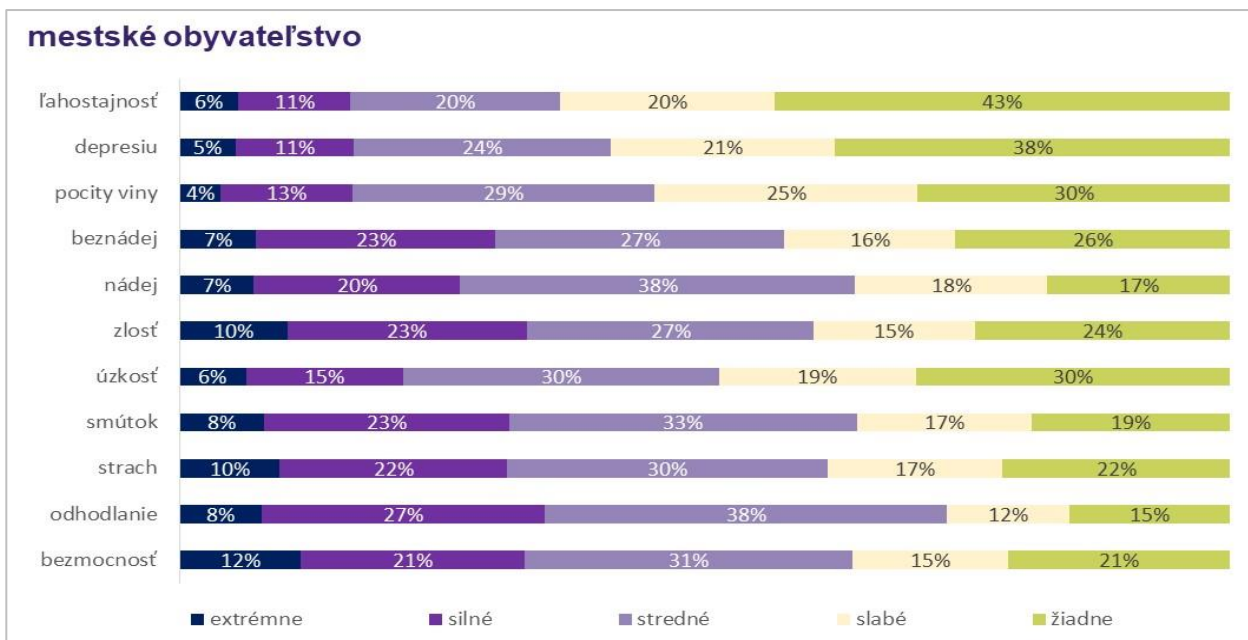
Obrázok 45 – Pocity a emócie súvisiace so zmenou klímy (vyhodnotenie odpovedí na otázku 10)

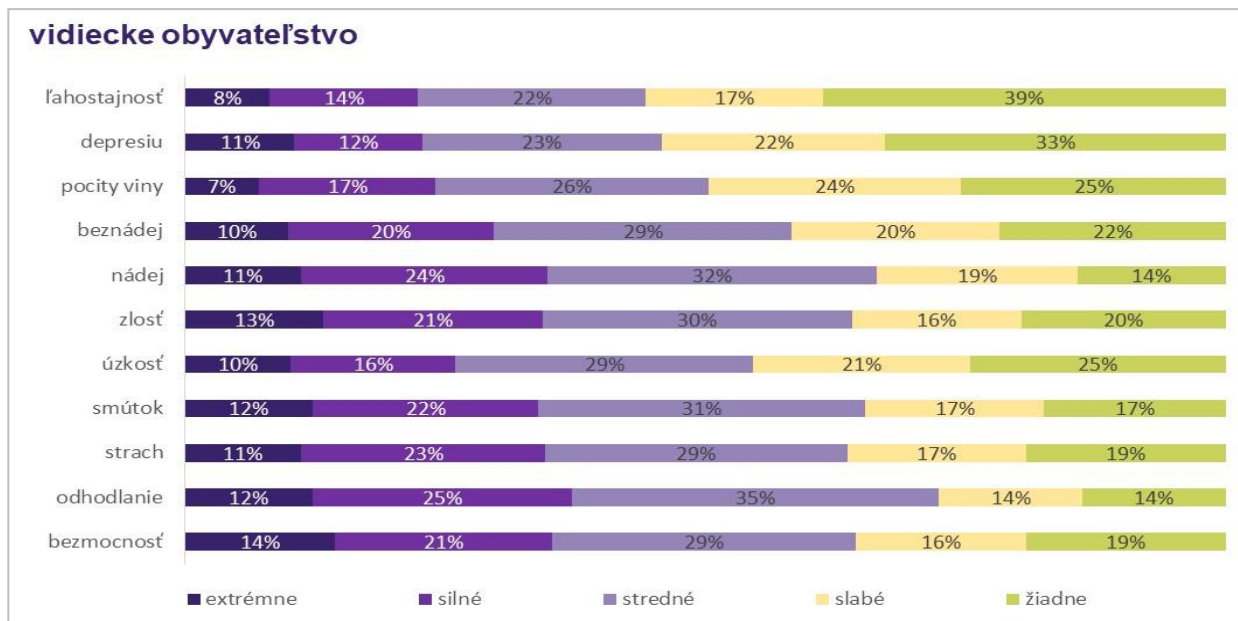

Vyhodnotenie odpovedí podľa typu bydliska

Odpovede respondentov podľa typu bydliska (mestské a vidiecke obyvateľstvo) sa mierne líšia v postojových škálach prakticky pri každom príklade pocitu/emócie. Celkovo sa mestské obyvateľstvo javí byť menej citlivé k problematike zmeny klímy - má mierne nižší podiel negatívnych pocitov (napr. extrémne a silné pocity viny, depresie, úzkosti, zlosti, smútku, strachu a bezmocnosti) ako vidiecke obyvateľstvo. Na druhej strane, má aj nižší podiel pocitu ľahostajnosti. Vidiecke obyvateľstvo sa podľa odpovedí respondentov javí v tejto problematike viac zasiahnuté, avšak odhodlanejšie a s vyššou nádejou.

Obrázok 46 – Vyhodnotenie odpovedí na otázku 10 podľa typu bydliska

1.11 Celkové vyhodnotenie reprezentatívneho prieskumu

1) Základnou otázkou prieskumu bolo vyhodnotenie informácie o **povedomí občanov o samotnej existencii globálnej zmeny klímy**, resp. o ich základnom postoji k tejto problematike. Už niekoľko rokov je jasné, že veľká väčšina obyvateľov Slovenska verí, že globálna zmena klímy už prebieha (76%), ďalších 9% sa domnieva, že ku zmene klímy dôjde v budúcnosti a len 5% respondentov sa domnieva, že ku globálnej zmene klímy vôbec nedôjde. V tejto otázke sa neukázali rozdiely medzi pohlaviami - ženy aj muži vnímajú problematiku takmer rovnako. Na základe analýzy odpovedí podľa vekových skupín sa zdá, že najcitlivejšie vníma a pravdepodobne sa o problematiku globálnej zmeny klímy najviac zaujíma najmladšia generácia. Pomerne jasne sa však ukázali rozdiely medzi vzdelanostnými skupinami - napr. až 86% vysokoškolsky vzdelaných a 80% stredoškolsky vzdelaných respondentov verí, že globálna zmena klímy už prebieha, ale pri respondentoch so základným vzdelaním je to len 58%.

2) Väčšina obyvateľov Slovenska pociťuje **dopady zmeny klímy na každodenný život** aspoň čiastočne, a toto vnímanie sa pravdepodobne zvyšuje – v r. 2023 sa kladne vyjadrilo o 9% viac respondentov než v r. 2022. Iba 25% obyvateľov pociťuje dopady málo alebo vôbec – ich podiel sa za rok znížil takmer o 10%. Rovnako ako pri prvej otázke je zrejmé, že najcitlivejší sú k problematike zástupcovia mladej generácie, avšak rozdiely medzi vzdelanostnými skupinami sa nepreukázali.

3) Občanom Slovenska sú zrejme **aj súvislosti zmeny klímy a vybraných nepriaznivých prírodných procesov a javov** súvisiacich s extrémnymi prejavmi počasia, vodou a pôdou – všetky tieto nepriaznivé javy respondenti dávajú do súvislosti so zmenou klímy, a to pomerne výrazne – najviac v prípade vln horúčav, úbytku zrážok a sucha, vysušania pôdy, privalových dažďov a búrok. Aj s odstupom len jedného roku sa ukazuje podstatný nárast vnímania týchto súvislostí. Pri všetkých uvedených javoch narastá miera vnímania – podiel súhlasných odpovedí narástol o 14-17%, najviac v prípade vln horúčav a privalových dažďov a búrok.

4) **Postoj obyvateľov Slovenska k hlavnej príčine zmeny klímy** sa zdá byť pomerne jasný - veľká väčšina obyvateľov (77%) verí vedecky zdôvodnenému faktu, že súčasná zmena klímy (najmä jej gradient) je antropogénne podmienená, t.j. že hlavnou príčinou zmeny klímy je ľudstvo a ľudské aktivity. Je to o 7% vyšší podiel ako v prípade výskumu Slovenská klíma 2022. Rozdiel medzi pohlaviami je veľmi malý, avšak súhlas s antropogénne podmienenou zmenou klímy klesá s rastúcim vekom a mierne rastie s vyšším vzdelaním.

5) Až 82% respondentov súhlasí s tvrdením, že **zmena klímy je závažný problém pre budúcnosť ľudstva**. Z výsledkov vyplývajú o niečo väčšie obavy žien v súvislosti so závažnosťou problému a zároveň ich nižšia „istota“ o vlastnej informovanosti. Najviac vnímajú závažnosť problematiky mladí ľudia, respondenti s vyšším vzdelaním sú pravdepodobne informovanejší o závažnosti zmeny klímy a o jej dopadoch na aktivity človeka v budúcnosti.

6) Obyvatelia Slovenska vnímajú aj **ohrozenie rôznych oblastí života ľudí zmenou klímy** – podľa nich najviac ohrozenou oblasťou je alebo bude prírodné prostredie (88% súhlasných odpovedí), nasleduje výrobná (produkčná) sféra - poľnohospodárstvo, lesníctvo, priemysel, energetika (77%) a nevýrobná sféra – školstvo, zdravotníctvo, služby, doprava, turizmus (49%). 20% obyvateľov si myslí, že žiadna oblasť nebude ohrozená.

7) **Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy** vnímajú obyvatelia Slovenska tiež citlivo – tri štvrtiny respondentov súhlasí s tým, aby Slovensko prijalo opatrenia proti zmene klímy. Mierne vyšší podiel súhlasných odpovedí majú ženy, mladí ľudia a ľudia s vyšším vzdelaním. O zvyšujúcom sa povedomí občanov Slovenska vypovedá fakt, že podiel odpovedí „rozhodne súhlasím“ sa za jeden rok zvýšil o 12%.

8) Špecifickou problematikou je aj **zapojenie rôznych aktérov do ochrany klímy** – ide o Európsku úniu, štát a jeho orgány, samosprávu, firmy a podniky, cirkev, médiá, vedu a výskum, školstvo a vzdelávanie, ale aj o jednotlivcov, združenia občanov a mimovládne organizácie. Všetky uvedené skupiny by sa mali podľa občanov zapájať do problematiky viac alebo výrazne viac ako doteraz, podľa nášho prieskumu najmä cirkev (51%), školstvo a vzdelávanie (46%), samosprávy (primátori, starostovia, poslanci zastupiteľstiev - 46%) a štát (vláda, parlament, ministerstvá – 44%).

9) Problematika **osobného príspevku občanov k ochrane klímy** bola zastúpená deviatimi typmi aktivít, ktoré môže jednotlivec vykonávať pre zlepšenie životného prostredia vrátane ochrany klímy. Obyvatelia Slovenska väčšinou deklarujú znižovanie spotreby prírodných zdrojov (65%) a energie (61%), používanie ekologicky šetrnejších foriem dopravy (57%), predchádzanie vzniku odpadu (56%). Približne 5% respondentov uviedlo, že nie sú ochotní pre zmenu klímy robiť nič (5%). *O tom, že v súčasnosti na Slovensku prevládajú „proekologicky“ nastavené životné postoje obyvateľov (alebo sú aspoň takto deklarované), hovoria aj viaceré výsledky prieskumu Slovenská klíma 2022. V r. 2022 viac ako dve tretiny respondentov (69%) súhlasili s tvrdením, že by sa mali viac snažiť znižovať svoj dopad na klímu bez ohľadu na to, čo robia ostatní a 60% respondentov zasa nesúhlasilo s tým, že je dôležité užívať si „tu a teraz“ bez ohľadu na dôsledky a problémy v budúcnosti. Určitým problémom je však občianska angažovanosť – hoci občania deklarujú svoj osobný prínos k ochrane klímy formou individuálneho správania, podľa výsledkov prieskumu Zmena klímy 2022 nie sú veľmi ochotní sa viac spoločensky angažovať. Menej ako polovica respondentov (48%) napríklad uviedla, že by podpísala petíciu a len 18% by sa pravdepodobne zúčastnilo demonštrácie za ochranu klímy.*

10) **Pocity a emócie**, ktoré problematika zmeny klímy v obyvateľoch Slovenska vyvoláva, sú rôznorodé a nejednoznačné. Pri pozitívnych emóciách ako „odhodlanie“ a „nádej“ vzrástol podiel respondentov pociťujúcich ich silno až extrémne, čo je pozitívne – avšak rovnako tak rastie aj zastúpenie negatívnych pocitov a emócií ako sú ľahostajnosť, beznádej, bezmocnosť, strach, smútok, zlosť, depresia. V novom prieskume respondenti vyjadrovali väčší podiel odpovedí v extrémnejšej a silnejšej postojovej škále, čo naznačuje zvýraznenie vnímania dôležitosti problematiky zmeny klímy v postojoch obyvateľov a s tým spojený nárast negatívnych emócií na jednej strane a nárast pocitov odhodlania a nádeje na druhej strane. *Svedčí o tom aj jeden zo záverov prieskumu Slovenská klíma 2022 v ktorom sa konštatuje, že na Slovensku sa v poslednom období výrazne zvyšuje podpora pre ochranu klímy. Až 36% dopytovaných uviedlo, že v súčasnosti podporuje ochranu klímy viac ako pred dvomi rokmi, pričom podiel tých, ktorí ochranu klímy odmietajú viac ako predtým dosiahol len 4%. Znamená to, že behom dvoch rokov takmer tretina občanov*

sa posunula smerom k väčšiemu akceptovaniu potreby ochranných opatrení. Zdá sa, že tento trend pokračuje aj naďalej – vypovedajú o tom rozdiely v odpovediach na väčšinu otázok.

Špecifiká vidieckeho obyvateľstva

Pri základnej otázke o existencii zmeny klímy sa **menší podiel vidieckych obyvateľov ako mestských vyjadril, že zmena klímy už prebieha** (rozdiel 6%) a viac sa nevedelo k problematike vyjadriť (rozdiel 4%). Tiež sa prejavili výrazné rozdiely vo vnímaní tejto otázky podľa vzdelania, nie však podľa veku respondentov.

Pri otázke na pociťovanie dopadov zmeny klímy sa **nepotvrdil predpoklad, že mestské obyvateľstvo bude vnímať prejavy a dôsledky zmeny klímy výraznejšie**, citlivejšie ako vidiecke obyvateľstvo – v odpovediach boli minimálne rozdiely. Zaujímavým výsledkom bol fakt, že najvyšší podiel respondentov vnímajúcich dopady zmeny klímy bol medzi respondentmi so základným vzdelaním - je to možné vysvetliť tak, že práve táto skupina obyvateľov je najviac „spätá“ s vidieckym spôsobom života a tak aj najviac vníma reálne dôsledky zmeny klímy.

Súvislosti ZK s vybranými nepriaznivými javmi a procesmi vníma vidiecke obyvateľstvo väčšinou veľmi podobne ako mestské obyvateľstvo. Najvyšší podiel pozitívnych odpovedí dosiahli „vlny horúčav“ a vysušenie pôdy. Pri niektorých javoch sa čiastočne ukazuje **silnejšie vnímanie súvislostí v prípade vidieckeho obyvateľstva** – ide o nedostatok pitnej vody, privalové dažde a búrky a znečistenie ovzdušia.

Postoj obyvateľov vidieka k človeku ako hlavnej príčine zmeny klímy je **mierne kritickejší** ako v prípade mestského obyvateľstva (o 2% vyšší podiel súhlasných odpovedí a 4% nižší podiel nesúhlasných odpovedí). Aj tu platí, že mladí ľudia sú kritickejší ako v starší ľudia, avšak nepreukázalo sa to pri analýze výsledkov podľa vzdelania – naopak, najvyšší podiel súhlasných odpovedí mali ľudia so základným vzdelaním.

V odpovediach na otázku závažnosti zmeny klímy pre budúcnosť ľudstva **nepreukázalo vidiecke obyvateľstvo rozdielny pohľad** ako mestské (81% kladných odpovedí). Preukazné rozdiely medzi jednotlivými skupinami vidieckych respondentov sa neprejavili ani v prípade veku, ani vzdelania – rozdiely vzhľadom k mestskej populácii dosahujú 1-2%. To isté platí aj v prípade posudzovania konkrétnych oblastí a aktivít, ktoré by mohli byť zmenou klímy ohrozené (otázka 6).

Potrebu prijatia opatrení proti zmene klímy vnímajú obyvatelia vidieka **o niečo viac urgentnejšie** ako mestskí obyvatelia – podiel súhlasných odpovedí je mierne vyšší a nesúhlasných odpovedí zasa mierne nižší. Aj na vidieku sa prejavila väčšia „angažovanosť“ mladého obyvateľstva v otázke potreby prijatia opatrení, avšak neplatí to pre vzdelanostné skupiny obyvateľov.

Rozdiel medzi vnímaním potreby väčšieho zapojenia jednotlivých skupín aktérov do ochrany klímy medzi mestskými a vidieckymi respondentami je minimálny – dosahuje 1-2%, len v prípade vedy a výskumu sú to 3%.

Vidiecke obyvateľstvo **nedeklaruje preukázateľne odlišné správanie** vo vzťahu k ochrane klímy a životného prostredia ako mestské obyvateľstvo – najviac zastúpenými aktivitami sú obdobne ako pri celkovej populácii šetrenie a znižovanie spotreby prírodných zdrojov (67%) a predchádzanie vzniku odpadu (55%).

Pokiaľ ide o pocity a emócie, tak vidiecke obyvateľstvo sa javí byť **citlivejšie k problematike zmeny klímy** - má mierne vyšší podiel negatívnych pocitov (napr. extrémne a silné pocity viny, depresie, úzkosti, zlosti, smútku, strachu a bezmocnosti) ako mestské obyvateľstvo hoci má vyšší podiel pocitu ľahostajnosti. Vidiecke obyvateľstvo sa podľa odpovedí respondentov javí v tejto problematike viac zasiahnuté, avšak odhodlanejšie a s vyššou nádejou.

Vo väčšine otázok sa prejavuje **vyššia informovanosť vzdelaných ľudí** na vidieku – podiel odpovedí „neviem to posúdiť“ je pri obyvateľoch s vyšším dosiahnutým vzdelaním nižší ako v prípade ľudí s nižším vzdelaním. Rovnako to platí aj pre vekové skupiny, keď najviac informovaní sa cítia najmladšie vekové kategórie.

2. Vyhodnotenie cieleho prieskumu medzi vybranými zástupcami zainteresovaných skupín spoločnosti vo vidieckych obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja

Prieskum B sme vykonali medzi respondentmi z vybraných okresov SR, ktorí pracujú na samospráve, podnikajú, sú zamestnancami alebo farmármi. Cieľom tohto prieskumu bolo zistenie a vyhodnotenie ich vnímania, názorov a postojov na zmenu klímy. Dotazníkový elektronický online prieskum bol realizovaný metódou zberu dát CAPI online survey prostredníctvom anketárskej siete MNForce. Cieľovou skupinou bola reprezentatívna vzorka stakeholderov zo všetkých okresov Nitrianskeho samosprávneho kraja, t.j. okresy Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany a Zlaté Moravce. Celkovo na dotazníku participovalo spolu 100 respondentov (veľkosť vzorky N = 100 respondentov), s najmenšou účasťou z hľadiska počtu z okresov Šaľa (7%) a Zlaté Moravce (9%) a najvyšším podielom z okresu Nové Zámky (21%). Respondenti boli vo veku 21 až 65 rokov s mierne vyšším zastúpením žien (53 žien = 53%) v porovnaní so zastúpením mužov (47 mužov = 47%). Prieskumu sa nezúčastnili respondenti vo vekovej kategórii 18-20 rokov. Najmenej respondentov bolo vo veku 21-27 rokov (4%) a najviac vo veku 46-55 rokov (34%). Z celkového počtu respondentov bolo najviac tých, ktorých štruktúra podniku, inštitúcie, organizácie alebo farmy dosahuje 11-49 zamestnancov (50%), ďalej 1-10 zamestnancov (42%), 50-249 zamestnancov (7%) a iba jeden respondent sa vyjadril pri počte zamestnancov 250 a viac (1%). Dotazník bol realizovaný v dňoch 9.2.2023 – 28.2.2023. Jeho súčasťou bolo 10 otázok, pričom niektoré otázky sa vyhodnocovali aj cez vybranú kvótu profesia, príp. v jednej otázke sme odpovede respondentov križovali s regiónom pôsobenia (okres).

Charakteristika vzorky:

	N	%
Komárno	15	15%
Levice	18	18%
Nitra	19	19%
Nové Zámky	21	21%
Šaľa	7	7%
Topoľčany	11	11%
Zlaté Moravce	9	9%
SPOLU	100	100%

	N	%
samospráva	27	27%
farmári	16	16%
ostatní podnikatelia	21	21%
zamestnanci	36	36%
iné	0	0%
SPOLU	100	100%

	N	%
Bez vzdelania	0	0%
Základné vzdelanie	0	0%
Učňovské alebo str. odborné vzdelanie bez maturity	15	15%
Úplné stredné vzdelanie s maturitou	52	52%
Vysokoškolské	33	33%
SPOLU	102	100%

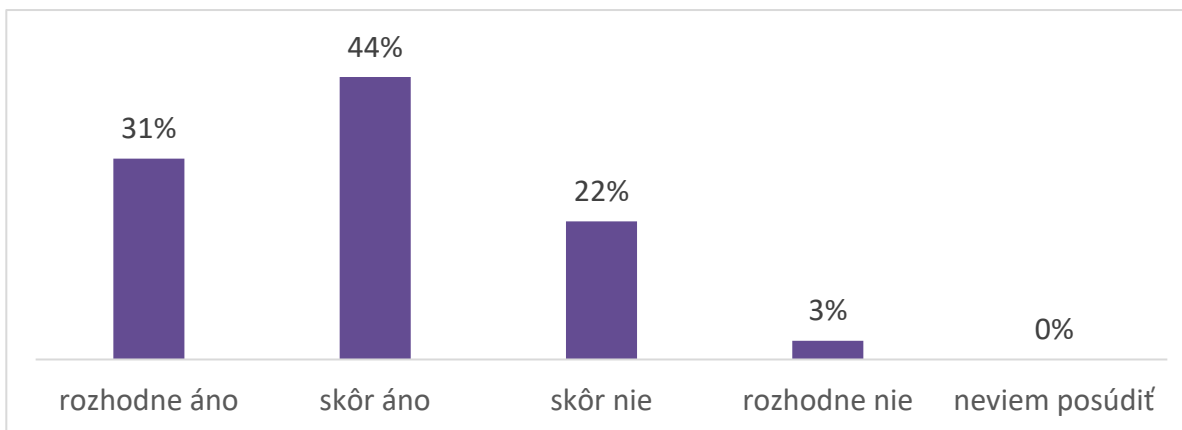
	N	%
18-20 rokov	0	0%
21-27 rokov	4	4%
28-35 rokov	16	16%
36-45 rokov	24	24%
46-55 rokov	34	34%
56-65 rokov	22	22%
SPOLU	100	100%

	N	%
1-10 zamestnancov	42	42%
11-49 zamestnancov	50	50%
50-249 zamestnancov	7	7%
250 a viac zamestnancov	1	1%
SPOLU	100	100%

2.1 Vnímanie dopadov zmeny klímy v regióne

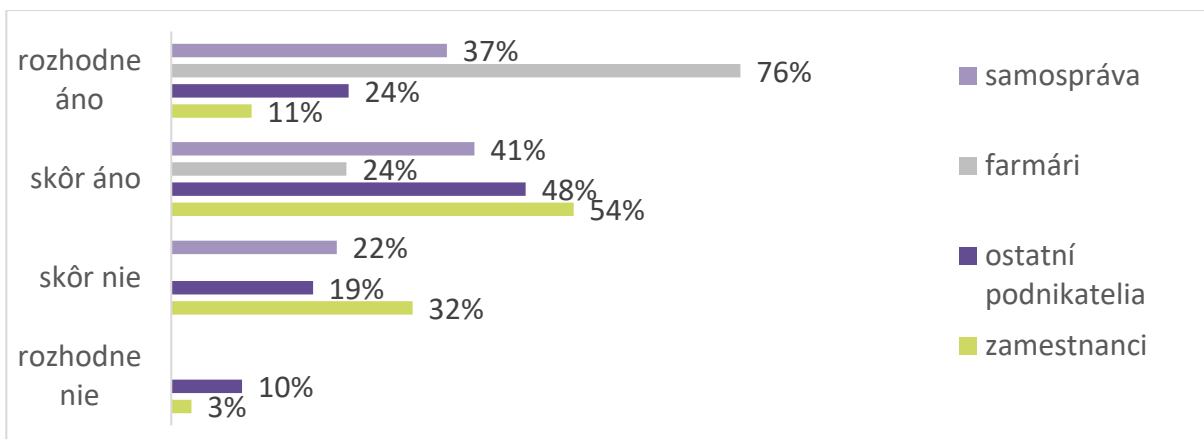
Znenie prvej otázky prieskumu bolo: „**Pocítujete v súčasnosti nejaké prejavy zmeny klímy vo Vašom regióne, najmä v oblasti Vášho pôsobenia?**“

V pozitívnych odpovediach sa vyjadrilo najviac opýtaných, spolu až 75% respondentov („rozhodne áno“ 31% a „skôr áno“ 44%). Naopak, v negatívnych odpovediach si respondenti vybrali možnosť „skôr nie“ (22%) ako silne negatívnu odpoveď „rozhodne nie“ (3%). Negatívne odpovede predstavovali spolu 25%-tný podiel všetkých odpovedí. Možnosť „neviem to posúdiť“ si ne zvolil ani jeden z opýtaných (0%).

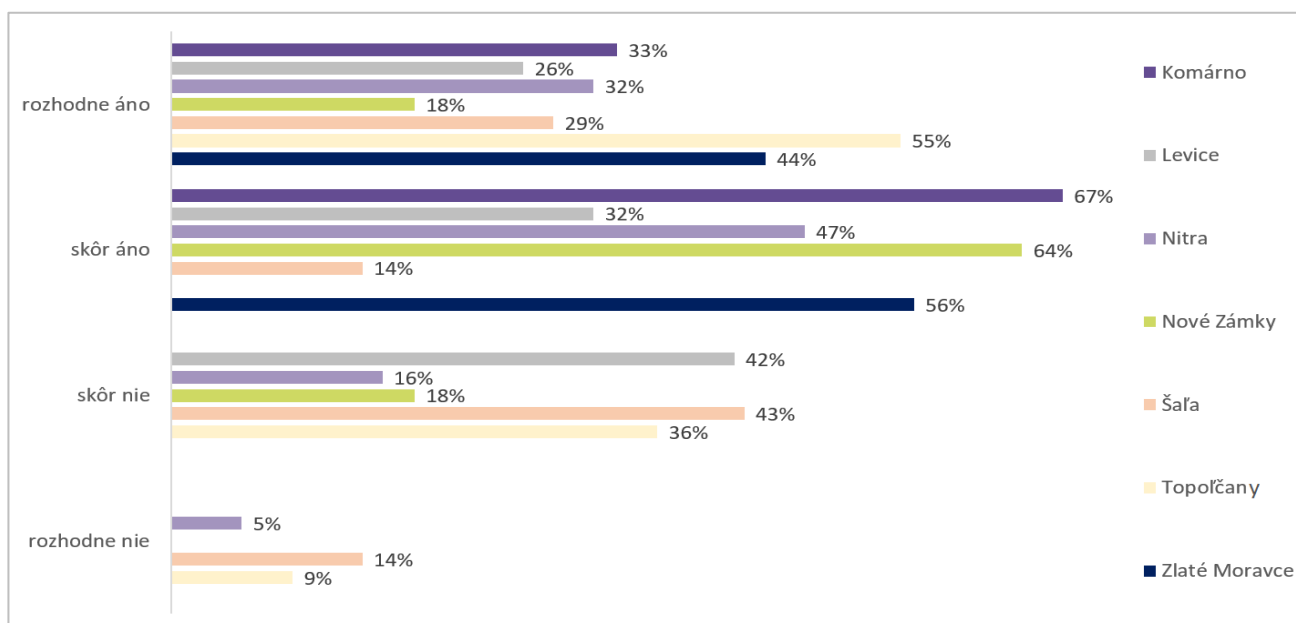
Kríženie otázky 1 s profesiou respondentov

Prejavy klímy najviac pociťujú farmári, ktorých sa až tri štvrtiny vyjadrili pre možnosť „rozhodne áno“ (76%). Farmári si ešte zvolili aj možnosť „skôr áno“ (24%), ale ani jeden z farmárov si nevybral možnosti negatívnych odpovedí. S pomerne vysokým podielom pozitívnych odpovedí je zastúpená aj samospráva, ktorej 78% zamestnancov vybralo jednu z pozitívnych odpovedí („rozhodne áno“ 37% a „skôr áno“ 41%). Z negatívnych možností si 22% predstaviteľov samosprávy vybralo iba možnosť „skôr nie“. K obidvom pozitívnym a negatívnym odpovediam sa vyjadrovali iba ostatní podnikatelia a zamestnanci. Najvyšší podiel odpovedí ostatných podnikateľov bola v možnosti „skôr áno“, kde sa vyjadrila približne polovica z nich (48%). S možnosťou „rozhodne áno“ súhlasilo 24% opýtaných podnikateľov. Približne tretina zo skupiny ostatných podnikateľov preferovala negatívne otázky (19% „skôr nie“ a 10% „rozhodne nie“). Približne polovica zamestnancov (54%) sa v otázke, či pociťujú v súčasnosti nejaké prejavy zmeny klímy v ich regióne, najmä v oblasti ich pôsobenia vyjadrila zvolením možnosti „skôr áno“, ale tretina z nich sa vyjadrila k možnosti „skôr nie“ (32%). Z týchto respondentov časť odpovedala aj silným súhlasom v možnosti „rozhodne áno“ (11%) a len malá časť silným nesúhlasom „rozhodne nie“ (3%).

Kríženie otázky 1 s regiónom pôsobenia (okresom)

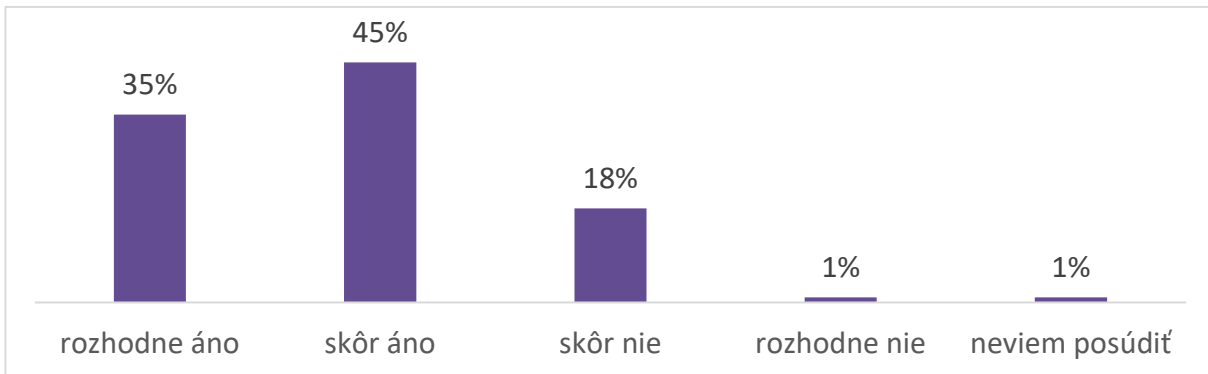
Najviac pozitívnych možností „rozhodne áno“ a „skôr áno“ si vybrali respondenti z najjužnejšieho okresu SR, t.j. Komárno (100%) a tiež z okresu Zlaté Moravce (100%). Z týchto dvoch okresov sa ani jeden respondent nevyjadril v rámci obidvoch negatívnych odpovedí (0%). Respondenti pôsobiaci v okrese Nové Zámky v pozitívnych možnostiach „rozhodne áno“ a „skôr áno“ súhlasili v 82% odpovedí s tvrdením, že pociťujú v súčasnosti nejaké prejavy zmeny klímy v ich regióne, najmä v oblasti ich pôsobenia. Len približne pätina respondentov z tohto okresu skôr nepociťuje prejavy zmeny klímy (18%) a možnosť „rozhodne nie“ si nevybral ani jeden respondent (0%). Približne dve tretiny opýtaných pôsobiacich v okrese Levice (58%) sa rozhodli pre súhlas s pozitívnymi odpoveďami, v každej z pozitívnych odpovedí približne tretina respondentov („rozhodne áno“ 26% a „skôr áno“ 32%). Z negatívnych odpovedí si vybrali iba možnosť „skôr nie“ (42%). Vo všetkých štyroch možnostiach pri tejto otázke sú uvedené odpovede respondentov z troch okresov Nitrianskeho kraja: Nitra, Šaľa a Topoľčany. Pri respondentoch z okresu Nitra dominovali skôr pozitívne odpovede (79%) nad negatívnymi (21%), pričom najviac (skoro polovica) opýtaných súhlasilo s možnosťou „skôr áno“ (47%). V odpovediach opýtaných z okresu Šaľa mali negatívne odpovede spomedzi všetkých okresov Nitrianskeho kraja najvyšší podiel, až 57% a výber pozitívnych možností bol nižší (43%). V okrese Topoľčany bola situácia opačná, o niečo vyššie zastúpenie mali pozitívne odpovede (55%, aj to len výber možnosti „rozhodne áno“) nad negatívnymi odpoveďami opýtaných respondentov (45%, „skôr nie“ = 36% a „rozhodne nie“ = 9%).

2.2 Vnímanie závažnosti zmeny klímy pre slovenský vidiek

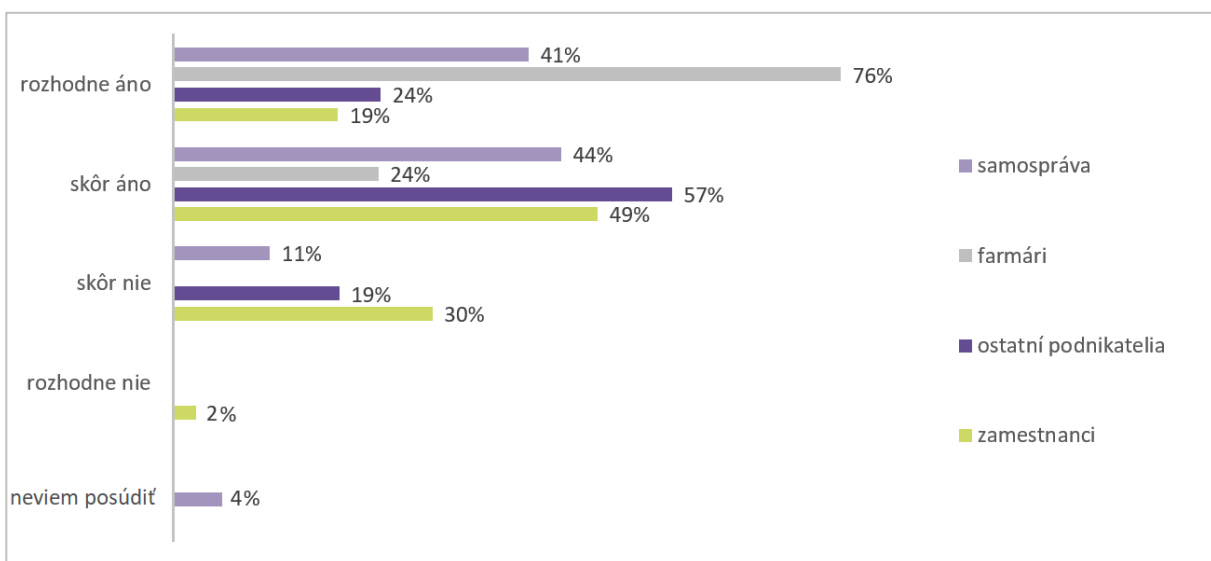
Znenie druhej otázky prieskumu bolo: „**Považujete zmenu klímy za reálnu hrozbu v oblasti Vášho pôsobenia, resp. problém pre slovenský vidiek?**“

Až 80% respondentov je presvedčených, že zmena klímy predstavuje reálnu hrozbu pre oblasť ich pôsobenia, resp. pre slovenský vidiek. Pozitívne možnosti vybrali respondenti nasledovne: možnosť „rozhodne áno“ 35% a možnosť „skôr áno“ skončila s ešte vyšším podielom 45%. Približne pätina opýtaných je opačného názoru. Možnosť „skôr nie“ si zvolilo 18% respondentov a rozhodne nie 1%.

Kríženie otázky 2 s profesiou respondentov

V tejto otázke sa pri odpovediach v krížení s profesiou respondentov súhlasne vyjadrili v pozitívnych odpovediach iba farmári, ktorí si vybrali iba z dvoch pozitívnych možností „rozhodne áno“ (76%) a „skôr áno“ (24%). Až 81% respondentov pôsobiacich ako ostatní podnikatelia si zvolili pozitívne odpovede („rozhodne áno“ 24% a „skôr áno“ 57%). Zvyšok z nich (19%) reagoval na jednu z negatívnych možností („skôr nie“). Aj zvyšné dve profesie respondentov (samospráva a zamestnanci) mali väčšinu svojich odpovedí súhlasiacich s tvrdením, že zmena klímy môže byť hrozba v oblasti ich pôsobenia (samospráva 85% a 68%). Obidva typy profesií sa však vyjadrili aj ďalších možnostiach pri tejto otázke, ale nižším podielom odpovedí. Negatívnu možnosť („skôr nie“) si ako odpoveď zvolili 11% respondentov zo samosprávy a 30% zamestnancov. Ďalšiu negatívnu možnosť „rozhodne nie“ deklarovali 2% opýtaných zamestnancov a k tejto možnosti sa vyjadrili iba respondenti tejto profesie. Jedinou profesiou, ktorá si vybrala pri odpovedi možnosť „neviem to posúdiť“ boli respondenti pôsobiaci v samospráve (4%).

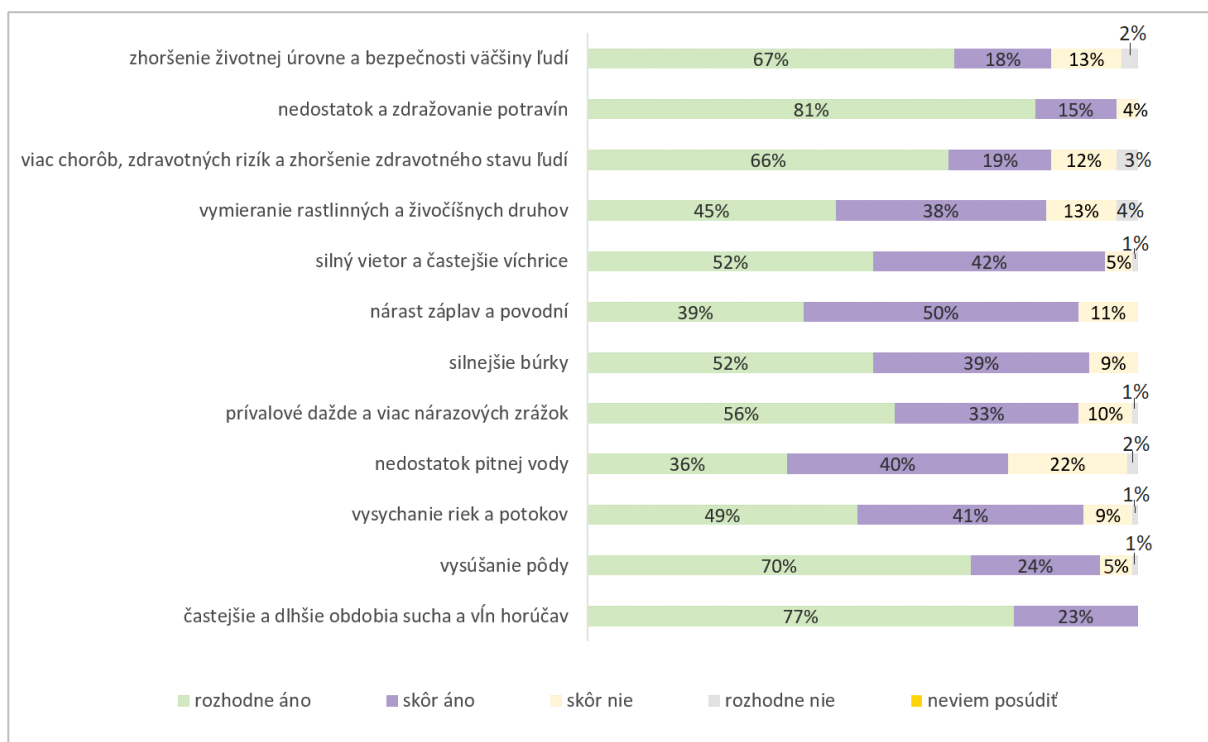
2.3 Očakávané prejavy zmeny klímy na slovenskom vidieku

Znenie druhej otázky prieskumu bolo: „**Aké sú, resp. budú podľa Vás najdôležitejšie prejavy zmeny klímy pre slovenský vidiek?**“

V odpovediach pri otázke 3 sa vyjadrovali respondenti pri jednotlivých možnostiach prejavov zmeny klímy na slovenský vidiek najmä v pozitívnych odpovediach. Zaujímavosťou je, že ani jeden respondent si zvolil možnosť „neviem to posúdiť“, ani pri jednom z príkladov prejavov zmien klímy. Iba pozitívne možnosti („rozhodne áno“ a „skôr áno“) si respondenti vybrali pri prejave zmeny klímy „častejšie a dlhšie obdobia sucha a vln horúčav“ (spolu 100%). Iba pri tejto jedinej možnosti sa žiadny z opýtaných nevyjadril voľbou negatívnej odpovede alebo odpovede „neviem to posúdiť“ (spolu 0%). Najvyšším podielom a pomerne silným súhlasom sa opýtaní vyjadrovali pri pozitívnych odpovediach možností prejavov zmien klímy nasledovne: nedostatok a zdražovanie potravín (96%), vysušanie pôdy a silný vietor a častejšie víchrice (94%), silnejšie búrky (91%), vysychanie riek a potokov (90%), privalové dažde a viac nárazových zrážok a nárast záplav a povodní (89%), viac chorôb, zdravotných rizík a zhoršenie zdravotného stavu ľudí a zhoršenie životnej úrovne a bezpečnosti väčšiny ľudí (85%) a vymieranie rastlinných a živočíšnych druhov (83%). Spomedzi pozitívnych odpovedí prideliť respondenti najmenej odpovedí možnosti „nedostatok pitnej vody“, iba 76% a pri tejto možnosti sa vyjadrili aj najvyšším podielom negatívnych odpovedí (24%). Najvyšší podiel z negatívnych odpovedí v možnosti „rozhodne nie“ pripadá na prejav zmeny klímy na vymieranie rastlinných a živočíšnych druhov, kde si až 4% respondentov myslí, že je to vylúčené. Odpovede „rozhodne nie“ si nevyberali opýtaní aj pri príkladoch prejavov zmeny klímy: silnejšie búrky (0%), nárast záplav a povodní (0%) a nedostatok a zdražovanie potravín (0%).

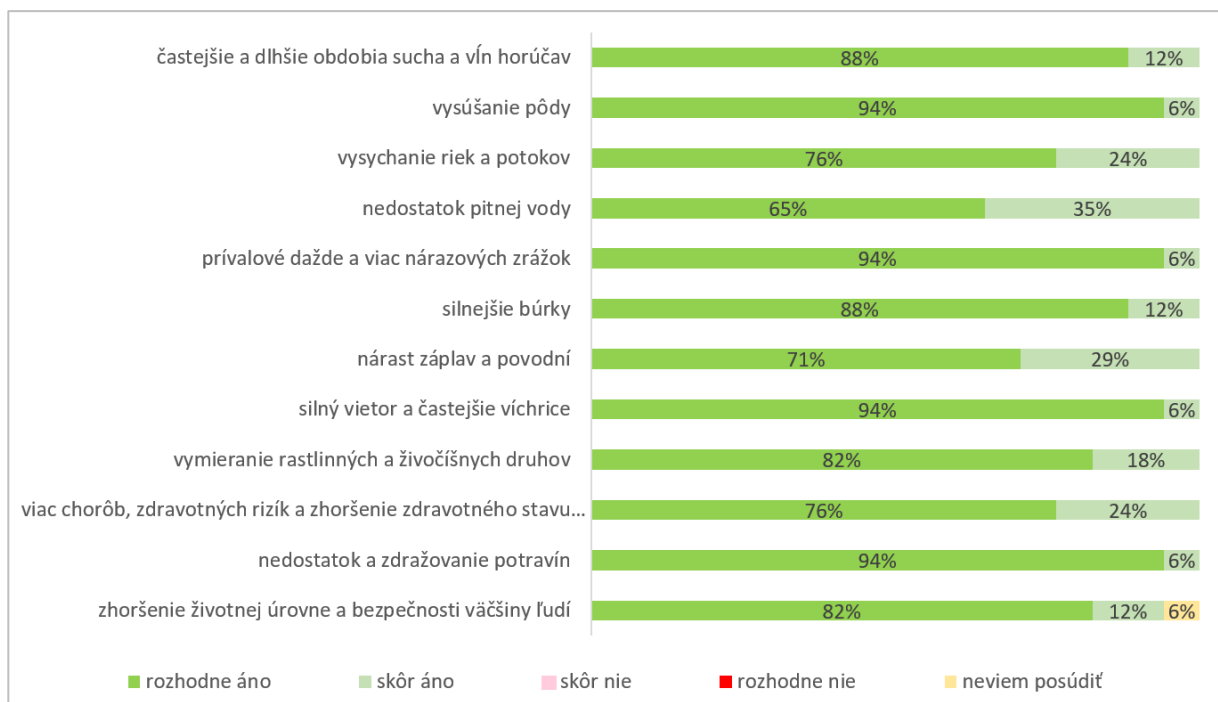
	rozhodne áno	skôr áno	Pozitívne odpovede spolu	skôr nie	rozhodne nie	Negatívne odpovede spolu	neviem to posúdiť
častejšie a dlhšie obdobia sucha a vln horúčav	77%	23%	100%	0%	0%	0%	0%
vysušanie pôdy	70%	24%	94%	5%	1%	6%	0%
vysychanie riek a potokov	49%	41%	90%	9%	1%	10%	0%
nedostatok pitnej vody	36%	40%	76%	22%	2%	24%	0%
privalové dažde a viac nárazových zrážok	56%	33%	89%	10%	1%	11%	0%
silnejšie búrky	52%	39%	91%	9%	0%	9%	0%
nárast záplav a povodní	39%	50%	89%	11%	0%	11%	0%
silný vietor a častejšie víchrice	52%	42%	94%	5%	1%	6%	0%
vymieranie rastlinných a živočíšnych druhov	45%	38%	83%	13%	4%	17%	0%

viac chorôb, zdravotných rizík a zhoršenie zdravotného stavu ľudí	66%	19%	85%	12%	3%	15%	0%
nedostatok a zdražovanie potravín	81%	15%	96%	4%	0%	4%	0%
zhoršenie životnej úrovne a bezpečnosti väčšiny ľudí	67%	18%	85%	13%	2%	15%	0%

Kríženie otázky 3 s profesiou farmári

V odpovediach farmárov, pri krížení otázky 3 s touto profesiou, jednoznačne a výrazne dominovali len pozitívne odpovede („rozhodne áno“ a „skôr áno“), s výnimkou jednej možnosti prejavov zmeny klímy na vidiecku krajinu, a to „zhoršenie životnej úrovne a bezpečnosti väčšiny ľudí“, kde sa iba 6% opýtaných vyjadrilo v tejto otázke odpoveďou „neviem to posúdiť“. Najsilnejší súhlas farmárov (až 94%) bol v odpovediach pri týchto prejavoch zmeny klímy na vidiecku krajinu: vysušanie pôdy, prívalové dažde a viac nárazových zrážok, silný vietor a častejšie víchrice a nedostatok a zdražovanie potravín. Za týmito nasledovali ďalšie odpovede s pomerne silným súhlasom farmárov: častejšie a dlhšie obdobia sucha a vln horúčav a silnejšie búrky (obidve po 88%). Podobne farmári, ako aj ostatné profesie tohto prieskumu, najmenej rozhodne reagovali na možnosť „nedostatok pitnej vody“, ktorú farmári síce označili pozitívnymi odpoveďami, ale iba dve tretiny z nich súhlasia s možnosťou „rozhodne áno“ (65%) a zvyšok súhlasil s možnosťou „skôr áno“ (35%).

2.4 Postoj respondentov k výrokom týkajúcim sa zmeny klímy

V štvrtej otázke sme sa pýtali na súhlas resp. nesúhlas respondentov s vybranými výrokmi: „**Súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi výrokmi?**“

	rozhodne áno	skôr áno	tak ani tak	skôr nie	rozhodne nie	neviem to posúdiť
Keby sa globálna priemerná teplota zvýšila o 2 °C, nemalo by to žiadne vážnejšie dopady.	8%	7%	5%	36%	36%	8%
Ochrana klímy musí byť nadradená všetkým ostatným politickým otázkam.	40%	23%	19%	14%	1%	3%
Slovensku chýba akýkoľvek použiteľný plán, ako v najbližších rokoch postupovať v ochrane klímy.	31%	30%	14%	6%	1%	18%
Prijaté dokumenty (stratégie) na úrovni regiónov (krajov) by sa mali dôsledne uplatňovať v praxi.	63%	28%	7%	0%	0%	2%
Každá obec by mala prijať záväzné nariadenie na podporu opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy.	54%	39%	1%	1%	0%	5%

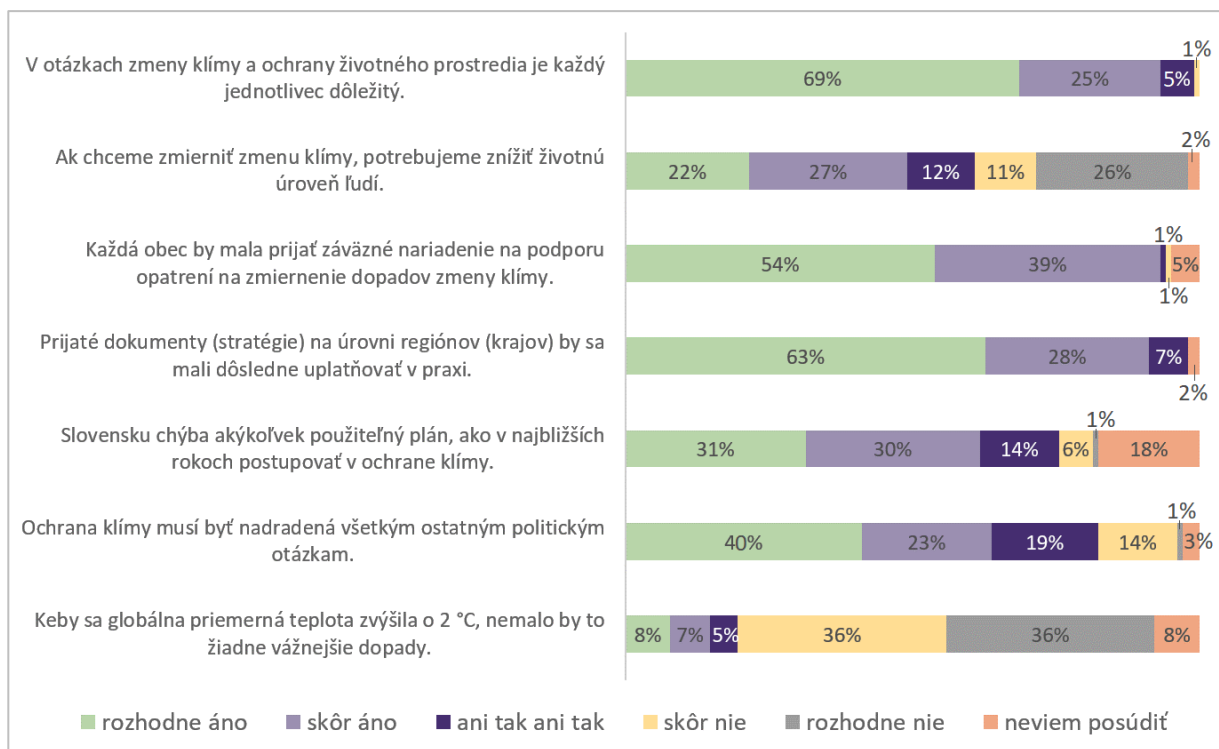
	rozhodne áno	skôr áno	tak ani tak	skôr nie	rozhodne nie	neviem to posúdiť
Ak chceme zmierniť zmenu klímy, potrebujeme znížiť životnú úroveň ľudí.	22%	27%	12%	11%	26%	2%
V otázkach zmeny klímy a ochrany životného prostredia je každý jednotlivec dôležitý.	69%	25%	5%	1%	0%	0%

Respondenti sa výrazne pozitívnym súhlasom vyjadrili pri troch výrokoch. Sú presvedčení (69%), že rozhodne je každý jednotlivec dôležitý v otázkach zmeny klímy. Pozitívne odpovede pri tomto výroku mali spolu až 94%-tný podiel. S týmto výrokom sa spájajú iba v malých percentách opýtaných zvolenie možnosti „tak ani tak“ (5%) a v negatívnej možnosti „skôr nie“ (1%). Viac ako tri štvrtiny opýtaných si v pozitívnych odpovediach myslí, že každá obec by mala prijať záväzné nariadenie na podporu opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy (93% pozitívnych odpovedí). Negatívna možnosť („skôr nie“), neutrálna možnosť a možnosť „neviem to posúdiť“ má v odpovediach respondentov pri tomto výroku nízky podiel (spolu 7%). Taktiež sú respondenti presvedčení, že prijaté dokumenty (stratégie) na úrovni regiónov (krajov) by sa mali dôsledne uplatňovať v praxi. S týmto výrokom v pozitívnych odpovediach súhlasilo až 94% opýtaných („rozhodne áno“ 63% a „skôr áno“ 28%).

Pri ďalšom výroku „keby sa globálna priemerná teplota zvýšila o 2 °C, nemalo by to žiadne vážnejšie dopady“ sa respondenti vyjadrili síce v možnostiach „skôr nie“ (36%) a „rozhodne nie“ (36%), ale v tomto prípade, aj keď sú to negatívne odpovede, respondenti vyjadrili nesúhlas s týmto výrokom. Znamená to, že približne tri štvrtiny (72%) opýtaných si myslí, že zvýšenie teploty o 2 °C by malo vážnejšie dopady. Pri tomto výroku sú pozitívne odpovede „rozhodne áno“ a „skôr áno“ vlastne negatívnymi postojmi 15% respondentov („rozhodne áno“ 8% a „skôr áno“ 7%). Neutrálnu možnosť („tak ani tak“) si pri tomto výroku vybralo 5% a možnosť „neviem to posúdiť“ 8% respondentov.

Ďalšie dva výroky skončili v pozitívnych odpovediach respondentov s nižším podielom. S výrokom „Slovensku chýba akýkoľvek použiteľný plán, ako v najbližších rokoch postupovať v ochrane klímy“ súhlasilo 61% a s výrokom „Ochrana klímy musí byť nadradená všetkým ostatným politickým otázkam“ súhlasilo 63% opýtaných. Zároveň sa pri týchto dvoch výrokoch vyjadrilo najvyššie percento opýtaných v neutrálnej otázke „tak ani tak“ (14% a 19%). V prvom z týchto dvoch výrokov mali nesúhlasné stanovisko 7% opýtaných (6% „skôr nie“ a 1% „rozhodne nie“), ale zároveň sme zaznamenali pri tomto výroku najvyšší podiel možnosti „neviem to posúdiť“ (až 18%). V druhom z týchto dvoch výrokov sme zaznamenali najvyšší podiel neutrálnych odpovedí (vo všetkých siedmich výrokoch). Približne pätina opýtaných si zvolila pri tomto výroku možnosť „tak ani tak“ (19%) a 15% pýtaných sa vyjadrilo výberom negatívnej možnosti („skôr nie“ 14% a „rozhodne nie“ 1%).

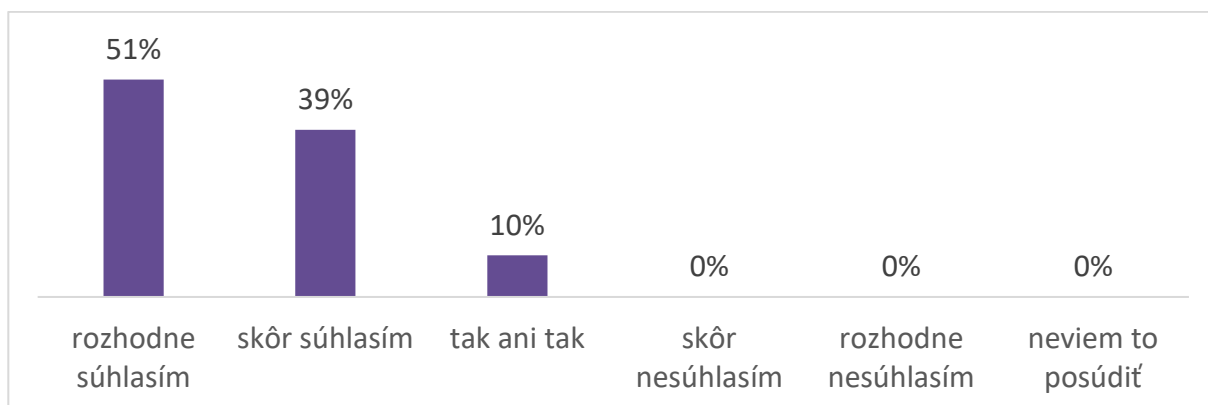
Iba necelých 50% opýtaných súhlasí s tým, že ak chceme zmierniť zmenu klímy, potrebujeme znížiť životnú úroveň ľudí („rozhodne áno“ 22% a „skôr áno“ 27%). Viac ako tretina respondentov nemá tento názor (11% „skôr nie“ a až 26% „rozhodne nie“). Neutrálna odpoveď („tak ani tak“) bola zastúpená v 12% odpovedí a možnosť „neviem to posúdiť“ si vybralo 2% opýtaných.

2.5 Dôležitosť prijatia opatrení proti zmene klímy

Znenie piatej otázky prieskumu bolo: „**Je dôležité, aby Slovensko prijalo opatrenia proti zmene klímy?**“

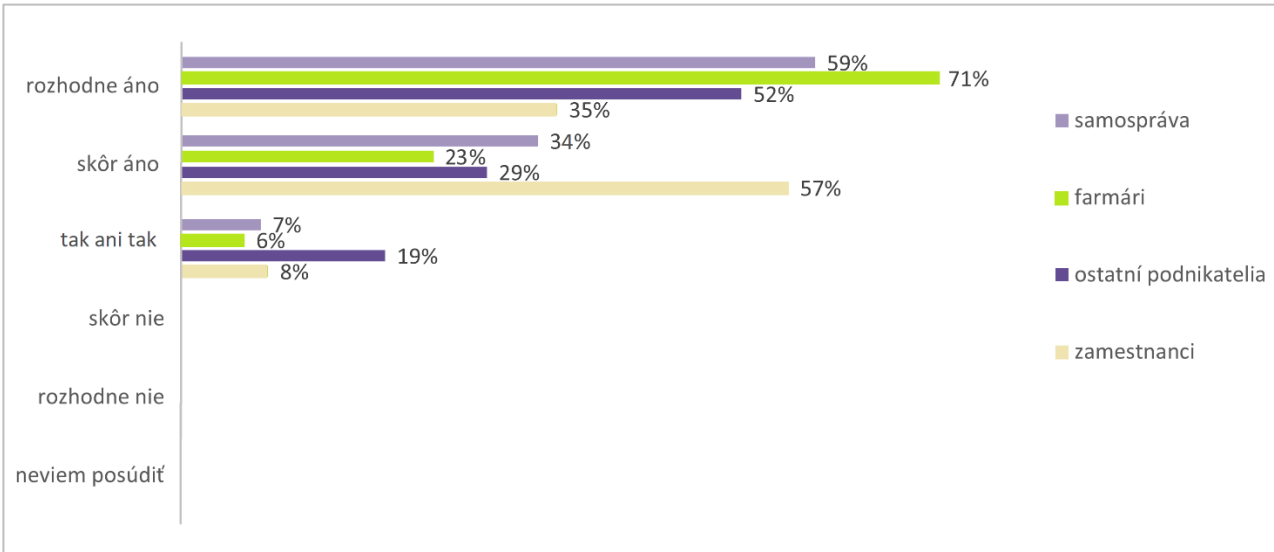
Až 90% všetkých respondentov je presvedčených, že je dôležité, aby Slovensko prijalo opatrenia proti zmene klímy, dokonca až polovica (51%) opýtaných „rozhodne súhlasí“ s týmto tvrdením a 39% si zvolí odpoveď „skôr súhlasím“. Zvyšných 10% respondentov zvolilo neutrálnu odpoveď „tak ani tak“. Negatívne odpovede („skôr nesúhlasím“ a „rozhodne nesúhlasím“) a možnosť „neviem to posúdiť“ si nevybral ani jeden respondent. Pri zvyšných troch možnostiach tejto otázky („skôr nesúhlasím“, „rozhodne nesúhlasím“ a „neviem to posúdiť“) sme nezaznamenali žiadnu odpoveď (0%).

Kríženie otázky 5 s profesiou respondentov

Najviac súhlasiacich s tvrdením, aby Slovensko prijalo opatrenia proti zmene klímy, bolo v odpovediach farmárov, kde až 71% z nich vybralo možnosť „rozhodne áno“ a „skôr áno“ 23%. V pozitívnych odpovediach mali teda farmári 94%-tný podiel. Spomedzi opýtaných (podľa profesií) mali farmári najnižší podiel v neutrálnej možnosti „tak ani tak“ (6%). Aj zvyšné tri profesie sa vyjadrovali najmä v pozitívnych

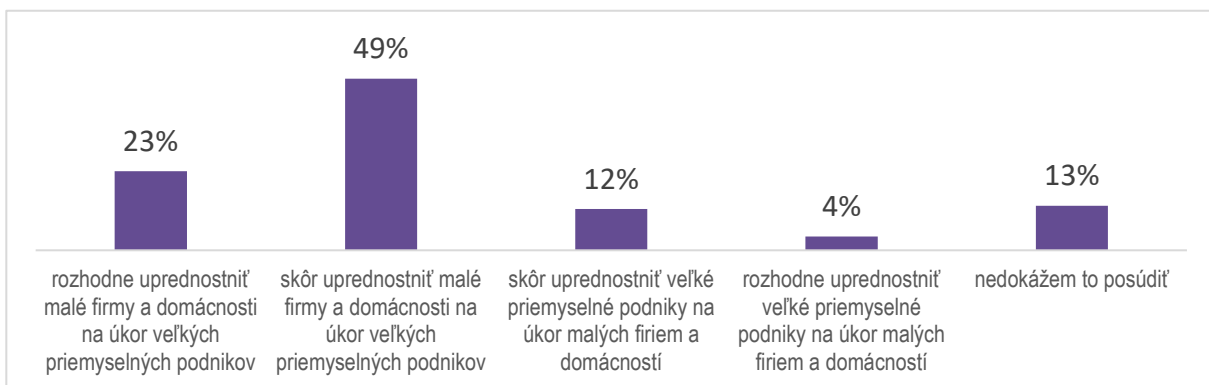
odpovediach, samospráva 93%, zamestnanci 92% a najmenej ostatní podnikatelia 81%. Medzi ostatnými podnikateľmi si skoro pätina (19%) vybrala neutrálnu možnosť „tak ani tak“. Nižší podiel odpovedí pri tejto možnosti mali (okrem farmárov) aj samospráva (7%) a zamestnanci (8%).

2.6 Nasmerovanie opatrení proti zmene klímy

Šiesta otázka prieskumu bola zameraná na nasmerovanie investícií ochranu klímy v nasledovnom znení: **„Mal by štát uprednostniť pri investíciách do ochrany klímy veľké priemyselné podniky alebo malé firmy (menšie prevádzky, poľnohospodárov, živnostníkov) a domácnosti?“**

Približne polovica respondentov (49%) uviedla, že „skôr“ by mal štát uprednostniť malé firmy a domácnosti na úkor veľkých priemyselných podnikov pri investíciách do ochrany klímy a 23% opýtaných si myslí, že by to malo byť „rozhodne“. Naopak, uprednostnenie veľkých priemyselných podnikov na úkor malých firiem a domácností si vybralo ako odpoveď 16%, pričom 12% si myslí, že by to malo byť „skôr“ a 4%, že by to malo byť „rozhodne“. Možnosť „nedokážem to posúdiť“ si zvolilo 13% opýtaných.

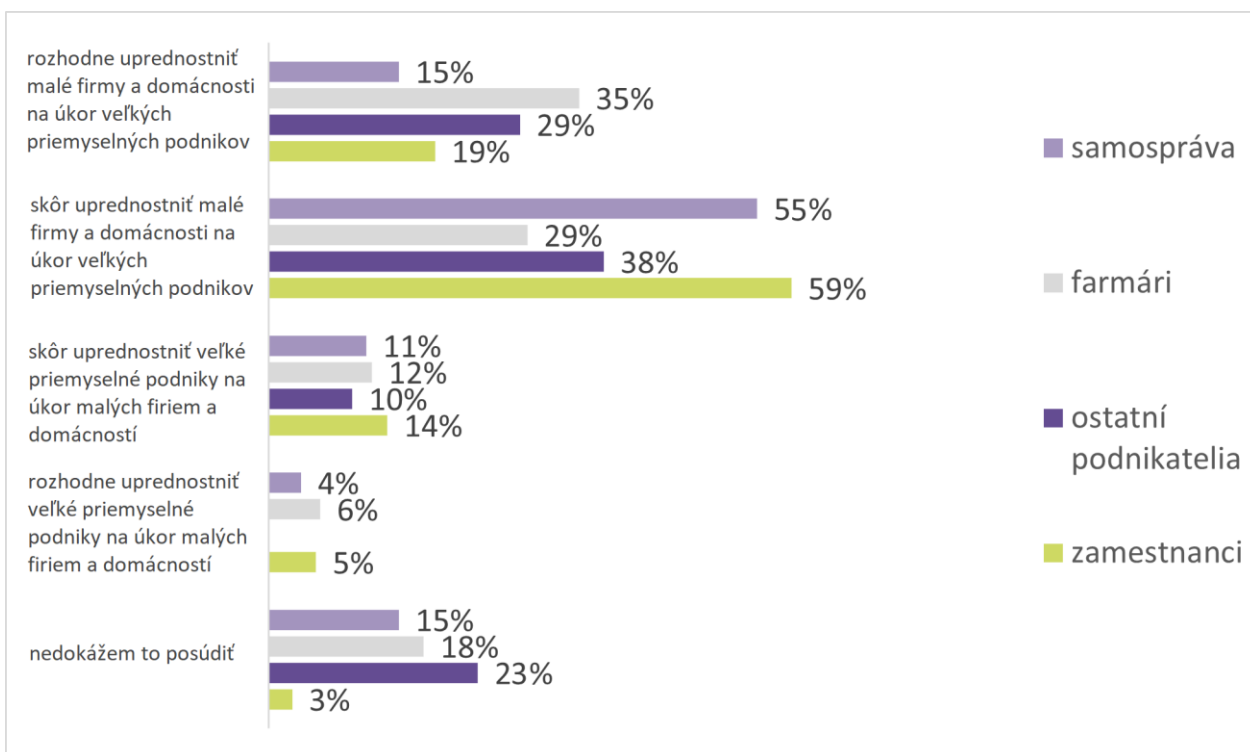
Kríženie otázky 6 s profesiou respondentov

Pôsobiaci v samospráve sa pri tejto otázke vyjadrili v 70% v pozitívnych odpovediach pri uprednostnení malých firiem a domácností pred veľkými priemyselnými podnikmi (15% „rozhodne áno“ a 55% „skôr áno“), a ďalej v rovnakom podiele 15% v odpovediach uprednostnenia veľkých priemyselných podnikov na úkor malých firiem a domácností (11% a 4%) a v možnosti „neviem to posúdiť“.

Farmári mali pozitívne odpovede v 64%-tnom podiele pri uprednostnení malých firiem a domácností pred veľkými priemyselnými podnikmi („rozhodne áno“ viac ako tretina 35% a „skôr áno“ 29%), s odpoveďami uprednostnenia veľkých priemyselných podnikov na úkor malých firiem a domácností súhlasila necelá pätina farmárov (12% a 6%). Takmer pätina opýtaných farmárov si zvolila odpoveď „neviem to posúdiť“ (18%).

Ostatní podnikatelia sa vo vyššom podiele pozitívne (67%) vyjadrovali pri možnostiach uprednostnenia malých firiem a domácností pred veľkými priemyselnými podnikmi („rozhodne áno“ 29% a „skôr áno“ 38%). Súčasne si 10% opýtaných ostatných podnikateľov myslí, že skôr by sa mali uprednostňovať veľké priemyselné podniky pri investíciách do ochrany klímy na úkor malých firiem a domácností. Pri všetkých názorových škálach respondentov sme nezaznamenali iba výber jednej možnosti „rozhodne uprednostniť veľké priemyselné podniky na úkor malých firiem a domácností“ v profesii ostatní podnikatelia (0%). Zároveň si viac ako pätina respondentov s touto profesiou a spomedzi všetkých hodnotených profesií s najvyšším podielom zvolila možnosť „neviem to posúdiť“ (23%).

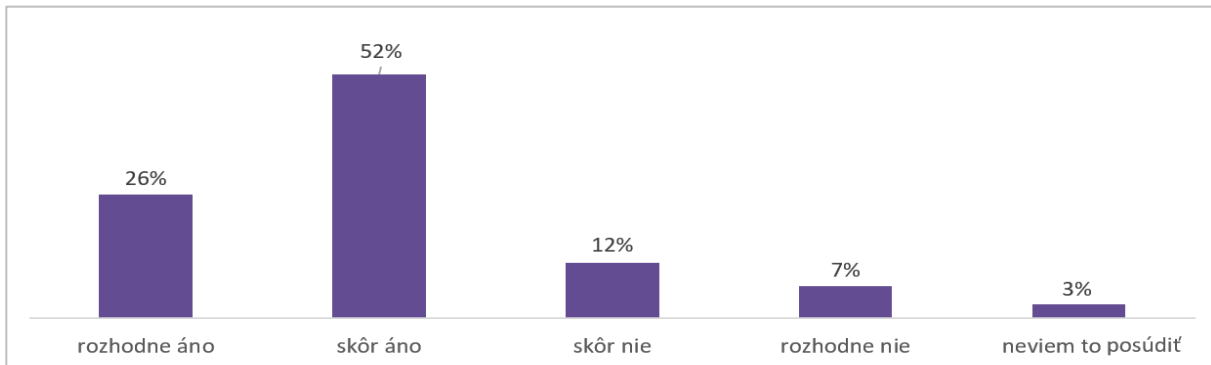
Zamestnanci (78%) súhlasia s tvrdeniami, že rozhodne alebo skôr by sa mali uprednostňovať malé firmy a domácnosti na úkor veľkých priemyselných podnikov pri investíciách štátu („rozhodne áno“ 19% a „skôr áno“ až 59%). Necelá pätina opýtaných zamestnancov (19%) si myslí, že by to malo byť opačne, teda že by sa mali pri investíciách do ochrany klímy uprednostňovať skôr veľké priemyselné na úkor malých firiem a domácností („skôr áno“ 14% a „rozhodne áno“ 5%). Možnosť „nedokážem to posúdiť“ si z opýtaných zamestnancov vybrali iba 3%.

2.7 Znalosť opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy

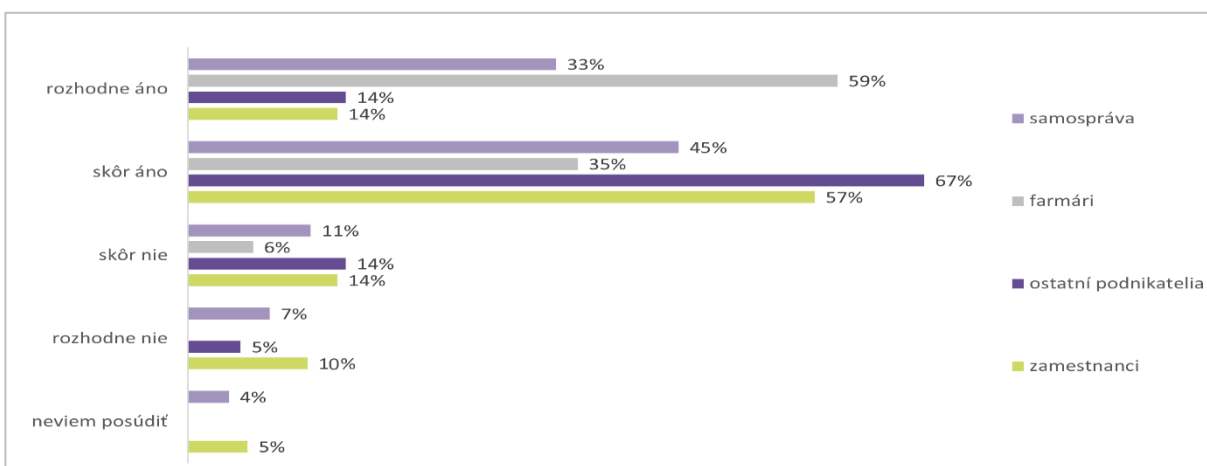
Ďalšia otázka prieskumu znela: „**Poznáte nejaké opatrenia určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy v oblasti Vášho pôsobenia?**“

Z výsledkov prieskumu môžeme konštatovať, že viac ako tri štvrtiny opýtaných stakeholderov (78%) pozná nejaké opatrenia v oblasti ich pôsobenia, ktorými by sme mohli dosiahnuť zmiernenie dopadov zmeny klímy, pričom necelá tretina z nich sa vyjadrila v možnosti „rozhodne áno“ (26%) a viac ako polovica v možnosti „skôr áno“ (52%). Pomerne vysoký bol aj podiel tých, ktorí nejaké opatrenia nepoznajú (19%, z toho „skôr nie“ 12% a „rozhodne nie“ 7%). Len malá časť z respondentov si vybrala možnosť „neviem to posúdiť“ (3%).

Kríženie otázky 7 s profesiou respondentov

V odpovediach farmárov, pri krížení otázky 7 s touto profesiou, jednoznačne a výrazne dominovali pozitívne odpovede 94% („rozhodne áno“ a „skôr áno“), negatívnu odpoveď si zvolilo 6% respondentov (iba možnosť „skôr nie“). S pomerne vysokým podielom pozitívnych odpovedí sú zastúpení aj ostatní podnikatelia, z ktorých 81% si vybralo jednu z pozitívnych odpovedí („rozhodne áno“ 14% a až 67% „skôr áno“). Niektorí respondenti s touto profesiou si zvolili aj negatívne možnosti, spolu 19% („skôr nie“ 14% a „rozhodne nie“ 5%) a možnosť „neviem to posúdiť“ si nevybral ani jeden z nich (0%). V pozitívnych odpovediach s podielom 78% odpovedali predstavitelia samosprávy („rozhodne áno“ 33% a „skôr áno“ 45%). Zároveň si približne pätina respondentov s touto profesiou vybrala aj možnosti s negatívnymi odpoveďami („skôr nie“ 11% a „rozhodne nie“ 7%) a možnosť „neviem to posúdiť“ (4%). Najsilnejším podielom odpovedí poslednej profesie „zamestnanci“ bola pozitívna odpoveď „skôr áno“. Zvolilo si ju takmer dve tretiny opýtaných zamestnancov (57%). Pozitívne odpovede zamestnancov dopĺňajú ešte výsledky možnosti „rozhodne áno“ (14%), a tak celkový podiel respondentov – zamestnancov v pozitívnych odpovediach bol 71% (spomedzi všetkých profesií najnižší podiel). Necelá štvrtina respondentov s touto profesiou odpovedala voľnou negatívnych možností, spolu 24% („skôr nie“ 14% a „rozhodne nie“ 10%) a malá časť z nich (5%) súhlasila s možnosťou „neviem to posúdiť“.

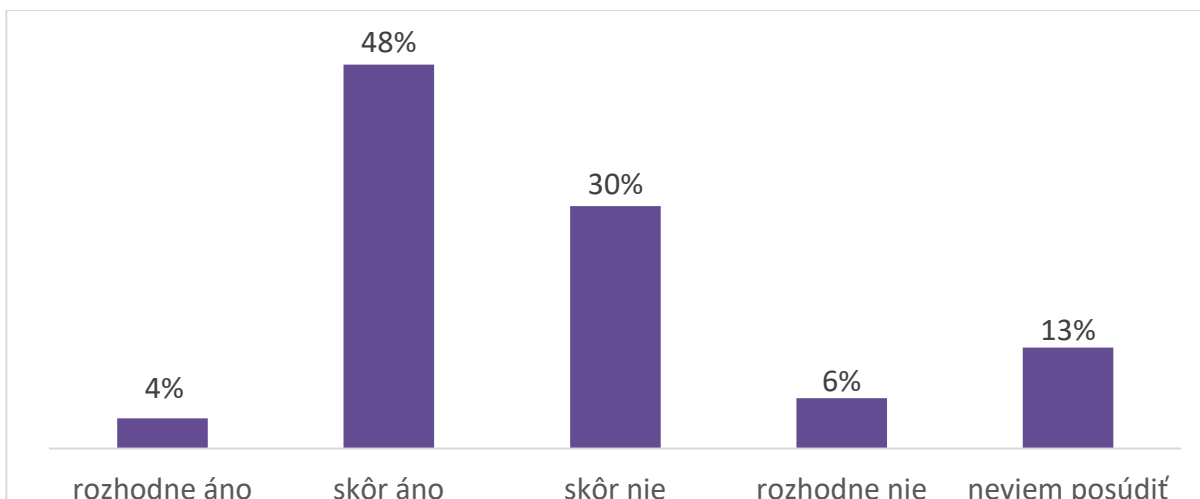
V prípade, že respondenti odpovedali na prvé dve, t.j. pozitívne možnosti, mali uviesť konkrétne, **aké opatrenia v oblasti ich pôsobenia na zmiernovanie dopadov zmeny klímy poznajú**. Respondenti mohli uviesť aj viac príkladov opatrení. Odpovede respondentov sú uvedené v nasledujúcej tabuľke aj s počtami v zostupnom poradí. Celkovo respondenti uviedli 28 príkladov opatrení. Z odpovedí sa najčastejšie uvádzali 2 opatrenia: separácia (triedenie) odpadu (59 respondentov) a šetrenie energiou (48 respondentov). Sedem opatrení bolo zastúpených v odpovediach iba jedného respondenta, z nich sú zaujímavé dve: vedenie ľudí k zodpovednosti a šetrenie prírody.

Opatrenie		Uvedený počet odpovedí	Opatrenie		Uvedený počet odpovedí
1.	separácia (triedenie) odpadu	59	15.	zadržiavanie vody v krajine a zachytávanie dažďovej vody	3
2.	šetrenie energiou	48	16.	odvoz bioodpadu (vrátane kuchynského)	3
3.	šetrenie pitnou vodou	16	17.	ochrana pôdy (aj pred eróziou)	3
4.	obmedziť používanie plastov	13	18.	čistenie odpadových vôd	2
5.	ekologickejšie poľnohospodárstvo (vrátane správneho oševného postupu, používania ekologických postrekov, prípravkov a biohnojív)	12	19.	elektromobily	2
6.	neznečisťovanie ovzdušia	9	20.	zateplenie budov	2
7.	alternatívne zdroje energie a výroba energie z obnoviteľných zdrojov	9	21.	šetrnejšie vykurovanie budov	2
8.	kompostovanie	9	22.	vytvorenie zberných dvorov	1
9.	výsadba zelene a trávnatých plôch (vrátane starostlivosti o ne)	8	23.	využitie biologického odpadu na výrobu energie	1
10.	šetrenie potravín	6	24.	vedenie ľudí k zodpovednosti	1
11.	zálohovanie plastových fliaš	5	25.	šetrenie prírody	1
12.	šetriace a úsporné osvetlenie, LED osvetlenie	4	26.	zabezpečovanie elektrickej energie z jadrových elektrární	1
13.	obmedzenie spotreby PHM a menej používať auto	4	27.	používanie bioproduktov	1
14.	ochrana podzemných vôd	3	28.	zníženie prejazdov	1

2.8 Účinnosť opatrení na zmiernenie dopadov zmeny klímy

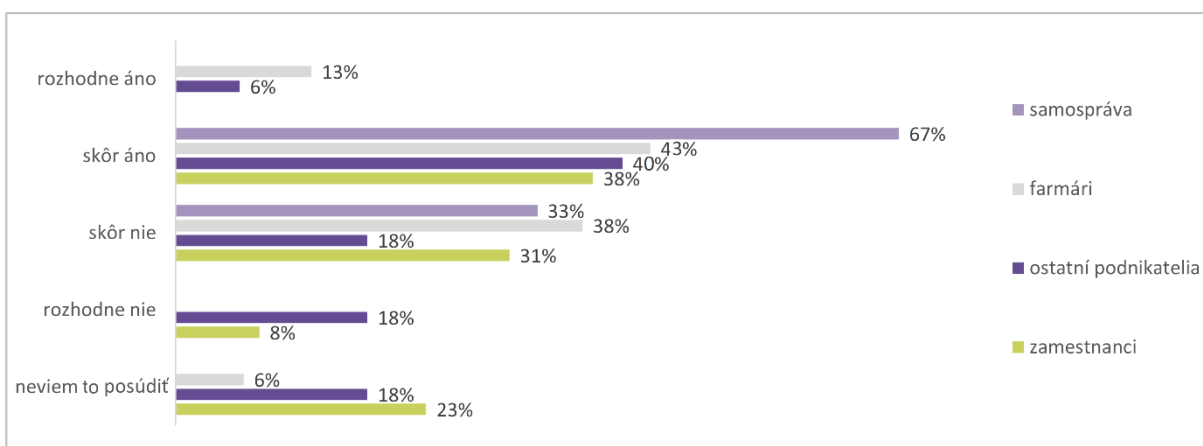
Znenie ôsmej otázky prieskumu bolo: „**Myslíte si, že súčasne uplatňované opatrenia určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy v oblasti Vášho pôsobenia sú účinné?**“

Asi polovica respondentov (52%) odpovedala na otázku 8 pozitívne, 36% negatívne a 13% respondentov si zvolilo možnosť „neviem to posúdiť“. V pozitívnych odpovediach vyjadrili opýtaní silnejší súhlas s možnosťou „skôr áno“ (48%) v porovnaní s možnosťou „rozhodne áno“ a voľbu silného súhlasu si vybrali iba 4% respondentov. V negatívnych odpovediach sa respondenti vyjadrovali v prospech možnosti „skôr nie“ (30%) v porovnaní s možnosťou „rozhodne nie“, ktorú si vybralo iba 6% z nich.

Kríženie otázky 8 s profesiou respondentov

Predstavitelia samosprávy sa pri otázke 8 vyjadrili iba v dvoch možnostiach, v jednej pozitívnej (skôr áno“), ktorú si zvolilo až 67% opýtaných (najvyšší podiel spomedzi všetkých profesií pri pozitívnych odpovediach) a v druhej negatívnej („skôr nie“), na ktorú odpovedala približne tretina z nich (33%). Viac ako polovica farmárov (56%) odpovedala pri tejto otázke výberom možností s pozitívnymi odpoveďami („rozhodne áno“ 13% a „skôr áno“ 43%). Farmári si negatívnymi odpoveďami zvolili iba možnosť „skôr nie“ (38%) a s možnosťou „rozhodne nie“ neuviedol ani jeden z nich. Treba ešte uviesť, že 6% z opýtaných farmárov nevie posúdiť, či súčasne uplatňované opatrenia určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy v oblasti ich pôsobenia sú účinné. Respondenti z kategórie ostatní podnikatelia ako z jedinej v rámci uvedených profesií sa vyjadrili vo všetkých piatich možnostiach. S pozitívnymi možnosťami súhlasila necelá polovica z nich (46%), s negatívnymi možnosťami 36% a možnosť „neviem to posúdiť“ si vybrala necelá pätina z opýtaných podnikateľov (18%). Opýtaní z profesie zamestnanci si nevybrali možnosť „rozhodne áno“ (0%), ale viac ako tretina svoje pozitívne odpovede deklarovala v druhej z pozitívnych možností „skôr áno“ (38%). V negatívnych odpovediach mala vyššie zastúpenie odpoveď „skôr nie“ (31%) ako odpoveď so silným nesúhlasom „rozhodne nie“ (8%). Možnosť „neviem to posúdiť“ si vybrala približne štvrtina opýtaných zamestnancov (23%), spomedzi všetkých profesií ide o najvyšší podiel odpovedí pri tejto možnosti.

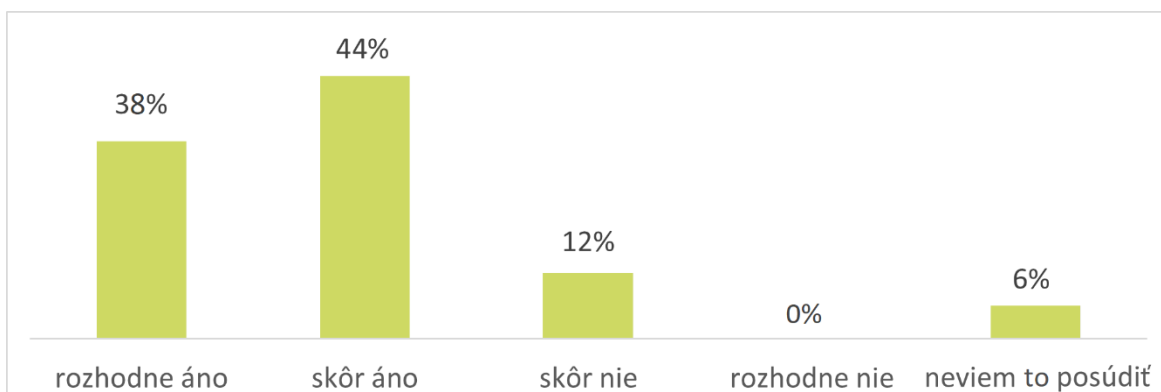

2.9 Reálne vykonávané opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy v hospodárení farmárov

Pred samotnými otázkami 9 a 10, ktoré boli určené zvlášť pre farmárov, sa respondenti s touto profesiou vyjadrovali k zameraniu ich poľnohospodárskej výroby a rozlohe pozemkov, na ktorých hospodária. Nášho prieskumu sa zúčastnilo 16 farmárov a 12 z nich uviedlo, že sa venuje iba rastlinnej výrobe, pričom dominovalo pestovanie obilovín (pšenica, jačmeň, raž), kukurice, repky a ďalej uvádzali z pestovaných poľnohospodárskych plodín slnečnicu, krmné zmesi, mak, hrach, zemiaky, strukoviny a ovocie. Dvaja farmári uviedli svoje zameranie iba na živočíšnu výrobu (chov moriek a chov včiel) a ďalší dvaja uviedli kombináciu rastlinnej výroby a živočíšnej výroby. Obhospodarované pozemky, ktoré uvádzali jednotliví farmári, mali rôzne rozlohy. S najmenšou rozlohou boli 2 pozemky (1 ha a 3 ha), nasledovali 3 pozemky (10 ha, 15 ha a 30 ha), ďalej 2 pozemky s rozlohou do 100 ha (78 ha a 100 ha) a 2 pozemky s rozlohou do 200 ha (120 ha a 189 ha). Ďalšie 3 pozemky boli v kategórii do 1000 ha (568 ha, 898 ha a 950 ha) a 2 pozemky v kategórii do 1500 ha (1300 ha a 1500 ha). Posledné 2 pozemky boli svojou rozlohou najväčšie (10 819 ha a 12 000 ha).

Otázka 9 znela: „**Vykonávate reálne opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy v rámci Vášho hospodárenia?**“

Pozitívne odpovede si farmári vybrali vo výrazne vyššom podiele, spolu 82% („rozhodne áno“ 38% a „skôr áno“ 44%) ako jednu možnosť v rámci negatívnych odpovedí („skôr nie“ 12%). Možnosť „rozhodne nie“ nebola zvolená ani jedným farmárom. A možnosť „neviem to posúdiť“ si vybral iba 1 opýtaný farmár (6%).

V prípade, že farmári odpovedali na prvé dve, t.j. pozitívne možnosti, mali uviesť konkrétne, **aké reálne opatrenia** v oblasti ich pôsobenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy vykonávajú. Traja farmári sa k tejto podotázke nevyjadrili a neuviedli žiadne reálne opatrenie, ktoré vykonávajú. Ďalej 1 farmár odpovedal príkladmi realizovaných opatrení nie v oblasti poľnohospodárskej výroby, ale v súkromí (separujem odpad, zálohujem fľaše a mám zateplený dom). Zostávajúcich 12 farmárov uviedlo konkrétne opatrenia realizované v rámci živočíšnej a rastlinnej výroby. Traja z farmárov doplnili opatrenia v poľnohospodárskej výrobe aj o proces separácie (triedenia). Ich odpovede je možné vidieť v nasledujúcej tabuľke:

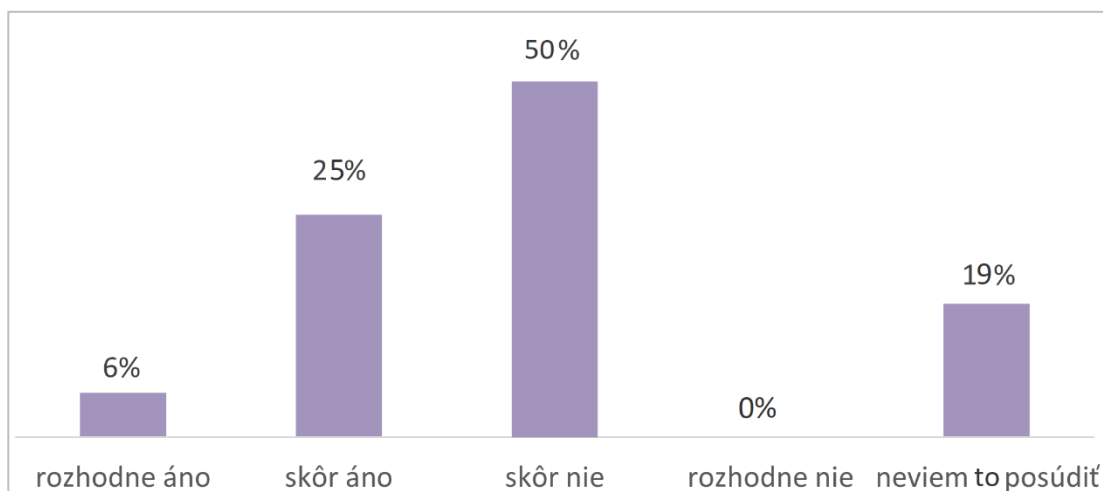
Reálne vykonávané opatrenie:
šetrenie energiou a vodou zateplenie a modernizácia budov a liahní
používanie biohnojív na istej časti plochy
pestovanie bioplodín, ekologické odvádzanie dažďovej vody, vysádzanie trávnatých porastov
vysievanie predplodín na regeneráciu pôdy, použitie menej škodlivých prípravkov na ochranu rastlín, separácia, bioprodukty na ochranu rastlín
používanie biohnojív
lepší oševný postup, vodozadržné opatrenia
správne oševné postupy

menej prejazdov, obmedzenie prípravkov na ochranu rastlín, použitie ekologicky menej škodlivých prípravkov, separácia, šetrenie energie
používanie menej toxických chemikálií, viac biopripravkov, šetrenie energiou a pohonných hmôt
používanie prípravkov šetrných k prírode, šetrenie energiou, permakultúra
umelé zavlažovanie, ekologické ošetrovanie rastlín a pôdy
šetrenie energiami vo výrobe a triedenie

2.10 Plánované opatrenia na zmiernenie dopadov zmeny klímy v hospodárení farmárov

Otázka 10 znela: „Realizujete/plánujete nejaké iné zmeny v hospodárení (ako v súčasnosti) na zmiernenie dopadov zmeny klímy, najmä v zmysle novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky (od roku 2023)?“

Presne polovica opýtaných farmárov (50%) neplánuje v budúcnosti, resp. od roku 2023 zmeny v hospodárení (v porovnaní so súčasným stavom) na zmiernenie dopadov zmeny klímy, najmä v zmysle novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Štvrtina farmárov sa prikláňa k možnosti „skôr áno“ (25%) a iba jeden z opýtaných farmárov (6%) odpovedal silným súhlasom „rozhodne áno“. Možnosť „rozhodne nie“ si nezvolil žiadny z opýtaných farmárov a s možnosťou „neviem to posúdiť“ súhlasili 3 farmári (19%).

Podobne, ako v predchádzajúcej otázke, aj otázka 10 bola určená pre farmárov. Ak zvolili pozitívnu odpoveď na prvé dve, t.j. pozitívne možnosti, požiadali sme ich, aby uviedli konkrétne príklady zmien v hospodárení (ako v súčasnosti), ktoré plánujú začať od roka 2023 realizovať a súvisia so zmierňovaním dopadov zmeny klímy, najmä v zmysle novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Bohužiaľ, až 11 z opýtaných farmárov sa k príkladom zmien nevyjadrilo. Odpovede zvyšných piatich farmárov sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Plánované opatrenie na zmierňovanie dopadov zmeny klímy, najmä v zmysle novej SPP
d'alšia modernizácia budov a liahni, školenia zamestnancov, zriadenie alternatívnych zdrojov energie
využívanie obnoviteľných zdrojov energie
chceli by sme fotovoltaické panely, ale len v prípade, že dostaneme dotáciu
vodozádržné opatrenia
fotovoltaické panely

3. Vyhodnotenie cieleho prieskumu medzi farmármi v Západoslovenskom regióne

Dotazníkový prieskum C bol zameraný na zisťovanie názorov a postojov farmárov na zmenu klímy a jej vplyv na hospodárenie na pôde, s tým súvisiace adaptačné a mitigačné opatrenia a možnosti ich financovania. Dotazníkový prieskum bol realizovaný v dňoch 10.04.2023 – 29.04.2023 a uskutočnený bol metódou zberu dát CAPI, F2F dopytovanie prostredníctvom anketárov MNForce SK panela. Cieľovou skupinou boli farmári, teda respondenti vo veku 18 a viac, ktorí svoju poľnohospodársku výrobu realizujú v Západnej časti SR (sídlo firmy=Západné Slovensko (NUTS2)). Celková sledovaná vzorka bola N = 199 respondentov a z hľadiska genderového zastúpenia dominovalo mužské pohlavie (muži = 140 respondentov 70%) nad pohlavím ženským (ženy = 59 respondentiek 30%). Z hľadiska vekovej štruktúry bolo najviac respondentov vo veku 46-55 rokov (52 respondentov, 26%) a najmenej (1 respondent) vo veku 21-27 rokov (1%). Vo vzdelanostnej štruktúre mali prevahu respondenti s vysokoškolským vzdelaním (124 respondentov, 62%) nad stredoškolským vzdelaním úplným s maturitou (67 respondentov, 34%) a učňovským alebo stredným odborným vzdelaním bez maturity (8 respondentov, 4%). Z celkového počtu respondentov bolo najviac tých, ktorých veľkosť podniku alebo farmy dosahuje 1-10 zamestnancov – mikropodnik (62%), ďalej 11-49 zamestnancov – malý podnik (28%), 50-249 zamestnancov – stredný podnik (9%) a iba jeden respondent sa vyjadril pri počte zamestnancov 250 a viac – veľký podnik (1%). V poľnohospodárskej alebo farmárskej činnosti dominuje rastlinná výroba (30% respondentov), príp. v kombinácii s iným spôsobom hospodárenia (40% respondentov). Rastlinnej výrobe so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (ovocné sady, vinice, záhrady, chmeľnice) sa venuje 13% respondentov, príp. v kombinácii s iným spôsobom hospodárenia (3%), zameranie na živočíšnu výrobu uviedlo 8% respondentov, príp. v kombinácii s iným spôsobom hospodárenia (1%) a inej zárobkovej činnosti (napr. agroturistika a vidiecky turizmus, remeselné činnosti, spracovanie poľnohospodárskych produktov, výroba energie na predaj zo znovu obnoviteľných zdrojov, atď.) sa venuje 8% opýtaných. 135 respondentov hospodári intenzívnou formou (68%), čo prevažuje nad extenzívnym spôsobom hospodárenia (32%). Z hľadiska rozlohy obhospodarovaného územia 31 respondentov uviedlo, že hospodári na rozlohe do 1 ha (16%), 41 respondentov do 10 ha (21%), 32 farmárov uviedlo rozlohu obhospodarovanej pôdy do 100 ha (16%), ďalších 60 uviedlo údaj do 1000 ha (30%) a 35 respondentov uviedlo rozlohu nad 1000 ha (17%). Dotazníkový prieskum bol zameraný na farmárov a poľnohospodárov v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom a Trenčianskom kraji (27 okresov SR, pričom okresy Bratislava I až V sme považovali za 1 okres – iba dvaja respondenti uviedli Bratislava III a Bratislava V). Záujmové územie sme rozdelili na 3 časti: sever (9 okresov, 34 respondentov, 18%), stred (10 okresov, 83 respondentov, 41%) a juh (8 okresov, 82 respondentov, 41%). Najviac opýtaných bolo z okresov Pezinok (16, 8%) a Nové Zámky (16, 8%).

Charakteristika vzorky:

	N	%
Muž	140	70%
Žena	59	30%
SPOLU	199	100%

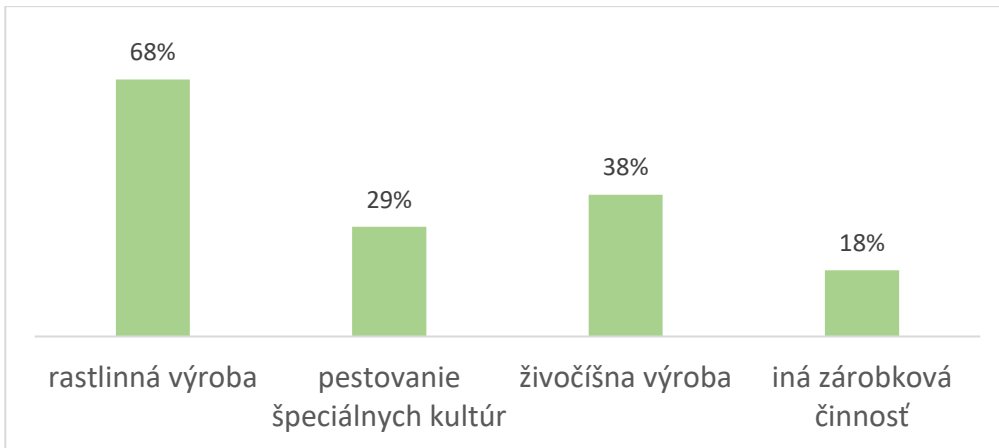
	N	%
18-20 rokov	0	0%
21-27 rokov	1	1%
28-35 rokov	21	10%
36-45 rokov	47	24%
46-55 rokov	52	26%
56-65 rokov	49	25%
66 a viac rokov	29	14%
SPOLU	199	100%

	N	%
Učňovské alebo str. odborné vzdelanie bez maturity	8	4%
Úplné stredné vzdelanie s maturitou	67	34%
Vysokoškolské	124	62%
SPOLU	199	100%

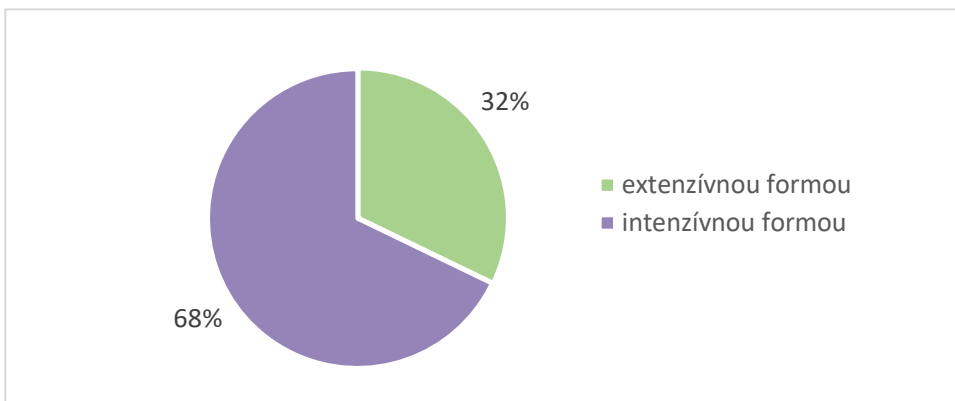
	N	%
1-10 zamestnancov (mikropodnik)	123	62%
11-49 zamestnancov (malý podnik)	56	28%
50-249 zamestnancov (stredný podnik)	19	9%
250 a viac zamestnancov (veľký podnik)	1	1%
SPOLU	199	100%

	N	%
rastlinná výroba	59	30%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr	25	13%
rastlinná výroba + rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr	12	6%
rastlinná výroba + živočíšna výroba	39	20%
živočíšna výroba	15	8%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr + živočíšna výroba	2	1%
rastlinná výroba + rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr + živočíšna výroba	12	6%
iná zárobková činnosť	16	8%
rastlinná výroba + iná zárobková činnosť	6	3%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr + iná zárobková činnosť	4	2%
rastlinná výroba + rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr + iná zárobková činnosť	2	1%
živočíšna výroba + iná zárobková činnosť	1	1%
rastlinná výroba + živočíšna výroba + iná zárobková činnosť	5	3%
rastlinná výroba + rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr + živočíšna výroba + iná zárobková činnosť	1	1%
SPOLU	199	100%

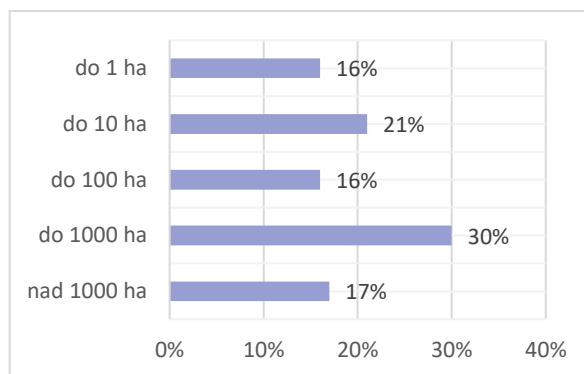
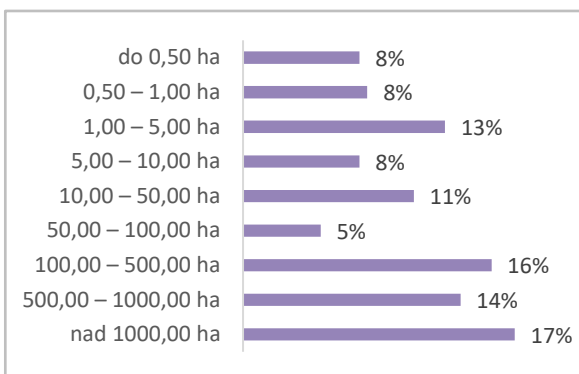
	N	% z počtu respondentov
rastlinná výroba	136	68%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (ovocné sady, vinice, záhrady, chmeľnice)	58	29%
živočíšna výroba	75	38%
iná zárobková činnosť (napr. agroturistika a vidiecky turizmus, remeselné činnosti, spracovanie poľnohospodárskych produktov, výroba energie na predaj zo znovu obnoviteľných zdrojov, atď.)	35	18%

	N	%
intenzívny spôsob hospodárenia	135	68%
extenzívny spôsob hospodárenia	64	32%
SPOLU	199	100%

	N	%
do 0,50 ha	15	8%
0,50 – 1,00 ha	16	8%
do 1 ha	31	16%
1,00 – 5,00 ha	26	13%
5,00 – 10,00 ha	15	8%
do 10 ha	41	21%
10,00 – 50,00 ha	22	11%
50,00 – 100,00 ha	10	5%
do 100 ha	32	16%
100,00 – 500,00 ha	32	16%
500,00 – 1000,00 ha	28	14%
do 1000 ha	60	30%
1000,00 ha a viac	35	17%
nad 1000 ha	35	17%
SPOLU	199	100%

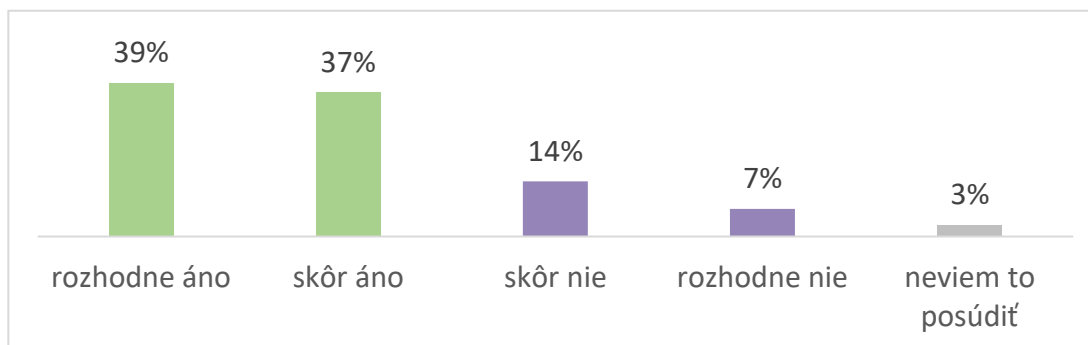

	N	%
Bratislava	6	3%
Dunajská Streda	13	7%
Galanta	8	4%
Komárno	12	6%
Levice	15	7%
Nové Zámky	16	8%
Senec	8	4%
Šaľa	4	2%
JUH SPOLU	82	41%
	N	%
Hlohovec	4	2%
Malacky	10	5%
Nitra	13	7%
Pezinok	16	8%
Piešťany	10	5%
Senica	6	3%
Skalica	5	2%
Topoľčany	5	2%
Trnava	10	5%
Zlaté Moravce	4	2%
STRED SPOLU	83	42%
	N	%
Bánovce nad Bebravou	2	1%
Ilava	1	1%
Myjava	3	2%
Nové Mesto nad Váhom	6	3%
Partizánske	3	2%
Považská Bystrica	2	1%
Prievidza	5	2%
Púchov	2	1%
Trenčín	10	5%
SEVER SPOLU	34	17%

Súčasťou dotazníkového prieskumu bolo 10 otázok, pričom niektoré otázky (4 a 5) sme vyhodnocovali aj krížením odpovedí respondentov cez 4 vybrané kvóty: rozloha obhospodarovanej plochy (do 1 ha, do 10 ha, do 100 ha, do 1000 ha a nad 1000 ha), spôsob obhospodarovania (intenzívny, extenzívny), špecializácia poľnohospodárskej alebo farmárskej činnosti (rastlinná výroba, rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr, živočíšna výroba a iná zárobková činnosť) a regionalizácia (sever, stred, juh).

3.1 Vnímanie závažnosti zmeny klímy pre slovenské poľnohospodárstvo

Znenie prvej otázky prieskumu bolo: „Myslíte si, že jedným z najväčších problémov, ktorým poľnohospodári (farmári) v posledných rokoch čelia, je zmena klímy?“

Približne tri štvrtiny opýtaných poľnohospodárov a farmárov (76%) je presvedčených, že zmena klímy patrí v posledných rokoch k najväčším problémom, ktorým táto skupina respondentov čelí. So silným súhlasom „rozhodne áno“ sa vyjadrilo 39% a možnosť „skôr áno“ si zvolilo 37% opýtaných. Zápornými odpoveďami „skôr nie“ a „rozhodne nie“ odpovedala pätina z nich (14% a 7%, spolu 21%) a neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ si vybrali len 3% respondentov.

Vyšší podiel kladných odpovedí sme zaznamenali pri poľnohospodároch a farmároch, ktorí sa venujú intenzívnemu spôsobu hospodárenia (79%) ako pri extenzívnom hospodárení (69%), kde naopak bol vyšší podiel v záporných odpovediach (30%) na rozdiel od intenzívnej formy (17%).

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	61	46	107	79%	5	18	23	17%	5	4%
extenzívna (N=64)	17	27	44	69%	9	10	19	30%	1	1%

Podľa obhospodarovanej plochy sa pozitívne vyjadrilo najviac respondentov zaradených do kategórie podľa plochy obhospodarovania „nad 1000 ha“, kde si kladné odpovede vybralo až 86%. Teda môžeme konštatovať, že zmenu klímy vnímajú títo hospodári výraznejšie ako hospodári s plochou hospodárenia „do 1 ha“, kde sa kladne vyjadrilo 68% opýtaných. Podobne tretina respondentov zaradených do veľkostnej kategórie „do 100 ha“ (31%) nepovažuje zmenu klímy za najväčší problém, ktorému v posledných rokoch čelia.

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	11	10	21	68%	1	7	8	76%	2	6%

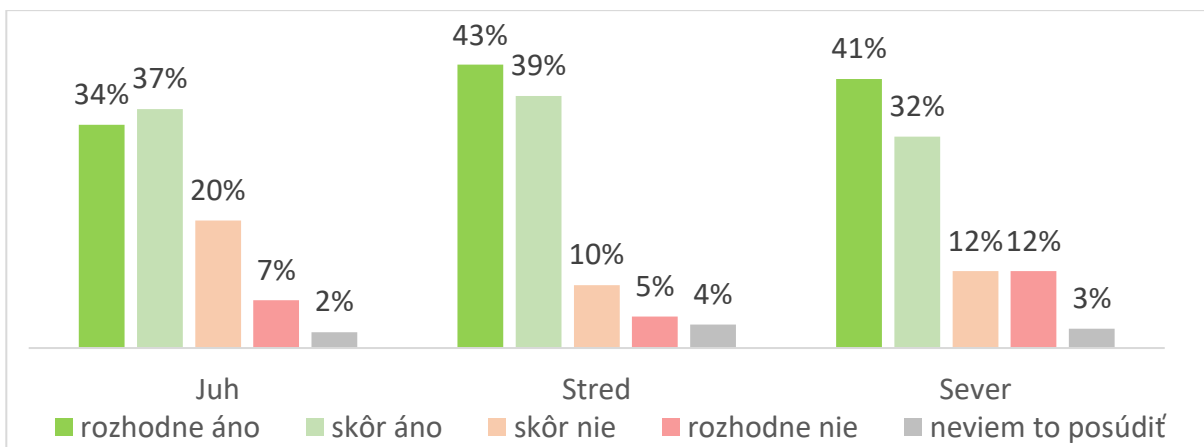
obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 10 ha (N=41)	16	15	31	76%	7	2	9	22%	1	2%
do 100 ha (N=32)	7	15	22	69%	3	7	10	31%	0	0%
do 1000 ha (N=60)	28	19	47	78%	2	8	10	17%	3	5%
nad 1000 ha (N=35)	16	14	30	86%	1	4	5	11%	0	0%

V rámci zamerania poľnohospodárskej činnosti vnímajú najvýraznejšie problém zmeny klímy v poľnohospodárskej výrobe poľnohospodári v rastlinnej výrobe, príp. v rastlinnej výrobe so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (77% a 79%), ktorí mali v kladných odpovediach vyšší podiel ako farmári zo živočíšnej výroby (72%) a poľnohospodári s inou zárobkovou činnosťou (69%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	58	47	105	77%	12	16	28	21%	3	2%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	26	20	46	79%	5	6	11	19%	1	2%
živočíšna výroba (N=75)	32	22	54	72%	7	12	19	25%	2	3%
iná zárobková činnosť (N=35)	12	12	24	69%	3	7	10	29%	1	2%

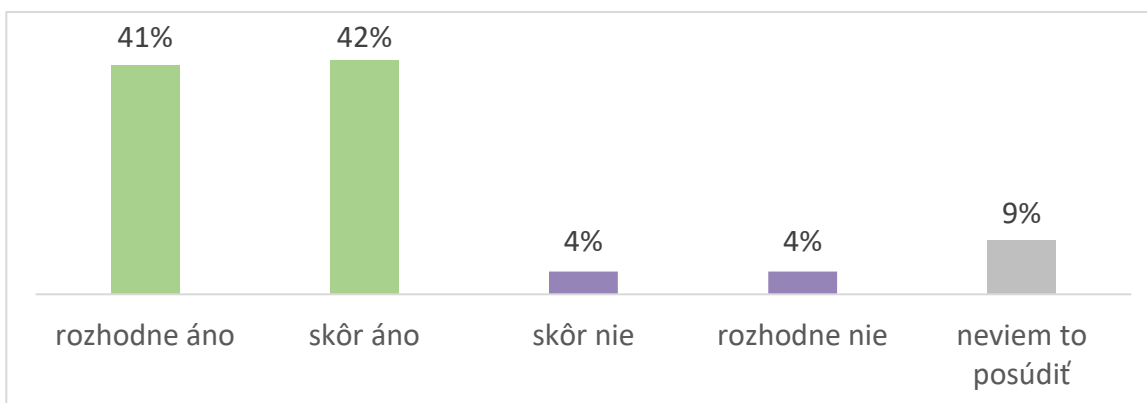
Ak vezmeme do úvahy regionálne zaradenie poľnohospodárov a farmárov, tak najvyšší podiel kladných odpovedí sme zaznamenali v regióne „Stred“ (80%) a „Juh“ (78%) a najmenej v regióne „Stred“ (73%), kde sa až štvrtina respondentov (24%) pri tejto otázke vyjadrila zápornou odpoveďou. Aj napriek tomu, že poľnohospodári v posledných rokoch čelia v letnom období nedostatku zrážok a vysokým horúčavám, ani jeden z respondentov z južných okresov výrazne nesúhlasil („rozhodne nie“) s tvrdením, že zmena klímy je jeden z najväčších problémov poľnohospodárov.

región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	28	30	58	71%	6	16	22	27%	2	2%
STRED (N=83)	36	32	68	82%	4	8	12	14%	3	4%
SEVER (N=34)	14	11	25	73%	4	4	8	24%	1	3%

3.2 Vnímanie zmeny klímy ako príčiny zmeny agroklimatických podmienok

Znenie druhej otázky prieskumu bolo: „Myslíte si, že zmenou klímy dochádza alebo v najbližšej budúcnosti dôjde k zmene agroklimatických podmienok pestovania plodín na Slovensku?“

Pri odpovediach v tejto otázke môžeme konštatovať, že kladné odpovede dosiahli v porovnaní s predchádzajúcou otázkou vyšší podiel (83%) a oveľa nižší podiel bol aj v záporných odpovediach (8%). Viac ako tretina respondentov (41%) zvolila možnosť výrazného súhlasu („rozhodne áno“). V neutrálnych odpovediach sme zaznamenali však vyšší podiel (9%) a poľnohospodári a farmári nevedia posúdiť, či dochádza alebo v najbližších rokoch dôjde v dôsledku zmeny klímy k zmene agroklimatických podmienok pestovania plodín.

V rámci intenzívnej formy hospodárenia sa poľnohospodári a farmári vyjadrili kladnými odpoveďami v o niečo vyššom podiele (86%) ako v extenzívnej forme hospodárenia (77%), v rámci ktorej približne 9% respondentov uviedlo zápornú odpoveď na rozdiel od intenzívnej formy hospodárenia (7%). Podiel odpovedí s možnosťou „nevím to posúdiť“ bol vyšší pri extenzívnej forme hospodárenia (14%) v porovnaní s odpoveďami farmárov s intenzívnou formou hospodárenia (7%).

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		nevím to posúdiť	
intenzívna (N=135)	55	60	115	86%	3	7	10	7%	10	7%
extenzívna (N=64)	26	23	49	77%	5	1	6	9%	9	14%

Z hľadiska veľkostných kategórií obhospodarovanej plochy môžeme konštatovať, že najvyššie podiely v rámci kladných odpovedí mali všetky veľkostné kategórie výrazne vyšší podiel kladných odpovedí. Najvyššie podiely sme zaznamenali v kategóriách „do 100 ha“ (91%) a „do 10 ha“ (85%). Najnižší podiel záporných odpovedí (6%) sme zaznamenali pri veľkosti obhospodarovanej plochy „do 100 ha“, kde sa výrazným nesúhlasom „rozhodne nie“ vyjadril len jeden respondent a vo veľkostnej kategórii „do 1 ha“, kde sa výrazným nesúhlasom „rozhodne nie“ nevyjadril ani jeden z opýtaných farmárov. Naopak, najvyšší podiel záporných odpovedí mala kategória poľnohospodárov, ktorí obhospodarujú pôdu s plochou „do 10 ha“ (10%). Celkovo si neutrálnu možnosť („neviem to posúdiť“) volilo málo opýtaných, najviac 7 respondentov vo veľkostnej kategórii podľa obhospodarovanej plochy „do 1000 ha“ (12%) a najmenej 1 respondent v kategórii „do 100 ha“ (3%).

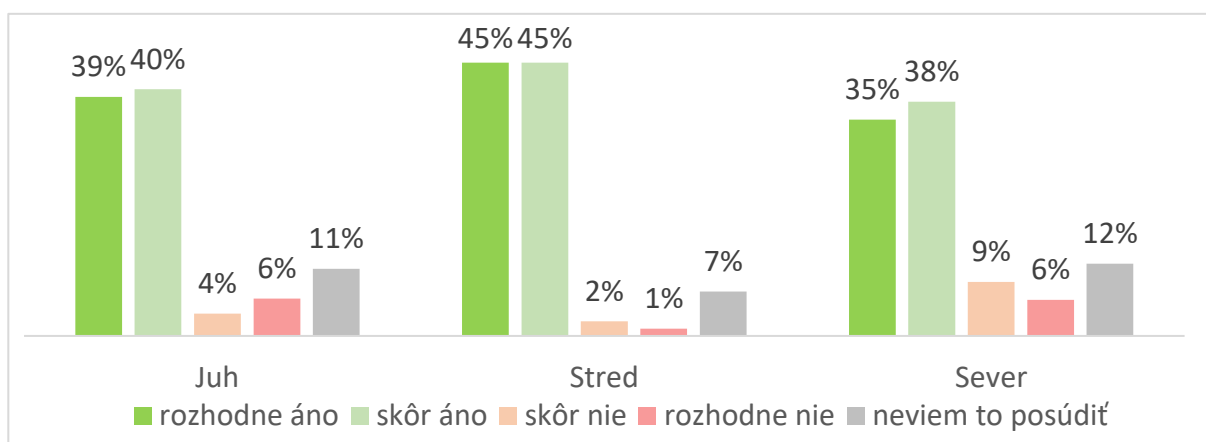
obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	15	9	24	77%	0	2	2	7%	5	16%
do 10 ha (N=41)	21	14	35	85%	3	1	4	10%	2	5%
do 100 ha (N=32)	15	14	29	91%	1	1	2	6%	1	3%
do 1000 ha (N=60)	18	30	48	80%	2	3	5	8%	7	12%
nad 1000 ha (N=35)	12	16	28	80%	2	1	3	9%	4	11%

Iba neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ (11%) a kladné odpovede („rozhodne áno“ a „skôr áno“) si vybrali respondenti, ktorí sa venujú inej zárobkovej činnosti (89%). Kladné odpovede si vybrali skôr respondenti so zameraním na rastlinnú výrobu (82%) a dokonca vo vyššom podiele kladných odpovedí so zameraním na rastlinnú výrobu s pestovaním špeciálnych kultúr (88%). Živočíšna výroba mala o niečo nižší podiel kladných odpovedí (75%) a zároveň v tejto skupine farmárov môžeme konštatovať najvyšší podiel záporných odpovedí (12%). Neutrálnu možnosť („neviem to posúdiť“) volilo najmenej opýtaných (3%) z rastlinnej výroby so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr a naopak najviac zo živočíšnej výroby (13%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	50	61	111	82%	7	7	14	10%	11	8%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	32	19	51	88%	3	2	5	9%	2	3%
živočíšna výroba (N=75)	21	35	56	75%	3	6	9	12%	10	13%
iná zárobková činnosť (N=35)	19	12	31	89%	0	0	0	0%	4	11%

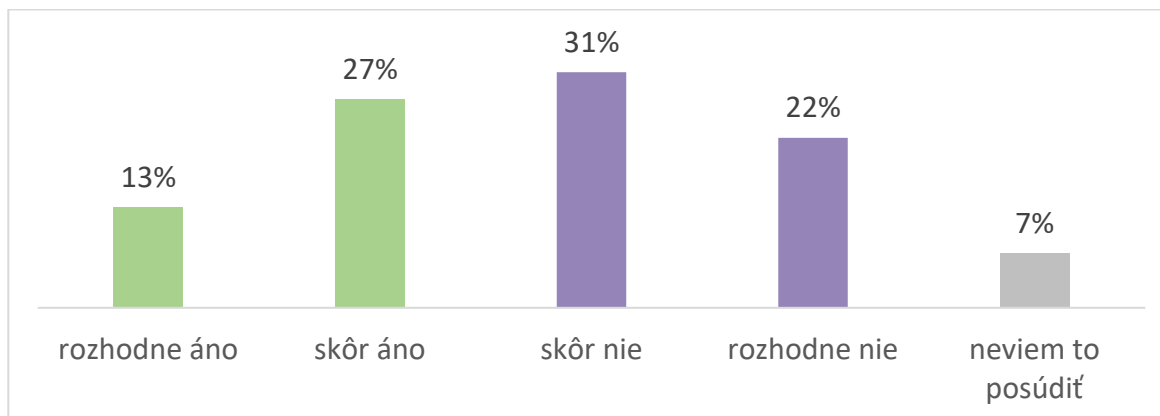
Z rozdelenia poľnohospodárov a farmárov podľa regiónov a z výsledkov ich odpovedí vyplýva, že najviac opýtaných sa kladne vyjadrilo v tejto otázke z regiónu „Stred“ (90%), kde registrujeme aj najnižší podiel záporných odpovedí (3%). Najnižší podiel kladných odpovedí sme zaznamenali v regióne „Sever“ (73%), kde sa zároveň najvyšším podielom záporných odpovedí vyjadrilo 15% opýtaných. Neutrálna možnosť („neviem to posúdiť“) mala najvyšší podiel v odpovediach respondentov z regiónu „Sever“ (12%) a najnižší podiel z regiónu „Stred“ (7%).

región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	32	33	65	79%	5	3	8	10%	9	11%
STRED (N=83)	37	37	74	90%	1	2	3	3%	6	7%
SEVER (N=34)	12	13	25	73%	2	3	5	15%	4	12%

3.3 Informovanosť farmárov o pomoci EÚ a štátu poľnohospodárom v oblasti ochrany klímy

Tretia otázka prieskumu bola zameraná na informovanosť farmárov a znela: „**Máte podľa vás dostatok informácií o možnostiach účinnej pomoci poľnohospodárom (farmárom) zo strany štátu a Európskej únie (napr. podpora v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky, schémy štátnej pomoci, kompenzácie farmárom, zvýhodnené úvery, platby v záujme klímy a životného prostredia, EKO schémy, kondicionalita atď.?)**“

Len 13% opýtaných sa vyjadrilo výrazným súhlasom „rozhodne áno“ a celkovo sa kladne vyjadrilo menej respondentov (40%) ako tých, ktorí si zvolili zápornú odpoveď (53%). Viac ako pätina poľnohospodárov

a farmárov (22%) nemá rozhodne dostatok informácií o možnostiach účinnej pomoci zo strany štátu a Európskej únie pre ich aktivity. Neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ si vybralo 11 opýtaných (7%).

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	19	39	58	43%	30	41	71	53%	6	4%
extenzívna (N=64)	7	15	22	34%	14	20	34	53%	8	13%

Podľa spôsobu hospodárenia dominujú záporné odpovede nad kladnými v oboch kategóriách zhodne (53%). V kladných odpovediach sa s vyšším podielom vyjadrili poľnohospodári a farmári, ktorí hospodárenie realizujú intenzívnym spôsobom (43%) v porovnaní s extenzívnym spôsobom (34%). V rámci extenzívnej formy hospodárenia si neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ zvolilo 13% opýtaných a v intenzívnej forme iba 4%.

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	4	8	12	39%	7	6	13	42%	6	19%
do 10 ha (N=41)	4	6	10	24%	12	17	29	71%	2	5%
do 100 ha (N=32)	6	9	15	47%	5	9	14	44%	3	9%
do 1000 ha (N=60)	6	22	28	47%	13	16	29	48%	3	5%
nad 1000 ha (N=35)	6	9	15	43%	7	13	20	57%	0	0%

Vo všetkých veľkostných kategóriách, s výnimkou kategórie „do 100 ha“ mali záporné odpovede prevahu nad kladnými. Kladné a záporné odpovede poľnohospodárov a farmárov hospodáriacich na plochách „do 1 ha“, „do 100 ha“ a „do 1000 ha“ boli viac-menej vyrovnané. Výraznejšie rozdiely medzi kladnými a zápornými odpoveďami môžeme konštatovať v dvoch veľkostných kategóriách: „do 10 ha“ (kladné odpovede 24% a 71% záporné odpovede) a „nad 1000 ha“ (kladné odpovede 43% a záporné odpovede 57%). V kategórii „do 10 ha“ mali záporné odpovede najvyšší podiel (71%) spomedzi všetkých kategórií. Neutrálnu odpoveď „neviem to posúdiť“ si nezvolil ani jeden z opýtaných poľnohospodárov v rámci veľkostnej kategórie „nad 1000 ha“. Naopak, najviac respondentov s neutrálnou odpoveďou (6 respondentov, 19%) bolo v kategórii „do 1 ha“.

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	19	42	61	45%	34	39	73	54%	2	1%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie	8	13	21	36%	13	19	32	55%	5	9%

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
špeciálnych kultúr (N=58)										
živočíšna výroba (N=75)	12	21	33	44%	16	24	40	53%	2	3%
iná zárobková činnosť (N=35)	2	9	11	32%	7	11	18	51%	6	17%

Aj podľa zamerania hospodárenia respondentov môžeme konštatovať, že v každej z oblastí dominovali záporné odpovede nad kladnými, v rámci ktorých sa vyjadrila viac ako polovica opýtaných. Najvyšší rozdiel medzi kladnými a zápornými odpoveďami sme zaznamenali v oblasti pôsobenia respondentov – rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (napr. ovocinári, vinohradníci). V kategórii iná zárobková činnosť sa neutrálne vyjadrila (možnosť „neviem to posúdiť“) takmer pätina respondentov (17%).

Región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	10	21	31	38%	24	21	45	55%	6	7%
STRED (N=83)	10	20	30	36%	17	29	46	55%	7	9%
SEVER (N=34)	6	13	19	56%	3	11	14	41%	1	3%

V dvoch regiónoch „Juh“ a „Stred“ sa poľnohospodári vyjadrili vyšším podielom záporných odpovedí nad kladnými (zhodne 55%). Podiel kladných odpovedí je o niečo viac ako tretina opýtaných (38% a 36%). Iba v regióne „Sever“ uviedlo 56% respondentov kladné odpovede a 41% záporné odpovede a iba jeden respondent (3%) si zvolil neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“. V ďalších dvoch regiónoch mali neutrálne odpovede o niečo vyšší podiel („Juh“ 7% a „Stred“ 9%).

3.4 Názor farmárov na významnosť opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Štvrtá otázka prieskumu bola zameraná na zistenie názoru farmárov na dôležitosť základných skupín opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a Slovenska pre riešenie problémov poľnohospodárstva súvisiacich so zmenou klímy. Znenie otázky bolo: „**Ako hodnotíte z hľadiska významnosti pre riešenie problémov zmeny klímy v poľnohospodárstve jednotlivé opatrenia Spoločnej poľnohospodárskej politiky?**“ Výsledky sú uvedené v nasledovnej tabuľke.

Opatrenia SPP	veľmi dôležité	skôr dôležité	málo dôležité	neviem posúdiť
1. zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine – zmeny v regulácii vodného režimu pôdy, zvyšovanie jej retenčnej schopnosti, zatrávňovanie podmáčajanej ornej pôdy	56%	29%	4%	11%
2. ochrana vody v poľnohospodárskej krajine – vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov ochrana mokradí a rašelinísk	45%	36%	9%	10%
3. pôdochranné opatrenia – zlepšovanie štruktúry pôdy (napr. aplikácia maštalného hnoja, pestovanie medziplodín, aplikácia certifikovaného kompostu, spracovanie pozberových zvyškov z rastlinnej výroby a pod.), <i>minimálne pokrytie pôdy</i> (aby nebola počas roka ponechaná bez porastu)	65%	29%	3%	3%

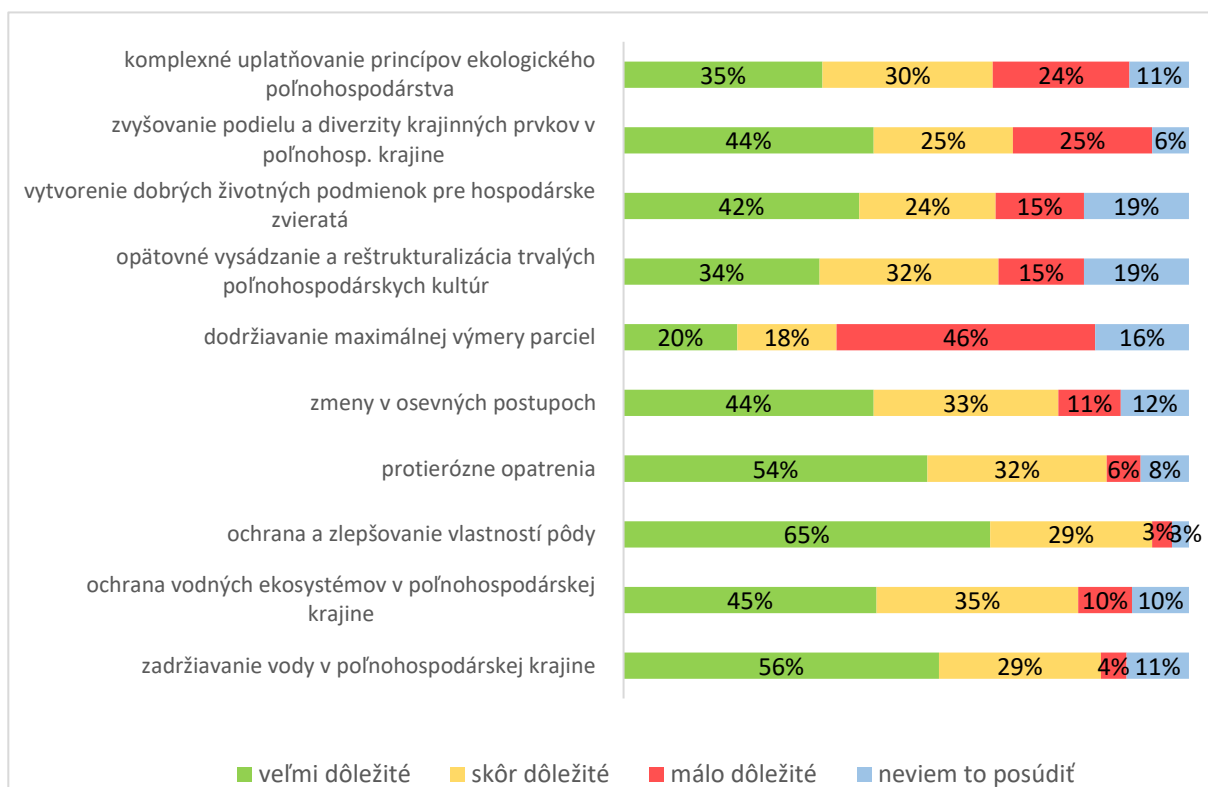
Opatrenia SPP	veľmi dôležité	skôr dôležité	málo dôležité	neviem posúdiť
4. protierózne opatrenia – riadenie obrábania pôdy, používanie protieróznych opatrení na zabránenie znižovania úrodnosti pôdy, zníženie rizika degradácie a erózie pôdy vrátane zohľadnenia sklonu svahov	54%	32%	6%	8%
5. zmeny v oševných postupoch – striedanie plodín na ornej pôde, prispôsobenie rastlinnej výroby, resp. budúcej skladby pestovaných plodín (napr. pestovaním plodín s využitím minimálneho množstva vody)	44%	33%	11%	12%
6. dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (v minimálnej šírke 12 m) na poľnohospodárske pozemky (max. 50 ha mimo chránených území a v chránených územiach max. 20 ha)	20%	18%	46%	16%
7. opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr (ovocné sady a vinice), vrátane zatrávnenia medziradia v nich	35%	32%	15%	18%
8. vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá – pastevný chov (napr. z hľadiska ochrany ovzdušia a redukcie emisií skleníkových plynov a amoniaku)	42%	24%	16%	18%
9. zvyšovanie diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine na podporu druhovej rozmanitosti (výsadba vetrolamov a živých plotov, zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy, výsadba nelesnej drevinovej vegetácie – remízky, skupinky drevín, líniové vegetačné prvky) s cieľom podpory biodiverzity (podpora včelárstva, ochrana opeľovačov a vtáctva)	44%	25%	25%	6%
10. uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva (napr. zníženie aplikácie priemyselných hnojív, zmena technológie obhospodarovania pri danom využití krajiny, zmeny v integrovanej ochrane plodín, zníženie počtu hospodárskych zvierat, resp. zmena ich zastúpenia v jednotlivých kategóriách)	35%	30%	24%	11%

Z ponúknutých opatrení pri otázke 4 si viac ako polovica respondentov vyberala so silným súhlasom („veľmi dôležité“) opatrenia: 3. pôdochranné opatrenia – ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy (65%), 1. zadržovanie vody v poľnohospodárskej krajine (56%) a 4. protierózne opatrenia (54%). Najmenej so silným súhlasom („veľmi dôležité“) je zastúpené opatrenie 6. dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (20%), pričom pri tomto opatrení sa vyjadril najvyšší podiel respondentov v negatívnej odpovedi „skôr nie“ (46%).

Kladné odpovede („rozhodne áno“ a „skôr áno“) dominovali najmä pri opatreniach: 3. pôdochranné opatrenia – ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy (94%), 4. protierózne opatrenia (86%) a 1. zadržovanie vody v poľnohospodárskej krajine (85%). Naopak, najmenší podiel v pozitívnych odpovediach sa viaže na opatrenie 6. dodržiavanie maximálnej výmery parciel (38%). Pri tomto opatrení sa skoro polovica farmárov najviac vyjadrovala záporne („skôr nie“ 46%).

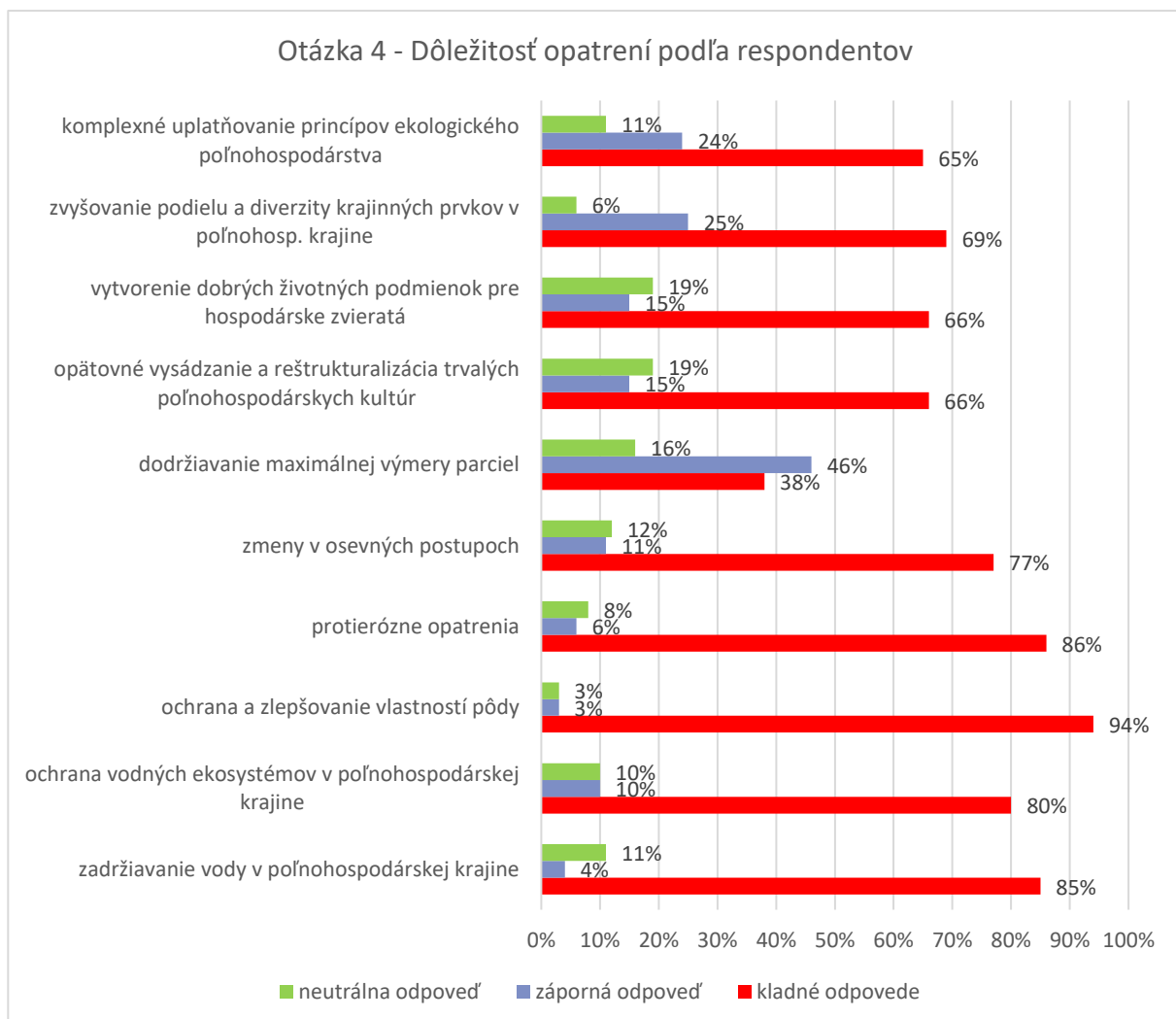
Pri záporných odpovediach („skôr nie“) boli s najmenším podielom odpovede pri opatrení 3. ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy (3%), 1. zadržovanie vody v poľnohospodárskej krajine (4%) a 4. protierózne opatrenia (6%). To znamená, že poľnohospodári a farmári si uvedomujú, že pôda je základným výrobným prostriedkom poľnohospodárskej výroby a iba „zdravá“ pôda je schopná zabezpečovať svoje produkčné (najmä úrodnosť/bonitu) i mimoprodukčné funkcie. Rovnako tak vnímajú aj dôležitosť dostatku dostupnej vody v krajine.

Neutrálna možnosť „neviem to posúdiť“ bola zvolená asi pätinou respondentov (18%) pri dvoch opatreniach: 8. vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá a 7. opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr; najmenej pri opatreniach 3. ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy (3%) a 9. zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov (6%).

	Kladné odpovede						Záporná odpoveď		Iná odpoveď	
	rozhodne áno		skôr áno		spolu		skôr nie		neviem to posúdiť	
Opatrenie 1 (a) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine	111	56%	57	29%	168	85%	9	4%	22	11%
Opatrenie 2 (b) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine	89	45%	71	35%	160	80%	19	10%	20	10%
Opatrenie 3 (c) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy	129	65%	57	29%	186	94%	7	3%	6	3%
Opatrenie 4 (d) protierózne opatrenia	107	54%	63	32%	170	86%	12	6%	17	8%
Opatrenie 5 (e) zmeny v osevných postupoch	88	44%	65	33%	153	77%	22	11%	24	12%
Opatrenie 6 (f) dodržiavanie maximálnej výmery parciel	40	20%	35	18%	75	38%	91	46%	33	16%
Opatrenie 7 (g) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr	69	34%	63	32%	132	66%	30	15%	37	19%

	Kladné odpovede						Záporná odpoveď		Iná odpoveď	
	rozhodne áno		skôr áno		spolu		skôr nie		neviem to posúdiť	
Opatrenie 8 (h) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá	83	42%	48	24%	131	66%	31	15%	37	19%
Opatrenie 9 (i) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohosp. krajine	88	44%	49	25%	137	69%	49	25%	13	6%
Opatrenie 10 (j) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva	70	35%	60	30%	130	65%	48	24%	21	11%

Kríženie dôležitosti jednotlivých opatrení v otázke 4 podľa formy hospodárenia respondentov

	extenzívna forma N=64		intenzívna forma N=135	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine				
kladné odpovede	55	86%	113	84%
záporná odpoveď	0	0%	9	7%
neutrálna odpoveď	9	14%	13	10%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine				
kladné odpovede	53	83%	107	79%
záporná odpoveď	5	8%	14	10%
neutrálna odpoveď	6	9%	14	11%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy				
kladné odpovede	58	91%	128	95%
záporná odpoveď	3	5%	4	3%
neutrálna odpoveď	3	4%	3	2%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia				
kladné odpovede	56	88%	114	84%
záporná odpoveď	0	0%	12	9%
neutrálna odpoveď	8	12%	9	7%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch				
kladné odpovede	45	70%	108	80%
záporná odpoveď	7	11%	15	11%
neutrálna odpoveď	12	19%	12	9%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel				
kladné odpovede	32	50%	43	32%
záporná odpoveď	21	33%	70	52%
neutrálna odpoveď	11	17%	22	16%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr				
kladné odpovede	42	66%	90	67%
záporná odpoveď	6	9%	24	18%
neutrálna odpoveď	16	25%	21	15%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá				
kladné odpovede	45	70%	86	64%
záporná odpoveď	10	16%	21	16%
neutrálna odpoveď	9	14%	28	20%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine				
kladné odpovede	47	73%	90	67%
záporná odpoveď	13	20%	36	27%
neutrálna odpoveď	4	7%	9	6%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva				
kladné odpovede	45	70%	85	63%
záporná odpoveď	9	14%	39	29%
neutrálna odpoveď	10	16%	11	8%

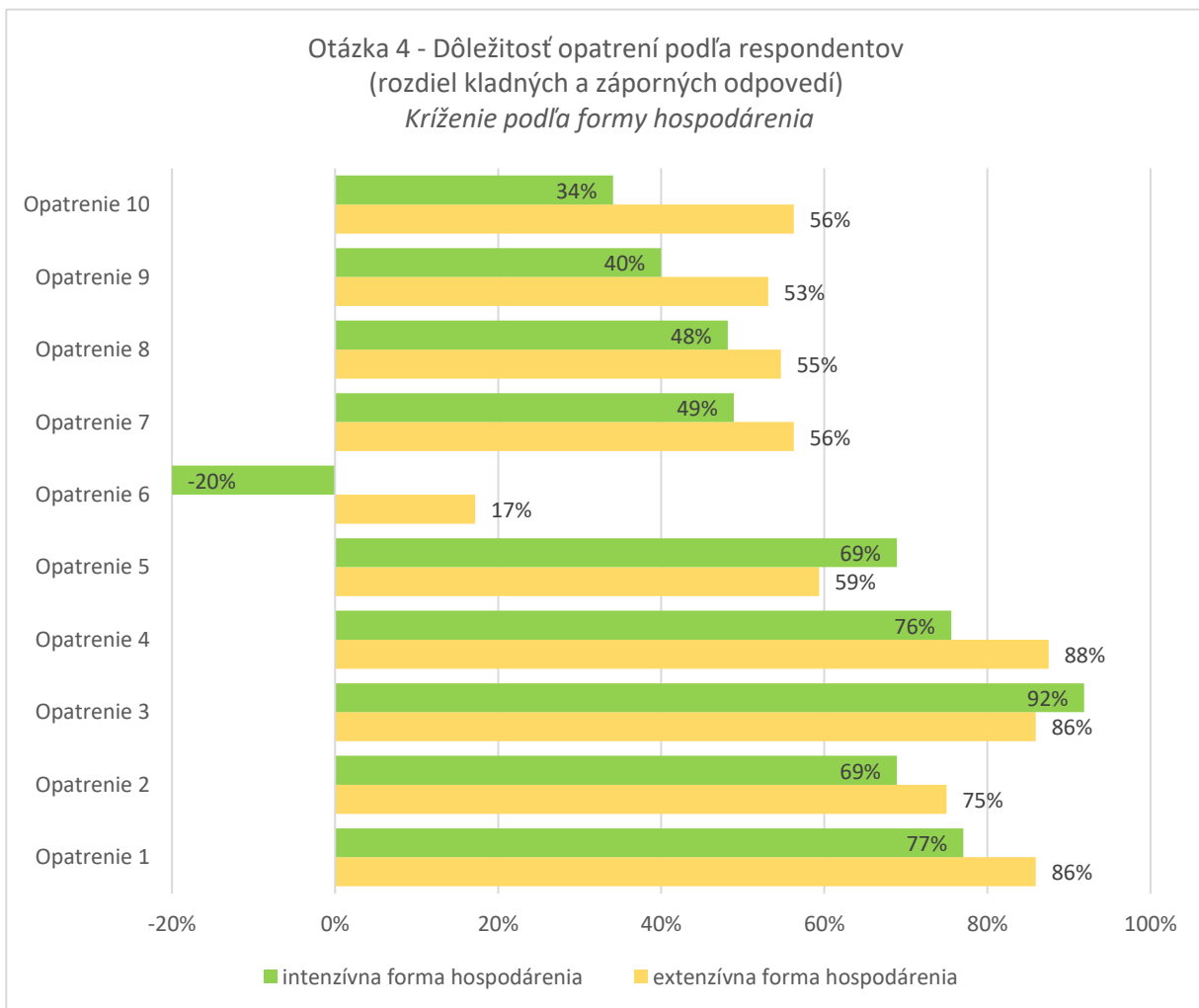
Najvyšší podiel v kladných odpovediach respondentov s intenzívnou formou hospodárenia malo rovnako, ako v prípade extenzívnej formy hospodárenia opatrenie 3 (95%) a iba tretina (32%) opýtaných respondentov s intenzívnou formou hospodárenia sa kladne vyjadrila pri dôležitosti opatrenia 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi). Podľa 4 respondentov s intenzívnou formou hospodárenia nie je dôležitým opatrením ochraňovať a zlepšovať vlastnosti pôdy (opatrenie 3), čo

sa v záporných odpovediach prejavilo 3%. Najvyšší podiel spomedzi záporných odpovedí týchto poľnohospodárov alebo farmárov malo opatrenie 6, týkajúce sa maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (52%).

Najvyšší podiel v kladných odpovediach respondentov s extenzívnou formou hospodárenia malo opatrenie 3 (ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy), až 91%. Iba polovica týchto respondentov (50%) sa súhlasne vyjadrila pri opatrení 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi), čo bol zároveň najnižší podiel v kladných odpovediach. Približne tretina respondentov s extenzívnou formou hospodárenia (33%) sa negatívne vyjadrila pri dôležitosti opatrenia 6 a pri dvoch opatreniach 1 zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine a 4 protierózne opatrenia) sa v tejto forme hospodárenia nevyjadril záporne ani jeden respondent (0%).

Poľnohospodári s intenzívnou formou hospodárenia vnímajú v porovnaní s poľnohospodármi s extenzívnou formou ako významnejšie dve z opatrení, a to opatrenie 3 ochrana pôdy a zlepšovanie jej vlastností a opatrenie 5 zmeny v oševných postupoch. Extenzívni hospodáriaci poľnohospodári vnímajú osem z desiatich opatrení ako dôležitejšie. Najvyšší rozdiel sa prejavil v opatrení 6, ktoré intenzívne hospodáriaci poľnohospodári vnímajú dokonca väčšinou ako málo dôležité a v opatrení 10 komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva.

Na základe siedmych nižších podielov pozitívnych odpovedí a siedmych vyšších podielov negatívnych odpovedí respondentov s intenzívnou formou hospodárenia môžeme konštatovať, že táto skupina poľnohospodárov má nižšie povedomie o ochrane poľnohospodárskej krajiny ako poľnohospodári s extenzívnou formou.

Kríženie dôležitosti jednotlivých opatrení v otázke 4 podľa veľkosti obhospodarovanej plochy

	do 1 ha N=31		do 10 ha N=41		do 100 ha N=32		do 1000 ha N=60		nad 1000 ha N=35	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine										
kladné odpovede	26	84%	38	93%	26	81%	45	75%	33	94%
záporná odpoveď	0	0%	1	2%	0	0%	7	12%	1	3%
neutrálna odpoveď	5	16%	2	5%	6	19%	8	13%	1	3%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine										
kladné odpovede	27	87%	33	80%	24	75%	49	82%	27	77%
záporná odpoveď	1	3%	3	8%	2	6%	8	13%	5	14%
neutrálna odpoveď	3	10%	5	12%	6	19%	3	5%	3	9%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy										
kladné odpovede	27	87%	38	93%	30	94%	57	95%	34	97%
záporná odpoveď	1	3%	2	5%	1	3%	2	3%	1	3%
neutrálna odpoveď	3	10%	1	2%	1	3%	1	2%	0	0%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia										
kladné odpovede	28	90%	37	90%	26	%	49	82%	30	86%
záporná odpoveď	0	0%	1	2%	0	0%	8	13%	3	9%
neutrálna odpoveď	3	10%	3	8%	6	19%	3	5%	2	5%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch										
kladné odpovede	22	71%	27	66%	26	82%	50	83%	28	80%
záporná odpoveď	2	6%	5	12%	3	9%	6	10%	6	17%
neutrálna odpoveď	7	23%	9	20%	3	9%	4	7%	1	3%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel										
kladné odpovede	12	39%	22	54%	18	56%	19	32%	4	11%
záporná odpoveď	7	22%	12	29%	9	28%	36	63%	27	78%
neutrálna odpoveď	12	39%	7	17%	5	16%	5	5%	4	11%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr										
kladné odpovede	19	61%	32	78%	24	76%	38	64%	19	54%
záporná odpoveď	3	10%	1	2%	4	12%	11	18%	11	31%

	do 1 ha N=31		do 10 ha N=41		do 100 ha N=32		do 1000 ha N=60		nad 1000 ha N=35	
neutrálna odpoveď	9	29%	8	20%	4	12%	11	18%	5	14%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá										
kladné odpovede	22	71%	28	68%	20	63%	37	62%	24	69%
záporná odpoveď	2	6%	6	15%	4	12%	10	17%	9	26%
neutrálna odpoveď	7	23%	7	17%	8	25%	13	21%	2	5%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine										
kladné odpovede	27	87%	28	68%	22	69%	36	60%	24	69%
záporná odpoveď	4	13%	9	15%	8	25%	20	33%	8	23%
neutrálna odpoveď	0	0%	4	17%	2	6%	4	7%	3	8%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva										
kladné odpovede	23	74%	29	70%	24	75%	32	53%	22	63%
záporná odpoveď	4	13%	6	15%	6	19%	19	32%	13	37%
neutrálna odpoveď	4	13%	6	15%	2	6%	9	15%	0	0%

Najviac kladných odpovedí majú vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov opatrenia 1-5 a najmenej kladných odpovedí môžeme vidieť pri opatrení 6. V opatreniach 7-10 majú kladné odpovede respondentov všetkých plôch hospodárenia nižšie podiely.

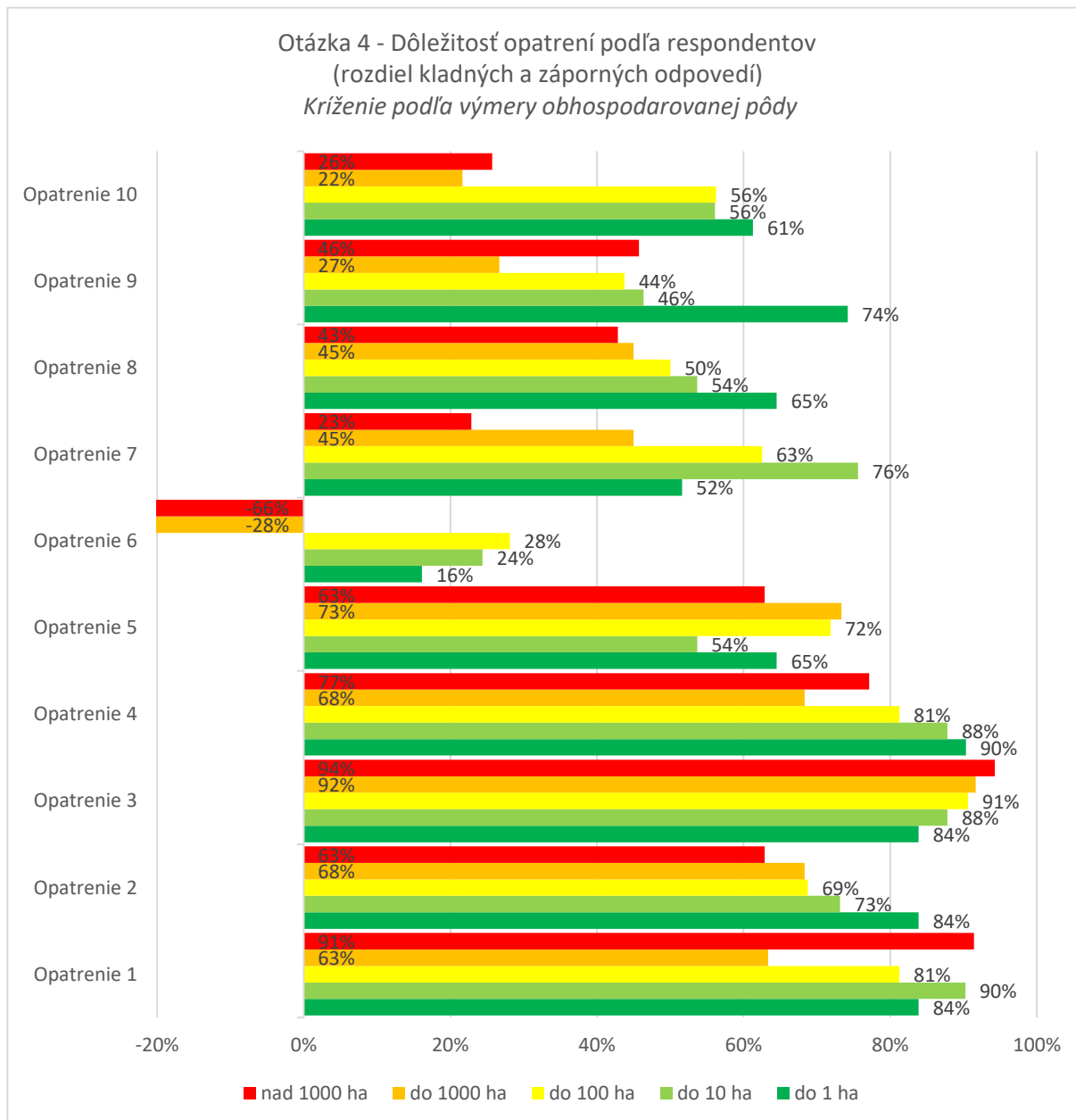
Pri zápornej odpovedi má najvyšší podiel v prvých troch veľkostných kategóriách opatrenie 6 (23-29%), pričom s narastajúcou plochou obhospodarovanej pôdy tento podiel narastá (do 1000 ha – 60% a nad 1000 ha – viac ako tri štvrtiny respondentov 77%). Zápornú odpoveď (0%) sme nezaznamenali pri veľkostných kategóriách „do 1 ha“ a „do 100 ha“ pri opatrení 1 (zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine) a opatrenie 4 (protierózne opatrenia).

Veľmi malí (do 1 ha) a malí hospodári (do 10 ha) vnímajú väčšinu opatrení ako dôležité viac ako ostatné veľkostné skupiny, s výnimkou opatrení 3 (ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy) a 5 (zmeny v osevných postupoch). Výrazne to vidno aj pri primárne „ekologických“ opatreniach (2 a 9).

Strední hospodári (do 100 ha) sa pri prvých piatich opatreniach v kladných odpovediach vyjadrovali vyšším podielom ako pri opatreniach 7-10. Dokonca spomedzi všetkých veľkostných skupín najviac vnímajú dôležitosť opatrenia 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi).

Veľkí hospodári (do 1000 ha) a veľmi veľkí hospodári (nad 1000 ha) síce vnímajú ako veľmi dôležité opatrenia 1 (zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine) a 3 (ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy) a čiastočne 5 (zmeny v osevných postupoch), ale celkovo majú nízku mieru vnímania dôležitosti opatrení. Pri poslednom opatrení 10 (komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva) sme práve pri týchto dvoch veľkostných kategóriách zaznamenali najnižšie podiely (53% a 63%). A z porovnania kladných odpovedí týchto dvoch skupín dokonca vyplýva, že najmenej „ekologicky vnímaví“ sú hospodári do 1000 ha a nie tí najväčší nad 1000 ha. Pokiaľ ide o celkové hodnotenie dôležitosti opatrení, tam je zarážajúca nízka miera vnímania významnosti opatrení 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel) a 10

(komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva) práve týmito skupinami, pri ktorých sme očakávali vyššie podiely kladných odpovedí, pretože by sa ich tieto opatrenia mali najviac týkať.

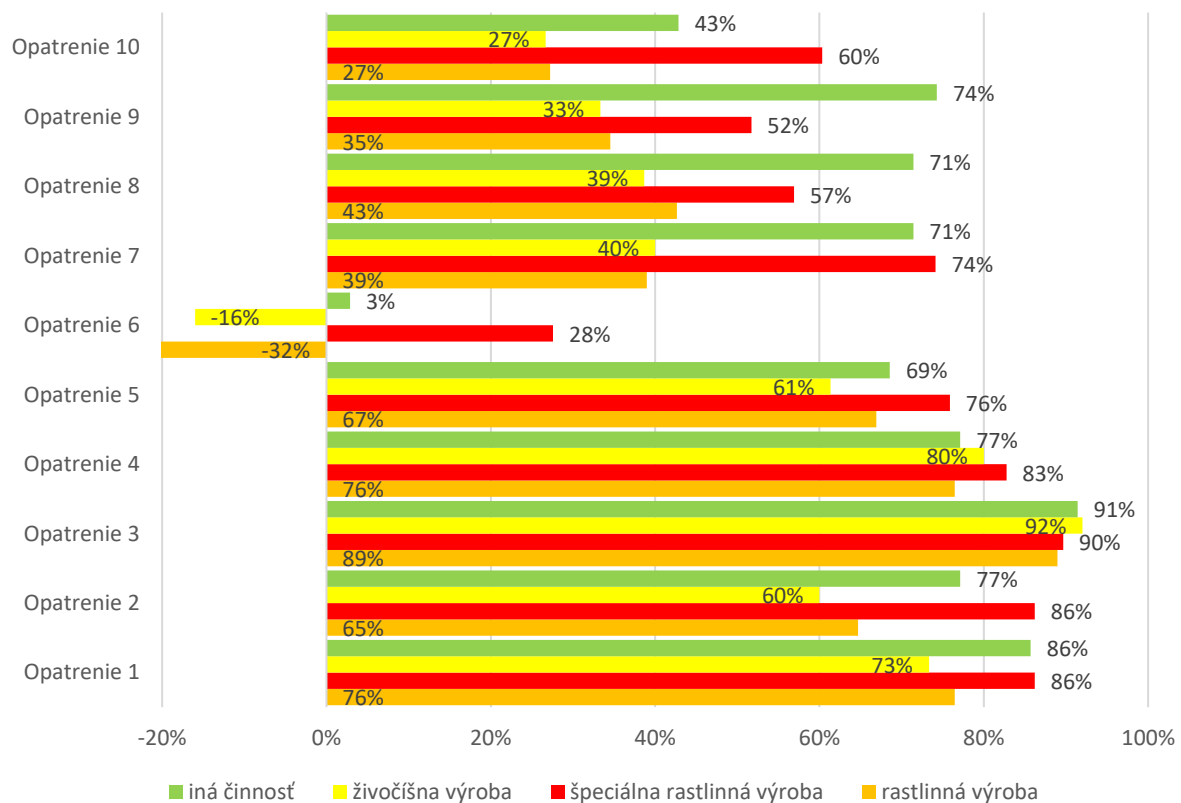
Križenie dôležitosti jednotlivých opatrení v otázke 4 podľa zamerania poľnohospodárskej výroby

Poľnohospodári a farmári mohli pri uvedení špecializácie zakrúžkovať aj viac činností, ktorým sa v rámci svojej poľnohospodárskej alebo farmárskej činnosti venujú, t.j. rastlinná výroba, rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (ovocné sady, vinice, záhrady, chmeľnice), živočíšna výroba a iná zárobková činnosť (napr. agroturistika a vidiecky turizmus, remeselné činnosti, spracovanie poľnohospodárskych produktov, výroba energie na predaj zo znovu obnoviteľných zdrojov, atď.).

	rastlinná výroba (N=136)		špeciálna rastlinná výroba (N=58)		živočíšna výroba (N=75)		iná zárobková činnosť (N=35)	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine								
kladné odpovede	112	82%	53	91%	59	79%	30	86%
záporná odpoveď	8	6%	3	5%	4	5%	0	0%
neutrálna odpoveď	16	12%	2	4%	12	16%	5	14%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine								
kladné odpovede	104	76%	53	91%	57	76%	29	83%
záporná odpoveď	16	12%	3	5%	12	16%	2	6%
neutrálna odpoveď	16	12%	2	4%	6	8%	4	11%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy								
kladné odpovede	127	93%	54	93%	71	95%	33	94%
záporná odpoveď	6	4%	2	4%	2	3%	1	3%
neutrálna odpoveď	3	3%	2	3%	2	2%	1	3%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia								
kladné odpovede	115	85%	51	88%	65	87%	28	80%
záporná odpoveď	11	8%	3	5%	5	7%	1	3%
neutrálna odpoveď	10	7%	4	7%	5	6%	6	17%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch								
kladné odpovede	109	80%	46	79%	57	76%	26	74%
záporná odpoveď	18	13%	2	3%	11	15%	2	6%
neutrálna odpoveď	9	7%	10	18%	7	9%	7	20%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel								
kladné odpovede	38	28%	32	55%	26	35%	14	40%
záporná odpoveď	82	60%	16	28%	38	51%	13	37%
neutrálna odpoveď	16	12%	10	17%	11	14%	8	23%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr								
kladné odpovede	81	60%	47	81%	45	60%	26	74%
záporná odpoveď	28	21%	4	7%	15	20%	1	3%
neutrálna odpoveď	27	19%	7	12%	15	20%	8	23%

	rastlinná výroba (N=136)		špeciálna rastlinná výroba (N =58)		živočíšna výroba (N=75)		iná zárobková činnosť (N=35)	
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá								
kladné odpovede	84	62%	40	69%	50	67%	28	80%
záporná odpoveď	26	19%	7	12%	21	28%	3	9%
neutrálna odpoveď	26	19%	11	19%	4	5%	4	11%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine								
kladné odpovede	87	64%	42	72%	48	64%	29	83%
záporná odpoveď	40	29%	12	21%	23	31%	3	9%
neutrálna odpoveď	9	7%	4	7%	4	5%	3	8%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva								
kladné odpovede	80	59%	44	76%	44	59%	21	60%
záporná odpoveď	43	32%	9	16%	24	32%	6	17%
neutrálna odpoveď	13	9%	5	8%	7	9%	8	23%

Otázka 4 - Dôležitosť opatrení podľa respondentov
(rozdiel kladných a záporných odpovedí)
Križenie podľa zamerania poľnohospodárskej výroby

Celkovo vyšší podiel kladných odpovedí pri všetkých opatreniach, s výnimkou opatrenia 6, sme zaznamenali pri skupine respondentov, ktorí sa venujú rastlinnej výrobe v porovnaní s ostatnými skupinami opýtaných poľnohospodárov podľa zamerania, t.j. špeciálna rastlinná výroba, živočíšna výroba a iná zárobková činnosť. K opatreniu 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi) sa kladne vyjadrilo vo všetkých štyroch hodnotených skupinách najmenej respondentov. Zaujímavé je, že iba necelá pätina respondentov (17%), ktorí sa venujú živočíšnej výrobe, sa vyjadrila kladne pri opatrení 8 (vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá).

V záporných odpovediach majú najvyššie podiely odpovede všetkých štyroch skupín respondentov podľa zamerania pri opatrení 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi), kde dokonca skoro tretina (27%) respondentov z rastlinnej výroby vníma toto opatrenie ako nedôležité.

Skupinou, ktorá vníma dôležitosť opatrení najmenej a pritom sa ich najviac týka, sú farmári venujúci sa rastlinnej výrobe. Zarážajúce je veľmi nízke vnímanie dôležitosti najmä opatrenia 6 (čo je ale takmer pri všetkých skupinách), nižšiu mieru dôležitosti v porovnaní s ostatnými skupinami prisudzujú opatreniam aj 2, 4, 5, 7, 9 a 10. Očakávame, že práve realizácia týchto opatrení sa preukáže v kladných odpovediach v otázke 5.

Pomerne nízku mieru dôležitosti väčšine opatrení prisudzujú aj poľnohospodári venujúci sa živočíšnej výrobe. Najviac prekvapujúce je to pri opatrení 8 (dobré životné podmienky zvierat), pretože to je práve pre nich kľúčové. Len opatrenia 3, 4 a 5 táto skupina považuje za dôležitejšie ako väčšina ostatných, hoci väčšina z nich nie je priamo v ich kompetencii.

Skupinou najviac vnímajúcou dôležitosť opatrení sú jednoznačne farmári venujúci sa špeciálnej rastlinnej výrobe (ovocinárstvo, vinohradníctvo). Takmer všetkým opatreniam prikladajú väčšiu dôležitosť ako prví dve uvedené skupiny. V ich kompetencii je pritom len časť opatrení (najmä 7 – vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr, čiastočne opatrenia 1, 3 a 4).

Respondenti z poslednej skupiny „farmárov“ venujúci sa napr. obchodu, marketingu a pod. vnímajú opatrenia pomerne citlivo (považujú ich za dôležitejšie ako prvé dve skupiny), dokonca opatrenia 8 a 9 považujú za najdôležitejšie zo všetkých skupín respondentov. Ich priama kompetencia na realizáciu opatrení je však minimálna.

Kríženie dôležitosti jednotlivých opatrení v otázke 4 podľa regionalizácie

	JUH (N= 82)		STRED (N=83)		SEVER (N=34)	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	67	82%	73	88%	28	82%
záporná odpoveď	3	4%	3	4%	3	9%
neutrálna odpoveď	12	14%	7	8%	3	9%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	64	78%	70	84%	26	76%
záporná odpoveď	8	10%	6	7%	5	15%
neutrálna odpoveď	10	12%	7	9%	3	9%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy						
kladné odpovede	73	89%	79	95%	34	100%
záporná odpoveď	6	7%	1	1%	0	0%
neutrálna odpoveď	3	4%	3	4%	0	0%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia						
kladné odpovede	66	81%	75	90%	29	85%
záporná odpoveď	6	7%	4	5%	2	6%
neutrálna odpoveď	10	12%	4	5%	3	9%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch						

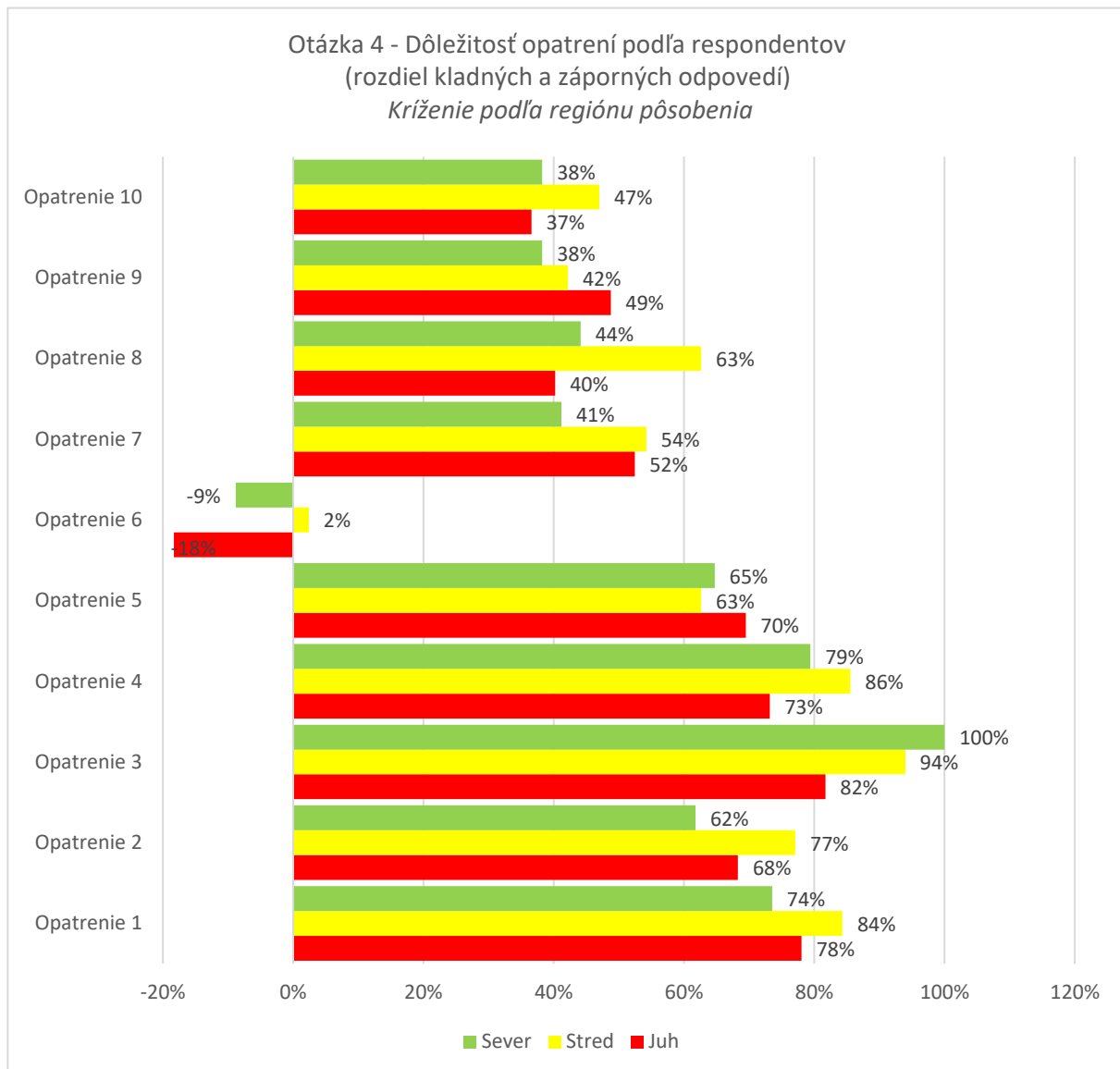
	JUH (N= 82)		STRED (N=83)		SEVER (N=34)	
kladné odpovede	65	79%	62	75%	26	76%
záporná odpoveď	8	10%	10	12%	4	12%
neutrálna odpoveď	9	11%	11	13%	4	12%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel						
kladné odpovede	26	32%	36	43%	13	38%
záporná odpoveď	41	50%	34	41%	16	47%
neutrálna odpoveď	15	18%	13	16%	5	15%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr						
kladné odpovede	54	66%	57	69%	21	62%
záporná odpoveď	11	13%	12	14%	7	21%
neutrálna odpoveď	17	21%	14	17%	6	7%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá						
kladné odpovede	46	56%	62	75%	23	68%
záporná odpoveď	13	16%	10	12%	8	23%
neutrálna odpoveď	23	28%	11	13%	3	9%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	59	72%	55	66%	23	68%
záporná odpoveď	19	23%	20	24%	10	29%
neutrálna odpoveď	4	5%	8	10%	1	3%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva						
kladné odpovede	51	62%	57	68%	22	65%
záporná odpoveď	21	26%	18	22%	9	26%
neutrálna odpoveď	10	12%	8	10%	3	9%

Najvyšší podiel kladných odpovedí sme vo všetkých troch regiónoch zaznamenali pri prvých piatich opatreniach (viac ako tri štvrtiny opýtaných, 75% a viac), kde dokonca respondenti zo severných okresov pripisujú 100% významnosť opatreniu 3 (ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy). Najmenej kladných odpovedí poskytli respondenti pri opatrení 6, kde poľnohospodári z južných okresov vyjadrili spomedzi troch hodnotených regiónov najmenší súhlas s týmto opatrením (32%) a rovnako vyjadrili najvyšší nesúhlas s dôležitosťou tohto opatrenia najvyšším podielom záporných odpovedí (polovica opýtaných, 50%) v porovnaní s regiónmi Stred a Sever.

Prekvapujúco farmári z južných okresov (región „Juh“) na jednej strane nepocitujú dôsledky zmeny klímy najvýraznejšie z troch regiónov (v otázke 1, či jedným z najväčších problémov, ktorým poľnohospodári (farmári) v posledných rokoch čelia, je zmena klímy odpovedalo 70% z nich kladne, 27% záporne a 3% si zvolilo neutrálnu odpoveď a na otázku 2, či zmenou klímy dochádza alebo v najbližšej budúcnosti dôjde k zmene agroklimatických podmienok pestovania plodín na Slovensku odpovedalo kladne 79%, záporne 10% a neutrálne sa vyjadrilo 11%) a na druhej strane väčšinu opatrení vnímajú ako menej dôležité v porovnaní s respondentmi z ostatných regiónov. Výnimkou sú opatrenia 5 (zmeny v osevných postupoch) a 9 (zvýšenie diverzity krajiny a podielu ekologických prvkov). Naopak, ako najmenej významné zo všetkých skupín vnímajú až 5 opatrení (3, 4, 6, 8 a 10). Toto vnímanie nie je celkom v súlade s faktami o reálnych dôsledkoch zmeny klímy, ktorými sú najviac zasiahnuté a v budúcnosti ohrozené práve južné okresy Slovenska vo veľmi teplej a suchej klimatickej oblasti.

Farmári z regiónu „Stred“ naopak vnímajú väčšinu opatrení dôležitejšie ako ostatné skupiny – ide až o sedem opatrení, pričom pomerne výrazne väčšiu dôležitosť prikladajú napr. opatreniam 8 (dobré životné podmienky zvierat), čiastočne 2 (ochrana vodných ekosystémov), 6 (maximálna výmera parciel) a 10 (komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva). Ako najmenej dôležité vnímajú len opatrenie 5 (zmeny v osevných postupoch).

Farmári z regiónu „Sever“ vnímajú štyri opatrenia ako menej významné v porovnaní s ostatnými skupinami (1,2,7 a 9) – najväčší rozdiel je v prípade opatrenia 7 (vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr). Naopak, najväčší význam prikladajú opatreniu 3 (ochrana pôdy).

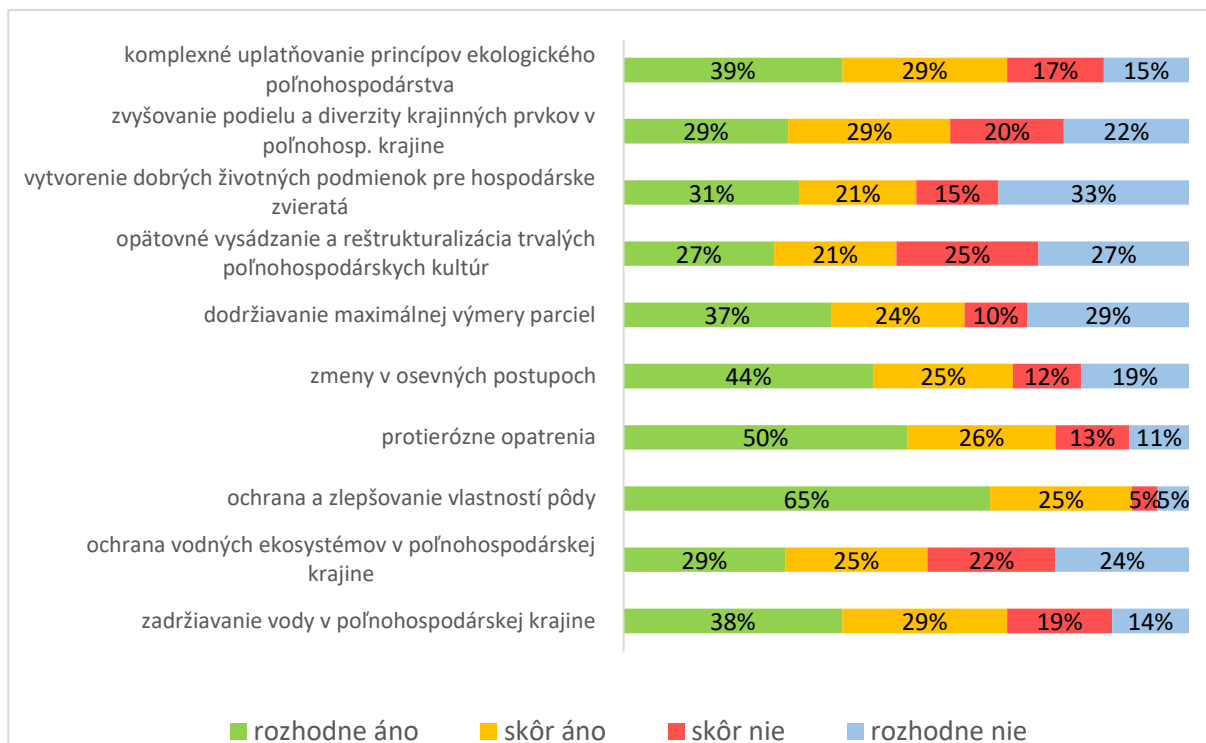

3.5 Využívanie opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky farmármi pri hospodárení

Piata otázka prieskumu bola zameraná na zistenie miery uplatňovania základných skupín opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a Slovenska farmármi v súčasnosti a blízkej budúcnosti. Znenie otázky bolo: „Realizujete alebo plánujete v najbližšej dobe začať s realizáciou konkrétnych opatrení vo Vašom hospodárení na pôde na zabránenie, alebo aspoň zmiernenie rizík a negatívnych dôsledkov zmeny klímy, resp. na spomalenie zmeny klímy, v súlade s novou Spoločnou poľnohospodárskou politikou (2023 – 2027)?“. Výsledky sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Opatrenia SPP	rozhodne áno	skôr áno	skôr nie	rozhodne nie
1. zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine – zmeny v regulácii vodného režimu pôdy, zvyšovanie jej retenčnej schopnosti, zatráňovanie podmáčajanej ornej pôdy	39%	29%	19%	13%
2. ochrana vody v poľnohospodárskej krajine – vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov ochrana mokradí a rašelinísk	29%	25%	22%	24%
3. pôdoochranné opatrenia – zlepšovanie štruktúry pôdy (napr. aplikácia maštalného hnoja, pestovanie medziplodín, aplikácia certifikovaného kompostu, spracovanie pozberových zvyškov z rastlinnej výroby a pod.), <i>minimálne pokrytie pôdy</i> (aby nebola počas roka ponechaná bez porastu)	65%	25%	5%	5%
4. protierózne opatrenia – riadenie obrábania pôdy, používanie protieróznych opatrení na zabránenie znižovania úrodnosti pôdy, zníženie rizika degradácie a erózie pôdy vrátane zohľadnenia sklonu svahov	50%	26%	13%	11%
5. zmeny v osevných postupoch – striedanie plodín na ornej pôde, prispôbenie rastlinnej výroby, resp. budúcej skladby pestovaných plodín (napr. pestovaním plodín s využitím minimálneho množstva vody)	44%	25%	12%	19%
6. dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (v minimálnej šírke 12 m) na poľnohospodárske pozemky (max. 50 ha mimo chránených území a v chránených územiach max. 20 ha)	37%	24%	11%	28%
7. opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr (ovocné sady a vinice), vrátane zatrávnenia medziradia v nich	27%	21%	25%	27%
8. vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá – pastevný chov (napr. z hľadiska ochrany ovzdušia a redukcie emisií skleníkových plynov a amoniaku)	31%	21%	15%	33%
9. zvyšovanie diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine na podporu druhovej rozmanitosti (výsadba vetrolamov a živých plotov, zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy, výsadba nelesnej drevinovej vegetácie – remízky, skupinky drevín, líniové vegetačné prvky) s cieľom podpory biodiverzity (podpora včelárstva, ochrana opeľovačov a vtáctva)	29%	29%	20%	22%
10. uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva (napr. zníženie aplikácie priemyselných hnojív, zmena technológie obhospodarovania pri danom využití krajiny, zmeny v integrovanej ochrane plodín, zníženie počtu hospodárskych zvierat, resp. zmena ich zastúpenia v jednotlivých kategóriách)	39%	29%	17%	15%

V silne pozitívnych odpovediach respondentov („rozhodne áno“) mali najvyššie zastúpenie odpovede konkrétnych opatrení v hospodárení poľnohospodárov alebo farmárov, ktoré sa týkali najmä pôdoochranných (65%) a protieróznych opatrení (50%). Naopak, v silnom nesúhlase (približne tretina farmárov) majú najvyšší podiel odpovede na opatrenia týkajúce sa vytvorenia dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá (33%) a dodržiavania maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (29%).

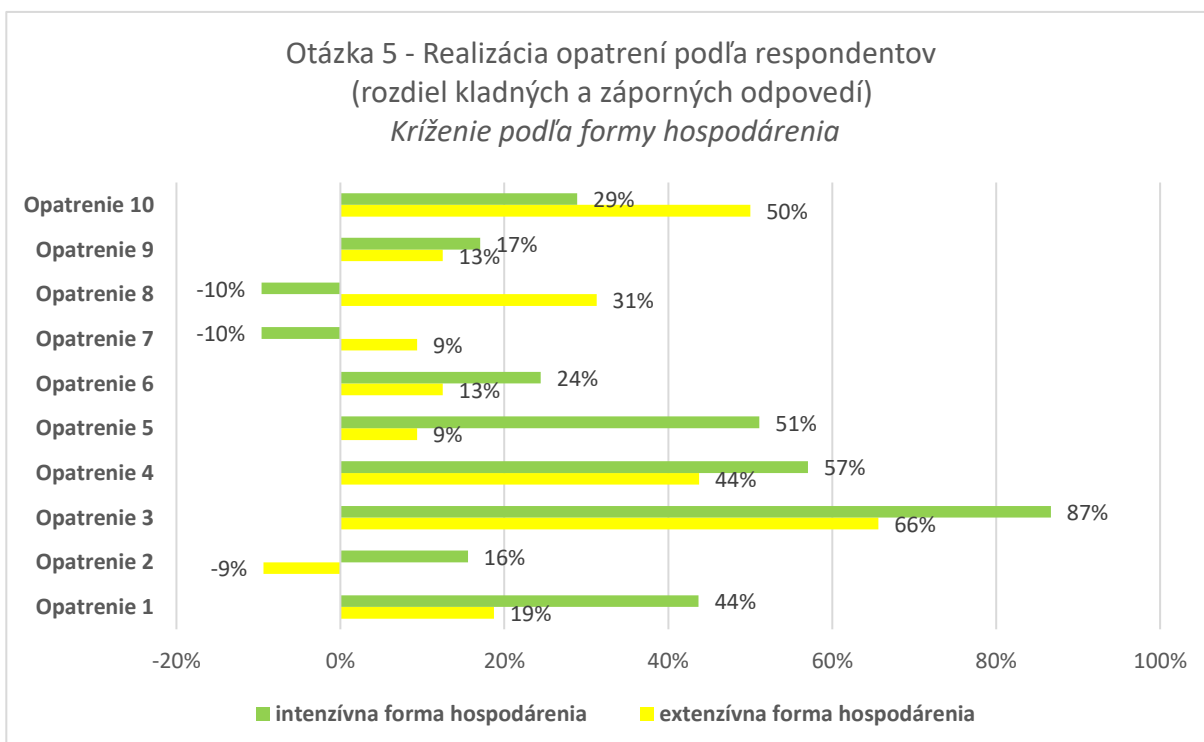

Kríženie realizácie jednotlivých opatrení v otázke 5 podľa formy hospodárenia respondentov

Poľnohospodári a farmári v oboch formách hospodárenia sa s najvýraznejším súhlasom (83% a 93%) vyjadrili pri realizácii opatrenia 3 (pôdoochranné opatrenia). Pri tomto opatrení môžeme konštatovať Tri štvrtiny extenzívne hospodáriaci poľnohospodárov a farmárov (75%) uplatňuje princípy ekologického poľnohospodárstva (opatrenie 10) a o niečo menej z nich (72%) sa vyjadrilo kladne aj pri realizácii protieróznych opatrení (opatrenie 4). Intenzívne hospodáriaci poľnohospodári zaradili k realizovaným opatreniam, okrem pôdoochranných opatrení, aj zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine (opatrenie 1, 72%), protierózne opatrenia (opatrenie 4, 79%) a zmeny v osevných postupoch (opatrenie 5, 76%). V záporných odpovediach („skôr nie“ a „rozhodne nie“) dominovali odpovede respondentov s extenzívnou formou hospodárenia pri opatrení 2 ochrana vody v poľnohospodárskej krajine, kde dané opatrenie nerealizuje viac ako polovica opýtaných (55%). V intenzívnej forme sa respondenti s rovnakým podielom záporných odpovedí (55%) vyjadrili pri opatreniach 7 a 8. Najmenej záporných odpovedí sme zaznamenali pri oboch formách hospodárenia v opatrení 3 (pôdoochranné opatrenia), kde viac negatívnych odpovedí uviedli respondenti s extenzívnou formou hospodárenia (17%) ako intenzívne hospodáriaci (7%).

	extenzívna forma N=64		intenzívna forma N=135	
Opatrenie a (1)				
kladné odpovede	38	59%	97	72%
záporné odpovede	26	41%	38	28%
Opatrenie b (2)				

	extenzívna forma N=64		intenzívna forma N=135	
kladné odpovede	29	45%	78	58%
záporné odpovede	35	55%	57	42%
Opatrenie c (3)				
kladné odpovede	53	83%	126	93%
záporné odpovede	11	17%	9	7%
Opatrenie d (4)				
kladné odpovede	46	72%	106	79%
záporné odpovede	18	28%	29	21%
Opatrenie e (5)				
kladné odpovede	35	55%	102	76%
záporné odpovede	29	45%	33	24%
Opatrenie f (6)				
kladné odpovede	36	56%	84	62%
záporné odpovede	28	44%	51	38%
Opatrenie g (7)				
kladné odpovede	35	55%	61	45%
záporné odpovede	29	45%	74	55%
Opatrenie h (8)				
kladné odpovede	42	66%	61	45%
záporné odpovede	22	34%	74	55%
Opatrenie i (9)				
kladné odpovede	36	56%	79	59%
záporné odpovede	28	44%	56	41%
Opatrenie j (10)				
kladné odpovede	48	75%	87	64%
záporné odpovede	16	25%	48	36%

Poľnohospodári s intenzívnou formou hospodárenia vnímajú v porovnaní s poľnohospodármi a farmármi s extenzívnou formou ako významnejšie prvých šesť opatrení (1-6) s najvýraznejším rozdielom pri opatrení 5 a ďalej výraznejším rozdielom pri opatreniach 1 a 3. Prekvapivo sa respondenti s intenzívnou formou hospodárenia vyjadrili vyšším podielom záporných odpovedí ako kladných pri opatreniach 7 a 8, ktoré sa týkajú opätovného vysádzania a reštrukturalizácia trvalých kultúr a vytvorenia dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá. A práve extenzívni hospodáriaci poľnohospodári vnímajú tieto dve opatrenia ako dôležitejšie. Naopak, ochranu vody v poľnohospodárskej krajine (opatrenie 2) nevnímajú ako dôležité opatrenie na zabránenie, alebo aspoň zmiernenie rizík a negatívnych dôsledkov zmeny klímy, resp. na spomalenie zmeny klímy.

S uplatňovaním princípov ekologického poľnohospodárstva (opatrenie 10) sa respondenti s extenzívnou formou hospodárenia stotožňujú výraznejšie ako poľnohospodári s intenzívnou formou, v rámci ktorých sa viac ako tretina opýtaných (36%) vyjadrila k tomuto opatreniu záporne.

Kríženie realizácie jednotlivých opatrení v otázke 5 podľa veľkosti obhospodarovanej plochy

	do 1 ha N=31		do 10 ha N=41		do 100 ha N=32		do 1000 ha N=60		nad 1000 ha N=35	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine										
pozitívne odpovede	21	68%	27	66%	21	66%	41	68%	25	71%
negatívne odpovede	10	32%	14	34%	11	34%	19	32%	10	29%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine										
pozitívne odpovede	16	52%	22	54%	15	47%	27	45%	27	77%
negatívne odpovede	15	48%	19	46%	17	53%	33	55%	8	23%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy										
pozitívne odpovede	24	77%	35	85%	30	94%	55	92%	35	100%
negatívne odpovede	7	23%	6	15%	2	6%	5	8%	0	0%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia										
pozitívne odpovede	22	71%	30	73%	25	78%	44	73%	31	89%
negatívne odpovede	9	29%	11	27%	7	22%	16	27%	4	11%
Opatrenie e (5) zmeny v osevných postupoch										
pozitívne odpovede	17	55%	22	54%	22	69%	47	78%	29	83%
negatívne odpovede	14	45%	19	46%	10	31%	13	22%	6	17%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel										
pozitívne odpovede	15	48%	16	39%	18	56%	43	72%	28	80%
negatívne odpovede	16	52%	25	61%	14	44%	17	28%	7	20%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr										
pozitívne odpovede	18	58%	21	51%	16	50%	27	45%	14	40%

	do 1 ha N=31		do 10 ha N=41		do 100 ha N=32		do 1000 ha N=60		nad 1000 ha N=35	
negatívne odpovede	13	42%	20	49%	16	50%	33	55%	21	60%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá										
pozitívne odpovede	15	48%	21	51%	15	47%	30	50%	22	63%
negatívne odpovede	16	52%	20	49%	17	53%	30	50%	13	37%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine										
pozitívne odpovede	17	55%	20	49%	16	50%	40	67%	22	63%
negatívne odpovede	14	45%	21	51%	16	50%	20	33%	13	37%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva										
pozitívne odpovede	19	61%	26	63%	27	84%	43	72%	20	57%
negatívne odpovede	12	39%	15	37%	5	16%	17	28%	15	43%

S najvýraznejším súhlasom sa všetky veľkostné kategórie vyjadrili k realizácii opatrenia 3 (pôdoochranné opatrenia), kde kladné odpovede výraznejšie prevyšovali odpovede záporné, dokonca v kategórii veľmi veľkých hospodárov (nad 1000 ha) sme nezaznamenali žiadnu zápornú odpoveď (0%). Najmenší rozdiel medzi kladnými a zápornými odpoveďami môžeme vidieť pri opatreniach 2, 7 a 8, kde sa s výnimkou respondentov hospodáriacich na ploche viac ako 1000 ha, všetky zvyšné veľkostné kategórie vyjadrovali približne rovnako pri realizácii a naopak, nerealizovaní opatrení súvisiacich s ochranou vody v poľnohospodárskej krajine, opätovným vysádzaním a reštrukturalizáciou trvalých kultúr a vytvorením dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá.

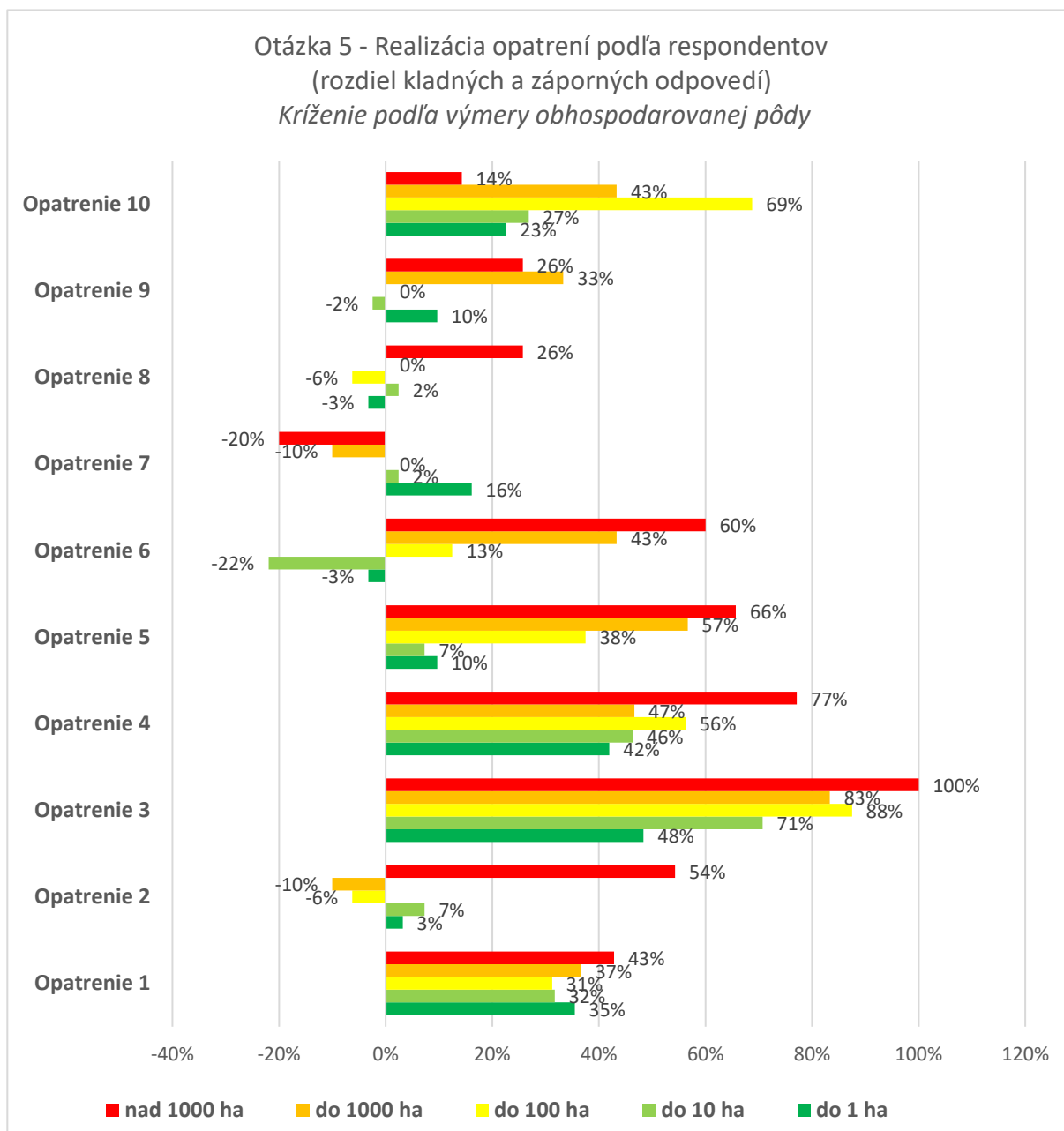
Veľmi malí hospodári (do 1 ha) uviedli vyšší podiel záporných odpovedí nad kladnými pri dvoch opatreniach 6 (dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi) a 8 (vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá). Pri zvyšných ôsmich opatreniach majú kladné odpovede vyšší podiel ako záporné.

Približne dve tretiny (61%) malých hospodárov (do 10 ha) nepovažuje za dôležité dodržiavať maximálnu výmeru parciel rozčlenených biopásmi (opatrenie 6). Na realizáciu opatrení 2, 5, 7, 8 a 9 majú respondenti tejto veľkostnej kategórie približne rovnaký podiel kladných a záporných odpovedí.

Aj strední hospodári (do 100 ha) majú približne rovnaký podiel kladných a záporných odpovedí pri viacerých opatreniach (2, 6, 7, 8, 9), pričom v opatreniach 2 (ochrana vody v poľnohospodárskej krajine) a 8 (vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá) mierne prevyšujú záporné odpovede nad kladnými a v opatreniach 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr) a 9 (zvyšovanie diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine na podporu druhovej rozmanitosti) odpovedal kladne a záporne rovnaký počet respondentov (50% a 50%).

Veľkí hospodári (do 1000 ha) sa výrazne kladne vyjadrili k realizácii opatrenia 3 (pôdoochranné opatrenia) a zároveň uviedli, že v súčasnosti uplatňujú protierózne opatrenia (opatrenie 4, 73% kladných odpovedí), zmeny v osevných postupoch (opatrenie 5, 78% kladných odpovedí), dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (opatrenie 6, 72% kladných odpovedí) a uplatňujú princípy ekologického poľnohospodárstva (opatrenie 10, 72% kladných odpovedí). Negatívne stanovisko (55% záporných odpovedí) uviedli pri dvoch opatreniach: 2 (ochrana vody v poľnohospodárskej krajine) a 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr).

Veľmi veľkí hospodári (nad 1000 ha) sa kladne vyjadrili vyšším podielom pri takmer všetkých realizovaných opatreniach s výnimkou opatrenia 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr), kde odpovedalo viac respondentov záporne (60%) ako kladne (40%).

Kríženie realizácie jednotlivých opatrení v otázke 5 podľa zamerania poľnohospodárskej výroby

	rastlinná výroba (N=136)		špeciálna rastlinná výroba (N=58)		živočíšna výroba (N=75)		iná zárobková činnosť (N=35)	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine								
kladné odpovede	95	70%	41	71%	54	72%	24	74%
záporné odpovede	41	30%	17	29%	21	28%	11	31%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine								

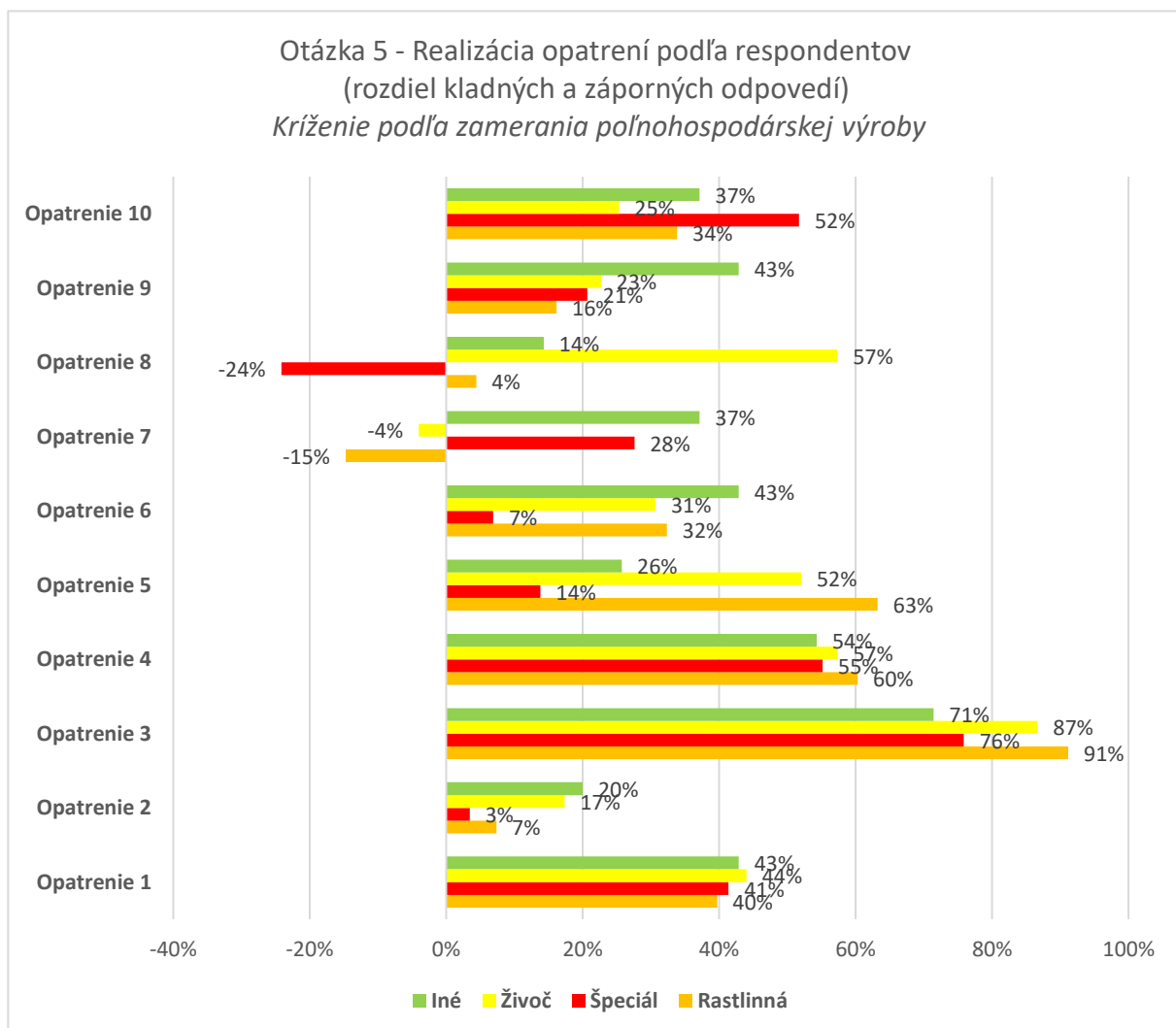
	rastlinná výroba (N=136)		špeciálna rastlinná výroba (N =58)		živočíšna výroba (N=75)		iná zárobková činnosť (N=35)	
kladné odpovede	73	54%	30	52%	44	59%	21	60%
záporné odpovede	63	46%	28	48%	31	41%	14	40%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy								
kladné odpovede	130	96%	51	88%	70	93%	30	86%
záporné odpovede	6	4%	7	12%	5	7%	5	14%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia								
kladné odpovede	109	80%	45	78%	59	79%	27	77%
záporné odpovede	27	20%	13	22%	16	21%	8	23%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch								
kladné odpovede	111	82%	33	57%	57	76%	22	63%
záporné odpovede	25	18%	25	43%	18	24%	13	37%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel								
kladné odpovede	90	66%	31	53%	49	65%	25	71%
záporné odpovede	46	34%	27	47%	26	35%	10	29%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr								
kladné odpovede	58	43%	37	64%	36	48%	24	69%
záporné odpovede	78	57%	21	36%	39	52%	11	31%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá								
kladné odpovede	71	52%	22	38%	59	79%	20	57%
záporné odpovede	65	48%	36	62%	16	21%	15	43%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine								
kladné odpovede	79	58%	35	60%	46	61%	25	71%
záporné odpovede	57	42%	23	40%	29	39%	10	29%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva								
kladné odpovede	91	67%	44	76%	47	63%	24	69%
záporné odpovede	45	33%	14	24%	28	37%	11	31%

Pri realizácii desiatich opatrení v štyroch oblastiach podľa zamerania poľnohospodárskej výroby sa prejavila súvislosť medzi nevyhnutnosťou realizácie konkrétnych opatrení (zvýšený podiel kladných odpovedí) a v prípade, že podľa respondentov daná poľnohospodárska činnosť nie je priamo prepojená s niektorými opatreniami, prejavilo sa to vo zvýšenom podiele záporných odpovedí.

Podľa všetkých typov zamerania poľnohospodárskej výroby má najvyšší podiel kladných odpovedí (86-96%) opatrenie 3 súvisiace s realizáciou ochrany a zlepšovania vlastností poľnohospodárskej pôdy. Poľnohospodári so zameraním na rastlinnú výrobu sa s vyšším podielom záporných odpovedí vyjadrili pri opatrení 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr), kde viac ako polovica opýtaných uviedla zápornú odpoveď (57%). K realizovaným opatreniam sa vyjadrili vyšším podielom kladných odpovedí pri viacerých opatreniach (okrem 3, ďalej 1, 2, 4, 5, 6, 8 – 10). V rastlinnej výrobe so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (ovocné sady, vinice, záhrady, chmeľnice) potvrdili respondenti kladnými odpoveďami realizáciu takmer všetkých opatrení, s výnimkou opatrenia 8 (vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá), ktoré s ich poľnohospodárskou činnosťou nesúvisí (62% záporných odpovedí).

Respondenti zo živočíšnej výroby vyjadrili taktiež kladné stanovisko ku realizácii takmer všetkých opatrení. O niečo vyšší podiel majú záporné odpovede opýtaných (52%) pri opatrení 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr) nad kladnými (48%), pretože realizácia tohto opatrenia priamo nesúvisí s ich zameraním. Respondenti z tejto skupiny vytvárajú dobré životné podmienky pre hospodárske zvieratá (opatrenie 8), čo potvrdili aj vo vyššom podiele kladných odpovedí (79%).

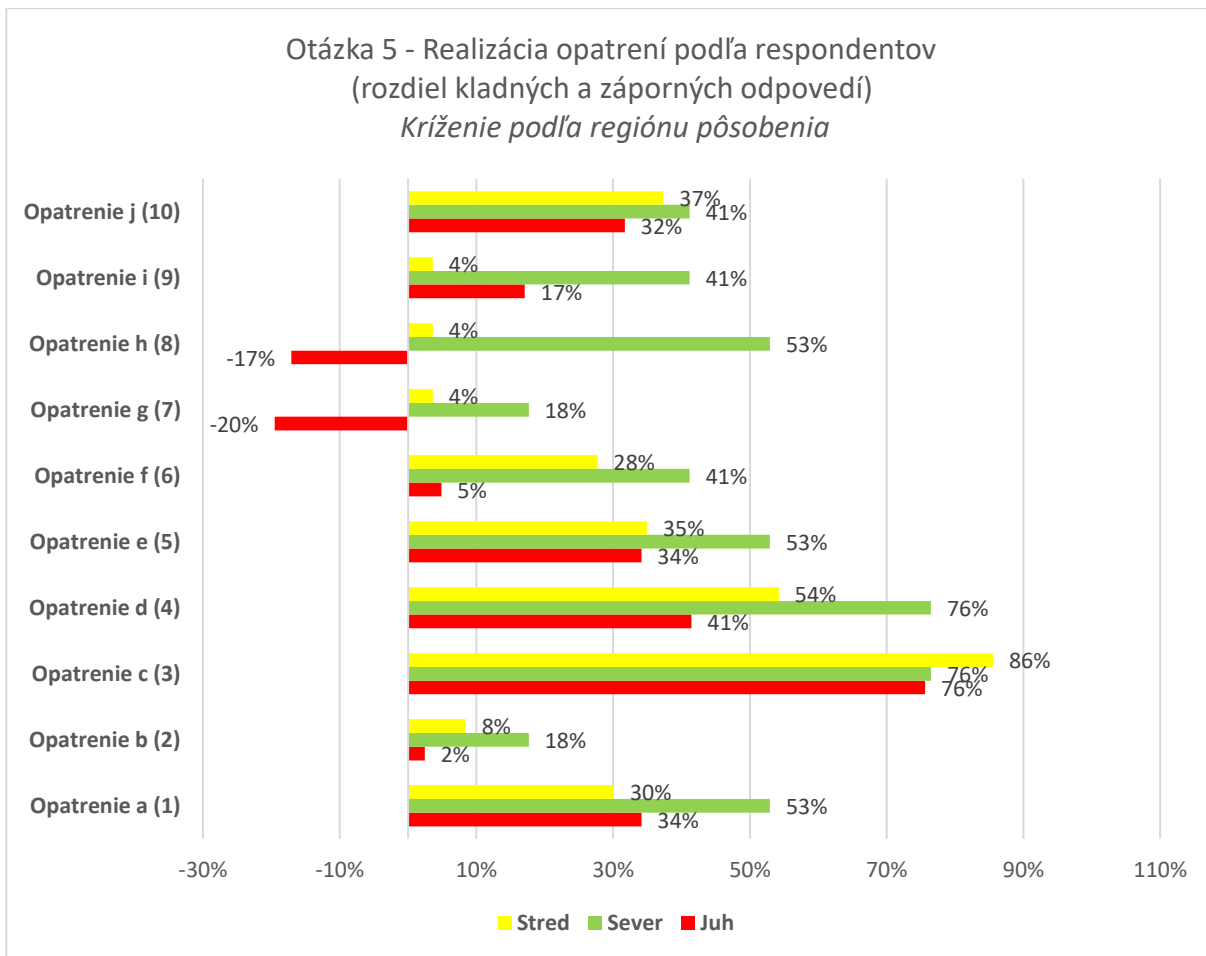
Dodržiavanie maximálnej výmery parciel rozčlenených biopásmi (opatrenie 6) nerealizujú hospodáriaci v rámci rastlinnej výroby so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (ovocné sady, vinice, záhrady, chmeľnice), pritom význam biopásov môže prispieť nielen k podpore biodiverzity a k zadržiavaniu vody na plochách špeciálnych kultúr, ale najmä k podpore včelstiev a iných opeľovačov, ktoré pre špeciálne kultúry nevyhnutné sú.

Kríženie realizácie jednotlivých opatrení v otázke 5 podľa regionalizácie

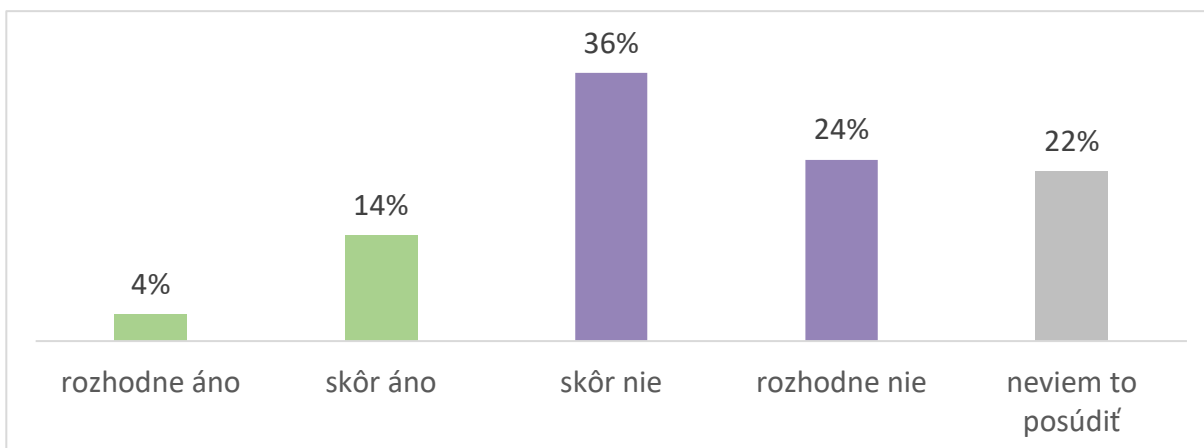
Najvyšší podiel pozitívnych odpovedí môžeme vo všetkých troch regiónoch sledovať pri realizácii opatrenia 3 (pôdoochranné opatrenia), kde pozitívne sa vyjadrilo v regióne „Stred“ 93% respondentov a regiónoch „Juh“ a „Sever“ sa pozitívne vyjadril zhodný podiel respondentov (88%). Zároveň sme pri tomto opatrení zaznamenali aj najnižší podiel záporných odpovedí. Záporné odpovede dominovali najmä v južných okresoch pri realizácii opatrení 7 a 8, pri ktorých sa takmer dve tretiny respondentov vyjadrili, že dané opatrenia nerealizujú. V regióne „Sever“ okrem opatrenia 3 (pôdoochranné opatrenia, 88%) realizujú opýtaní aj opatrenie 4 (protierózne opatrenia, rovnako 88%). Najvyšší podiel záporných odpovedí sme pri tomto regióne zaznamenali pri opatreniach 2 (ochrana vody v poľnohospodárskej krajine) a 7 (opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých kultúr), s rovnakým počtom odpovedí (20 odpovedí = 59%). V regióne „Stred“ je podiel kladných odpovedí pri jednotlivých opatreniach (okrem opatrení 3 a 4) viacmenej vyrovnaný (52-69%). V negatívnych odpovediach sa najmenej respondentov vyjadrilo pri opatrení 3 (7%) a takmer polovica opýtaných z okresov zaradených do regiónu „Stred“ sa vyjadrila negatívne pri realizácii opatrení 2, 7, 8, 9 (46-48%).

	JUH (N= 82)		STRED (N=83)		SEVER (N=34)	
Opatrenie a (1) zadržiavanie vody v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	55	67%	54	65%	26	76%
záporné odpovede	27	33%	29	35%	8	24%
Opatrenie b (2) ochrana vodných ekosystémov v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	42	51%	45	54%	20	59%
záporné odpovede	40	49%	38	46%	14	41%
Opatrenie c (3) ochrana a zlepšovanie vlastností pôdy						
kladné odpovede	72	88%	77	93%	30	88%
záporné odpovede	10	12%	6	7%	4	12%
Opatrenie d (4) protierózne opatrenia						
kladné odpovede	58	71%	64	77%	30	88%
záporné odpovede	24	29%	19	23%	4	12%
Opatrenie e (5) zmeny v oševných postupoch						
kladné odpovede	55	67%	56	67%	26	76%
záporné odpovede	27	33%	27	33%	8	24%
Opatrenie f (6) dodržiavanie maximálnej výmery parciel						
kladné odpovede	43	52%	53	64%	24	71%
záporné odpovede	39	48%	30	36%	10	29%
Opatrenie g (7) opätovné vysádzanie a reštrukturalizácia trvalých poľnohospodárskych kultúr						
kladné odpovede	33	40%	43	52%	20	59%
záporné odpovede	49	60%	40	48%	14	41%
Opatrenie h (8) vytvorenie dobrých životných podmienok pre hospodárske zvieratá						
kladné odpovede	34	41%	43	52%	26	76%
záporné odpovede	48	59%	40	48%	8	24%
Opatrenie i (9) zvyšovanie podielu a diverzity krajinných prvkov v poľnohospodárskej krajine						
kladné odpovede	48	59%	43	52%	24	71%
záporné odpovede	34	41%	40	48%	10	29%
Opatrenie j (10) komplexné uplatňovanie princípov ekologického poľnohospodárstva						
kladné odpovede	54	66%	57	69%	24	71%
záporné odpovede	28	34%	26	31%	10	29%

3.6 Názor farmárov na účinnosť opatrení Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Šiesta otázka prieskumu bola zameraná na zistenie názorov farmárov na účinnosť a mieru motivácie jednotlivých opatrení, v nasledovnom znení: „**Myslíte si, že súčasné opatrenia v rámci SPP určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy na poľnohospodárov a farmárov sú dostatočne motivačné a budú dostatočne uplatňované, resp. účinné?**“

Poľnohospodári a farmári v našom dotazníku sú pri tejto otázke veľmi skeptickí, pretože takmer dve tretiny z nich (60%) je toho názoru, že súčasné opatrenia v rámci SPP určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy pre ich činnosti nie sú dostatočne motivačné a nebudú dostatočne uplatňované, resp. účinné. Necelá pätina (18%) si myslí, že opatrenia pre nich sú dostatočne motivačné a účinné. Prekvapivo, viac ako pätina (22%) nevie posúdiť motiváciu a účinnosť opatrení SPP na zmiernenie dopadov zmeny klímy na ich činnosti.

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	7	23	30	22%	38	44	82	61%	23	17%
extenzívna (N=64)	0	5	5	8%	10	27	37	58%	22	34%

V tejto otázke sa respondenti vyjadrovali skôr záporne ako kladne. V intenzívnej forme predstavujú kladné odpovede 22% a záporné odpovede 61%. V extenzívnej forme sa len 8% poľnohospodárov vyjadrilo kladne a takmer dve tretiny odpovedali záporne (58%). V intenzívnej forme hospodárenia rozdiel medzi zápornými a kladnými odpoveďami predstavuje 39% a v extenzívnej forme dokonca až 50%. V intenzívnej forme hospodárenia si neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ vybrala necelá pätina opýtaných (17%) a v extenzívnej forme viac ako tretina respondentov (34%).

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	0	3	3	10%	7	12	19	61%	9	29%
do 10 ha (N=41)	1	8	9	22%	11	11	22	54%	10	24%
do 100 ha (N=32)	0	6	6	19%	8	12	20	62%	6	19%
do 1000 ha (N=60)	4	5	9	15%	12	25	37	62%	14	23%
nad 1000 ha (N=35)	2	6	8	23%	10	11	21	60%	6	17%

Aj vo veľkostných kategóriách podľa obhospodarovanej plochy dominovali záporné odpovede pri každej z veľkostí, pričom kladné odpovede mali výrazne nižší podiel. Najviac kladných odpovedí sme zaznamenali pri veľkostných kategóriách „do 10 ha“ (22%) a „nad 1000 ha“, kde kladne odpovedala približne pätina opýtaných. Vo zvyšných troch veľkostných kategóriách nedosahujú kladné odpovede ani pätinu z odpovedí respondentov, najmenej, iba 10% vo veľkosti obhospodarovanej plochy „do 1 ha“ (10%). V záporných odpovediach pri všetkých veľkostných kategóriách odpovedali dve tretiny respondentov (60%-62%), s výnimkou kategórie „do 10 ha“, kde sa záporne vyjadrila približne polovica poľnohospodárov. V prvej veľkostnej kategórii si možnosť „neviem to posúdiť“ zvolila takmer polovica opýtaných (29%), v druhej a štvrtej kategórii takmer štvrtina (23%-24%) a v tretej a poslednej takmer pätina poľnohospodárov (19% a 17%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	6	17	23	17%	35	50	85	62%	28	21%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie	2	13	15	26%	13	17	30	52%	13	22%

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
špeciálnych kultúr (N=58)										
živočíšna výroba (N=75)	2	9	11	15%	22	20	42	56%	22	29%
iná zárobková činnosť (N=35)	0	5	5	14%	4	18	22	63%	8	23%

Najviac kladných odpovedí sme pri tejto otázke zaznamenali pri poľnohospodároch, ktorých zameranie je na rastlinnú výrobu s pestovaním špeciálnych kultúr (26%). Necelá pätina opýtaných z ostatných oblastí (14%-17%) nepovažuje súčasné opatrenia v rámci SPP určené na zmiernenie dopadov zmeny klímy pre ich poľnohospodársku činnosť dostatočne motivačné a účinné. Aj pri odpovediach v tejto otázke môžeme konštatovať, že podiel záporných odpovedí bol vyšší ako kladných vo všetkých oblastiach podľa zamerania, pričom v špeciálnej rastlinnej výrobe (vinohradníctvo, ovocinárstvo) a živočíšnej výrobe bol podiel negatívnych odpovedí o niečo nižší (52% a 56%) ako vo zvyšných dvoch oblastiach, t.j. rastlinnej výrobe a inej zárobkovej činnosti (62% a 63%). Aj v tejto otázke si viac ako pätina opýtaných zvolila (21%-23%) neutrálnu odpoveď „neviem to posúdiť“. V živočíšnej výrobe mali tieto odpovede dokonca takmer 29%.

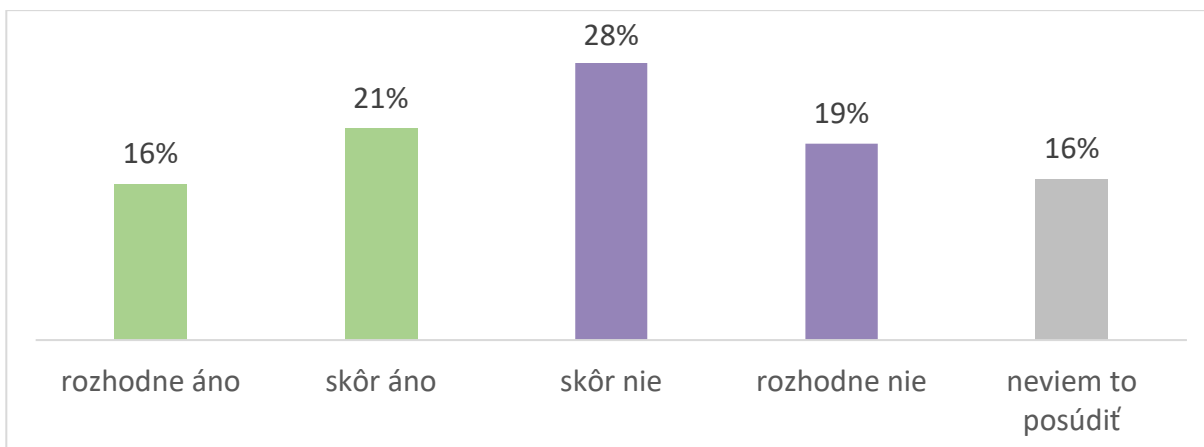
región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	3	12	15	18%	21	30	51	62%	16	20%
STRED (N=83)	2	7	9	11%	24	30	54	65%	20	24%
SEVER (N=34)	2	9	11	32%	3	11	14	41%	9	27%

V regiónoch „Juh“ a „Stred“ odpovedali približne dve tretiny respondentov záporne (62% a 65%) a záporné odpovede dosiahli vyšší podiel ako kladné odpovede na túto otázku (18% a 11%). V regióne „Sever“ mali záporné odpovede (41%) tiež vyšší podiel v porovnaní s kladnými odpoveďami (32%), ale rozdiel bolo v menší ako vo zvyšných dvoch regiónoch. K neutrálnej odpovedi „neviem to posúdiť“ sa vyjadrilo najmenej opýtaných z južných okresov (20%) a najviac zo severných okresov (27%). Túto možnosť si zvolila necelá štvrtina opýtaných z okresov zaradených do regiónu „Stred“ (24%).

3.7 Informovanosť farmárov o problematike emisií skleníkových plynov v sektore poľnohospodárstva

Ďalšia otázka prieskumu bola zameraná na informovanosť farmárov a znela: „**Myslíte si, že máte dostatok informácií o zdrojoch a množstve emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva a opatreniach na ich znižovanie?**“

V tejto otázke si takmer polovica poľnohospodárov a farmárov (47%) vybrala vo svojich odpovediach vyšším podielom záporné odpovede, dokonca možnosť „rozhodne nie“ zvolila takmer pätina (19%) z celkového počtu respondentov. Kladnými odpoveďami sa vyjadrilo 37% opýtaných a podiel výrazného súhlasu „rozhodne áno“ (16%) je podľa nášho názoru veľmi nízky. Rovnaký podiel eviduje aj pri možnosti „neviem to posúdiť“.

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	21	30	51	38%	28	38	66	49%	18	13%
extenzívna (N=64)	10	12	22	34%	11	17	28	44%	14	22%

Z hľadiska obidvoch foriem hospodárenia v odpovediach respondentov prevyšovali záporné odpovede (49% a 44%) nad kladnými (38% a 34%), o niečo vyšším rozdielom medzi kladnými a zápornými odpoveďami v intenzívnej forme (11%) v porovnaní s extenzívnou (10%). Menej si neutrálnu odpoveď „neviem to posúdiť“ volili poľnohospodári a farmári s intenzívnou formou (13%) ako s extenzívnou (22%).

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	3	6	9	29%	7	7	14	45%	8	26%
do 10 ha (N=41)	7	9	16	39%	10	8	18	44%	7	17%
do 100 ha (N=32)	6	6	12	37%	7	8	15	47%	5	16%
do 1000 ha (N=60)	6	14	20	33%	10	20	30	50%	10	17%
nad 1000 ha (N=35)	9	7	16	46%	5	12	17	48%	2	6%

Takmer vyrovnaný podiel kladných a záporných odpovedí môžeme konštatovať pri poľnohospodároch, ktorí obhospodarujú plochu „nad 1000 ha“ (46% a 48%). V tejto veľkostnej kategórii si zároveň respondenti vybrali najmenej možnosť „neviem to posúdiť“ (iba 2 respondenti=6%). V ostatných štyroch veľkostných kategóriách obhospodarovanej plochy je rovnako podiel záporných odpovedí vyšší ako kladných, s najmenším rozdielom medzi obidvoma typmi odpovedí v kategórii „do 10 ha“ (rozdiel 5%) a najvyšším rozdielom v kategórii „do 1 ha“ (rozdiel 16%). Poľnohospodári s obhospodarovanou plochou „do 1 ha“ zároveň majú najvyšší podiel odpovedí v možnosti „neviem to posúdiť“ (26%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	25	27	52	38%	27	38	65	48%	19	14%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	11	15	26	45%	12	13	25	43%	7	12%
živočíšna výroba (N=75)	17	18	35	47%	12	16	28	37%	12	16%
iná zárobková činnosť (N=35)	2	6	8	23%	6	10	16	46%	11	31%

Najnižší podiel kladných odpovedí sme zaznamenali pri inej zárobkovej činnosti respondentov (23%), naopak najvyšší podiel v živočíšnej výrobe (47%) a o niečo nižší podiel kladných odpovedí v rastlinnej výrobe so špeciálnym zameraním (vinohradníctvo, ovocinárstvo) (45%). Takmer dve pätiny poľnohospodárov a farmárov so zameraním na rastlinnú výrobu sa vyjadrovali v tejto otázke kladne (38%). V negatívnych odpovediach má najnižší podiel živočíšna výroba (37%) a zvyšné tri oblasti zamerania majú približne rovnaký podiel záporných odpovedí (43%, 46% a 48%). Až tretina opýtaných s inou zárobkovou činnosťou si zvolila možnosť „neviem to posúdiť“ (31%), čo bol zároveň najvyšší podiel v tejto možnosti a naopak, najmenej si túto možnosť vyberali respondenti so špeciálnym zameraním rastlinnej výroby (12%).

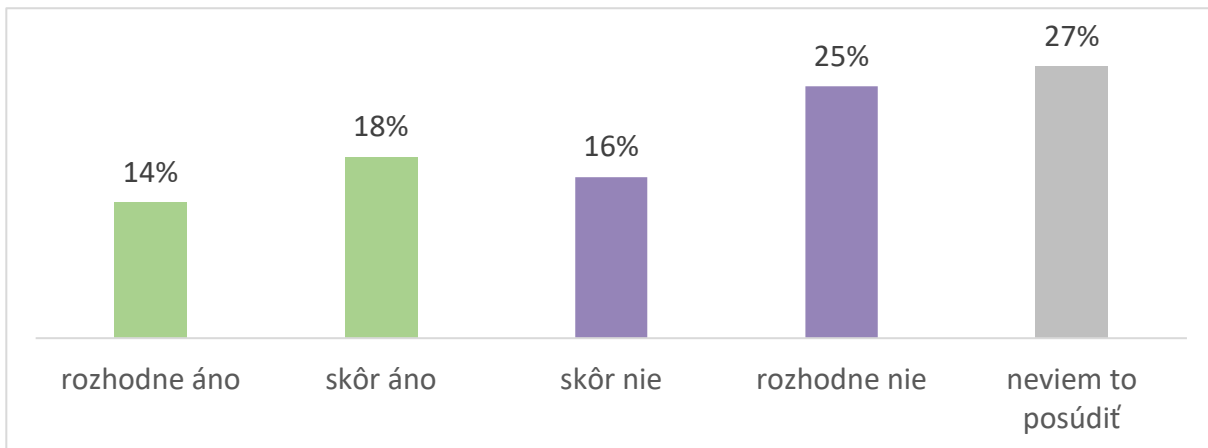
región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	14	16	30	36%	19	21	40	49%	12	15%
STRED (N=83)	12	17	29	35%	16	25	41	49%	13	16%
SEVER (N=34)	5	9	14	41%	4	9	13	38%	7	21%

Z rozdelenie respondentov podľa regiónov v odpovediach pri tejto otázke mali vyšší podiel záporných odpovedí iba regióny „Juh“ a „Stred“ (zhodne po 49%) nad kladnými odpoveďami (36% a 35%) a v regióne „Sever“ sa kladne vyjadrilo o niečo viac opýtaných (41%) ako záporne (38%). Zároveň si respondenti z tohto regiónu vybrala najviac neutrálnu možnosť „neviem to posúdiť“ (21%) a zvyšné dva regióny mali odpovede pri tejto možnosti s približne rovnakým podielom (15% a 16%).

3.8 Názor farmárov na problematiku osobitného zákona na ochranu klímy

Ôsma otázka prieskumu bola zameraná na zistenie názorov farmárov na potrebnosť osobitného klimatického zákona a znela: „**Je podľa Vášho názoru potrebné na riešenie problematiky zmeny klímy prijať osobitný zákon na Slovensku, ktorý by riešil aj problémy emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva a opatrení na ich znižovanie?**“

Najviac si pri tejto otázke volili respondenti možnosť „neviem to posúdiť“ (27%). A ak porovnáme kladné a záporné odpovede, tak s vyšším podielom si vyberali možnosti záporných odpovedí (41%) ako kladných (32%) a môžeme teda konštatovať, že respondenti v našom dotazníku si nemyslia, že je potrebné prijímanie osobitného zákona na Slovensku, ktorý by riešil problematiku zmeny klímy.

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	21	24	45	33%	33	20	53	40%	37	27%
extenzívna (N=64)	6	12	18	28%	17	12	29	45%	17	27%

Aj vo forme hospodárenia sú respondenti presvedčení, že takýto zákon nie je potrebný, čomu nasvedčuje v intenzívnej forme 40% a v extenzívnej forme 45% záporných odpovedí. V obidvoch formách hospodárenia nevedie posúdiť respondenti nutnosť prijatia takéhoto zákona (zhodne 27%) a približne tretina (33% a 28%) opýtaných v obidvoch formách je toho názoru, že takýto zákon je potrebné prijať.

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	7	5	12	39%	5	3	8	26%	11	35%
do 10 ha (N=41)	7	8	15	34%	14	6	20	49%	6	17%
do 100 ha (N=32)	3	7	10	31%	7	6	13	41%	9	28%
do 1000 ha (N=60)	6	9	15	25%	16	10	26	43%	19	32%
nad 1000 ha (N=35)	4	7	11	31%	8	7	15	43%	9	26%

Ak vezmeme do úvahy rozdelenie respondentov podľa obhospodarovanej plochy, s výnimkou veľkostnej kategórie „do 1 ha“, vo všetkých ďalších sa vyjadrovali respondenti najmä záporne (41%-49%). Kladné odpovede sa pohybovali v rozpätí od 25% (najmenej, „do 1000 ha“) až po 34% („do 10 ha“). V kategórii „do 1 ha“ bol podiel kladných odpovedí vyšší (39%) ako záporných (26%), ale zároveň, táto skupina respondentov sa vyjadrila aj najvyšším podielom v možnosti „neviem to posúdiť“ (35%). Približne tretina opýtaných (32%) z kategórie „do 1000 ha“ si zvolila tiež túto možnosť („neviem to posúdiť“). Zvyšné tri kategórie mali podiel odpovedí s touto možnosťou nižší, pričom najnižší mala skupina respondentov s obhospodarovanou plochou poľnohospodárskej pôdy „do 10 ha“ (17%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	17	20	37	27%	38	24	62	46%	37	27%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	8	16	24	42%	15	6	21	36%	13	22%
živočišna výroba (N=75)	10	8	18	24%	23	11	34	45%	23	31%
iná zárobková činnosť (N=35)	3	7	10	29%	11	3	14	40%	11	31%

Najvyšší podiel kladných odpovedí môžeme konštatovať v rastlinnej výrobe so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (42%) a pri záporných odpovediach mala táto skupina respondentov najnižší podiel (36%). Pri zvyšných troch zameraniach poľnohospodárskej výroby sa pozitívne vyjadrila menej ako tretina opýtaných (24%-29%) a ich záporné odpovede majú 40% (iná zárobková činnosť), 45% (živočišna výroba) a 46% (rastlinná výroba). Možnosť „neviem to posúdiť“ si zhodne po 31% zvolili dve zamerania, t.j. živočišna výroba a iná zárobková činnosť a najmenší 22%-tný podiel tejto možnosti môžeme konštatovať v rastlinnej výrobe so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr.

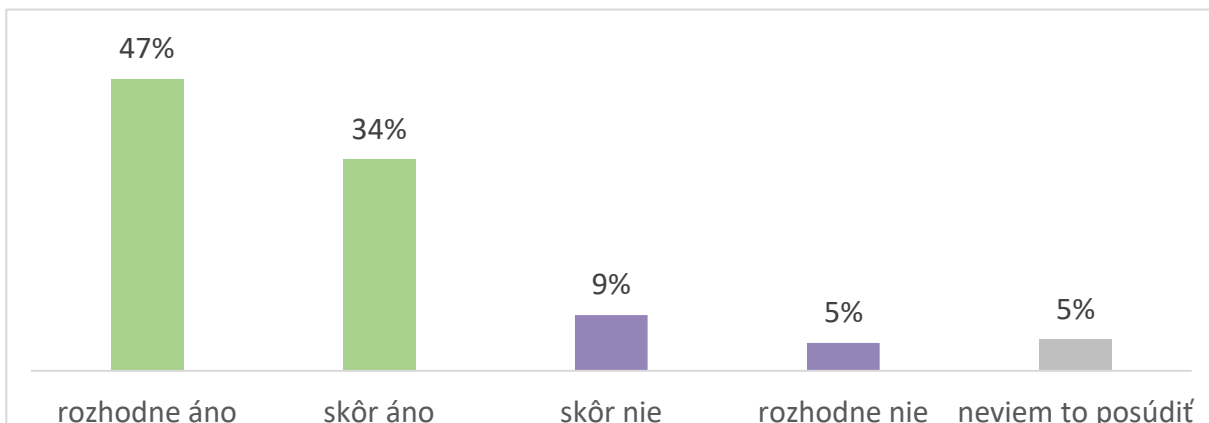
región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	12	15	27	33%	23	13	36	44%	19	23%
STRED (N=83)	10	17	27	32%	18	14	32	39%	24	29%
SEVER (N=34)	5	4	9	27%	9	5	14	41%	11	32%

Poľnohospodári z južných a severných okresov mali podiel záporných odpovedí vyšší (44% a 41%) ako kladných (33% a 27%). Aj v regióne „Stred“ si respondenti vybrali najviac záporné možnosti (39%) ako odpovede kladné (32%), ale rozdiel medzi kladnými a zápornými odpoveďami je vo všetkých troch regiónoch najnižší. Neutrálna odpoveď „neviem to posúdiť“ mala najnižší podiel pri opýtaných z južných okresov, t.j. necelá štvrtina respondentov (23%) a približne tretina z opýtaných z regiónov „Sever“ (32%) a „Stred“ (29%) volila túto možnosť vo svojej odpovedi.

3.9 Názor farmárov na problematiku vzdelávania v oblasti zmeny a ochrany klímy

Ďalšia otázka prieskumu bola zameraná na zistenie názorov farmárov na potrebu a užitočnosť vzdelávania a odbornej prípravy farmárov, v nasledovnom znení: „**Myslíte si, že je pre poľnohospodárov a farmárov dôležitá neustála odborná príprava a vzdelávanie v oblasti zmien klímy, prípadne implementácie adaptačných a zmierňujúcich opatrení poľnohospodárskej krajiny na nové klimatické podmienky?**“

V tejto otázke sa kladne vyjadrilo až 81% opýtaných, ktorí si myslia, že pre poľnohospodárov a farmárov je dôležitá neustála odborná príprava a vzdelávanie v oblasti zmien klímy, prípadne implementácie adaptačných a zmierňujúcich opatrení poľnohospodárskej krajiny na nové klimatické podmienky. Iba 14% z nich sa vyjadrila záporne a 5% si zvolilo možnosť „neviem to posúdiť“. S výrazným súhlasom („rozhodne áno“) o vzdelávacie aktivity sa v tejto jedinej otázke nášho dotazníka vyjadrila až takmer polovica opýtaných (47%).

forma hospodárenia	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
intenzívna (N=135)	65	46	111	82%	6	11	17	13%	7	5%
extenzívna (N=64)	29	22	51	80%	3	7	10	16%	3	4%

Vysoký podiel kladných odpovedí je premietnutý aj do výsledkov podľa formy hospodárenia, kde sa v intenzívnej forme kladne vyjadrilo 82% a v extenzívnej 80%. Záporné odpovede mali nižší podiel 13% v intenzívnej forme a 16% v extenzívnej forme. Aj neutrálna možnosť „neviem to posúdiť“ bola respondentmi menej vyberaná (5% a 4%).

obhospodarovaná plocha	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
do 1 ha (N=31)	13	12	25	81%	1	4	5	16%	1	3%
do 10 ha (N=41)	21	12	33	81%	2	3	5	12%	3	7%
do 100 ha (N=32)	16	8	24	75%	2	5	7	22%	1	3%
do 1000 ha (N=60)	24	28	52	87%	2	4	6	10%	2	3%
nad 1000 ha (N=35)	20	8	28	80%	2	2	4	11%	3	9%

Vo všetkých piatich kategóriách podľa obhospodarovanej plochy dominovali kladné odpovede, pričom najnižší podiel sme zaznamenali pri kategórii „do 100 ha“ (75%) a najvyšší podiel (87%) pri veľkostnej kategórii „do 1000 ha“ (87%). Záporné odpovede boli skoro vyrovnané (10%-16%), s výnimkou plochy obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy „do 100 ha“, kde bol podiel najvyšší (22%). Respondenti t troch veľkostných kategórií („do 1 ha“, „do 100 ha“ a „do 1000 ha“) si zvolili možnosť „neviem to posúdiť“ zhodne (3%) a iba v dvoch kategóriách „do 10 ha“ a „nad 1000 ha“ bol tento podiel vyšší (7% a 9%).

zameranie	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
rastlinná výroba (N=136)	62	46	108	79%	9	11	20	15%	8	6%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	29	17	46	79%	3	5	8	14%	4	7%
živočíšna výroba (N=75)	33	29	62	83%	3	6	9	12%	4	5%
iná zárobková činnosť (N=35)	17	11	28	80%	1	4	5	14%	2	6%

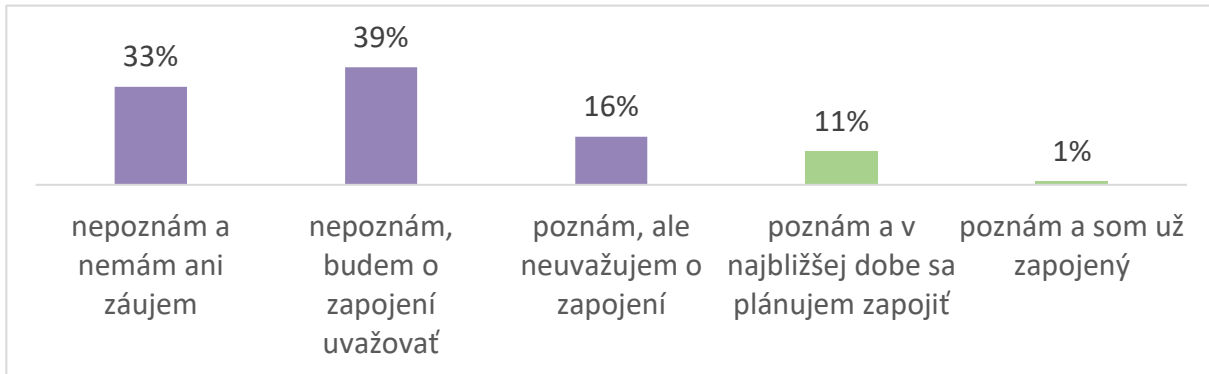
Vo všetkých štyroch oblastiach podľa zamerania poľnohospodárskej výroby sa poľnohospodári a farmári vyjadrili vyšším podielom v kladných odpovediach (79%-83%). Respondenti z každej z uvedených oblastí tak potvrdzujú, že pre poľnohospodárov a farmárov v každej zo štyroch oblastí je dôležitá neustála odborná príprava a vzdelávanie v oblasti zmien klímy, prípadne implementácie adaptačných a zmierňujúcich opatrení poľnohospodárskej krajiny na nové klimatické podmienky. Negatívne odpovede majú nízky podiel a pohybujú sa v rozpätí od 12% do 15%. Rovnako odpovede s výberom neutrálnej možnosti „neviem to posúdiť“ majú nízky podiel (5%-7%).

región	Kladné odpovede				Záporné odpovede				Iná odpoveď	
	rozhodne áno	skôr áno	spolu		rozhodne nie	skôr nie	spolu		neviem to posúdiť	
JUH (N=82)	41	28	69	84%	4	6	10	12%	3	4%
STRED (N=83)	36	29	65	78%	3	10	13	16%	5	6%
SEVER (N=34)	17	11	28	82%	2	2	4	12%	2	6%

Najmenej kladných odpovedí sme získali od respondentov z regiónu „Stred“ (78%) a vo vyššom podiele evidujeme kladné odpovede respondentov z južných a severných okresov (84% a 82%). Podiel záporných odpovedí je zhodný (12%) pri poľnohospodároch a farmároch z „Juhu“ a „Severu“ a o niečo vyšší pri opýtaných poľnohospodároch z regiónu „Stred“ (16%). Najnižší podiel v možnosti „neviem to posúdiť“ uviedli respondenti z južných okresov (4%) a o niečo vyšší podiel v odpovediach s touto možnosťou evidujeme v regiónoch „Sever“ a „Stred“ (zhodne po 6%).

3.10 Informovanosť farmárov o platforme Zelené hospodárstvo

Posledná otázka prieskumu bola zameraná na informovanosť farmárov o existencii informačnej platformy Zelené hospodárstvo a o ich zapojení do tejto platformy. Znenie otázky: „**Poznáte informačnú platformu Zelené hospodárstvo, ktorú spravuje Slovenská agentúra životného prostredia a v rámci ktorej majú rôzne subjekty príležitosť prezentovať sa overenými udržateľnými riešeniami (aj v oblasti zmeny klímy)?**“

Iba 1% respondentov pozná a je zapojených do platformy Zelené hospodárstvo. Ďalších 27% rovnako pozná danú platformu, ale 11% z toho neuvažuje o zapojení do nej a 11% má v pláne v najbližšej dobe do nej zapojiť. Viac ako tretina (33%) si v odpovediach zvolila možnosť „nepoznám a nemám ani záujem“, čo je škoda, pretože v danej platforme majú rôzne subjekty príležitosť prezentovať sa overenými udržateľnými riešeniami a byť tak motiváciou pre ostatných poľnohospodárov. Viac ako tretinu poľnohospodárov a farmárov sme touto otázkou pozitívne oslovili, pretože 39% z opýtaných sa vyjadrilo, že síce platformu Zelené hospodárstvo nepozná, ale bude uvažovať o zapojení do nej.

forma hospodárenia	poznám a som už zapojený		poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť		poznám, ale neuvažujem o zapojení		nepoznám, budem o zapojení uvažovať		nepoznám a nemám ani záujem	
	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)
intenzívna (N=135)	1	1%	18	13%	23	17%	56	42%	37	27%
extenzívna (N=64)	1	2%	4	6%	9	14%	22	34%	28	44%

V intenzívnej forme sa vyjadrilo 42% a v extenzívnej 34% opýtaných, že platformu Zelené hospodárstvo síce nepoznajú, ale budú uvažovať o zapojení sa do nej. Najvyšší podiel odpovedí mala možnosť „nepoznám a nemám ani záujem“, prekvapivo v rámci extenzívnej formy hospodárenia (44%). Iba jeden respondent z intenzívnej formy (1%) a rovnako z extenzívnej formy (2%) pozná a je zapojený do platformy Zelené hospodárstvo. Platformu pozná 17% z intenzívnej formy hospodárenia, ale o zapojení neuvažujú a v extenzívnej forme je tento podiel o niečo nižší (14%). S vyšším podielom skončili odpovede respondentov z intenzívneho hospodárenia (13%) ako extenzívneho hospodárenia (6%) v možnosti „poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť“.

obhospodarovaná plocha	poznám a som už zapojený		poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť		poznám, ale neuvažujem o zapojení		nepoznám, budem o zapojení uvažovať		nepoznám a nemám ani záujem	
	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)	absolútne	relatívne (%)
do 1 ha (N=31)	0	0%	2	6%	6	19%	12	39%	11	36%
do 10 ha (N=41)	0	0%	4	10%	7	17%	13	32%	17	41%

obhospodarovaná plocha	poznám a som už zapojený		poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť		poznám, ale neuvažujem o zapojení		nepoznám, budem o zapojení uvažovať		nepoznám a nemám ani záujem	
do 100 ha (N=32)	0	0%	4	13%	2	6%	16	50%	10	31%
do 1000 ha (N=60)	1	2%	9	15%	9	15%	23	38%	18	30%
nad 1000 ha (N=35)	1	3%	3	8%	8	23%	14	40%	9	26%

Platformu Zelené hospodárstvo poznajú iba respondenti obhospodarujúci pôdu o ploche „do 1000 ha“ a „nad 1000 ha“. V ostatných veľkostných kategóriách sa nevyjadril v tejto možnosti žiadny z respondentov. Vyššími podielmi boli zastúpené ďalšie dve možnosti. V možnosti „poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť“ mali podiely v jednotlivých veľkostných kategóriách od „do 1 ha“ až po „do 1000 ha“ stúpajúci trend (od 6% po 15%) a v kategórii „nad 1000 ha“ je podiel odpovedí v tejto možnosti nižší. Aj v možnosti „poznám, ale neuvažujem o zapojení“ sa vyjadrila približne pätina respondentov, s výnimkou kategórie „do 100 ha“, kde si túto možnosť zvolilo iba 6% opýtaných. V kategórii „nepoznám, budem o zapojení uvažovať“ sme oslovili touto otázkou až 50% poľnohospodárov a farmárov, ktorí obhospodarujú pôdu s plochou „do 100 ha“. Pomerne vysoké boli podiely odpovedí pri poslednej možnosti „nepoznám a nemám ani záujem“, s najnižším podielom pri poľnohospodároch s obhospodarovanou plochou „nad 1000 ha“ (26%) a najvyšším podielom pri poľnohospodároch s obhospodarovanou plochou „do 10 ha“ (41%).

zameranie	poznám a som už zapojený		poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť		poznám, ale neuvažujem o zapojení		nepoznám, budem o zapojení uvažovať		nepoznám a nemám ani záujem	
rastlinná výroba (N=136)	1	1%	12	9%	23	17%	56	41%	44	32%
rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (N=58)	0	0%	7	12%	8	14%	25	43%	18	31%
živočíšna výroba (N=75)	2	3%	10	14%	13	17%	25	33%	25	33%
iná zárobková činnosť (N=35)	1	3%	3	9%	5	14%	14	40%	12	34%

Viac sú do platformy Zelené hospodárstvo zapojení poľnohospodári a farmári zo živočíšnej výroby (zhodne po 3%) ako tí, ktorí pracujú v oblasti rastlinnej výroby. Ani jeden respondent z rastlinnej výroby so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr (0%) nezvolil možnosť „poznám a som už zapojený“. Viac poznajú platformu respondenti zo živočíšnej výroby (14%) ako zvyšné tri oblasti podľa zamerania. Pri tejto možnosti mali v dvoch oblastiach odpovede opýtaných zhodne 14% (rastlinná výroba so zameraním na pestovanie špeciálnych kultúr a iná zárobková činnosť) a zhodne 17% (rastlinná výroba a živočíšna výroba). Najmenej sme oslovili opýtaných zo živočíšnej výroby, kde si iba tretina (33%) zvolila možnosť „nepoznám, budem uvažovať o zapojení“. V rozpätí 40%-43% sa vyjadrovali v tejto možnosti ostatné tri oblasti zamerania poľnohospodárskej výroby. Odpovede v poslednej možnosti „nepoznám a nemám ani záujem“ sú podľa podielu respondentov vo všetkých štyroch typoch hospodárenia približne rovnaké (31%-34%).

región	poznám a som už zapojený		poznám a v najbližšej dobe sa plánujem zapojiť		poznám, ale neuvažujem o zapojení		nepoznám, budem o zapojení uvažovať		nepoznám a nemám ani záujem	
JUH (N=82)	0	0%	8	10%	11	13%	36	44%	27	33%
STRED (N=83)	1	1%	12	15%	12	15%	31	37%	27	32%
SEVER (N=34)	1	3%	2	6%	9	27%	11	32%	11	32%

Z južných okresov sa nám pri možnosti „poznám a som už zapojený“ nevyjadril ani jeden z opýtaných (0%) a v regiónoch „Sever“ a „Stred“ sa vyjadril iba jeden respondent (3% a 1%). Viac poznajú platformu Zelené hospodárstvo a plánujú sa do nej zapojiť respondenti z regiónov „Juh“ (10%) a „Stred“ (15%) na rozdiel od respondentov zo severných okresov (6%). S nižším podielom uviedli svoju odpoveď pri možnosti „poznám, ale neuvažujem o zapojení“ respondenti z regiónov „Juh“ (13%) a „Stred“ (15%) na rozdiel od respondentov zo severných okresov, kde si túto možnosť vybrala takmer tretina z opýtaných (27%). Najviac sme oslovili touto otázkou respondentov južných okresov (44%), ktorí síce platformu Zelené hospodárstvo nepoznajú, ale budú uvažovať o zapojení sa do nej. V každom z uvedených troch regiónov nepozná platformu Zelené hospodárstvo a nemá ani záujem sa do nej zapojiť približne tretina respondentov (33%, 32% a 32%).

Záver

Výskumná správa je jedným z výstupov aktivity A5 projektu URANOS. Sumarizuje výsledky troch prieskumov vnímania klimatickej zmeny a jej dôsledkov na Slovensku, s dôrazom na vidiecke oblasti Západného Slovenska. Prieskumy boli uskutočnené na úrovni Slovenskej republiky (reprezentatívna vzorka 1000 obyvateľov - so zameraním na všeobecné vnímanie problematiky klimatickej zmeny), Nitrianskeho samosprávneho kraja (100 zástupcov vybraných zainteresovaných skupín vidieckych obcí 7 okresov NSK - vnímanie zmeny klímy a jej dopadov na hospodárenie, kvalitu života v obci a stav krajiny) a regiónu Západného Slovenska (200 farmárov z 27 okresov – zisťovanie názorov a postojov farmárov na zmenu klímy a jej vplyv na hospodárenie na pôde a s tým súvisiace adaptačné a mitigačné opatrenia).

Ostatné použité zdroje informácií

http://www.ekopsychologie.cz/soubory/klima2015_report.pdf

<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2140>

<https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/1001/3110/767-2/#preview>

Chabada, T., Krajhanzl, J., Svobodová, R., Protivínský, T. et al. 2022. Slovenská klíma 2022. Mapa slovenskej verejnej mienky v oblasti zmeny klímy. Brno: MUNI FSS Katedra environmentálných štúdií a Institut 2050, 96 s. Dostupné na: <https://institut2050.sk/vyskum-slovenska-klima-2022>

Krajhanzl, J., Chabada, T., Svobodová, R. 2018. Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí. Reprezentativní studie veřejného mínění. Brno: MUNI, 349 s. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1001>